

Брюксел, 8 юни 2026 г.
(OR. en)

10117/26
ADD 1

ECOFIN 727
UEM 205
SOC 315
EMPL 144
COMPET 674
ENV 617
EDUC 199
ENER 316
JAI 728
GENDER 55
JEUN 96
SAN 392
ECB
EIB

ПРИДРУЖИТЕЛНО ПИСМО

От: Генералния секретар на Европейската комисия, подписано от
г-жа Martine DEPREZ, директор

Дата на получаване: 3 юни 2026 г.

До: Г-жа Thérèse BLANCHET, генерален секретар на Съвета на
Европейския съюз

№ док. Ком.: SWD(2026) 202 final

Относно: РАБОТЕН ДОКУМЕНТ НА СЛУЖБИТЕ НА КОМИСИЯТА
Доклад за България за 2026 година
придружаващ
Препоръка за ПРЕПОРЪКА НА СЪВЕТА
относно икономическата, социалната, трудовата, структурната и
бюджетната политика на България

Приложено се изпраща на делегациите документ SWD(2026) 202 final.

Приложение: SWD(2026) 202 final

Брюксел, 3.6.2026 г.
SWD(2026) 202 final

РАБОТЕН ДОКУМЕНТ НА СЛУЖБИТЕ НА КОМИСИЯТА

Доклад за България за 2026 година

придружаващ

Препоръка за ПРЕПОРЪКА НА СЪВЕТА

**относно икономическата, социалната, трудовата, структурната и бюджетната
политика на България**

{COM(2026) 202 final}

Bulgaria

2026 Country Report

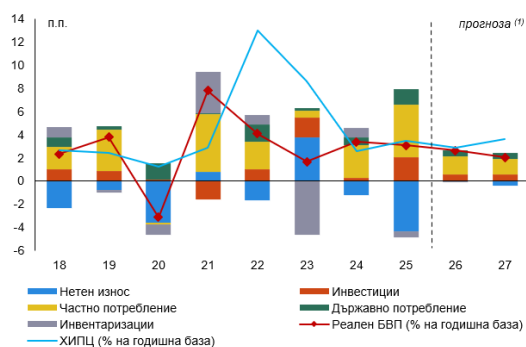

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ И ОСНОВНИ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ПОЛИТИКАТА

Силното вътрешно търсене подкрепя стабилния растеж въпреки отрицателния нетен износ

Икономическият растеж остана стабилен през 2025 г. в резултат на силното нарастване на вътрешното търсене. Растежът на реалния БВП достигна 3,1%, тъй като частното потребление, инвестициите и публичното потребление отбелязаха голямо увеличение през 2025 г. Силното нарастване на частното потребление се дължи най-вече на увеличаващите се реални заплати. Високото равнище на инвестиции отразява както по-големите частни инвестиции, така и увеличеното усвояване на средствата по Механизма за възстановяване и устойчивост.

Графика 1.1: ХИПЦ и реален БВП с приносите към него

(1) Прогноза на Комисията от пролетта на 2026 г.

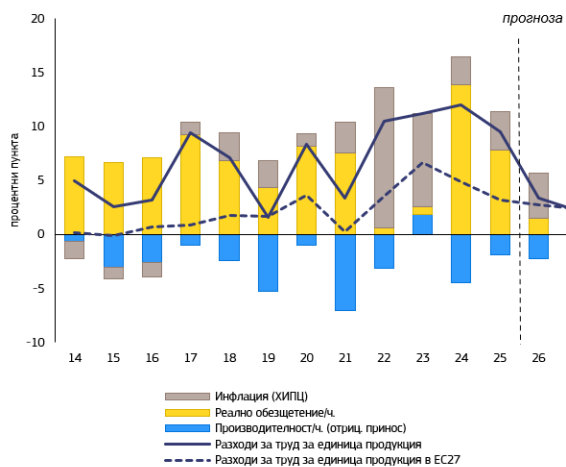
Източник: Европейска комисия, 2026 г.

Нетният износ имаше отрицателен принос за растежа на БВП през 2025 г. Това се дължи най-вече на

допълнителното намаляване на износа в сравнение с предходните години, което отчасти се обяснява с еднократни фактори, като например дейностите по поддръжка, извършвани от двама основни износителя, както и силния ръст на вноса, свързан с доставките на въздухоплавателни средства. Що се отнася до търговския баланс по търговски партньори, износет за държавите от ЕС отбеляза по-голям спад, отколкото този за държавите извън ЕС. Вносът както от държави от ЕС, така и от държави извън ЕС отбеляза значително увеличение. Очаква се външното търсене да продължи да отслабва поради кризата в Близкия изток.

През 2025 г. инвестициите отбелязаха силно увеличение. Брутното образуване на основен капитал нарасна с 11,4% през 2025 г. в резултат както на публични, така и на частни инвестиции. Частните инвестиции бяха подкрепени от големи обеми кредити, докато публичните инвестиции отразяваха въздействието от усвояването на средства от ЕС през 2025 г., което беше значително по-високо, отколкото през предходните години. Въпреки че се очаква публичните инвестиции да останат стабилни през следващите години поради продължаващото усвояване на средствата от ЕС, общият растеж на БВП се очаква да намалее поради очакваното забавяне на растежа на заплатите и частното потребление.

Графика 1.2: **Разбивка на темпа на изменение на разходите за труд за единица продукция (РТЕП)**

(1) Прогноза на Комисията от пролетта на 2026 г.

Източник: Европейска комисия, 2026 г.

Пазарът на труда остава свит, като в много икономически сектори се наблюдава недостиг на работна ръка.

Равнището на безработица (хора на възраст между 15 и 74 години) продължи низходящата си тенденция, достигайки 3,5 % през 2025 г. Търсенето на работна ръка е стабилно в много отрасли, а затягането на пазара на труда (съотношението между свободните работни места и безработните работници) е на рекордно високи равнища. Недостигът на работна ръка е особено остър в сектори като здравеопазването, промишлеността и строителството. Натискът на пазара на труда, заедно с ръста на заплатите в публичния сектор и наличието на схеми за индексация, засягащи широк кръг работници, допринесоха за високия ръст на съвкупните заплати, който все още е доста над инфлацията и повишаването на производителността. Номиналните разходи за труд за единица продукция се увеличиха с 9,4 % през 2025 г., главно поради увеличението на реалните заплати (графика 1.2).

През 2025 г. инфлацията леко се повиши в сравнение с предходната година.

Годишната инфлация според ХИПЦ (хармонизиран индекс на потребителските цени) е 3,5 % през 2025 г. спрямо 2,6 % през 2024 г. Преработените храни и услугите допринесоха най-много за повишената инфлация. Инфлацията се дължи също така отчасти на премахването на намалените ставки на ДДС върху хляба и върху ястията в ресторантите, по-високите акцизи върху тютюна, увеличението на регулираните цени на енергията и на цените на основните стоки. Заведенията за обществено хранене и настаняване бяха основните фактори за увеличението на цените на услугите, отразяващи увеличението на ДДС, увеличението и повишените разходи за труд и други производствени разходи, чиито ефекти бяха частично компенсирани от по-ниски болнични такси. Очаква се неотдашното въвеждане на еврото да окаже ограничено въздействие върху съвкупната инфлация, като някои еднократни ценови ефекти са съсредоточени в няколко конкретни сектора, голям брой от които са в категорията на услугите.

През 2025 г. банковото кредитиране продължи да нараства главно поради по-големите кредитни потоци към домакинствата.

Тази динамика беше подкрепена от достатъчна ликвидност в банковия сектор и ниски лихвени проценти по заемите в сравнение със средните за ЕС. Наред с нарастващите доходи на домакинствата устойчивият растеж на кредитите допринесе за по-високи номинални цени на жилищата. Същевременно макропруденциалните мерки, основани на заемополучателя, въведени през 2024 г., и антицикличният капиталов буфер, поддържан на 2 % през 2025 г., се очаква да подобрят

устойчивостта на счетоводните баланси на банките. Въвеждането на еврото през януари 2026 г. би могло допълнително да стимулира растежа на кредитите, като се имат предвид по-ниските изисквания за минимални резерви за търговските банки; по-високите изисквания за минимални резерви в миналото обаче не ограничиха банковото кредитиране, като се има предвид високата ликвидност в счетоводните баланси на банките. От друга страна, с членството в еврозоната също така ще бъде разширен достъпът на българските банки до капиталовите пазари в целия ЕС, като бъде разширен обхватът на наличните възможности за инвестиции, което от свое страна би могло да отклони средства от вътрешното кредитиране.

Въпреки добрите общи макроикономически резултати регионалните различия в страната остават значителни. Икономическата дейност и възможностите за заетост са силно концентрирани в основните градски райони, по-специално в столицата, където се генерира около половината от националния БВП. И обратно, северната част на страната — особено северозападната — остава структурно слаба, като Северозападният и Северният централен регион са сред най-бедните пет региона на ЕС през 2024 г. Селските и периферните райони имат с по-слаби резултати на пазара на труда, по-ограничен достъп до качествени обществени услуги и лоша транспортна и цифрова инфраструктура. Концентрацията на икономическа дейност и основни услуги в градските райони поставя предизвикателства пред конкурентоспособността, растежа и иновациите в цялата икономика и рискува да задълбочи социално-икономическите различия между регионите (вж. приложение 18).

Структурните предизвикателства и зависимостта от ресурси продължават да ограничават потенциала за растеж

Икономическото сближаване с партньорите от ЕС продължи да напредва, макар и с бавни темпове, като същевременно продължават да съществуват предизвикателства пред подобряването на производителността и конкурентоспособността. БВП на глава от населението в България достигна 68 % от средния за ЕС през 2025 г. (в стандарти на покупателната способност) в сравнение с 38,4 % през 2006 г. — годината преди присъединяването на страната към Европейския съюз. Присъединяването на България към Шенгенското пространство през 2024 г. и въвеждането на еврото през януари 2026 г. отбелязаха важни етапи в интеграцията на страната в ЕС, като подкрепиха създаването на по-тесни връзки с останалата част от ЕС и премахнаха значителните пречки пред търговията. Въпреки това продължават да съществуват предизвикателства пред конкурентоспособността на България. Производителността на труда е трайно ниска, а частните инвестиции и иновациите се сблъскват със значителни ограничения. Недостигът на работна ръка на пазара на труда ограничава производството на предприятията и пречи на някои предприятия да се разрастват. Освен това високата енергийна интензивност на българската икономика и силната ѝ зависимост от изкопаеми горива я правят силно изложена на външни сътресения.

България постигна напредък в модернизирването на икономиката си, но продължават да съществуват някои

Капе 1: Цели на ООН за устойчиво развитие (ЦУР)

България подобрява изпълнението на ЦУР, свързани с конкурентоспособността (ЦУР 4, 8, 9) и социалната справедливост (ЦУР 1, 3, 5, 7, 10), но все още трябва да настигне средното за ЕС равнище по отношение на качествено образование и достойния труд и икономическия растеж (ЦУР 4 и 8), където продължават да съществуват значителни пропуски.

Въпреки че се наблюдават подобрения на няколко показателя, свързани с устойчивостта (ЦУР 7, 9, 11, 12, 13, 14), резултатите често остават под средната стойност за ЕС, а тенденциите по отношение на ЦУР 2, 6 и 15 не са еднозначни. България продължава да постига добри резултати по ЦУР 17 (Партньорства за целите), като същевременно е в застой по отношение на макроикономическата стабилност (ЦУР 8 и 16). От 17-те показателя 15 ЦУР остават под средните за ЕС (вж. приложение 17).

ключови предизвикателства. Страната изпълни редица мерки и реформи както като част от своя план за възстановяване и устойчивост, така и в подготовка за въвеждането на еврото през януари 2026 г. Ползите от тези стъпки би следвало да станат видни през следващите години. Същевременно няколко аспекта на социално-икономическата структура на страната все още се нуждаят от подобрение. Липсват ефективни мерки срещу корупцията, особено на високо равнище. Неконкурентните обществени поръчки ограничават качествените инвестиции и могат да създадат тежест за публичните финанси. В много сектори продължава да е налице недостиг на умения, свързан със слабите образователни резултати и намаляващата работна сила. Икономическото развитие остава неравномерно, като уязвимите групи са изложени на риск от бедност и социално изключване. Системата на здравеопазването продължава да страда от недостиг на персонал и трудности при постигането на задоволителни резултати, с ниска продължителност на живота и високи преки разходи за пациентите.

Зависимостта от вноса на енергия и суровини продължава да е голяма и оказва въздействие върху

икономическата сигурност. На практика всичият нефт и газ, използван в икономиката, се внася. Доскоро зависимостта от Русия за тези енергийни източници беше близо 100 %. Постигнат е значителен напредък в диверсификацията на доставките. Бъдещето на базираната на местно равнище руска петролна рафинерия обаче все още е неясно. Инвестициите във възобновяеми енергийни източници и акумулиране на енергия с батерии вървят в правилната посока. Въпреки това липсва значителен напредък в подобряването на енергийната ефективност на промишлеността и на жилищния фонд, както и в осигуряването на правилните стимули за намаляване на потреблението на електроенергия. Големите промишлени инсталации, които преработват и рециклират олово и мед и са сред основните износители на България, също разчитат на внос за своите суровини.

Забавено приемане на бюджета на фона на нарастващ фискален натиск

Приемането на редовен държавен бюджет за 2026 г. беше значително забавено. След масовите протести срещу планираните увеличения на осигурителните вноски, проектобюджетът за 2026 г. беше оттеглен през декември 2025 г. В резултат на това България работи с „удължителен бюджет“, който ще остане в сила до приемането на редовния бюджет. В съответствие с член 87 от Закона за публичните финанси. Удължителният бюджет позволява на държавата да продължи да събира приходи и да прави разходи до приемането на редовния бюджет. Това гарантира, че основните задължения, като например изплащането на заплати в публичния сектор, пенсии и социални плащания, са изпълнени. По правило удължителният бюджет поддържа разходите в съответствие с бюджета за предходната година, но са възможни някои изключения. След изборите през април бюджетната процедура започна в края на май и все още не е приключила.

Дефицитът на сектор „Държавно управление“ беше 3,5 % от БВП през 2025 г. и се очаква да се увеличи допълнително и да остане над 4 % до 2027 г., също и поради планираните разходи за отбрана съгласно националната клауза за дерогация в областта на отбраната. След години на фискална дисциплина България регистрира дефицити от 2020 г. насам, като темпът на увеличаване на дълга се ускори. През 2025 г. дефицитът на сектор „Държавно управление“ достигна 3,5 % от 3 % през 2024 г. Въз основа на прогнозата на Комисията от пролетта на

2026 г. се очаква той да нарасне допълнително до 4,1 % от БВП и 4,3 % от БВП съответно през 2026 г. и 2027 г. През последните години България предприе стъпки за подобряване на адекватността на пенсиите и на социалната закрила и въведе увеличения на заплатите, които в повечето случаи са свързани с автоматични индексации и увеличения на минималната работна заплата. В резултат на това се очаква увеличение на разходите до 2027 г., което се дължи отчасти на доставките на военна техника. Разходите за отбрана също ще се увеличат, което отразява неотдавнашните усилия на България да увеличи отбранителните си способности, включително чрез инструмента „Мерки за сигурността на Европа“ (SAFE). Освен това се очаква натискът върху разходите да нарасне предвид средносрочните и дългосрочните тенденции. По-специално застаряването на населението ще има последици за пенсиите, здравеопазването и дългосрочните грижи, особено по отношение на усилията за по-нататъшно подобряване на тяхната адекватност, достъп и качество. Това е в съответствие с последните промени, които определят социалната закрила и здравеопазването като най-бързо нарастващите области на публичните разходи (приложение 2).

Съществените и постоянни увеличения на разходите без компенсаторни мерки за структурирано финансиране допринесоха за продължаващите дефицити въпреки положителния растеж. При липсата на сериозни усилия за консолидация България може да се сблъска с предизвикателства при изпълнението на ангажиментите си по средносрочния фискално-структурен план. България се ангажира да постигне целеви първичен структурен дефицит от 1,8 % от БВП до 2028 г., което предполага

годишна корекция от 0,16 процентни пункта. Според фискалната стратегия в плана ангажиментите за нетните разходи ще бъдат изпълнени главно чрез дискреционни мерки за увеличаване на приходите с краткосрочно въздействие, но същевременно са планирани допълнителни постоянни увеличения на разходите. Съсредоточаването на мерките по отношение на приходите продължи да бъде върху укрепването на събирането най-вече чрез борба с отклонението от данъчно облагане и избягването на данъци, чието въздействие е краткосрочно и непредвидимо. Като цяло, за да бъдат запазени стабилни публични финанси е налице възможност за подобряване на данъчната система, за борба със сивата икономика и за повишаване на справедливостта на системата като цяло (вж. раздел 2). Очаква се държавният дълг да нарасне от около 29,9 % през 2025 г. до 32,3 % през 2026 г. и до 35,5 % през 2027 г. поради структурния дефицит.

Разходите за отбрана се увеличиха от 2024 г. до 2025 г. Това е в съответствие с неотдавнашните усилия на България за укрепване на отбранителните способности на национално равнище и на равнище ЕС, включително чрез използване на гъвкавостта, предоставена от задействането на националната клауза за дерогация за отбраната, както и на заемите по SAFE. След като Комисията направи оценка на националния план за инвестиции в отбраната на България в рамките на SAFE, Съветът прие решение за предоставяне на финансова помощ на България в размер до 3,262 милиарда евро. Увеличението на разходите произтича както от инвестиции като доставката на въздухоплавателни средства, плавателни съдове и основно бойно оборудване, така и от текущите разходи, включително за заплати в

областта на отбраната, в съответствие с приоритетите, определени в Програмата за развитие на отбранителните способности на въоръжените сили на Република България до 2032 г. (програма 2032) и Програмата за инвестиции в отбраната до 2032 г.

България не се набляга на стимулиращи растежа разходи. Що се отнася до разбивката на разходите, социалната закрила представлява най-големия дял (около 35 %), а образованието, здравеопазването и икономическите въпроси представляват по около 10 %. Като цяло дялът на стимулиращите растежа разходи от общите разходи е под 15 %, което представлява много бавно увеличение в сравнение с приблизително 10 % през 2017 г. През 2019 г. може да се наблюдава значително увеличение при публичните разходи за социална закрила, като при здравеопазването се наблюдава второто най-голямо увеличение (вж. приложение 2, графика A2.3). По-скромни увеличения или дори намаления са отчетени в благоприятстващи растежа категории като образование, НИРД и комуникации, докато разходите за транспорта са намалели значително.

България е изправена пред значителен недостиг на финансиране и нарастващ натиск за предоставяне на адекватни социални обезщетения. Дефицитът на пенсионната система на страната се финансира чрез държавни трансфери. В продължение на много години системата отчита структурен дефицит, който оказва натиск върху бюджета и може да измести по-продуктивни разходи, благоприятстващи растежа. Поради застаряването на населението натискът върху финансирането на пенсионната система ще се увеличи още повече, като се

добави към съществуващото предизвикателство за гарантиране на адекватни пенсии в бъдеще. Схемите за допълнително пенсионно осигуряване правят пенсионната система по-издръжлива чрез диверсифициране на източниците на пенсионни доходи (вж. приложение 2). Българската пенсионна система е организирана около три стълба: i) задължителна разходопокривна система (дефинирани доходи); ii) частно управляван фонд с дефинирани вноски със задължителен и доброволен компонент; и iii) изцяло доброволна схема. Участието във втория стълб беше задължително за хората, родени след 1959 г. От 2015 г. насам обаче хората могат да се откажат от участие, което може да намали съществуващото покритие. През февруари 2026 г. България прие допълнителна реформа на втория стълб, за да включи финансиране от няколко фонда, което се коригира през целия живот на дадено лице, но възможността за отказ от участие остава в сила.

Липсата на автономност и капацитет на местните органи на управление възпира регионалното развитие и конкурентоспособността. Българските общини са ключов участник в местното управление и администрация, като предоставят основни обществени услуги като образование, здравеопазване и социална закрила. Въпреки това фискалната система остава силно централизирана. Като се имат предвид ограничените приходи от собствени ресурси, по-голямата част от общинските разходи се финансират чрез трансфери от централното държавно управление, по отношение на които общините разполагат с много ограничена автономност. Тази ограничена финансова автономност често води до по-малък капацитет за планиране, разработване и изпълнение на

инвестиции и политики, включително използването на средства от ЕС, което възпрепятства регионалната конкурентоспособност. Укрепването на капацитета за генериране на собствени ресурси, като например периодичен данък върху недвижимите имоти и данък върху превозните средства, може да подпомогне развитието на общините, като същевременно допринесе за подобряването на системата за данъчно облагане (вж. раздел 3) ⁽¹⁾.

България, като държава по източната външна граница на ЕС, е изправена пред допълнителни предизвикателства, които възпрепятстват икономическото и социалното развитие. Агресивната война на Русия срещу Украйна изостря този натиск, като води до повишаване на рисковете за сигурността, намаляване на трансграничната дейност и смущения в транспортните и морските маршрути. Тези фактори могат да доведат до по-бавен растеж и по-висока инфлация в България и в други държави членки по източната граница. В отговор на това България пренасочва средства по линия на политиката на сближаване на ЕС в подкрепа на стратегически сектори, повишаване на промишления си капацитет и разработване и производство на отбранителни технологии и технологии с двойна употреба. Тези мерки са насочени към преодоляване на опасенията, свързани със сигурността, и създават нови икономически възможности, но също

⁽¹⁾ Съгласно Закона за местни данъци и такси осем данъка са прерогатив на местните органи на управление: i) периодичен данък върху недвижимите имоти; ii) данък върху наследството; iii) данък върху даренията; iv) данък при закупуването на недвижими имоти; v) данък върху превозните средства; vi) патентен данък; vii) туристически данък; и viii) данък върху таксиметров превоз на пътници.

така увеличават натиска върху публичните финанси и административния капацитет. В този контекст непрекъснатата и целенасочена подкрепа от ЕС продължава да бъде от съществено значение за укрепването на устойчивостта, справянето с демографския спад, подобряването на свързаността и насърчаването на балансирано териториално развитие в засегнатите региони, включително тези в близост до Черно море.

По линия на инструментите на ЕС за финансиране на България се предоставят значителни ресурси.. Те подкрепят инвестициите и структурните реформи с цел повишаване на конкурентоспособността, екологичната устойчивост, уменията, социалната справедливост и сигурността и същевременно се спомага за справяне с предизвикателствата, посочени в СДП. Ключови инструменти включват Механизма за възстановяване и устойчивост (вж. каре 3) и фондовете на политиката на сближаване (вж. каре 2). Освен това по общата селскостопанска политика (ОСП) на България се предоставя принос от ЕС в размер на 5,6 милиарда евро в рамките на стратегическия план по ОСП за периода 2023—2027 г. ⁽²⁾. Допълнителни 504,4 милиона евро са на разположение по линия на фонд „Убежище, миграция и интеграция“ (ФУМИ), заедно с Инструмента за финансова подкрепа за управлението на границите и визовата политика (ИУГВП) и фонд „Вътрешна сигурност“ (ФВС). Други програми на ЕС също подкрепят конкурентоспособността

в България, например чрез открити покани за представяне на предложения по линия на „Хоризонт Европа“ и Механизма за свързване на Европа.

(2) Преглед на официално одобрената стратегия на България за прилагане на общата селскостопанска политика на ЕС на национално равнище може да бъде намерен на адрес:

https://agriculture.ec.europa.eu/cap-my-country/cap-strategic-plans/bulgaria_bg

Финансирането по линия на политиката на сближаване на ЕС подкрепя усилията на България за стимулиране на конкурентоспособността, устойчивостта на околната среда, уменията и социалната справедливост. През програмния период 2021—2027 г. по линия на фондовете на политиката на сближаване на ЕС ⁽³⁾ на България се предоставят 10,7 милиарда евро (възлизайки на 12,9 милиарда евро с национално съфинансиране), или 12 % от БВП за 2024 г. По този начин политиката на сближаване е един от основните източници на публични инвестиции в страната. Размерът на избраните проекти съответства на 68,1 % от общия размер на отпуснатите средства към март 2026 г., като се подготвят допълнителни покани за представяне на проекти.

- **Иновации, бизнес среда и производителност.** Почти 4 милиарда евро са разпределени за научни изследвания и иновации, конкурентоспособност на МСП и за регионите, които са най-силно засегнати от прехода от дейности с висок въглероден интензитет. Над 2 000 предприятия, като над 50 % от тях са извън София, вече са получили одобрение на своите проекти.
- **Декарбонизация, енергия на достъпни цени и устойчивост.** По линия на Фонда за справедлив преход са заделени 1,2 милиарда евро в подкрепа на проекти за чист преход, устойчиви енергийни решения, социални мерки и диверсификация на местната икономика. Около 680 милиона евро са предназначени за проекти за питейна вода и пречистване на отпадъчни води, с което се очаква да бъдат подобрени инсталациите за над 400 000 души. Друга подкрепа в размер на 280 милиона евро е на разположение за мерки за енергийна ефективност и устойчивото саниране на жилищни и обществени сгради. Над 1,6 милиарда евро са заделени за устойчива транспортна инфраструктура и подобрена регионална свързаност.
- **Умения, качествени работни места и социална справедливост.** Повече от 924 милиона евро бяха отпуснати за мерки за заетост и мерки за подпомагане на хора от уязвими групи да намерят работа, за модернизиране на публичните служби по заетостта, подобрен достъп до пазара на труда и подкрепа за адаптиране. Освен това над 195 милиона евро бяха предназначени за подпомагане на ученето за възрастни. Като цяло качеството, приобщаващият характер и съответствието на образованието с нуждите на пазара на труда се подкрепят със сума в размер на над 735 милиона евро, от което се възползват над 760 000 деца и студенти. 700 милиона евро бяха отпуснати за мерки за социално приобщаване, насочени към уязвими групи като деца, роми и възрастни хора. Освен това 221 милиона евро са разпределени за справяне с продоволствени и материални лишения. Очаква се мерките в подкрепа на Европейската гаранция за децата да бъдат от полза за повече от 200 000 деца.

С междинния преглед ⁽⁴⁾ беше увеличен приносът на политиката на сближаване за нововъзникващите стратегически приоритети, като бяха преразпределени 525 милиона евро. Една трета от преразпределените средства са в подкрепа на приоритетите в областта на отбраната и на изделията с двойна употреба с цел укрепване на националната промишлена база. С междинния преглед също така ще бъде подпомогнато стимулирането на устойчивостта на водните ресурси и укрепването на конкурентоспособността чрез приоритетите на платформата за стратегически технологии за Европа (STEP), с които се улеснява разработването, пазарната реализация и укрепването на веригите за създаване на стойност за технологии от критично значение и проектите, удостоени с печат за суверенитет. Бяха преразпределени 77,5 милиона евро за укрепване на подготвеността, уменията и издръжливостта на учениците, учителите и образователната система при кризи. В допълнение към финансирането по линия на политиката на сближаване за България ще бъдат отпуснати до 2,5 милиарда евро по линия на Социалния фонд за климата за периода 2026—2032 г., за да се спомогне за смекчаване на социалното въздействие на новата схема за търговия с емисии (СТЕ 2) чрез предоставяне на целева подкрепа на уязвимите домакинства и малките предприятия.

ИНОВАЦИИ, БИЗНЕС СРЕДА И ПРОИЗВОДИТЕЛНОСТ

През 2025 г. България получи специфична за държавата препоръка (СДП) за увеличаване на въздействието и ефективността на публичните инвестиции в НИРД, за подобряване на качеството на обществените поръчки, за увеличаване на капацитета на публичната администрация и за повишаване на ефективността на мерките за борба с корупцията. Бяха предприети стъпки за подобряване на координацията на управлението на научните изследвания и иновациите и за подобряване на функционирането на части от публичната администрация. Все още обаче подобренията в процедурите за възлагане на обществени поръчки и мерките за борба с корупцията са недостатъчни. Освен това няколко недостатъка на данъчната система ограничават нейния капацитет за генериране на приходи и за постигане на справедливост.

Фрагментираната система за НИРД и ниските равнища на инвестиции продължават да ограничават иновациите и растежа

През 2025 г. България получи СДП, в която се призовава държавата да засили въздействието и ефективността на публичните инвестиции в НИРД чрез съсредоточаване на научните изследвания и иновациите в по-малко институции и да подобри комерсиализацията на резултатите от

научните изследвания. Бяха предприети някои мерки за укрепване на рамката за управление за координацията в областта на научните изследвания и иновациите и за подобряване на цифровизацията на предприятията. Изпълнението на тези мерки обаче беше само частично.

България все още има едно от най-ниските равнища на публични и частни инвестиции в НИРД в ЕС. Публичните разходи за НИРД продължават да са ниски, като през 2024 г. представляват само 0,27 % от БВП, което е доста под средното за ЕС равнище от 0,72 %. Разходите на предприятията за НИРД също остават като цяло в застой през последните години (0,50 % от БВП през 2024 г.), което е доста под средното за ЕС (1,49 % през 2024 г.) (вж. приложение 4). Освен това разходите за НИРД и капацитетът за иновации са силно концентрирани в Югозападния регион, което отразява значителни различия между отделните региони⁵ (приложение 18).

Публичните научноизследователски организации и висшите училища в България остават прекалено разпокъсани, което ограничава ефективността на публичното финансиране на НИРД. В СДП от 2025 г. България се призовава да увеличи въздействието и ефективността на публичните инвестиции в НИРД чрез

⁽⁵⁾ [Европейски сравнителен доклад за иновациите за 2025 г. — научни изследвания и иновации.](#)

съсредоточаване на научните изследвания и иновациите в по-малко на брой институции. Секторът страда както от институционална разпокъсаност, така и от разпокъсаност на управленско равнище: припокриващи се и неясни роли и мандати на министерствата на научните изследвания и иновациите, финансиращите органи и организациите за научни изследвания и висше образование създават пречки пред ефективната координация и изпълнение на политиките. Законът за насърчаване на научните изследвания и иновациите от 2024 г. и създаването на Съвета по иновации и научни изследвания през 2025 г. (и двете са реформи в рамките на ПВУ) спомогнаха за преодоляването на пропуските в управлението, особено между академичните среди и предприятията. Въпреки това продължава да е налице разпокъсаност на самата екосистема за научни изследвания и иновации. България би могла да извлече особена полза от бързото оперативно прилагане на Закона за насърчаване на научните изследвания и иновациите. Страната би могла също така да определи ясни институционални мисии и мандати за публичните научноизследователски организации и висшите училища като част от съгласувана национална стратегия (приложение 4).

Комерсиализацията на резултатите от научните изследвания е възпрепятствана от ограничени връзки между академичните среди и бизнеса и недостатъчни структури за подкрепа. Сътрудничеството между науката и бизнеса, измерено с процента на публично-частните научни публикации, остана ниско — 5,45 % през 2024 г. в сравнение със средната стойност за ЕС от 7,62 %. Освен това екосистемата за трансфер на технологии продължава да бъде недостатъчно

развита, което е дългогодишна слабост на научните изследвания и иновациите в България. С подкрепата на финансиране по линия на политиката на сближаване, включително специален финансов инструмент за трансфер на технологии и целенасочена техническа помощ, България е в процес на създаване на централен координационен център с регионални звена. Целта е да се засили трансферът на технологии (приложение 4).

Въпреки известно подобрение внедряването на цифрови технологии от страна на българските дружества е ограничено и неравномерно. През 2025 г. 38,3 % от МСП достигнаха поне основно равнище на цифров интензитет, което представлява увеличение в сравнение с 2023 г. (28,4 %), но е все още значително под средната стойност за ЕС (71,4 %). Това показва, че продължават да съществуват структурни предизвикателства пред цифровата трансформация на МСП, особено по отношение на преминаването отвъд основното цифрово внедряване. Въпреки това използването на модерни цифрови технологии продължи да нараства. С публична подкрепа под формата на схеми за цифрови ваучери и Европейски цифрови иновационни центрове, като част от МВУ, внедряването от страна на предприятията на ИИ нарасна до 8,5 % през 2025 г. (в сравнение с 6,5 % през 2024 г.) и бяха стимулирани инициативи като инфраструктурния комплекс за ИИ на София Тех Парк (вж. приложение 4).

Структурните слабости в обществените поръчки ограничават

конкурентоспособността и инвестициите

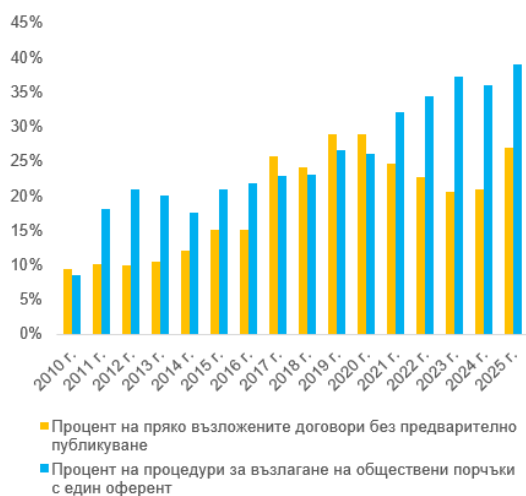
През 2025 г. България получи СДП за подобряване на качеството на процедурите за възлагане на обществени поръчки. Планът за възстановяване и устойчивост на страната включва мерки, предназначени за подобряване на ефикасността и на прозрачността на процедурите за възлагане на обществени поръчки. Бяха предприети стъпки за изпълнение със закъснение, като все още предстои положителните въздействия да станат видни. Продължават да съществуват проблеми със структурното управление и изпълнението, които подкопават конкуренцията в рамките на процеса на възлагане на обществени поръчки в България.

През 2025 г. конкуренцията в рамките на системата за възлагане на обществени поръчки в България остава ограничена. Това се доказва от високия и нарастващ дял на процедурите за възлагане на обществени поръчки с един оферент, които са се увеличили до 41 % през 2025 г. (36 % през 2024 г.), както и от дела на прякото възлагане без предварително публикуване, което се е увеличило до 27 % през 2025 г. (20 % през 2024 г.) — най-високото равнище в ЕС (вж. приложение 4) ⁽⁶⁾. Освен това броят на неуспешните или отменени договори е значителен (27 % през 2025 г. и 2024 г.). Същевременно в 75 % от процедурите преобладава критерият за възлагане „най-ниска оферта“, което възпира конкуренцията въз основа на

фактори като качество и иновации. Освен това ограниченията на капацитета са довели до по-бавни процедури за контрол, което е породило забавяне на процедурите за възлагане на обществени поръчки. Високият дял на отговорностите, свързани с възлагането на обществени поръчки на общинско равнище, където често липсва експертен опит, води до технически грешки и забавяния при използването на средствата на ЕС (вж. приложение 5). В рамките на българския ПВУ беше въведена общоевропейската система за електронни формуляри и Агенцията за обществени поръчки засили проверките преди възлагането на обществени поръчки, като използва нова методика. Макар това да доведе до повече проверки, бяха налице също така забавяния в процедурите за възлагане на обществени поръчки поради ограничения в административния капацитет. Освен тези мерки по-доброто консолидиране, планиране и координация при възлагането на обществени поръчки би могло да помогне на публичните субекти да осигурят по-благоприятни условия и по-висока икономическа ефективност.

⁽⁶⁾ Данни за 2024 г.: Информационно табло за единния пазар и конкурентоспособността, данни за 2025 г.: изчисление на Комисията въз основа на данни от TED, достъпни в пространството на данни за обществените поръчки ([PPDS](#)).

Графика 2.1: Дял на прякото възлагане на обществени поръчки и дял на процедурите за възлагане на обществени поръчки с една оферта

Източник: Европейска комисия

Сред предприятията преобладава усещането, че процедурите за възлагане на обществени поръчки не се провеждат по открит и справедлив начин, като това усещане е на едно от най-високите равнища в ЕС. В България 77 % от дружествата (средна стойност за ЕС: 58 %) считат, че процедурите за възлагане на обществени поръчки включват спецификации, които са специално разработени за конкретни дружества, а 62 % (средна стойност за ЕС: 45 %) считат, че злоупотребата с процедури на договаряне е „много“ или „доста широко разпространена“ практика (7). Сред дружествата, които имат опит и са участвали в процедура за възлагане на обществена поръчка, 35 % смятат, че корупцията им е попречила да спечелят публичен търг или договор за обществена поръчка (средна стойност за ЕС: 25 %) (вж. приложение 5).

Политическото влияние в областта на обществените поръчки вреди на

(7) Експресно проучване на Евробарометър 557, стр. 133.

икономическия растеж, като облагодетелства свързани предприятия спрямо по-способни конкуренти. Анализът показва, че за дружествата с връзки с местни държавни служители, вероятността да спечелят неконкурентни тръжни процедури е с 41 % по-висока, докато за тези с връзки със служители на централното държавно управление, тя е с 37 % по-висока (8). Това възпира иновациите и намалява растежа на производителността, като подхранва политическите връзки и създава цикъл, в който предприятията инвестират във връзки, а не в ефективност (вж. приложение 5).

Публичната администрация е с ниска производителност и ограничен капацитет, особено на поднационално равнище

През 2025 г. България получи СДП за подобряване на функционирането и капацитета на публичната администрация, включително в отделните региони, за опростяване на регулирането, подобряване на регулаторните инструменти и намаляване на административната тежест с цел създаване на еднакви условия на конкуренция за предприятията. Въпреки че бяха предприети първоначални стъпки, тяхното въздействие все още не е видно и изглежда са необходими допълнителни

(8) Fazekas, M. et al. (2025 г.). [Procuring Low Growth – The Impact of Political Favoritism on Public Procurement and Firm Performance in Bulgaria, World Bank Policy Research Paper 11085 \(Въздействието на политическото фаворизиране върху обществените поръчки и резултатите на предприятията в България\), Вашингтон, окръг Колумбия.](#)

усилия, за да се отговори на очакванията на обществеността и на предприятията.

Публичната администрация продължава да се сблъсква с оперативни проблеми и със слаб капацитет, по-специално на регионално и общинско равнище. Работната сила застарява, като делът на държавните служители на възраст под 39 години намалява от 2019 г. насам (вж. приложение 7). Общините са изправени пред значителни предизвикателства при привличането и задържането на таланти и се сблъскват със значително текучество. Поради това са налице възможности за подобряване на привлекателността на публичната администрация като работодател (вж. приложение 7). На национално и местно равнище осигуряването на подходящи умения на държавните служители е изключително голямо предизвикателство. Въпреки че делът на държавните служители с висше образование е относително висок (66 % спрямо ЕС: 55 %), България е с най-ниския дял на държавни служители, участващи в обучение за възрастни (9 % спрямо ЕС: 19 %). По отношение на общините Националното сдружение на общините в Република България установи особена необходимост от целенасочено повишаване на квалификацията на персонала и изграждане на капацитет. Това включва подкрепа от централното правителство за прилагането на политиката и на нормативната уредба, създаване на общи структури ⁽⁹⁾.

⁽⁹⁾ Национално сдружение на общините в Република България, [Анализ на капацитета на общините за подготовка и изпълнение на проекти с европейско финансиране](#), стр. 23.

Що се отнася до управлението на средствата от ЕС, 74 % от общините съобщават за трудности при привличането и задържането на квалифицирани експерти за изпълнение на проекти на ЕС. Основните посочени причини са ниското основно заплащане и несъответствието между отговорностите и заплащането ⁽¹⁰⁾. Освен това регионалното управление и процесът на регионално планиране са разпокъсани и се характеризират с 265 общински администрации с ограничени правомощия и слаба координация. Това създава допълнителни предизвикателства при съгласуването на регионалните и местните приоритети в рамките на по-широка териториална стратегия и при ефективното управление на финансираните от ЕС проекти ⁽¹¹⁾. Това е особено важно, като се има предвид значителният размер на средствата от програми на ЕС, с които разполага България ⁽¹²⁾.

⁽¹⁰⁾ Национално сдружение на общините в Република България, [Анализ на капацитета на общините за подготовка и изпълнение на проекти с европейско финансиране](#), стр. 11.

⁽¹¹⁾ Съвет на Европа, Експертен център за добро управление, [Comprehensive analysis of the current legal, administrative and operational framework of municipalities in Bulgaria](#) (Цялостен анализ на действащата правна, административна и оперативна рамка на общините в България), стр. 19—22; ОИСП, [Decentralisation](#)

[and Regionalisation](#)

[in Bulgaria](#) (Децентрализация и регионализация в България), стр. 79.

⁽¹²⁾ Европейска комисия: генерална дирекция „Бюджет“, *The EU's 2021—2027 long-term budget and NextGenerationEU — Facts and figures* (Дългосрочният бюджет на ЕС за периода 2021—2027 г. и NextGenerationEU — факти и цифри), Служба за публикации на Европейския съюз, 2021 г., <https://data.europa.eu/doi/10.2761/808559>, стр. 60 и сл.; Европейска комисия: генерална дирекция „Бюджет“, *Europe's budget — Member States allocation* (Бюджетът на Европа — разпределение по държави членки), Служба за публикации на

Публичните инвестиции в България са изправени пред предизвикателства по отношение на мащаба и ефективността. Публичните инвестиции достигнаха приблизително 3,1 % от БВП, което е малко под средната стойност за ЕС от 3,7 %, но продължават да бъдат недостатъчни за преодоляване на значителните пропуски в областта на инфраструктурата и сближаването (вж. приложение 4 и приложение 5). Изпълнението на проекти с подкрепата на ЕС по многогодишната финансова рамка на ЕС за периода 2021—2027 г. е по-бавно в сравнение с предходните два програмни периода. Това недостатъчно използване се дължи отчасти на проблеми с управлението на публичните инвестиции, което е тясно свързано с липсата на достатъчен административен капацитет. Това поражда недостиг на ефективност на публичните инвестиции, които понастоящем превръщат едва 46 % от разходите в производствен капитал, което води до значителна загуба на ресурси ⁽¹³⁾. Укрепването на административния капацитет както на национално, така и на регионално равнище, както и подобряването на практиките за възлагане на обществени поръчки, оценката на проектите и многогодишното капиталово планиране биха могли да повишат ефикасността на публичните разходи, да стимулират частните инвестиции и да увеличат БВП.

Налице са повече цифрови обществени услуги, но са необходими допълнителни подобрения. Броят на

цифровите услуги, които са на разположение на обществеността и предприятията, продължи да нараства през 2025 г. ⁽¹⁴⁾. В рамките на ПВУ се полагат усилия за цифровизиране на строителния сектор чрез въвеждане на строително-информационно моделиране и създаване на нова платформа за предоставяне на административни услуги за пространствено планиране, инвестиционно проектиране и разрешения за строителство. Освен това България предприе стъпки за цифровизиране на административните процедури и административните производства (вж. приложение 7). Въпреки това процесуалните правила все още не позволяват използването на цифрови инструменти във всички граждански и търговски производства и настоящият набор от цифрови инструменти не позволява напълно на служителите и съдиите да работят и комуникират по сигурен начин ⁽¹⁵⁾. Качеството на услугите на публичната администрация се възприема като ниско, с по-висока удовлетвореност сред предприятията, отколкото сред гражданите (вж. приложение 7). Значителен дял от българските дружества често използват цифрови услуги (72 % спрямо ЕС: 68 %) и смятат, че услугите на цифровото управление им дават възможност да пестят време (62 % спрямо ЕС: 73 %). Въпреки това 22 % от дружествата съобщават за значителни забавяния в стопанската си дейност поради предизвикателства с услугите на публичната администрация (ЕС: 15 %) ⁽¹⁶⁾.

Европейския съюз, 2025 г., <https://data.europa.eu/doi/10.2761/5961524>, стр. 1.

⁽¹³⁾ Vahram S. и I. Vassileva (2025 г.) Scaling Up Quality Public Investment for Stronger Growth (Увеличаване на качествените публични инвестиции за по-силен растеж), Вашингтон, окръг Колумбия: Международен валутен фонд, Selected Issues Paper, SIP/2025/149.

⁽¹⁴⁾ Европейска комисия, 2025 г., Доклад за състоянието на цифровото десетилетие (2025 г.).

⁽¹⁵⁾ Информационно табло на ЕС в областта на правосъдието за 2025 г., графики 41, 42 и 43.

⁽¹⁶⁾ Европейска комисия. Експресно проучване на Евробарометър 567/568 относно удовлетвореността от административните услуги (2026 г.).

Делът на гражданите, които използват услуги за електронно управление и електронна идентификация, остава много нисък (36 % спрямо ЕС: 75%) ⁽¹⁷⁾, а цифровото приобщаване продължава да бъде предизвикателство, особено за малцинствата и хората в отдалечените райони. Предизвикателствата, свързани със съществената административна сложност и ниската степен на удобство за ползване, изглежда са свързани с това, че не се отделя достатъчно внимание на опростяването на процесите и на административната разпокъсаност ⁽¹⁸⁾. По-доброто използване на възможностите, предлагани от инфраструктурата за цифрово управление, би спомогнало за опростяване на административните процеси. Това би могло да включва: i) преодоляване на разпокъсаността чрез улесняване на обмена на данни между ключови държавни регистри; ii) увеличаване на дела на предварително попълнените формуляри; iii) постигане на напредък в цифровизацията на вътрешните работни процеси; iv) ускоряване на интегрирането на услугите (епизоди от живота); и iv) предоставяне на цялостни онлайн услуги. Накрая, предоставянето на възможност за трансграничен обмен на данни и документи между органите чрез техническата система, основана на принципа на еднократност, би било от полза за обществеността и

⁽¹⁷⁾ Европейска комисия, 2025 г., Цифровото десетилетие: сравнителен анализ на електронното управление.

⁽¹⁸⁾ Република България, Министерство на електронното управление, 2025 г., [Отчет за състоянието и годишен план за развитие и обновяване на информационните ресурси в администрацията и информационните ресурси на единната електронна съобщителна мрежа на държавната администрация и за нуждите на националната сигурност за 2024 г. стр. 50.](#)

предприятията, когато извършват трансгранични сделки.

Продължават усилията за опростяване на регулирането, подобряване на регулаторните инструменти и намаляване на административната тежест, но все още не са довели до осезаеми резултати. Честите

законодателни промени все още се възприемат като пречка за извършването на стопанска дейност (вж. приложение 5). С подкрепата на ПВУ националната система за стратегическо планиране „Мониторстат“ беше модернизирана, за да се наблюдава напредъкът на националните стратегии и да се подпомага основаното на факти създаване на политики, и беше одобрена нова методика за стратегическо планиране, с която се актуализират общите правила за разработване, мониторинг и оценка на стратегически документи. През 2025 г. беше внедрен нов портал за обществени консултации, който включва нови инструменти за проследяване на вземането на решения и достъп до повече информация за обратна връзка от обществеността, но практическото им използване все още предстои да бъде оценено. Беше изготвен план за намаляване на административната тежест, насочен към редица законодателни изменения, но повечето от тях все още са в процес на подготовка. През 2025 г. беше приет План за действие за внедряване на услуги на принципа „епизод от живота“, който обхваща общо 93 мерки, които се изпълняват понастоящем ⁽¹⁹⁾.

⁽¹⁹⁾ План за действие за внедряване на услуги на принципа „епизод от живота“, Решение № 176 на Министерския съвет от 21 март 2025 г.

Засилване на наказателното преследване за борба с корупцията и на независимостта на регулаторните органи

През 2025 г. България получи СДП за подобряване на ефективността на мерките за борба с корупцията, особено по дела за корупция по високите етажи на властта, и за укрепване на независимостта и функционирането на регулаторните органи. Разследването и наказателното преследване на корупцията обаче, особено по дела за корупция по високите етажи на властта, не са се подобрили. България предприе някои стъпки за подновяване на мандатите на някои регулаторни органи, но опасенията, свързани с тяхната независимост, все още не са преодолени.

България все още не е постигнала солидни резултати в наказателното преследване на случаи на корупция по високите етажи на властта. През април 2026 г. Министерският съвет прие законопроект, с който се разширява възможността за искане на съдебен контрол на прокурорски постановления за прекратяване или спиране на разследвания, но приемането му от парламента все още е в ход. Законът за противодействие на корупцията, уреждащ дейността на комисията за противодействие на корупцията, не гарантира политическата независимост на органа ⁽²⁰⁾. България отмени този закон през 2026 г., преди да може да бъде назначено новото ръководство на комисията за противодействие на

⁽²⁰⁾ Решение за изпълнение на Комисията от 3.11.2025 г. относно частичното спиране на изплащането на втория транш от безвъзмездната подкрепа за България.

корупцията. През април 2026 г. Министерският съвет прие законопроект за създаване на нов орган за противодействие на корупцията, който към момента на изготвяне е в процес на разглеждане от парламента.

Въпреки че мандатите на повечето независими и регулаторни органи бяха подновени, ограничените ресурси и политическото влияние продължават да имат отражение върху качеството на тяхната работа. В действащото законодателство не е предвидена независимост на регулаторните органи от участниците на пазара, включително в сектори като енергетиката, в които държавните дружества играят значителна роля ⁽²¹⁾. Продължават да са налице опасения относно състава и функционирането на Висшия съдебен съвет. В състава на Висшия съдебен съвет съдиите, избрани от свои колеги, са малцинство (6 от общо 14 членове в съдийската колегия и 6 от общо 25 членове). По отношение на функционирането му Висшият съдебен съвет работи с изтекъл мандат от 2022 г. насам, което застрашава неговата легитимност и му пречи да упражнява някои от функциите си, като например назначаването на нов главен прокурор. Това подкопава стабилността и предвидимостта на бизнес средата, основана на принципите на правовата държава, както се вижда от ниското доверие на дружествата в независимостта на съдебната власт (през 2025 г. само 27 % от дружествата считат независимостта на съдебната власт за

⁽²¹⁾ Assessing the independence and effectiveness of national regulatory authorities in the field of energy - Publications Office of the EU (Оценка на независимостта и ефективността на националните регулаторни органи в областта на енергетиката — Служба за публикации на ЕС).

относително добра или много добра ⁽²²⁾. По сходен начин Инспекторатът към Висшия съдебен съвет продължава да работи с ограничени правомощия поради изтичането на мандата му през 2020 г.

Подобряване на потенциала за приходи и справедливостта на данъчната система

Данъчната система има сравнително нисък капацитет за генериране на приходи, които бързо може да се окажат недостатъчни предвид нарастващия натиск върху разходите (вж. раздел 1). През 2024 г. общите приходи като дял от БВП бяха 36,1 % в сравнение със средно 46 % за ЕС. През същата година общите данъчни приходи (включително задължителните осигурителни вноски) възлизаха на 30,5 % от БВП, като останаха доста под средната стойност за ЕС (39,4 % от БВП) (приложение 3).

Налице са значителни възможности за подобряване на справедливостта на данъчната система, която понастоящем позволява много малко преразпределение. Данъчният микс се характеризира със силна зависимост от данъците върху потреблението. Налице е сравнително нисък плосък данък от 10 % върху всички облагаеми доходи на физическите лица без основен необлагаем минимум за доходите, с изключение на някои малки освобождавания за специални видове доходи или за лица с увреждания. България е единствената държава членка, в която лицата с високи доходи

⁽²²⁾ [Информационно табло на ЕС в областта на правосъдието за 2025 г.](#), фигура 52.

(167 % от средната работна заплата) плащат малко по-нисък дял от доходите си като данъци в сравнение с лицата с ниски доходи (тези, които получават 50 % от средната работна заплата). Освен това през 2025 г. ефективната пределна данъчна ставка е била много по-висока за най-ниския квинтил на дохода (27 %), отколкото за най-високия (15 %).

България има голяма сива икономика и данъчната администрация е изправена пред предизвикателства при събирането на данъци. Според последните оценки сивата икономика представлява почти 35 % от БВП на страната ⁽²³⁾. Разликата между събраните приходи от данъка върху доходите на физическите лица от 13,8 % и тази на събраните приходи от осигурителни вноски от 16,5 % показват значително занижено отчитане на доходите. Наличието на високи ефективни пределни данъчни ставки върху ниските доходи може да насърчи занижено отчитане на доходи или дори липса на деклариране на доходи. Просрочените данъчни задължения в България са се увеличили от 2019 г. до приблизително 60 % от общите приходи, събрани в края на 2023 г., което е над два пъти повече от средното за ЕС (31 %).

Не се очаква предприетите през последните години мерки за подобряване на събирането на приходите и за борба с отклонението от данъчно облагане и избягването на данъци да увеличат в достатъчна

⁽²³⁾ Schneider, F., Asllani, A. Taxation of the Informal Economy in the EU (Данъчно облагане на неформалната икономика в ЕС) — част 1: Latest Shadow Economy Estimates and Key Findings of Country Case Studies (Последни налични данни за сивата икономика и основни констатации на проучвания на конкретни случаи по държави), IPOL | Policy Department for Economic, Scientific and Quality of Life Policies (2022 г.).

степен приходите и да подобрят справедливостта. Освен това бяха предприети мерки за увеличаване на приходите от акцизи и постепенно премахване на освобождаванията и намаленията на ДДС. Тези мерки обаче не са в крак с нарастващите разходи (раздел 1). Данъчната справедливост би могла да бъде подобрена например чрез въвеждане на необлагаем минимум за доходите в комбинация с по-висок плосък данък, увеличаване или премахване на максималния таван на осигурителния доход или мерки за намаляване на зависимостта от парични трансакции в брой чрез например намаляване на тавана върху паричните трансакции в брой или стимули за електронните трансакции. Тези мерки биха могли също така да спомогнат за борбата със сивата икономика и за увеличаването на приходите. Допълнителни приходи биха могли да бъдат събрани и чрез подобряване на събирането на просрочени задължения. Налице са други мерки за повишаване на приходите в области с неизползван потенциал, като например актуализиране на кадастралните стойности с цел увеличаване на приходите от периодичните данъци върху недвижимите имоти и увеличаване на данъците върху транспорта, замърсяването и ресурсите (приложение 3).

Извличане на повече ползи от единния пазар

В България продължават да съществуват регулаторни и административни пречки пред единния пазар, които засягат търговията със стоки и услуги, както и правото на установяване. В областта на

стоките допълнителният граничен контрол (особено по отношение на пестицидите) на някои плодове и зеленчуци и допълнителните изисквания за лабораторни изпитвания за някои вносни хранителни продукти създават напрежение. Облекчаването на административните изисквания за командироване на работници би могло да намали регулаторната разпокъсаност в рамките на единния пазар, да улесни трансграничната мобилност и да насърчи конкурентоспособността, без да се подкопава защитата на работниците.

ДЕКАРБОНИЗАЦИЯ, ЕНЕРГИЯ НА ДОСТЪПНИ ЦЕНИ И УСТОЙЧИВОСТ

През 2025 г. България получи специфична за държавата препоръка (СДП) за намаляване на зависимостта си от изкопаеми горива и укрепване на енергийната си система. В препоръката се призовава за: i) либерализация на пазара; ii) ускореното внедряване на възобновяеми енергийни източници и определянето на зони за ускорено издаване на разрешения за вятърна енергия; iii) постепенно премахване на субсидиите за изкопаеми горива; iv) увеличаване на гъвкавостта на електроенергийната система; и v) модернизиране на мрежовата инфраструктура на равнище разпределение. На България беше препоръчано също така да предприеме стъпки за справяне с енергийната бедност и подобряване на енергийната ефективност в промишлеността. В отговор на препоръките бяха предприети някои стъпки: i) приета беше законодателна реформа на пазарите на едро и на балансиращите пазари; ii) капацитетът за енергия от възобновяеми източници беше значително увеличен; и iii) инвестиционните ангажименти за акумулиране на енергия с батерии в рамките на плана за възстановяване и устойчивост (ПВУ) показват потенциал за бъдещ напредък по отношение на гъвкавостта на системата. През 2025 г. възобновяемите енергийни източници за първи път надминаха въглищата в електроенергийния микс на България.

Изпълнението обаче остава непълно в няколко области. Цените на едро бяха сред най-високите в ЕС през 2025 г., но

домакинствата плащат регулирани цени на дребно, които не са свързани с ценовите сигнали на едро. Освен че тези цени са сред най-ниските в ЕС, те са фиксирани, което прави търсенето на домакинствата негъвкаво и премахва стимулите за енергийна ефективност. Преодоляването на тази неефективност на пазара изисква напредък в две направления: i) намаляването на цените на едро изисква непрекъснат растеж на производството на енергия от възобновяеми източници чрез вятърна енергия, повишаване на гъвкавостта на регулаторната и оперативната рамка и модернизиране на разпределителните мрежи; и ii) подобряването на пазара на дребно изисква преминаване към по-целенасочена подкрепа за домакинствата в положение на енергийна бедност.

Високите цени на едро отразяват зависимостта от изкопаеми горива, което подчертава необходимостта от ускоряване на прехода към почиста енергия и подобряване на структурата на пазара

Цените на едро на електроенергията в България остават сред най-високите в ЕС, което отразява производствен микс, при който все още не е преустановено използването на изкопаеми горива. През 2025 г. България получи препоръка за намаляване на зависимостта си от

изкопаеми горива и насърчаване на либерализацията на пазара и бяха предприети първоначални стъпки. С измененията на Закона за енергетиката, които влязоха в сила през юли 2025 г. като част от българския ПВУ, беше премахната ролята на Националната електрическа компания като обществен доставчик и бяха премахнати квотите за регулирания пазар. Целта на тези изменения беше да бъде улеснено навлизането на пазара на нови възобновяеми енергийни източници, включително гъвкави активи, като например инсталации за акумулиране (вж. приложение 9). Освен това допълнителна структурна реформа в рамките на ПВУ има за цел да отдели свързаните с въглищата предприятия от Българския енергиен холдинг в новосъздадено държавно холдингово дружество. Това следва да подобри корпоративното управление и да повиши конкурентоспособността в енергийния сектор. Постигането на допълнителен напредък в енергийния преход на България би могло да бъде подкрепено чрез пълноценно използване на наличните ресурси по линия на Модернизационния фонд и на Фонда за справедлив преход с цел финансиране на инвестиции, с които се намалява зависимостта от изкопаеми горива. Изкопаемите горива продължават да бъдат доминиращата маргинална технология за определяне на цените, като на тях се падат около 67 % от часовете за определяне на цените. В резултат на това през 2025 г. цените на едро са били средно 107 EUR/MWh, което е петото най-високо равнище в ЕС и значително над средното за ЕС равнище от 83,8 EUR/MWh (вж. приложение 9).

Регулираните цени на дребно поддържат сметките за електроенергия на домакинствата

ниски и фиксирани, но са в ущърб на по-широката пазарна ефективност. Домакинствата продължават да плащат единна регулирана цена на дребно, като разликата между разходите за обществени поръчки и цените на дребно се покрива от фонд „Сигурност на електроенергийната система“, финансиран, наред с другото, чрез тавани на подпределни приходи, прилагани за производителите (вж. приложение 9). Тъй като цените на дребно на електроенергията остават регулирани на фиксирани, относително ниски равнища, търсенето на електроенергия от домакинствата е до голяма степен неотзивчиво към ценовите сигнали на едро. Поради това стимулите за доставчици за домакинствата да диверсифицират изцяло своите обществени поръчки са ограничени, например чрез дългосрочни договори за електроенергия, и те предпочитат да разчитат на специалния сегмент на българската независима енергийна борса, която предлага продукти на високи цени, но които са гъвкави. По-нататъшни стъпки за насърчаване на конкуренцията на пазара биха били от полза, включително определяне на път към по-целенасочени мерки за подкрепа на домакинствата.

Възобновяемите енергийни източници надминаха въглищата в електроенергийния микс на България за първи път през 2025 г., което до голяма степен се дължи на продължаващото разширяване на мощностите за слънчева енергия. През 2025 г. България допълнително разшири мощностите си за слънчева енергия, като увеличи внедрените мощности с 1,35 GW. Вятърната енергия обаче остава недостатъчно развита и все още не допринася значително за електроенергийния микс. За да улесни внедряването на възобновяеми

енергийни източници, България прие законодателство за рационализиране на процедурите за издаване на разрешения и за създаване на енергийни общности. В рамките на ПВУ тя също така се ангажира да определи приоритетни зони за вятърна енергия от разположени на сушата инсталации — с потенциал от най-малко 2 GW — въпреки че тази реформа все още не е напълно осъществена. По-нататъшно внедряване на енергията от възобновяеми източници, по-специално чрез оползотворяване на все още до голяма степен неизползвания потенциал на вятъра. Това би могло да допринесе за по-ниски цени на електроенергията в средносрочен план чрез диверсифициране на производствения микс и намаляване на зависимостта от по-скъпо производство, основано на ископаеми горива. Освен това по-силният административен капацитет за издаване на разрешения, разработването на регулаторна рамка за вятърна енергия от разположени в морето инсталации и допълнителните стимули за разгръщане на мощности за вятърна енергия на сушата биха били от полза за темпа на внедряване на енергията от възобновяеми източници (вж. приложение 9). Това би могло да включва използването на договори за разлика като допълнителен инструмент за подкрепа в съответствие с преразгледаната структура на пазара на електроенергия.

Внедряването на акумулирането на енергия подпомага гъвкавостта на електроенергийната система, но все още до голяма степен липсва оптимизация на потреблението

След препоръка през 2025 г. за увеличаване на гъвкавостта на електроенергийната система и осигуряване на достатъчен капацитет за акумулиране **България постига значителен напредък във внедряването на акумулиране с батерии.** В рамките на инвестициите по ПВУ България подписа договори за внедряване на съоръжения за съвместно ползване за акумулиране на енергия с мощност 1 120 MW, съчетани с производство на енергия от възобновяеми източници и системи за съхранение на енергия в акумулаторни батерии в мащаб на електропреносната мрежа с мощност от почти 14 000 MWh, с акумулиране на енергия с батерии в експлоатация с мощност 1 181 MW (вж. приложение 9). Навременното приключване на тези инвестиции е от решаващо значение за пълноценното използване на ползите от бързото разрастване на слънчевата енергия. Това е така, защото допълнителният капацитет за акумулиране подпомага интеграцията на системата и може да допринесе за намаляване на краткосрочния натиск върху цените на електроенергията. Освен това български оператор на преносна система се присъедини към платформите за балансиране PICASSO и MARI, което подобри интеграцията с балансиращите пазари в целия ЕС. Гъвкавостта на парка от акумулиращи воднопомпи обаче остава ограничена, тъй като три от шестте турбини в централата „Чаира“ остават извън експлоатация, което намалява наличния капацитет до 410 MW при пълен

капацитет от 800 MW. Възстановяването на пълната експлоатация би укрепило гъвкавостта по отношение на неизкопаемите горива (вж. приложение 9).

Рамката за гъвкавост на България продължава да бъде силно ориентирана към предлагането, а това, че почти липсват оптимизация на потреблението и интелигентно отчитане, допринася за високите и нестабилни цени на едро на електроенергията. Средните дневни спредове на цените на пазара на едро достигнаха 157 EUR/MWh поради силното използване на топлоелектрически централи през вечерните и ранните сутрешни часове на върхово натоварване, когато производството на слънчева енергия намалява, а гъвкавостта по отношение на неизкопаемите горива е недостатъчна за преодоляване на разликата между търсенето и предлагането. Въпреки че ПВУ включва ангажимент от страна на Комисията за енергийно и водно регулиране да изготви доклад за улесняването на мерките за оптимизация на потреблението, все още не е установена значима рамка за гъвкавост. Внедряването на интелигентни измервателни уреди остава под 5 %, което, в съчетание с напълно регулираните тарифи на дребно за домакинствата, възпрепятства предложения за динамично ценообразуване и за ефективното участие на потребителите в оптимизацията на потреблението (вж. приложение 9). Полезни стъпки за справяне със структурната нестабилност на цените могат да бъдат разширяването на обхвата за агрегиране и за оптимизация на потреблението, ускоряването на внедряването на интелигентни измервателни уреди в съответствие с рамката на ЕС за

интелигентно отчитане и гарантирането, че структурата на балансиращия пазар осигурява прозрачни и предвидими сигнали.

Мрежова инфраструктура: постигнат е трансграничен напредък, но все още са необходими подобрения на равнището на разпределението

България постигна напредък в укрепването на преносната и трансграничната мрежова инфраструктура, но модернизирването на разпределението изостава. Една от СДП от 2025 г. беше да бъде модернизирана инфраструктурата на електроенергийната мрежа, със специален акцент върху интелигентните мрежи, линии и подстанции на равнище разпределение. България вече е постигнала целта си за междусистемна свързаност за 2030 г., като е достигнала 19 % спрямо целевия показател от 15 %. В рамките на ПВУ България добави допълнителна нетна междусистемна мощност от 1 200 MW с Румъния и Гърция през 2025 г. и е на път да интегрира до март 2026 г. нова мощност от 4 500 MW за производство на енергия от възобновяеми източници (вж. приложение 9). Това са положителни промени по отношение на преносната инфраструктура. Въпреки това разпределителната мрежа, в която се свързват интелигентните измервателни уреди, произвеждащите потребители, енергийните общности, местното акумулиране и активите за оптимизация на потреблението, се нуждае от допълнително внимание. Необходими са модернизации на електроразпределителните линии и подстанции, за да се отговори на

нарастващата електрификация на домакинствата, транспорта и МСП. С тези модернизации ще се предотвратят затрудненията при свързването към мрежата, които могат да ограничат внедряването на възобновяеми енергийни източници, както и ще се подкрепи по-ефективната интеграция на по-евтино произведено на енергия от възобновяеми източници, което може да допринесе за намаляване на цените на електроенергията с течение на времето.

Енергийната бедност продължава да бъде широко разпространена, а субсидиите за изкопаеми горива продължават да изместват целевата подкрепа

Енергийната бедност продължава да бъде структурно предизвикателство в България, като малко механизми за подкрепа са насочени към най-нуждаещите се. През 2025 г. България получи препоръки за справяне с енергийната бедност чрез разработване на информационна система за енергийно бедните домакинства и подпомагането им с целенасочени мерки на политиката, както и за предприемане на конкретни стъпки за постепенно премахване на субсидиите за изкопаеми горива, включително тези в подкрепа на централизираното топлоснабдяване. Делът на хората, които не са в състояние да поддържат домовете си достатъчно топли, остава доста над средния за ЕС (вж. приложение 12). Подкрепата се предоставя до голяма степен чрез универсални ниски регулирани цени на дребно на електроенергията и преференциални тарифи за централите за комбинирано производство на топлинна и електрическа енергия, които

снабдяват мрежите за централизираното топлоснабдяване, а не чрез целенасочена помощ. Това е неефективно използване на ограничените бюджетни ресурси и поставя уязвимите домакинства в ситуация на липса на достатъчна закрила. Въпреки че бяха предприети стъпки за укрепване на рамката за управление на енергийната бедност, изпълнението все още е на ранен етап. През 2023 г. България прие правно определение за енергийна бедност, а през ноември 2025 г. въведе механизъм за координация с определени отговорни органи. Освен това тя е в процес на разработване на информационна система, която се очаква да започне да функционира до средата на 2026 г. Целенасочените мерки за подкрепа обаче остават ограничени (вж. приложение 12).

В рамките на ПВУ е постигнат напредък по отношение на енергийната ефективност на жилищните сгради, но мащабът на нуждите надхвърля капацитета на плана за справяне с тях. Мерките включват: i) създаването на Националния фонд за декарбонизация за финансиране на санирането на сгради и използването на енергия от възобновяеми източници в сградите; ii) определянето на 21 регионални звена за обслужване на едно гише за подкрепа на санирането; iii) изменения на Закона за управление на етажната собственост с цел улесняване на санирането на жилищни сгради; и iv) промени в Закона за енергетиката, позволяващи използването на модели на дружества за предоставяне на енергийни услуги (ДПЕУ) за финансиране на инвестиции в енергийна ефективност и енергия от възобновяеми източници чрез сметки за енергия. Освен това в ПВУ се предвижда схема за субсидиране на санирането за енергийна ефективност на

жилищни сгради, която да се управлява от Българската банка за развитие, допълваща дългогодишната национална програма за енергийна ефективност на многофамилни жилищни сгради. Въпреки напредъка по ПБУ, Европейския фонд за регионално развитие и Фонда за справедлив преход ще бъдат необходими допълнителни усилия за преодоляване на оставащите пропуски в енергийната ефективност и за увеличаване на дейностите по саниране.

Постигнат е напредък по отношение на постепенното премахване на субсидиите за изкопаеми горива за производство на електроенергия, но все още не е разгледан въпросът, свързан със субсидиите за централизираното топлоснабдяване.

Вече не е в сила спешната държавна поръчка за закупуване, съгласно която се изискваше закупуване на електроенергия от въглищната електроцентрала „Марица Изток 2“, а през първата половина на 2026 г. беше прекратен оставащият договор за закупуване на електроенергия за производство на електроенергия от въглища (вж. приложение 9). Въпреки това преференциалните тарифи за централите за комбинирано производство на топлинна и електрическа енергия, които снабдяват мрежите за централизираното топлоснабдяване, остават в сила и продължават да предоставят непряка подкрепа за производството на топлинна енергия от изкопаеми горива (вж. приложение 9). Тези тарифи представляват непряка субсидия, която удължава икономическата жизнеспособност на централизираното топлоснабдяване, основано на изкопаеми горива, и забавя преминаването към нисковъглеродни източници на топлинна енергия. Ефективната ставка на въглерода на България за 2023 г. възлиза средно на

65 EUR на тон CO₂, което е значително под стойността за ЕС от 84,80 EUR (вж. приложение 9). Реформирането на тези тарифи и пренасочването на икономииите към целенасочена подкрепа за уязвимите домакинства и декарбонизация на централизираното топлоснабдяване би било от полза.

Високите емисии от производството изискват по-мощни усилия за декарбонизация на промишлеността

България е постигнала ограничен напредък по отношение на енергийната ефективност в промишлеността, но високите емисии на парникови газове от преработвателната промишленост означават, че са необходими повече усилия за декарбонизация на промишлеността. В специфичните за държавата препоръки за 2025 г. България се призовава да насърчи промишлеността да приеме мерки за енергийна ефективност. Планът за възстановяване и устойчивост включва гаранционен инструмент за инвестиции в енергийна ефективност и енергия от възобновяеми източници, изпълняван чрез InvestEU и Европейския инвестиционен фонд. В него също така се определя схема за безвъзмездни средства в подкрепа на предприятията в прехода към кръгова икономика, която обхваща и инвестициите в енергийна ефективност. България подготвя национална стратегия за суровините, промишлеността и преработвателната промишленост. Стратегията ще включва елементи относно намаляването на потреблението на енергия в промишлеността, заедно с мерки за

декарбонизацията на промишлеността, като например намаляване на въглеродния интензитет и ресурсна ефективност (вж. приложение 8). Преработвателната промишленост в България обаче продължава да бъде с най-висок интензитет на емисии на парникови газове в ЕС, като емисиите на единица добавена стойност са над два пъти по-високи от средните за ЕС, а енергоемкостта е сред четирите най-високи в ЕС. Емисиите от промишлеността, които не са свързани с енергията, също представляват значително по-голям дял от емисиите на преработвателната промишленост спрямо средния за ЕС (45 % спрямо 35 %), което показва по-мащабни предизвикателства по отношение на декарбонизацията (вж. приложение 8). В резултат на това въпреки че са въведени някои първоначални мерки за подкрепа, декарбонизацията на промишлеността продължава да бъде голямо предизвикателство. Финансовите стимули и рационализираните процедури за издаване на разрешения за технологии за нулеви нетни емисии биха спомогнали за намаляване на високите равнища на промишлено потребление на енергия и емисии (вж. приложение 8).

Предизвикателства, свързани с устойчивия транспорт: изоставаща инфраструктура и високи емисии

Устойчивите транспортни решения продължават да изостават от средното равнище за ЕС, най-вече селските райони, които не се обслужват в достатъчна степен от обществения транспорт. В специфичните за държавата препоръки за 2025 г. България се призовава да насърчава разгръщането и навлизането на устойчив

градски, обществен и железопътен транспорт, включително чрез ускоряване на развитието на необходимата инфраструктура. Въпреки че навлизането на електрически превозни средства се е увеличило през 2024 г. в сравнение с 2023 г., пазарният дял на тези превозни средства е значително под средния за ЕС — 0,56 %. Същевременно разширяването на инфраструктурата за зареждане е бавно, като са изпълнени по-малко от 15 % от целта на България за 2030 г. (вж. приложение 8).

Трайното незадоволително изпълнение по отношение на инфраструктурата за електрически превозни средства е придружено от слаба транспортна свързаност, особено в северните региони, където в много отдалечени села липсва подходящ обществен транспорт (вж. приложение 18). МВУ и програмите по линия на политиката на сближаване вече подкрепят България с финансиране за електрически автобуси и инфраструктура за зареждане за общините. Допълнителните инвестиции в устойчив и електрически транспорт обаче са от съществено значение, за да се спомогне за намаляване на емисиите от сектора, който през 2023 г. беше вторият по големина източник на емисии в България. Освен това липсата на обществен транспорт означава също, че хората, особено в селските райони, трябва да разчитат в по-голяма степен на индивидуални транспортни средства (вж. приложение 12). Това може да има последици за пътната безопасност, по отношение на която делът на смъртните случаи по пътищата в селските райони в България е относително висок в сравнение със средната стойност за ЕС (вж. приложение 19). България инвестира в обновяването на железопътната си мрежа. МВУ подкрепя закупуването на железопътен подвижен състав с нулеви емисии и обновяването на железопътната инфраструктура с цел

облекчаване на ключови железопътни участъци с недостатъчен капацитет. Би било полезно да продължат инвестициите в обновяването на инфраструктурата и цифровизацията на железопътните мрежи, включително разгръщането на Европейската система за управление на железопътното движение. По този начин ще бъде увеличен капацитетът, ще бъде повишена икономическата жизнеспособност и ще бъде намалено дългото време за пътуване между големите градове ⁽²⁴⁾.

Укрепване на устойчивостта на водните ресурси и на устойчивостта спрямо изменението на климата

Устойчивостта на водните ресурси на България е застрашена от недостатъчно рехабилитираната инфраструктура и от регулаторните пропуски, което поражда значителни икономически рискове и е заплаха за общественото здраве. В СДП от 2025 г. се призовава за подобряване на управлението на водите и отпадъците чрез инвестиции в инфраструктура, но напредъкът остава ограничен. Изменението на климата изостря уязвимостта на транспортната инфраструктура, като наводненията, свлачищата и понижаването на нивото на водите на река Дунав затрудняват свързаността, но мерките за адаптиране са разпокъсани и не получават достатъчно финансиране. Поради неспазване на Директивата за

пречистването на градските отпадъчни води срещу страната са задействани дългогодишни процедури на ЕС за установяване на нарушения. Междувременно остаряващата инфраструктура причинява загуби на вода, надвишаващи 60 %, поради течове от тръбите. Все още предстои да бъдат разработени планове за управление на сушите и едва 36 % от градските райони отговарят на стандартите за пречистване на отпадъчните води. Въздействието на изменението на климата засилва сушите и наводненията, като 9,3 % от екосистемите на България вече са засегнати от тежка суша, което е два пъти повече от средното за ЕС. Ускоряването на проекта за съдоходност на река Дунав, прилагането на принципа „замърсителят плаща“ и привеждането на селскостопанските субсидии в съответствие с целите за качество на водите са мерки, които биха спомогнали за справяне с тези предизвикателства (вж. приложение 8 и приложение 10).

Устойчивостта на България спрямо изменението на климата е подкопавана от разпокъсаното управление и недостатъчните инвестиции в адаптивна инфраструктура. Не са предприети действия във връзка със СДП от 2025 г. за преодоляване на институционалните слабости. Въпреки че националната стратегия и планът за действие по изменението на климата от 2019 г., както и Координационният съвет по изменението на климата осигуряват стратегическа основа, тяхното изпълнение страда от слаба хоризонтална и вертикална координация, остарели оценки на риска и ad hoc секторни отговори. Европейската централна банка изчисли, че България е загубила 1 % от своя БВП през 2025 г. поради екстремни

⁽²⁴⁾ БТА: [изказване на министъра на транспорта: Почти всички ремонти на железопътни линии ще бъдат завършени до 2029 г.](#)

метеорологични явления през същата година. Това разкри системни недостатъци, включително липсата на задължителни оценки на риска, свързан с климата, за инфраструктурни проекти и процент на загуба на вода, надвишаващ 60 % — най-високият в ЕС. Изпълнението на адаптирането към изменението на климата изостава поради ограничения поднационален капацитет. На поднационално равнище са необходими повече усилия за насърчаване на интегрирането на готовността в областта на климата в регионалното планиране и възлагането на обществени поръчки. Само 24 % от общините участват в Споразумението на кметовете, а местните планове за адаптиране остават по-скоро изключения, отколкото правило (вж. приложение 10).

Възприемането на природосъобразни решения в България е възпрепятствано от правни неясноти, недостиг на финансиране и институционална инерция, въпреки потенциала им за смекчаване на рисковете, свързани с климата, по икономически ефективен начин. СДП за 2025 г. относно устойчивото използване на ресурсите не доведе до никакви резултати. Горското покритие на България от 33 % и обширните влажни зони предлагат естествена защита срещу наводнения и суши. Но само 12 % от местообитанията отговарят на природозащитните цели, а природосъобразните решения представляват незначителен дял от инвестициите за адаптиране към изменението на климата. Сред основните пречки са липсата на правно определение за природосъобразните решения в националното право, ограниченото частно и публично финансиране и слабият местен експертен опит в проектирането и поддържането на тези решения. Въпреки че програмата

„Околна среда“ за периода 2021—2027 г. включва мерки за възстановяване на екосистемите, те са незначителни в сравнение с разходите за „сивата“ инфраструктура. Програмата „Околна среда“ за периода 2021—2027 г. има потенциала да запълни тази празнина, особено по отношение на традиционната инфраструктура. Необходими са обаче допълнителни усилия за преодоляването на недостига на инвестиции в екосистемите в България в размер на 0,24 % от БВП — най-големият в ЕС (вж. приложение 10).

Почти пълната липса на застрахователно покритие в областта на климата в България изостря фискалната и социалната уязвимост, като излага домакинствата и предприятията на рискове, свързани с по-екстремни метеорологични явления. През 2025 г. едва около 2 % от свързаните с климата загуби са застраховани (ЕС: 25 %), публичните финанси поемат основната част от разходите, свързани с бедствията. Общите икономически загуби, дължащи се на изменението на климата на глава от населението, са се увеличили в България в периода 2010—2024 г. с 98 % (спрямо ЕС: 34 %). Пазарът не успява да стимулира намаляването на риска, а покритието е ограничено до ипотекираните имоти, при което наемателите, МСП и земеделските стопанства остават незащитени. В националната стратегия и плана за действие по изменението на климата на България от 2019 г. се предвижда кумулативна очаквана загуба на реален БВП между 1 % и 3,5 % до 2050 г. (най-оптимистичният и песимистичен сценарий) (вж. приложение 8, приложение 10).

УМЕНИЯ, КАЧЕСТВЕНИ РАБОТНИ МЕСТА И СОЦИАЛНА СПРАВЕДЛИВОСТ

През 2025 г. България получи специфични за държавата препоръки относно образованието и уменията, участието на пазара на труда, социалното приобщаване и здравеопазването. На България беше препоръчано: i) да подобри качеството, съответствието с нуждите на пазара на труда и приобщаващия характер на образованието и обучението; ii) да засили придобиването на умения; iii) да укрепи ученето и преподаването, основани на компетентности; iv) да подобри качеството на преподаването чрез първоначално, непрекъснато и основано на потребностите обучение на учителите; v) да се справи с недостига на работна ръка; vi) да постигне социално приобщаване; и vii) да подобри достъпа до здравни услуги. В тези области на политиката бяха предприети няколко мерки с различно въздействие, което сочи, че има още възможности за подобрение.

Въпреки някои подобрения, по-специално на пазара на труда и в социалната област, България продължава да изостава в образованието и развитието на умения, интеграцията на уязвимите групи, достъпа до услуги и социалната справедливост. България продължава да е изправена пред големи структурни предизвикателства в образованието, които възпрепятстват развитието на човешкия капитал и конкурентоспособността. Сред тези предизвикателства са малкият брой деца,

обхванати от образованието и грижите в ранна детска възраст, слабите основни умения, трайните неравенства, недостигът на учители и несъответствието с нуждите на пазара на труда. Същевременно са налице значителни социални предизвикателства, като висок риск от бедност или социално изключване сред уязвимите групи, продължаваща енергийна бедност, голямо неравенство по отношение на доходите и недостатъчно финансирана система за социална закрила с ограничена адекватност. Въпреки че преходът към деинституционализация напредва постепенно, цялостните резултати в областта на социалното приобщаване остават слаби.

Необходими са допълнителни усилия в образователната система и ученето за възрастни с цел постигане на съответствие между уменията и нуждите на работодателите

Трайно слабите резултати на България по отношение на основните умения разкриват структурни предизвикателства, които ограничават развитието на човешкия капитал и конкурентоспособността.

Подобряването на качеството и приобщаващия характер на образованието, както и засилването на придобиването на умения с цел повишаване на конкурентоспособността

е една от СДП, които бяха отправени към България през 2025 г. Участието в образованието и грижите в ранна детска възраст остава слабо и неравномерно, което ограничава ранното учене и изостря неравенствата. Особено засегнати са групите в неравностойно положение, включително ромските деца. Проблемът продължава да съществува въпреки мерките, приети в рамките на ПВУ, като например задължителното включване на четиригодишните деца в предучилищното образование, което води до постепенни подобрения. Около половината от 15-годишните в България не достигат минимално ниво на владеене на основни умения — около два пъти повече от средното за ЕС, с още по-голяма разлика в селските райони, което сериозно подкопава развитието на умения на по-късен етап от живота (вж. приложение 19). Делът на учениците с най-добри резултати също е нисък, което ограничава резерва от таланти за иновации и високи постижения. Слабите нива на основни умения сочат наличието на сериозни пропуски и на предизвикателства в учебната програма и в качеството на преподаването.

Учебната програма продължава да е силно насочена към съдържанието, а не към уменията, а качеството на преподаването е ниско; особено засегнати са учениците в неравностойно положение. Учебните програми все още са съсредоточени предимно върху съдържанието, въпреки че националните учебни програми в началните класове подкрепят мерки за основни умения и образование в областта на в областта на науката, технологиите, инженерството и математиката (НТИМ), допълнени от финансиране по линия на ЕСФ+ и МВУ (вж. приложение 13). Правителството обяви реформи чрез преразглеждане на Закона за предучилищното и

училищното образование и предложение за промени в учебната програма. Тези инициативи имат за цел да се справят с тези дисбаланси, но все още не са приети. Предизвикателствата пред подобряването на качеството на преподаването продължават да са свързани главно с: i) недостиг на учители, особено в областта на НТИМ, на фона на застаряващата работна сила и трудностите при набирането и задържането на начинаещи учители, особено в училищата в селските райони и в училищата в неравностойно положение; ii) недостатъчни и нецеленасочени възможности за професионално развитие; и iii) слаби практики за оценяване и слаба връзка между резултатите и заплащането. България се стреми да подобри привлекателността на учителската професия чрез увеличаване на заплатите, програми за обучение, насочени към НТИМ, и стимули за наемане на работа (вж. приложение 13). Укрепването на подготовката на учителите чрез надеждна оценка на потребностите и контрол на качеството е от съществено значение за подобряване на качеството на преподаването и учебните резултати.

Социално-икономическите различия допълнително подкопават резултатите от обучението на учениците в неравностойно положение. Училищната сегрегация продължава, като броят на ромските деца, които посещават сегрегирани училища нараства, а ниската степен на образование сред ромските младежи продължава да бъде основна пречка пред приобщаването. Преждевременното напускане на училище е намаляло, но остава високо сред учениците от ромски произход и в селските райони. Укрепването на приобщаващата учебна среда е от

решаващо значение за подобряване на учебните резултати и намаляване на неравенствата, което може да подпомогне подготовката на по-квалифицирана работна сила.

Висшето образование в България продължава да е изправено пред значителни предизвикателства при развитието на висококвалифицирани таланти, особено в областта на НТИМ, което има последици за производителността и иновациите. Това е отразено в СДП от 2025 г. за засилване на придобиването на умения с цел повишаване на конкурентоспособността и подпомагане на екологичния и цифровия преход. Делът на завършилите висше образование се е увеличил значително през последното десетилетие, но остава сравнително нисък, особено сред мъжете, групите в неравностойно положение и населението в селските райони, и е недостатъчен, за да отговори на нарастващото търсене на завършили висше образование. Това се утежнява от регионалните различия, демографския спад и високата изходяща студентска мобилност. България има един от най-ниските дялове в ЕС на завършилите висше образование в областта на НТИМ и записването в специалности в областта на НТИМ във висшето образование продължава да намалява. Текущото изпълнение на картата на висшето образование, включена в ПВУ на България, има за цел да приведе висшето образование в по-добро съответствие с нуждите на пазара на труда и регионалните нужди, въпреки че нейната ефективност все още предстои да бъде оценена. Поради това картата на висшето образование би могла да се възползва от засилено сътрудничество между институциите и с бизнеса, подобро събиране на данни и стимули за висококачествено преподаване и

подобряване на иновативността на учебните програми.

Необходими са допълнителни усилия за привеждане на професионалното образование и обучение (ПОО) в съответствие с нуждите на работодателите. Това вече беше отразено в СДП за 2025 г. Въпреки че участието в ПОО със средна степен на професионална квалификация е над средното за ЕС и че се поставя силен акцент върху програмите в областта на НТИМ, продължават да съществуват несъответствия между търсените и предлаганите умения. Равнището на заетост на завършилите ПОО остава под средното за ЕС, докато в някои региони много от завършилите срещат трудности при намирането на работа поради ограничено търсене от страна на работодателите. Мерки като по-нататъшно укрепване на връзките между училищата за ПОО и работодателите, подобряване на специализацията на персонала и на оборудването, както и по-добро съответствие на учебните програми спрямо търсенето на пазара на труда биха могли да спомогнат за преодоляването на тези несъответствия. Законът за ПОО беше изменен, списъкът на професиите се актуализира и се появяват нови структури за сътрудничество между образователните институции и предприятията с подкрепата на МВУ и ЕСФ+. Но тези реформи ще подобрят привеждането в съответствие с нуждите на работодателите едва след като бъдат изцяло изпълнени.

Продължава да съществува недостиг на умения, като напредъкът по отношение на развитието на умения е бавен и възпрепятстван от регионалните различия. Работодателите продължават да съобщават за трайни несъответствия

между търсените и предлаганите умения, ограничаващи разрастването на предприятията, особено в североизточната част на страната, и сочи за наличието на значителни регионални различия. С подкрепа по линия на инструмента за техническа подкрепа България разработи план за действие за уменията с всеобхватен набор от мерки на политиката, но той не беше приет и приведен в изпълнение. Възможностите за обучение продължават да зависят в голяма степен от финансирането от ЕС, което поражда опасения относно тяхната устойчивост в дългосрочен план и обхват. България има един от най-ниските проценти на участие в обучение за възрастни в ЕС, включително за работещите. При това положение хората с ниски нива на умения разполагат с ограничени възможности за работа, което допринася за големия дял на нископлатените работници и подкопава възможностите от двойния преход. Слабите цифрови умения продължават да бъдат основна пречка пред повишаването на квалификацията, тъй като само 38,3 % от лицата са с поне основни цифрови умения през 2025 г., което е далеч под средното равнище за ЕС от 60,4 %. Участието на възрастните в учебни дейности също е много слабо — 9,5 % през 2022 г., което е доста под националната цел от 35,4 % за 2030 г. Напредъкът е възпрепятстван допълнително от забавяния в изпълнението на ключови мерки, включително индивидуалните сметки за обучение, базата данни за квалификациите и трудностите при разширяването на цифровото обучение и гарантирането на участието на работодателите.

Нарастващата заетост все още не е довела до по-приобщаващ пазар

на труда или до качествени работни места

Мерките за стимулиране на участието на уязвимите групи на пазара на труда доведе до ограничени подобрения. В СДП за 2025 г. се посочва, че недостигът на работна ръка следва да бъде преодолян чрез повишаване на дела на заетост на уязвимите групи и неактивните лица. През последните години се разшири подкрепяното до голяма степен с финансиране от ЕС прилагане на мерки, насочени към хората с увреждания. Въпреки спада през 2025 г. обаче разликата в заетостта между хората без увреждания и хората с увреждания остава относително висока в сравнение с останалата част на ЕС, а делът на хората с увреждания, които не участват в никаква форма на заетост, образование или обучение (NEET), е бил 86,6 % през 2024 г. — един от най-високите в ЕС. Въпреки свития пазар на труда младите хора срещат трудности при намирането на работа. Делът на NEET намаля през 2024 г., но отново се увеличи през 2025 г., като остана над средния за ЕС. Въпреки че публичните служби по заетостта въведоха някои мерки за подкрепа, като например експерти по активизиране и мобилни офиси, те продължават да срещат трудности при достигането до NEET, тъй като много от тях не са регистрирани като безработни. За да достигне до по-голям брой NEET, публичната служба по заетостта стартира регистър на неактивните лица, който се очаква да започне да функционира през 2026 г. Заетостта сред ромите се е увеличила значително между 2021 г. и 2024 г., но все още е била с почти 15 процентни пункта по-ниска от общото равнище на заетост в страната. Активните политики по заетостта все още не успяват да се справят с недостига на работна ръка,

дори с нови мерки, като например разработването на виртуално бюро по труда и ИТ приложение, което да помага на търсещите работа да намерят обучение. Ангажирането на работодателите и разработването на по-ефективни мерки, насочени към уязвимите групи, продължава да бъде предизвикателство. Същевременно мерките за улесняване на наемането на граждани на трети държави доведоха до увеличаване на броя на издадените разрешения за работа с 42 % през 2025 г., главно за нискоквалифицирани работни места в туризма, строителството, транспорта и промишлеността.

Пазарът на труда продължи да функционира стабилно, но все още са налице регионални различия.

Равнището на заетост (за възрастовата група 20—64 години) се повиши над средното за ЕС, достигайки 77 % през 2025 г., което доближи България до целта от 79 % за 2030 г. Намаляването на работната сила все още е голямо предизвикателство въпреки някои ограничени положителни демографски промени, като например обръщането на тенденцията за нетна изходяща миграция. Регионалните различия в безработицата намаляха, но безработицата в Северозападния регион все още беше почти четири пъти по-висока от тази в региона с най-добри резултати, което показва, че продължават да съществуват значителни различия в резултатите между отделните региони. Търсенето остана високо най-вече за работните места със средна квалификация и се увеличи за нискоквалифицираната работна ръка, докато недостигът на лекари, медицински сестри и учители беше най-високият за професиите, изискващи висше образование.

Поради това че ролята на социалния диалог намалява, стабилният растеж на заплатите не доведе до качествени работни места, като се наблюдават пропуски в развитието на умения, колективното представителство, здравето и безопасността ⁽²⁵⁾. През последните четири години ръстът на заплатите беше доста над средния за ЕС, достигайки 10,4 % през 2025 г. (по-нисък от 14,1 % през 2024 г.), изпреварвайки инфлацията и ръста на производителността на труда. Същевременно разходите за труд за единица продукция останаха сред най-ниските в ЕС. Освен това въпреки че минималната работна заплата също се е увеличила значително, не е имало съществено намаляване на високия дял на работещите бедни или нископлатените работници. Ниската степен на участие в социалния диалог и на обхвата на колективното договаряне допринасят за липсата на напредък по отношение на несвързаните със заплатите аспекти на качеството на работните места. Безопасността на работното място не показва подобрене през 2025 г., което изостри лошите резултати на страната. Положителното е, че пазарът на труда допринася за относително високо равнище на сигурност на работните места с ниски равнища на недоброволна временна заетост.

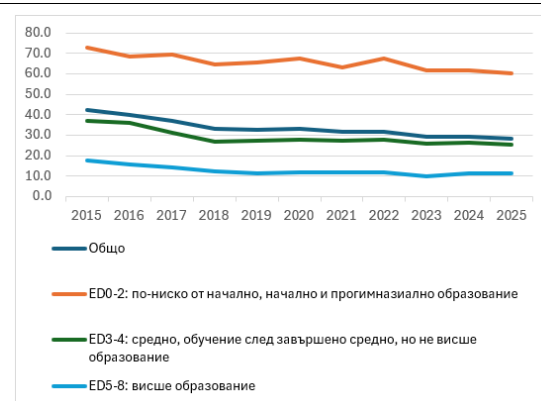
⁽²⁵⁾ Съгласно [становището на Комитета по заетостта от юни 2025 г.](#) измеренията на качеството на работните места обхващат адекватни доходи и справедливо заплащане, сигурност на работното място и професионалното развитие, развитие на уменията и напредване в кариерата, пригодност за заетост, безопасна и здравословна работна среда, благосъстояние на работното място, работно време, самостоятелност, представителство и организация на колективните интереси, равновесие между професионалния и личния живот, равенство между половете и равни възможности, социална закрила, липса на недеклариран и частично деклариран труд.

Високата бедност и неравенство по отношение на доходите, утежнени от ограничения достъп до услуги и здравеопазване, възпрепятстват социалната справедливост

България постигна стабилен напредък в намаляването на общите равнища на бедност и неравенства, но продължават да съществуват структурни предизвикателства. По-високите доходи намалиха общото равнище на бедност. Това е резултат от по-щедрото социално подпомагане, постигнато чрез реформата на минималните доходи в ПВУ, която включваше корекции, свързани с инфлацията. Относително по-високата инфлация за основните стоки, като например хранителните продукти, обаче все още допринася за подкопаване на равнището на адекватност на минималните доходи. Ромското население продължава да е засегнато от много високи равнища на бедност и социално изключване (77,8 % през 2025 г.). В СДП от 2025 г. за справяне със социалното приобщаване чрез по-ефективно подпомагане на минималните доходи се подчертава потенциалът за по-нататъшно укрепване на социалната система поради големия дял от населението, което все още е изложено на риск от изпадане в бедност или социално изключване, по-специално децата. Енергийната бедност е друго предизвикателство, както е разгледано в раздел 3. Прилагането на гаранцията за децата би могло да бъде допълнително засилено с акцент върху областите със слаби резултати, като например образованието и грижите в ранна детска възраст, здравословното хранене и храната в училище. Ограниченият капацитет на системата за социална закрила е виден от слабото въздействие

на социалните трансфери върху намаляването на бедността. Пенсиите не са изключение, като съществуват опасения относно тяхната адекватност и дългосрочна устойчивост. Въпреки неотдашните увеличения на коефициента на заместване на дохода (процентът на предпенсионния доход на работника, който се заменя с неговата пенсия, след като спре да работи) се очаква да намалее в дългосрочен план⁽²⁶⁾. Положително е, че бяха предприети мерки, като например въвеждането на модел на финансиране от няколко фонда, който ще започне да се прилага от 2027 г. Плановите за изготвяне на цялостна пътна карта за реформа на пенсионната система обаче са в застой. Тези недостатъци по отношение на социалната закрила също допринасят за едно от най-високите равнища на неравенство по отношение на доходите в ЕС.

Графика 4.1: Процент на изложените на риск от бедност (ИРБИ) по степен на образование (% от населението на възраст над 18 години)

Източник: Европейска комисия

Жилищното настаняване се превръща във все по-важен фактор по

⁽²⁶⁾ Икономически проучвания на ОИСП: България 2026 г., февруари 2026 г., том 2026/5.

отношение на социалната справедливост. Бързо покачващите се цени на жилищата до голяма степен бяха компенсирани от по-високи доходи; обаче най-бедните домакинства и селски общности бяха засегнати: приблизително 7 % от домакинствата и 9,1 % от жителите на селските райони са изправени пред прекомерни жилищни разходи ⁽²⁷⁾. Делът на хората, които притежават собствено жилище, е голям, но качеството на жилищата е лошо и процентът на незаети имоти е голям. Социалните жилища са ограничени и с лошо качество. Наличието на национална стратегия за жилищно настаняване с дългосрочен обхват би могло да бъде полезно за ефективното консолидиране на подкрепата за уязвимите групи и бездомните.

Преходът на България от институционални социални услуги към услуги, предоставяни в общността и в домашни условия, напредва, но ще бъде необходим устойчив подход за осъществяване на планираната реформа до 2035 г. Достъпността, приемливите цени и качеството на социалните услуги се подобряват, отчасти благодарение на мерките в ПВУ, като например приемането на Наредбата за качеството на социалните услуги, картографирането на социалните услуги и инвестициите в нови и обновени заведения за социални услуги. Въпреки това броят на хората, нуждаещи се от дългосрочни грижи, които не използват професионални услуги за грижи в домашни условия поради финансови причини, е 29,4 % (три пъти по-голям от средния за ЕС). Броят на лицата,

полагащи дългосрочни грижи, на 100 души на възраст 65 и повече години е 2,4 спрямо 3,2 в ЕС, като може само да се очаква, че недостигът на персонал ще се изостри на фона на бързо застаряващото население и нарастващото търсене. Мерките, които биха могли да спомогнат за справяне с тези предизвикателства, са план за действие за периода след 2027 г. относно деинституционализацията, наред с планираните закривания и реструктуриране на институции, както и допълнителни действия за укрепване на домашните грижи и увеличаване на капацитета на работната сила областта на дългосрочните грижи.

Ограниченият достъп до здравни услуги продължава да бъде основна пречка за България, като води до ниска продължителност на живота и висок процент на предотвратими и лечими смъртни случаи. Очакваната продължителност на живота в страната е сред най-ниските в ЕС, докато предотвратимата смъртност е била с 50 % по-висока от средната за ЕС през 2023 г. и е намаляла съвсем леко през предишното десетилетие. Здравната система на България продължава да бъде силно ориентирана към болниците, като по-малко от 20 % от общите разходи за здравеопазване са разпределени за амбулаторни грижи (една от най-ниските в ЕС). Същевременно България има един от най-високите проценти на болнични изписвания на 1 000 жители в ЕС и степента на запълване на капацитета на болниците и средната продължителност на престоя остават сред най-ниските. Това показва възможно несъответствие между болничната дейност и действителните нужди от грижи. Този модел може отчасти да бъде свързан с модела на плащане, при който разходите на болниците се възстановяват за завършени клинични пътеки с

⁽²⁷⁾ Този показател следва да се разглежда заедно със структурата на владение (собственик на жилище, наематели), която може да се различава в отделните държави и региони.

фиксирано лечение, което не е съобразено с медицинската история и специфичните нужди на пациента. Същевременно разходите за профилактика продължават да са сред най-ниските в ЕС. Увеличаването на дела на разходите, предназначени за първична медицинска помощ и профилактика, би подпомогнало по-ранното диагностициране, по-ефективното управление на хроничните заболявания и по-ниските дългосрочни разходи. Това също така ще намали притока на пациенти към грижи в частни заведения поради времето за чакане или ограничените квоти за направления.

Достъпът до здравни услуги продължава да бъде възпрепятстван поради недостиг на персонал, неравномерно разпределение на здравните специалисти, високи преки плащания от страна на пациентите и ограничени амбулаторни грижи. Подобряването на достъпа до здравни услуги беше една от СДП за България за 2025 г. Предизвикателствата са свързани със застаряването на населението и се усложняват от сериозния и нарастващ недостиг на здравни специалисти, по-специално медицински сестри, които са неравномерно разпределени в цялата страна. Застаряването на работната сила в здравния сектор води до допълнителен натиск. През 2023 г. 20 % от медицинските сестри все още работят след пенсионна възраст. Достъпът до здравеопазване е допълнително ограничен за 11 — 12 % от населението, което няма здравна осигуровка ⁽²⁸⁾. 40 % от хората от ромската общност нямат здравна осигуровка или допълнително

⁽²⁸⁾ Европейска обсерватория за здравни системи и политики (2024 г.), Bulgaria: Health System Summary (България: Резюме на здравната система за 2024 г.)

покрите (29). България има най-висок дял на платени от пациентите разходи за здравеопазване в ЕС, като през 2023 г. той е 35,5 %, което е 2,5 пъти повече от средното за ЕС. Делът на преки плащания за амбулаторни услуги възлиза на 43 %, което е почти два пъти повече от средното за ЕС. Правителството предприе мерки за намаляване на недостига на работна сила, като например приемане на национална стратегия, насочена към инвестиране в заведения за амбулаторни грижи, и създаване на стимули за привличане на здравни специалисти. ЕСФ+ подкрепя специализацията на лекарите, а финансираните от МВУ мерки включват: i) създаване на амбулаторни отделения в отдалечени и труднодостъпни райони; ii) приемане на методика за определяне на броя на медицинските сестри в различните видове здравни заведения; и iii) обвързване на заплащането на здравните специалисти с тяхната квалификация. Въздействието на някои от тези мерки все още предстои да бъде оценено, но са необходими структурни реформи за прехвърляне на ресурси от болниците към амбулаторните, първичните и профилактичните грижи и за намаляване на преките плащания от страна на пациентите с цел подобряване на ефективността и достъпността на здравната система.

Преодоляването на тези предизвикателства ще помогне на България да засили социалното сближаване във възходяща посока. В анализа на втория етап в съответствие с рамката за социално сближаване се посочват предизвикателствата за България, които могат да засегнат

⁽²⁹⁾ Агенция на Европейския съюз за основните права (2024 г.), Проучване на ромите, 2024 г., набор от данни.

социалното сближаване по отношение на образованието и уменията и социалното положение ⁽³⁰⁾.

⁽³⁰⁾ Европейска комисия, [SWD\(2026\)122](#). Анализът се основава на всички налични количествени и качествени данни и на предприетата и планираната реакция на политиката.

ОСНОВНИ КОНСТАТАЦИИ

В областите, обхванати от **съществуващите специфични за държавата препоръки (СДП)**, България би имала полза от:

- **укрепване на системата за научни изследвания и иновации** чрез увеличаване на публичните и частните инвестиции в научноизследователска и развойна дейност (НИРД); определяне на ясни институционални мандати и отговорности за публичните научноизследователски организации и висшите училища в рамките на съгласувана национална стратегия; и засилване на връзките между академичните среди и бизнеса и трансфера на технологии в подкрепа на търговската реализация на научните изследвания;
- **подобряване на обществените поръчки** чрез преразглеждане на управлението на обществените поръчки в България; допълнително засилване на предпазните мерки, така че тръжните процедури да насърчават участието на оферентите; и осигуряване на ефективни последващи действия чрез редовни проверки на качеството и предприемане на действия въз основа на констатациите;
- **укрепване на капацитета и функционирането на публичната администрация** чрез повишаване на нейната привлекателност като работодател и гарантиране, че държавните служители притежават подходящи умения, особено в регионалните и общинските

администрации; засилване на координацията на регионално равнище; и опростяване и цифровизиране на процедурите с цел намаляване на административната тежест и подобряване на удобството за ползване на услугите за обществеността и предприятията;

- **укрепване на рамката за борба с корупцията** особено за делата за корупция по високите етажи на властта, както и гарантиране на независимостта и ефективното функциониране на Висшия съдебен съвет като орган за съдебно самоуправление, което е от съществено значение за правилното функциониране както на съдилищата, така и на прокуратурата, като по този начин се допринася за стабилна и предвидима икономическа среда, основана на принципите на правовата държава;
- **повишаване на ефективността на регулаторните органи** чрез подобряване на гаранциите за тяхната независимост от участниците на пазара и от политическите институции; гарантиране, че те разполагат с достатъчно експертен опит и ресурси; и подновяване на мандатите, за да се повиши тяхната легитимност в очите на инвеститорите;
- **постигане на напредък в реформите на енергийния пазар и внедряването на енергия от възобновяеми източници** чрез финализиране на либерализацията на

пазара и намаляване на зависимостта от изкопаеми горива, включително чрез модернизиране на централизираното топлоснабдяване и чрез продължаване на постепенното премахване на субсидиите за изкопаеми горива; ускоряване на внедряването на вятърна енергия чрез рационализирано издаване на разрешения в определени приоритетни зони; и модернизиране на разпределителните мрежи и увеличаване на капацитета за акумулиране с цел интегриране на по-голям дял енергия от възобновяеми източници в системата;

- **ускоряване на усилията за декарбонизацията на промишлеността** чрез насърчаване на мерки и инвестиции в чисти технологии, енергийна ефективност и производство на енергия от възобновяеми източници от предприятията, включително в региони, които се отказват от въглицата;
- **увеличаване на инвестициите в чиста транспортна инфраструктура**, включително за обществен транспорт, и ускоряване на обновяването на железопътната инфраструктура и свързаността в северните и отдалечените региони;
- **укрепване на устойчивостта на водните ресурси и на устойчивостта спрямо изменението на климата** чрез ускоряване на инвестирането във водна инфраструктура и подобряване на управлението, свързано с климата, чрез задължителни оценки на риска;
- **ускоряване на социалното сближаване във възходяща посока чрез укрепване на развитието на**

човешкия капитал и формиране на квалифицирана работна сила посредством засилване на основните умения с учене и преподаване, основани на компетентности, и чрез увеличаване на участието във висшето образование, особено за студентите в неравностойно положение и в областта на НТИМ;

- **постигане на по-приобщаващ пазар на труда и насърчаване на качеството на работните места** чрез увеличаване на възможностите за работа за уязвимите групи, включително ромите и хората с увреждания, и въвеждане на активни политики по заетостта за лицата с ниски заплати;
- **справяне с бедността и социалното изключване** чрез разработване на информационна система за идентифициране на енергийно бедните домакинства; преминаване към целенасочена помощ за уязвимите домакинства; подобряване на достъпа до интегрирани услуги по заетостта и социални услуги, включително дългосрочни грижи в общността; и подобряване на ефективността на подпомагането на минималните доходи;
- **укрепване на ефективността и достъпността на здравната система** чрез прехвърляне на ресурси от болниците към амбулаторните, първичните и профилактичните грижи; справяне с недостига и неравномерното разпределение на здравните специалисти в страната; и намаляване на размера на преките плащания на пациентите.

В други области България би имала полза от:

- **укрепване на капацитета за приходи и справедливостта на данъчната система** например чрез въвеждането на необлагаем минимум за доходите в съчетание с по-висок плосък данък; намаляване на тавана за парични трансакции в брой; и повишаване на приходите в области с неизползван потенциал, като например данъците върху недвижимите имоти, транспорта, замърсяването и ресурсите;
- **премахване на регулаторните и административните пречки пред единния пазар**, които засягат свободното движение на стоки и предлагането на услуги, както и правото на установяване.

ПРИЛОЖЕНИЯ

СПИСЪК С ПРИЛОЖЕНИЯТА

A1. Изпълнение на СДП	42
Фискална област	49
A2. Фискално развитие и устойчивост на дълга	49
A3. Данъчно облагане	54
Производителност	59
A4. Иновации за бизнеса	59
A5. Единен пазар и промишленост	66
A6. Спестявания, инвестиции и достъп до финансиране	79
A7. Ефективна институционална рамка	89
Устойчивост	96
A8. Декарбонизация на промишлеността, кръговост и смекчаване на последиците от изменението на климата	96
A9. Енергиен преход на достъпни цени	107
A10. Адаптиране към изменението на климата, подготвеност и околна среда	115
Справедливост	125
A11. Пазар на труда	125
A12. Социални политики	130
A13. Образование и умения	135
A14. Набор от социални показатели	143
A15. Здравеопазване и здравни системи	144
A16. Жилищна сфера	150
Хоризонтални дейности	157
A17. Цели за устойчиво развитие	157
A18. Конкурентоспособни региони	160
A19. Транспорт	170

СПИСЪК С ТАБЛИЦИТЕ

A1.1. Изпълнение на СДП от 2025 г. и оценка на Комисията	35
A2.1. Схеми за допълнително пенсионно осигуряване — възможности за разширяване	51
A2.2. Прогнозна промяна в разходите, свързани със застаряването на населението, през 2025—2040 г. и 2025—2070 г.	51

A2.3.	Показател от базата данни за фискално управление и степен на подготвеност на публичното счетоводно отчитане	53
A3.1.	Показатели за данъчното облагане	56
A4.1.	Ключови показатели за иновациите	65
A5.1.	Единен пазар и промишленост	78
A6.1.	Обобщена диагностика на съюза на спестяванията и инвестициите	79
A6.2.	Показатели на финансовия сектор	88
A7.1.	България. Избрани показатели за практики за по-добро регулиране за първичното законодателство	90
A7.2.	Ключови показатели за ефективност на цифровото десетилетие: наличност на цифровите обществени услуги	92
A8.1.	Ключови показатели за чиста промишленост и смекчаване на изменението на климата: България	105
A10.1.	Ключови показатели за адаптиране към изменението на климата	124
A14.1.	Набор от социални показатели за България	143
A15.1.	Ключови показатели за здравеопазването	147
A18.1.	Основни тенденции и предизвикателства на развитието и концентрация на ресурсите	162
A18.2.	Ключови регионални показатели (на ниво 2 по NUTS) за България	163
A18.3.	Европейски индекс за качество на управлението (2024 г.)	165
A18.4.	Производство на енергия от възобновяеми източници в България и ЕС по степен на урбанизация (MWh на глава от населението), 2023 г.	168
A19.1.	Внедряване на ERTMS в България.	171

СПИСЪК С ГРАФИКИТЕ

A2.1.	Принос за промяната в салдото по консолидирания държавен бюджет (% от БВП)	49
A2.2.	Разбивка на публичните инвестиции (% от БВП)	50
A2.3.	Развитие и състав на първичните разходи	50
A3.1.	Данъчни приходи по икономически функции през 2024 г., България (външен пръстен) и ЕС-27 (вътрешен пръстен)	54
A3.2.	Данъчна тежест за един работещ и вторите работещи членове на домакинството като % от общите разходи за труд, 2025 г.	56
A4.1.	Инвестиции в НИРД като% от БВП, 2013—2023 г.	59
A5.1.	Производство на преработвателната промишленост: общо и избрани сектори, индекс (2021 г. = 100), 2015—2024 г.	76
A6.1.	Структура на финансирането за нефинансовите предприятия	80
A6.2.	Капиталови пазари и финансови посредници	81
A6.3.	Структура на финансовите активи на домакинствата	82
A7.1.	Доверие в правосъдната система, регионалните/местните органи и в правителството	89
A7.2.	Аспекти на предоставянето на услуги, които отнемат най-много време	91
A8.1.	Емисии на парникови газове в секторите за разпределяне на усилията, 2005 г., 2023 г. и 2024 г.	99
A9.1.	Цени на електроенергията и газа за битови и небитови потребители, първа половина на 2025 г.	107
A9.2.	Производство на електроенергия с ниски въглеродни емисии спрямо цени на едро на електроенергията, 2025 г.	108
A9.3.	Инсталирани мощности за производство на енергия от възобновяеми източници в България спрямо микс за производство на електроенергия	111
A11.1.	Ключови показатели на пазара на труда	126
A12.1.	Компоненти на равнището на ИРБИ, 2015—2025 г.	130
A13.1.	Дял на студентите, записани в НТИМ и ИКТ в България спрямо записаните в ЕС, и общ брой на записаните да следват висше образование в България през 2015 г., 2018 г. и 2023 г.	139
A13.2.	Развитие на уменията в България	141
A15.1.	Смъртност, предотвратима чрез добро здравеопазване	144
A15.2.	Потенциално увеличение на годините трудов живот от превенцията между 2022 г. и 2040 г.	145
A16.1.	Промени в цените на жилищата, наемите и съотношението цена/доход в България и ЕС-27 от 2005 г. насам	151
A16.2.	Показатели за предлагането на жилища в България от 2005 г. насам	152
A16.3.	Избрани показатели за финансовата достъпност на жилищата	156
A17.1.	Напредък към постигането на ЦУР в България	157
A18.1.	Ръст на производителността на труда (2013—2023 г.) и производителност на труда (2023 г.), България (региони от ниво 2 по NUTS)	163
A18.2.	Дял на населението с достъп до болница след 10-минутно шофиране с автомобил в България, 2023 г. (региони на ниво 2 по NUTS)	167

A19.1. Смъртни случаи по пътищата на България на един милион жители, 2024 г.	172
A18.1. БВП на глава от населението в сравнение със средната стойност за ЕС.	160
A18.2. Конкурентоспособност в българските региони, 2022 г.	163
A18.3. Процент на загуба на БВП до 2050 г. поради изменението на климата при сценария от +2 °C в България (региони от ниво 3 по NUTS)	169
A19.1. Трансгранични и национални приоритетни участъци на TEN-T в България.	171
A19.2. Карта на пътната безопасност в България	172

ПРИЛОЖЕНИЕ 1: ИЗПЪЛНЕНИЕ НА СДП

Таблица А1.1: Изпълнение на СДП от 2025 г. и оценка на Комисията

Bulgaria faces challenges in a wide range of policy areas, as identified in the country-specific recommendations (CSRs). Bulgaria was recommended, among other things, to improving the functioning of public administration, improve the effectiveness of anti-corruption measures, increase the effectiveness of public R&D investment, upgrade the electricity grid infrastructure, phase out fossil fuel subsidies, strengthen competence based teaching, address labour shortages and social inclusion and improve access to healthcare services.

The Commission has assessed the degree of implementation of the 2025 CSRs considering the policy action taken by Bulgaria to date*. To do so, the Commission has taken into account the information provided by Bulgaria in its Annual Progress Report as well as other information sources. This annex provides summary information on the policy actions taken or planned by Bulgaria for each CSR. More detailed information on these actions is included in the relevant chapters and other annexes of the report.

*CSR 2 is not assessed in CeSaR RRP implementation is monitored through the assessment of RRP payment requests and analysis of the bi-annual reporting on the achievement of the milestones and targets, to be reflected in the country reports. Progress with the cohesion policy is monitored in the context of the Cohesion Policy of the European Union.

Recommendation text	Main measures adopted or implemented By 30 April 2026	Preparatory steps/ credibly announced measures By 30 April 2026	Assessm. of progress
1.1 Reinforce overall defence and security spending and readiness while ensuring debt sustainability in line with the European Council conclusions of 6 March 2025.	Total general government defence expenditure in 2026 is projected at 1.9% of GDP, corresponding to an increase of 0.6 ppt. compared to 2024.	Total general government defence expenditure in 2027 is projected at 2.2% of GDP, corresponding to an increase of 0.9 ppt. compared to 2024.	Substantial progress
1.2 Adhere to the maximum growth rates of net expenditure recommended by the Council on 20 June 2025, while making use of the allowance under the national escape clause for higher defence expenditure.	<p>Qumulated deviation in 2025 amounted to 2.1% of GDP and is only partially explained by the NEC flexibility (0.6pps. of GDP).</p> <p>Qumulated deviation in 2026 projected at 2.2% of GDP and is only partially explained by the NEC flexibility (0.6pps. of GDP).</p>		No progress
3.1: Create the enabling conditions to boost competitiveness by improving the functioning and the capacity of the public administration, including at regional level. Simplify regulation, improve regulatory tools and reduce administrative burden to create a level playing field for business.	Amendment of the Administrative procedure code to allow for the further digitalisation of administrative proceedings and (ongoing) expansion of information systems, enabling administrations to obtain data electronically. On reduction of administrative burden, adoption of Concept for the Development of Regulatory Policy of the Republic of Bulgaria for the period 2025-2027 and implementation (ongoing) of a Plan for Reducing Administrative Burden.		Some Progress
3.2: Improve the effectiveness of anti-corruption measures, particularly in high-level corruption cases.	No progress on establishing an anti-corruption body. Bulgaria has taken preparatory steps in relation to a revised anti-corruption law and adoption by Parliament is ongoing. In relation to the Anti-corruption Strategy, no meeting of the National Council for Anti-Corruption Policies took place in		No Progress

(продължава на следващата страница)

Таблица (продължение)

Recommendation text	Main measures adopted or implemented <i>By 30 April 2026</i>	Preparatory steps/ credibly announced measures <i>By 30 April 2026</i>	Assessm. of progress
	<p>2025.</p> <p>Bulgaria has taken preparatory steps in relation to the Code of Ethical Conduct and corruption risk management in SOEs and in relation to integrity of civil servants but adoption is still pending.</p>		
<p>3.3: Improve the quality of public procurement procedures and strengthen the independence and functioning of regulators.</p>	<p>Trainings for authorities involved in public procurement.</p> <p>Publication of list of letters to buyers with highest shares of single bids and direct awards.</p> <p>Regarding regulators: Bulgaria renewed the mandates of most independent/regulatory authorities requiring a simple parliamentary majority (e.g. Commission for Protection of Competition). Authorities requiring a qualified majority (i.e. cooperation with the opposition) continue to operate with expired mandates. Appointment procedures remain in essence unchanged, with no major reforms to improve political independence.</p>		<p>Limited Progress</p>
<p>3.4 Increase the impact and effectiveness of public R&D investment by focusing research and innovation in fewer institutions and improve the commercialisation of research output.</p>	<p>The Law on Promotion of Research and Innovation (as a reform of the RRP, adopted in April 2024 and entered into force in May 2024) introduced a legal framework to develop the scientific and innovation ecosystem. It introduces policies and instruments for strategic planning and funding efficiency. It establishes the cross-sectoral Innovation and Research Council as a permanent advisory and coordinating body to the Ministry of Education and Science and the Ministry of Innovation and Growth.</p> <p>A positive example for public – private partnership in the area of innovation and research is the INSAIT Institute.</p>		<p>Limited Progress</p>

(продължава на следващата страница)

Таблица (продължение)

Recommendation text	Main measures adopted or implemented <i>By 30 April 2026</i>	Preparatory steps/ credibly announced measures <i>By 30 April 2026</i>	Assessm. of progress
4.1. Reduce reliance on fossil fuels, including by promoting market liberalisation, accelerating the roll-out of renewables, particularly by designating areas with fast-track permitting for wind installations.	<p>Bulgaria reduced fossil fuels, adopted a decarbonisation law and amendments to the Energy Act entered into force in July 2025 to liberalise the wholesale electricity market, representing progress in market reform. The Bulgarian RRP contains a target requiring a reduction in GHG emission from coal-fired power plants, which has not been assessed yet.</p> <p>Bulgaria has taken measures to liberalise its balancing market for electricity and joined the PICASSO balancing platform in February 2025. Renewable deployment continued, with expanding solar generation and renewables accounting for around 28% of installed capacity. However, fossil fuels generation assets remain the price-setting technology in a significant number of hours.</p> <p>Even if satisfactorily met, the emission limit on coal-fired power plants does not imply full closure.</p> <p>The retail electricity market remains regulated for households, with fixed prices that do not reflect wholesale procurement costs.</p>	Designation of priority zones for onshore wind by mid 2026	Some Progress
4.2. Take specific steps to phase out fossil-fuel subsidies including by removing the subsidies supporting coal-based electricity production and district heating.	Bulgaria discontinued PPAs/PSO-type arrangements supporting coal-fired electricity generation, representing a step towards reducing direct support to coal-based generation. Emergency order is no longer in force for electricity.		Some Progress
4.3. Increase the flexibility of the electricity system to reduce wholesale price volatility, in particular by broadening the scope for aggregation and demand-response and by ensuring sufficient storage capacities.	Bulgaria has taken some steps to improve electricity system flexibility, notably by strengthening market integration and cross-border cooperation. Bulgaria joined the PICASSO balancing platform in February 2025. In addition, investments in BESS under the RRP are progressing, although the roll-out and commissioning of these projects are still pending. These measures contribute to system	RESTORE completion by August 2026 (c. 6GW of installed capacity)	Some Progress

(продължава на следващата страница)

Таблица (продължение)

Recommendation text	Main measures adopted or implemented <i>By 30 April 2026</i>	Preparatory steps/ credibly announced measures <i>By 30 April 2026</i>	Assessm. of progress
	integration and future flexibility, even if they do not yet address the main structural bottlenecks affecting the electricity market.		
4.4. Upgrade the electricity grid infrastructure at distribution level by rolling out smart grid infrastructure and by upgrading lines and substations.	<p>Bulgaria expanded the net interconnection capacity with Romania and Greece by an additional 1200 MW in 2025. Bulgaria has also reached a 19% interconnection level, exceeding the EU's 15% target for 2030. The RRP includes an investment in the upgrade and digitalisation of the transmission network. (electricity transmission system to integrate a cumulative new 4 500 MW of production capacity from renewable sources by June 2026)</p> <p>Implementation of the CEF awarded Project of Common Interest Carmen Smart Grid between Bulgaria and Romania will reinforce cross-border TSO-TSO cooperation and data-sharing; enhance TSO-DSO cooperation; invest in grid expansion; increase capacity for integration of new renewables; and improve grid stability, security and flexibility.</p> <p>On distribution specifically, there are 8 investments under the Modernisation Fund in Bulgaria with a total disbursement of EUR 261.8 million. The projects are for modernisation, digital transformation and development of the information systems and physical infrastructure of the electricity distribution grid in Bulgaria to enable smart grids for accelerated electrification of transport, storage deployment, decarbonisation and decentralization of energy consumption, and production in distribution grids. This goes in the right direction, however projects are at an early stage of implementation and will only materialise by 2030.</p>		Limited Progress
4.5. Tackle energy poverty by developing an up-to-date information system on energy-poor and energy-vulnerable households and supporting them with targeted policy measures.	Bulgaria has taken steps to strengthen its governance framework on energy poverty. A legal definition was adopted in November 2023, followed by the establishment of a coordination mechanism in November 2025,	An information system to identify energy-poor households and vulnerable customers is under development and is expected to become operational by mid-2026.	Limited Progress

(продължава на следващата страница)

Таблица (продължение)

Recommendation text	Main measures adopted or implemented <i>By 30 April 2026</i>	Preparatory steps/ credibly announced measures <i>By 30 April 2026</i>	Assessm. of progress
	including the designation of responsible bodies.		
4.6. Encourage energy efficiency measures in industry.	<p>RRP investment in a Guarantee instrument for energy efficiency and renewable energy: Contribution to InvestEU with the EF as implementing partner.</p> <p>RRP investment in a Grant scheme for the support of businesses in the transition to a circular economy (includes energy efficiency investments)</p>	Bulgaria is preparing a national industrial strategy, expected to be published in the second half of 2026. The strategy will outline the country's industrial development priorities until 2030 and cover areas including mining and manufacturing, modern industrial infrastructure, faster permitting, access to critical raw materials and labour, zero-emission technologies, and the creation of an investment portal. The strategy is not expected to include actionable energy efficiency measures targeted at industry.	Limited Progress
4.7: Promote the roll-out and uptake of sustainable urban, public and rail transport, including by accelerating the development of the necessary infrastructure	<p>Bulgaria has taken steps to accelerate the development of necessary infrastructure, in particular with regard to the Sofia Metro extension, that is financed partially under the RRP.</p> <p>Bulgaria has concluded tender procedures for new rail rolling stock and new public service contracts for railway service. Bulgaria has introduced low emission zones in Sofia and Plovdiv and adopted a Public Transport Act, that provides for the introduction of a single ticket system.</p>	The delivery of equipment for maintenance of railway infrastructure is expected to be completed by June 2026	Some Progress
4.8. Improve water and waste management by tackling institutional weaknesses and investing in infrastructure to ensure the sustainable use of resources	<p>Adoption of the National Waste Management Plan for 2021–2028, the operation of the first recycling plants in major cities, and €100 million in EU funds allocated for landfill closures.</p> <p>€2.7 billion investment plan for 2025–2032 and pilot leak-reduction projects in Sofia and Plovdiv.</p> <p>Adoption of Priority 7 "Water Sustainability" under the Environment Programme (PE) 2021–2027 (Council of Ministers Decision № 931/29.12.2025), with a total budget of €219.86 million,</p>		Limited Progress

(продължава на следващата страница)

Таблица (продължение)

Recommendation text	Main measures adopted or implemented <i>By 30 April 2026</i>	Preparatory steps/ credibly announced measures <i>By 30 April 2026</i>	Assessm. of progress
	<p>including:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Measure 1: Legally adopted redirect of 7 agglomerations (5,000–10,000 p.e.) from the National Recovery and Resilience Plan (NRRP) for wastewater treatment and water supply infrastructure. • Measure 3: Pre-investment studies (design phase) for water infrastructure in agglomerations (5,000–10,000 p.e.) (only if studies were completed/contracted by 30 April 2026). <p>Adoption of the Programme for Priority Strategic Investment Projects with National Financing for the Period 2025–2028, comprising 176 priority projects across key sectors (including water supply and sewerage), with a total budget of BGN 2 924.9 million.</p> <p>Launch (September 2025) of the Technical Support Instrument (TSI) project “Improving the efficiency and quality of public investments in Bulgaria” (25BG11), implemented in cooperation with the OECD to strengthen public investment planning, prioritisation and governance.</p>		
<p>5.1 Strengthen competence-based teaching and learning. Improve teaching quality with initial, continuous and needs-based teacher training. Improve the quality, labour market relevance and inclusiveness of education and training, including for Roma and other disadvantaged groups.</p>	<p>In 2025, the Ministry of Education has proposed two complementary approaches to increase basic skills teaching hours and revise the curriculum prioritising skills and literacy. Further, there is investment in STEM competences through national programs and EU-funded initiatives, such as STEM laboratories and a national STEM centre. An ESF+ funded program for digital upskilling of students and teachers was launched in 2025. A TSI 2025 multi-country project will help Bulgaria to design and deliver their curriculum reform for primary, lower secondary and upper secondary education (with a focus on 5th to 7th grades in Bulgaria).</p>	<p>By Decision No. 294 of the Council of Ministers of 9 May 2025, 25 national programs were approved with the aim to support key policies in the field of education until 2027. Three of them - "Future for Talents", "Skills in Focus" and "Security", are entirely new.</p>	<p>Some Progress</p>

(продължава на следващата страница)

Таблица (продължение)

Recommendation text	Main measures adopted or implemented <i>By 30 April 2026</i>	Preparatory steps/credibly announced measures <i>By 30 April 2026</i>	Assessm. of progress
5.2: Address labour shortages, by effectively implementing measures to increase the employment level of persons with disabilities, people with a lower level of education, Roma and inactive persons.	RRP Investment to improve digital services of employment agency (ongoing).		Limited Progress
5.3 Reinforce skills acquisition to boost competitiveness and support the green and digital transition.	RRP investment to improve digital skills of the population ongoing, ESF+ funded upskilling programs ongoing as well.	Digital training platform expected to be launched before Q3 2026. JTF investment for reskilling and upskilling workers in transition regions to be launched in 2026	Some Progress
5.4: Address social inclusion by improving access to integrated employment and social services, and by providing more effective minimum income support.	Ordinance on Social Services adopted. Map of Social Services adopted. Minimum income support strengthened. RRP investment to create new and/or renovate existing social service facilities and elderly homes (ongoing).		Some Progress
5.5 Improve access to health services, including by reducing out-of-pocket payments and tackling the shortages and uneven distribution of health professionals with a view to boosting the effectiveness, accessibility and capacity of the health system.	Financial incentives for staff taking up duties in remote areas as well as linking remuneration of healthcare professionals to their qualification introduced.		Limited Progress

Източник: Доклад на България и оценка на Комисията

В настоящото приложение се разглеждат избрани теми в областта на публичните финанси и развитието на фискално-структурните специфични за държавата препоръки (СДП), отправени към България през юли 2025 г. СДП включват призив за укрепване на разходите и готовността в областта на отбраната, като същевременно се прилага фискална стратегия в съответствие с препоръката на Съвета от 20 юни 2025 г. На тази дата Съветът на Европейския съюз прие препоръката, с която одобри средносрочния фискално-структурен план на България⁽³¹⁾. На 8 юли Съветът задейства и националната клауза за дерогация за България, за да улесни прехода на страната към по-високи равнища на разходи за отбрана⁽³²⁾⁽³³⁾.

Динамика на салдото и дълга на сектор „Държавно управление“ и на публичните разходи⁽³⁴⁾

Не се очаква дефицитът на сектор „Държавно управление“ на България да намалее. Въз основа на прогнозата на Комисията от пролетта на 2026 г. се очаква бюджетният дефицит на България да нарасне от 3,5 % от БВП през 2025 г. на 4,1 % от БВП през 2026 г. и на 4,3 % от БВП през 2027 г. Очакваното увеличение на дефицита се дължи до голяма степен на социалните

⁽³¹⁾ ОВ С, С/2025/3700, ELI: <https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2025/3700/oj>

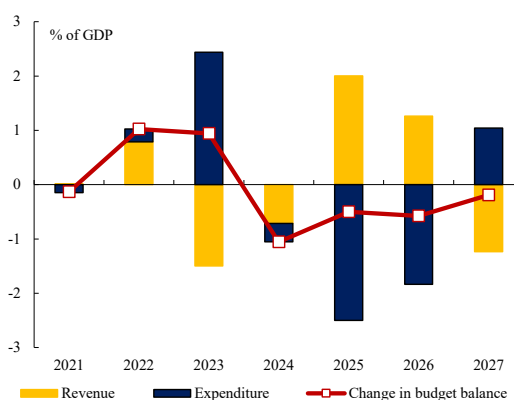
⁽³²⁾ ОВ С, С/2025/3961, ELI: <https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2025/3961/oj>

⁽³³⁾ Спазването от страна на България на максималните темпове на растеж на нетните разходи, препоръчани от Съвета, е оценено в COM(2026)200.

⁽³⁴⁾ Данните, на които се основава бюджетният надзор (ръст на нетните разходи), са представени във фискалните статистически таблици (SWD(2026)200), в които се предоставят основни данни от значение за оценката на бюджетните политики на държавите членки.

разходи, увеличението на заплатите в публичния сектор, както и на развитието на разходите за отбрана. Въпреки растежа на БВП се очаква държавният дълг да нарасне от 29,9 % през 2025 г. до 32,3 % през 2026 г. и до 35,5 % през 2027 г. поради първичното салдо.

Графика A2.1: Принос за промяната в салдото по консолидирания държавен бюджет (% от БВП)

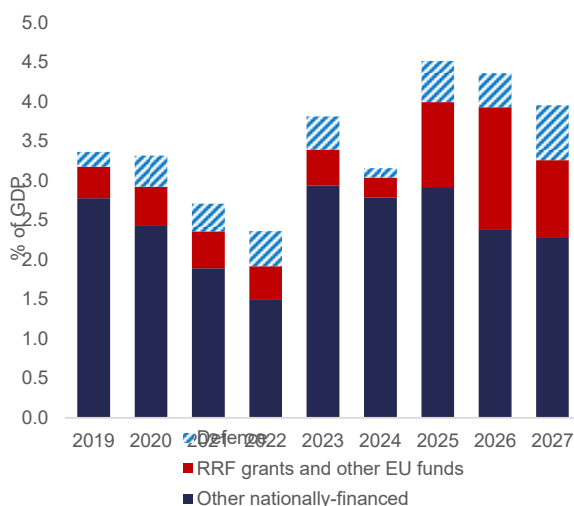

Източник: Прогноза на Европейската комисия от пролетта на 2026 г.

По-големите публични инвестиции подобряват качеството на разходите в България, но компонентът на публичните инвестиции, финансиран на национално равнище, намалява. Понастоящем общите публични инвестиции в България са по-високи от равнищата отпреди пандемията и се очаква да достигнат 4,3 % от БВП през 2026 г. спрямо 3,4 % през 2019 г. (вж. графика A2.2). Като цяло обаче се очаква равнището им да намалее въпреки приноса на планираните доставки на военно оборудване и инвестиции в рамките на плана за възстановяване и устойчивост (ПВУ) и други фондове на ЕС. Що се отнася до инвестициите, финансирани на национално равнище, те бяха относително стабилни от 2023 г. насам, което съответства на последната година от периода на изпълнение на фондовете на ЕС за периода 2014—2020 г., и близо до равнището си през 2019 г. Очаква се обаче финансираните на национално равнище инвестиции да

намалелят до 2027 г., отчасти поради изместването, свързано с разходите по Механизма за възстановяване и устойчивост (МВУ) и други фондове на ЕС.

Графика A2.2: Разбивка на публичните инвестиции (% от БВП)

Източник: Прогноза на Европейската комисия от пролетта на 2026 г.

Видът разходи с по-голямо въздействие върху БВП остана като цяло стабилен в продължение на три десетилетия, но от 2019 г. насам леко се увеличи. Това може да е свързано с въздействието на МВУ, който вероятно е допринесъл за фискална стратегия, основана в по-голяма степен на качеството. Що се отнася до структурата на разходите, социалната закрила представлява най-големият дял от общите разходи (над 35 %), докато образованието и здравеопазването⁽³⁵⁾ представляват най-малко по 10 % от общите разходи през 2024 г. От 2019 г. насам

⁽³⁵⁾ Това се отнася до набора от държавни дейности, политики и разходи, насочени към регулиране, подпомагане и развитие на икономическата дейност в основните сектори, включително общите икономически политики и политиките по заетостта, селското стопанство и природните ресурси, енергетиката, промишлеността, строителството и други икономически функции, които не са класифицирани другаде. Въпреки че транспортните и комуникационните дейности, както и научноизследователската и развойната дейност обикновено се считат за част от тази функция, те се разглеждат отделно в представената графика.

публичните разходи за социална закрила и здравеопазване са се увеличили значително (вж. графика A2.3). Разходите за образование също нараснаха, макар и по-скромно. Що се отнася до образованието обаче, въпреки неотдавнашните увеличения на разходите България остава сред държавите с най-ниски разходи в ЕС като процент от БВП. Това е особено обезпокоително, като се има предвид намаляването на основните умения сред младите хора в България, което сочи дълбоко вкоренени структурни пречки пред развитието на умения и подчертава необходимостта да се даде приоритет както на равнището, така и на ефективността на инвестициите в образованието (за повече подробности вж. приложение 13).

От друга страна, разходите за НИРД, отбрана и комуникации останаха като цяло стабилни до 2024 г., докато транспортните разходи намаляха значително. Тази тенденция заслужава внимание, тъй като тези категории (НИРД, комуникации и транспорт) обикновено се считат за благоприятстващи растежа категории разходи (въпреки че благоприятстващите растежа разходи като цяло са се увеличили в България от 2019 г. насам, вж. графика A2.3).

Графика A2.3: Развитие и състав на първичните разходи

Таблица А2.1: Схеми за допълнително пенсионно осигуряване — възможности за разширяване

	Assets in 2024 (% GDP)	Gross replacement rate at retirement: (pps change 2025-2040)	Participation in 2024 (% working-age population)	
BG	13.1	-4.2	99.9	BG
EU	32.4	-2.8	55.9	EU

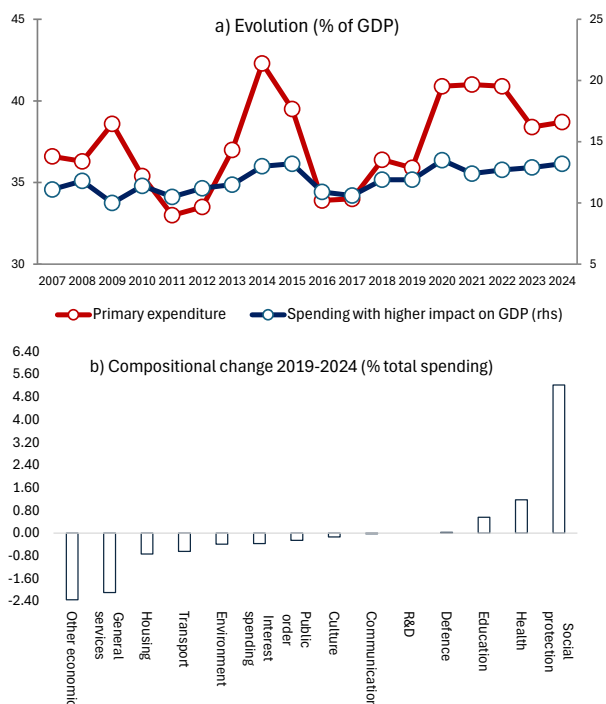
Източник: Източник: Европейска комисия.

Таблица А2.2: Прогнозна промяна в разходите, свързани със застаряването на населението, през 2025—2040 г. и 2025—2070 г.

ageing-related expenditure	change in 2025-2040 (pps GDP) due to:					ageing-related expenditure		
	pensions	healthcare	long-term care	education	total			
BG	19.6	-1.5	0.3	0.1	-0.2	##	18.4	BG
EU	24.3	0.5	0.3	0.4	-0.3	0.9	25.2	EU

ageing-related expenditure	change in 2025-2070 (pps GDP) due to:					ageing-related expenditure		
	pensions	healthcare	long-term care	education	total			
BG	19.6	-1.2	0.2	0.2	0.0	##	18.8	BG
EU	24.3	0.2	0.6	0.8	-0.3	1.3	25.6	EU

Източник: Източник: Доклад за застаряването на населението от 2024 г. (ЕК/КИП).

Източник: Евростат.

Забележка: Въз основа на икономическа литература категориите, за които се счита, че са с по-високо отражение върху растежа, включват образованието, НИРД, здравеопазването, транспорта и комуникациите (вж. Barbiero and Courne de (2013 г.), Gemmel et al. (2016 г.), Luri et al (2018 г.), Cepparulo and Mourre (2020 г.) и ОИСП (2025 г.).

България има относително ниски данъчни приходи като дял от БВП и

разчита в голяма степен на данъците върху потреблението. През 2025 г. общите данъчни приходи на България като процент от БВП (включително задължителните осигурителни вноски) възлизаха на 30,6 % в сравнение със средната стойност за ЕС от 39,9 %. Според прогнозата от пролетта на 2026 г. се очаква общите данъчни приходи да нараснат до 31,7 % от БВП през 2027 г. и 31,9 % от БВП през 2026 г. ⁽³⁶⁾. Данъчният микс в България разчита в голяма степен на данъците върху потреблението (42,8 % от данъчните приходи спрямо средна стойност за ЕС от 26,8 %). Единната данъчна ставка за доходите на физическите лица в България рискува да намали данъчните приходи, свързани с труда, и ограничава преразпределителната сила на данъчната и осигурителната система. Освен това приходите от данъчното облагане на недвижимите имоти, включително от периодично данъчно облагане, също са

⁽³⁶⁾ База данни АМЕКО, https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-research-and-databases/economic-databases/ameco-database_en?prefLang=bg

доста под средните за ЕС (вж. приложение 3).

Разходите, свързани със застаряването на населението

Общите разходи, свързани със застаряването на населението в България, се очаква да намалее с 1,5 процентни пункта от БВП между настоящия момент и 2040 г. до около 18 % от БВП и да се задържат близо до това равнище през следващите десетилетия (вж. таблица А2.2). Този общ спад се дължи главно на прогнозирания спад в разходите за образование, като се очаква разходите за пенсии, здравеопазване и дългосрочни грижи да останат близо до настоящите равнища. Прогнозираният спад на разходите, свързани със застаряването на населението, би довел до това България да има едни от най-ниските нива на разходи в ЕС, свързани със застаряването на населението, до 2070 г.

Схемите за допълнително пенсионно осигуряване правят пенсионната система по-издръжлива чрез диверсифициране на източниците на пенсионни доходи. В България използването на тези допълнителни схеми остава слабо. До края на 2024 г. частните пенсионни активи възлизаха на около 13 % от БВП, а участието обхващаше цялото население в трудоспособна възраст⁽³⁷⁾. Това съвпада с намаляващия натиск върху средносрочните разходи и прогнозирания спад на коефициента на заместване с 4,2 процентни

⁽³⁷⁾ Източник: ОИСП, Pension Market in Focus (Пенсионният пазар на фокус), 2025 г. Докладван е най-високият процент на участие в поне един план за допълнително пенсионно осигуряване.

пункта между 2025 г. и 2040 г. (таблици А2.2 и А2.3)⁽³⁸⁾.

Публичните разходи за здравеопазване се предвижда да бъдат 4,5 % от БВП през 2025 г. (доста под средната стойност за ЕС от 6,6 %) и се очаква да нараснат с 0,3 процентен пункт от настоящия момент до 2040 г., но след това тенденцията да се обърне и да намалее с 0,1 процентен пункт от 2040 г. до 2070 г. Въпреки че се очаква първоначалното цялостно увеличение да се дължи на застаряващото население, прогнозата е то да бъде ограничено в дългосрочен план от значителното намаление на населението като цяло⁽³⁹⁾.

Публичните разходи за дългосрочни грижи се предвижда да бъдат 0,5 % от БВП през 2025 г. (доста под средната стойност за ЕС от 1,7 %) и се очаква да нараснат с 0,1 процентен пункт от настоящия момент до 2040 г. и с още 0,1 процентен пункт от БВП от 2040 г. до 2070 г. Прогнозното увеличение се дължи на очакваното застаряване на населението, но се очаква да бъде относително слабо поради недостатъчно развитото естество на услугите за дългосрочни грижи в България⁽⁴⁰⁾.

⁽³⁸⁾ (Брутният) коефициент на заместване на дохода се отнася, в зависимост от наличието на данни, както за публичните, така и за частните пенсии. Той се основава на прогнози от Доклада от 2024 г. за застаряването на населението.

⁽³⁹⁾ Основните характеристики на функционирането, неотдавнашните реформи и инвестициите на българската здравна система са разгледани в приложение 15.

⁽⁴⁰⁾ Адекватността и качеството на българската система за дългосрочни грижи са разгледани в приложение 12.

Национална фискална рамка

Фискалният съвет на България (ФСБ) досега имаше относително тесен мандат.

Досега ФСБ следеше за спазването на фискалните правила и оценяваше макроикономическите и бюджетните прогнози. Ролята на ФСБ обаче предстои да бъде разширена след: i) въвеждането на еврото в България през януари 2026 г.; и ii) въвеждането на изискванията на реформираната рамка за икономическо управление в националното законодателство. ФСБ не изготвя собствени прогнози, нито прави оценка на разходите за политиката. Въпреки че има законно право на достъп до информация и наличието на (непубличен) меморандум за разбирателство с Министерството на финансите на страната, ФСБ е срещнал проблеми във връзка с навременността и пълнотата на информацията, която получава. В бъдеще способността да набира и задържа експерти може да се подобри, тъй като от скоро ФСБ предлага конкурентни заплати на своите експерти. Политическият диалог с правителството не е напълно развит и ФСБ докладва, че изискването за изпълнение или обяснение не се спазва/прилага изцяло. Въпреки че е прикрепен към българския парламент, според ФСБ взаимодействието му с Народното събрание на България е ограничено. Напоследък бяха постигнати някои подобрения във външната комуникация.

Ограниченият институционален капацитет на ФСБ и ограниченият му стремеж да извършва анализ на ефективността и прегледи на разходите са липсващ елемент на управлението на публичните финанси в България. В допълнение на това външните анализи показват, че разходите на България за публични инвестиции, здравеопазване, образование и социална закрила биха могли да бъдат разпределяни по-ефективно ([МВФ](#),

[2022 г.](#); [Световна банка, 2023 г.](#)). Проектите по инструмента за техническа подкрепа (ИТП) на ЕС подкрепиха усилията на България да подобри ефикасността и ефективността в конкретни области, като например публичните инвестиции.

Реформата на управлението на публичните инвестиции в България продължава бързо, въпреки че все още има възможности за подобрене.

Със закона за държавния бюджет за 2024 г. капиталовите разходи от национални източници бяха централизирани в специален фонд, за да се подобрят планирането, прозрачността и ефективността, докато средносрочната бюджетна рамка на България включваше индикативни тавани за капиталовите разходи за бюджетната година и следващите две години. В ход са реформи, за да се гарантира, че големите проекти с държавно финансиране са оценявани и подбирани въз основа на обективни показатели за икономическа ефективност ⁽⁴¹⁾. Достатъчно време след приключването на даден проект в България теоретично може да се извърши цялостен последващ преглед, за да се оценят стратегическите резултати. За тези прегледи са необходими внимателно планиране и много ресурси. В България обаче подобни последващи прегледи нито се изискват систематично, нито се извършват често.

⁽⁴¹⁾ Например реформите, подкрепени от инструмента за техническа подкрепа на Европейската комисия, като например проект по ИТП 21BG04, които продължиха до 25BG11.

Таблица А2.3: Показател от базата данни за фискално управление и степен на подготвеност на публичното счетоводно отчитане

2024	Bulgaria	EU Average
Country Fiscal Rule Strength Index (GFRSI)	22.26	14.81
Medium-Term Budgetary Framework Index (MTBFI)	0.73	0.72
2025 Public accounting maturity of general government	74%	65%

1) Индексът за строгост на фискалните правила по държави (ИСФП-П) показва строгостта на националните фискални правила, обобщени на национално равнище въз основа на: i) правното основание; ii) доколко обвързващо е правилото; iii) контролните органи; iv) механизмите за корекция; и v) устойчивостта на сътресения. Индексът на средносрочната бюджетна рамка (ИССБР) показва силата на националната ССБР въз основа на: i) обхвата на целите/таваните, включени в националните средносрочни фискални планове; ii) свързаността на тези цели/тавани с годишните бюджети; iii) участието на националния парламент в изготвянето на плановете; iv) участието на независими фискални институции в тяхното изготвяне; и v) тяхната степен на подробност. По-добрият резултат се асоциира с по-строги правила и с по-силна ССБР.

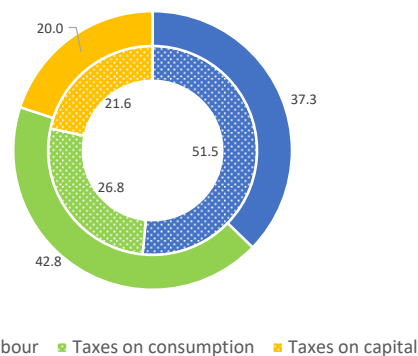
Резултатът за публичното счетоводно отчитане отразява степента на подготвеност по отношение на Международните счетоводни стандарти за публичния сектор (МССПС). Приема се, че държавите със степен на подготвеност на счетоводното отчитане от 70 % или повече по отношение на МССПС прилагат счетоводно отчитане на база текущо начисляване. За повече информация вж. доклада относно публичното счетоводно отчитане в ЕС (СОМ (2025) 746 и придружаващия го работен документ на службите на Комисията SWD (2025) 396).

Източник: База данни за фискално управление, Европейска комисия

В настоящото приложение е представен преглед на данъчната система на България въз основа на показатели. Тук е включена информация за данъчния микс, за аспектите на конкурентоспособността и справедливостта на данъчната система, както и за събирането на данъците и спазването на данъчното законодателство. В СДП за 2025 г. на България се предлага да се предприемат конкретни стъпки за постепенното спиране на субсидиите за изкопаеми горива, включително чрез премахване на субсидиите в подкрепа на производството на електроенергия и централното отопление от въглища.

Данъчните приходи на България са относително малки спрямо нейния БВП и продължават да зависят в голяма степен от данъчното облагане на потреблението. През 2024 г. всичките данъчни приходи (включително задължителните социалноосигурителни вноски) възлизаха на 30,5 % от БВП, като останаха доста под средната стойност за ЕС-27 (39,4 % от БВП). В сравнение с 2023 г. данъчните приходи се увеличиха умерено, отразявайки номиналния растеж на потреблението и доходите. Данъците върху потреблението представляваха 42,8 % от всички данъчни приходи през 2024 г., което е значително над средната стойност за ЕС (26,8 %), докато данъците върху труда съставляваха 37,3 % от всички данъчни приходи — доста под средната стойност за ЕС (51,5 %). Като дял от БВП данъците върху труда се равняваха на около 11,3 %, което е приблизително половината от средната стойност за ЕС (20,3 %).

Графика А3.1: Данъчни приходи по икономически функции през 2024 г., България (външен пръстен) и ЕС-27 (вътрешен пръстен)

Източник: Данни за тенденциите в данъчното облагане, ГД „Данъчно облагане и митнически съюз“

Данъците върху капитала представляваха около 21,3 % от всички данъчни приходи, което до голяма степен съответства на средното за ЕС. Приходите от данъчното облагане на недвижимите имоти остават скромни. Периодичните данъци върху недвижимото имущество възлизаха на около 0,2 % от БВП през 2024 г. в сравнение със средна стойност за ЕС от близо 0,9 % от БВП. Това ограничава ролята на данъчното облагане на недвижимите имоти като стабилен и благоприятстващ растежа източник на приходи и предлага възможност за увеличаване на приходите от тази данъчна основа в средносрочен план. Екологичните данъци представляваха 9,7 % от всички данъчни приходи през 2024 г., което е най-големият дял в ЕС, отразяващ до голяма степен енергийното данъчно облагане. Приходите от данъците върху замърсяването и данъците върху ресурсите обаче остават много ограничени.

България продължава да прилага ниско равнище на корпоративно данъчно облагане, което може да подпомогне инвестициите, докато структурните характеристики на системата ограничават използването на целенасочени стимули. Тези структурни характеристики отразяват по-специално модела на плоската единна ставка на корпоративния подоходен данък,

широката данъчна основа и ограниченото използване на целеви данъчни разходи, които намаляват възможностите за насочване на инвестициите чрез данъчната система. Законоустановената ставка на корпоративния подоходен данък остана непроменена — 10 % през 2025 г., което е сред най-ниските в ЕС. През 2024 г. прогнозната ефективна средна ставка на корпоративния данък беше около 9,4 %, което е значително под средната стойност за ЕС (18,9 %). Корпоративните загуби могат да бъдат пренасяни за период до пет години, като продължават да се прилагат целенасочени стимули за инвестиции в по-слабо развитите региони. В същото време България използва в ограничена степен данъчните стимули за научноизследователска и развойна дейност и екологичен преход в сравнение с много други държави членки. Продължава да съществува несигурност по отношение на данъчното третиране на опциите върху акции, притежавани от наетите лица, което може да повлияе на привлекателността на основаното на капитал възнаграждение, особено за иновативните предприятия и стартиращите предприятия.

Системата с единна данъчна ставка за доходите на физическите лица ограничава капацитета за преразпределяне на данъчното облагане.

България прилага единна ставка на данъка върху доходите на физическите лица в размер на 10 %, без основно данъчно облекчение. В резултат на това данъчната тежест остава относително силна за лицата с ниски доходи и сравнително слаба за лицата с високи доходи (вж. графика А3.2)⁴². През

⁽⁴²⁾ Данъчната тежест е показател на данъчно-осигурителната тежест върху труда, която може да бъде измерена на различни равнища на доходите. Тя се определя като сумата на данъците върху доходите на физическите лица и вноските за социално осигуряване от наетото лице и от работодателя и други задължителни вноски, изразени като процент от всички разходи за труд (състоящи се от нетната заплата, данъка върху доходите на физическите лица, вноските за социално осигуряване и други задължителни

2025 г. разликата в данъчната тежест между лицата с високи доходи (167 % от средната заплата) и лицата с ниски доходи (67 % от средната заплата) остана сред най-малките в ЕС. Данъчната и осигурителната система намалиха неравенството по отношение на доходите, измерено чрез промяната в коефициента на Джини, с 3,8 пункта през 2024 г., което е доста под средната стойност за ЕС (7,8 пункта)⁴³. Това отразява ограничената прогресивност на данъчното облагане на труда и скромната преразпределителна роля на паричните преводи. През периода 2024—2025 г. не бяха направени съществени реформи на данъчното облагане на доходите на физическите лица.

Екологичното данъчно облагане продължава да бъде силно концентрирано върху енергийните продукти, със сравнително ограничено използване на данъчни инструменти за стимулиране на намаляването на емисиите или ефективното използване на ресурсите на равнището на предприятията. В съответствие със специфичните препоръки за България за 2025 г. насоките на политиката на ЕС относно екологичния преход продължават да насърчават прекалибрирането на енергийното данъчно облагане и постепенното премахване на субсидиите за изкопаеми горива. В този контекст България

вноски). Данните за данъчната тежест в докладите по държави за 2026 г. се изчисляват от Съвместния изследователски център на Европейската комисия и се основават на модела EUROMOD, докато в предишните доклади по държави те се основаваха на модела „данъци – осигурителни плащания“ на ОИСР. Въпреки че използваната методика е много сходна, разликите в допусканията между двата модела могат да доведат до различни резултати.

⁽⁴³⁾ Коефициентът на Джини измерва степента, в която разпределението на приходите в рамките на дадена държава се отклонява от идеално равномерно разпределение. Коефициент 0 изразява идеално равенство, при което всеки има еднакъв доход, докато коефициент 100 изразява пълно неравенство, при което само едно лице притежава целия доход.

Таблица А3.1: Показатели за данъчното облагане

Tax structure		Bulgaria					EU-27				
		2019	2022	2023	2024	2025	2019	2022	2023	2024	2025
Total taxes (including compulsory actual social contributions) (% of GDP)		30.5	31.1	30.0	30.5		39.9	39.7	39.0	39.4	
By tax base	Taxes on labour (% of GDP)	11.1	10.4	10.9	11.3		20.6	20.1	19.9	20.3	
	of which, social security contributions (SSC, % of GDP)	8.9	8.3	8.5	8.8		13.0	12.7	12.7	13.0	
	Taxes on consumption (% of GDP)	14.4	12.9	12.7	13.0		11.2	10.9	10.5	10.6	
	of which, value added taxes (VAT, % of GDP)	9.2	9.0	8.8	9.3		7.1	7.4	7.1	7.1	
	Taxes on capital (% of GDP)	5.0	7.8	6.4	6.1		8.1	8.7	8.5	8.5	
Some tax types	Personal income taxes (PIT, % of GDP)	3.4	3.1	3.3	3.4		9.6	9.4	9.3	9.6	
	Corporate income taxes (CIT, % of GDP)	2.3	2.9	2.9	2.9		2.6	3.2	3.2	3.1	
	Total property taxes (% of GDP)	0.8	0.7	0.6	0.6		2.2	2.1	1.9	1.8	
	Recurrent taxes on immovable property (% of GDP)	0.3	0.2	0.2	0.2		1.2	1.0	0.9	0.9	
	Environmental taxes (% of GDP)	3.0	4.8	3.4	3.0		2.6	2.1	2.1	2.1	
	Effective carbon rate in EUR per tonne of CO ₂ equivalents	na	na	65.0	na		na	na	84.8	na	
Progressivity & fairness	Tax wedge at 50% of average wage (single person) (*)	34.9	34.9	34.9	34.9	34.9	32.4	31.6	31.5	31.5	31.6
	Tax wedge at 100% of average wage (single person) (*)	34.9	34.9	34.9	34.9	34.9	40.1	39.7	39.9	39.9	40.0
	Corporate income tax - effective average tax rates (1) (*)	9.4	9.4	9.4	9.4		20.0	19.2	19.0	19.3	
	Difference in Gni coefficient before and after taxes and cash social transfers (pensions excluded from social transfers) (2) (*)	3.8	4.4	4.2	3.8		7.8	8.0	7.9	7.8	
Tax administration & compliance	Outstanding tax arrears: total year-end tax debt (including debt considered not collectable) / total revenue (in %) (*)	20.2	67.7	59.8	na		31.8	32.6	30.7	na	
	VAT gap (% of VAT total tax liability, VTTL) (**)	9.3	6.3	8.6	na		10.5	7.3	8.2	na	

1) Ефективни данъчни ставки, ориентирани към бъдещето (KPMG).

2) По-високата стойност показва по-силно преразпределително въздействие на данъчното облагане.

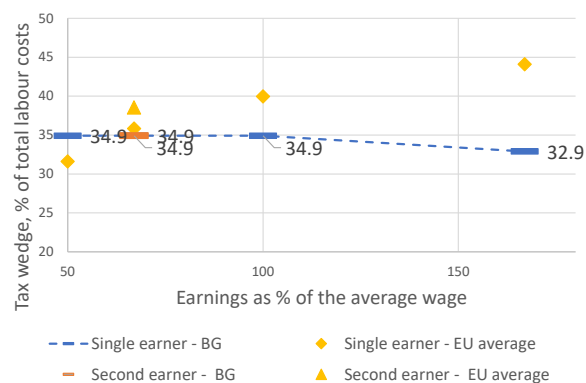
(*) Проста средна стойност за ЕС-27

(* *) Прогнозна стойност за 2024 г. ЕС-27 се отнася до медианната стойност. За повече данни за данъчните приходи, както и за приложената методика, вж. [вебстраницата „Данни за тенденциите в данъчното облагане“](#).

Източник: Европейска комисия, ОИСП, ISORA.

досега е предприела ограничени стъпки за диверсифициране на екологичното данъчно облагане отвъд енергийните продукти, което показва възможности за допълнителен напредък.

Графика А3.2: Данъчна тежест за един работещ и вторите работещи членове на домакинството като % от общите разходи за труд, 2025 г.

Забележка: Данъчната тежест за втория работещ член на домакинството показва данъчната тежест на домакинството, произтичаща от заплатата, получавана от втория работещ член на домакинството, нает на работа с 67 % от средната заплата. Тя не показва общата данъчна тежест на домакинството. За домакинството се прави предположението, че първият работещ получава 100 % от средната заплата и няма деца. За методиката на данъчната тежест за вторите работещи членове на домакинството вж. ОИСП (2024 г.) Taxing Wages 2024 (Данъчно облагане на заплатите 2024 г.).

Източник: Европейска комисия

Данъчните разходи остават умерени спрямо БВП.

Разликата между потенциалните и реално събраните приходи от ДДС в България продължава да е относително малка в сравнение с повечето държави членки. Националните оценки предвиждат пропуснати приходи от данъчни разходи в размер на около 0,8 % от БВП през 2025 г. Най-големият дял от тях е свързан с данъка върху доходите на физическите лица, следван от корпоративния подоходен данък и ДДС. Въпреки че съществува годишно докладване на данъчните разходи, аналитичната оценка на тяхната ефективност остава ограничена, а практиките за систематична оценка все още не са напълно разработени. Глобалната база данни за данъчните разходи (GTED) отчита, че пропуснатите приходи са били 5,75 % от данъчните приходи през 2024 г., което представлява незначително увеличение в сравнение с 2023 г. (5,58 % от данъчните приходи). И обратно, GTED показва и леко намаление на пропуснатите приходи като процент от БВП — от 1,21 % на 1,18 %⁽⁴⁴⁾.

Разликата между потенциалните и реално събраните приходи от данъци продължава да бъде предизвикателство въпреки постигнатия неотдавна напредък в някои области. Разликата между потенциалните и реално събраните приходи от ДДС в България възлиза на около 7—8 % от съвкупния размер на дължимия ДДС през периода 2022—2023 г., което е близо до средната стойност за ЕС. Разликата между потенциалните и реално събраните приходи от ДДС е намаляла значително през 2021 г., но по-късно отново се е увеличила, което отчасти отразява структурни фактори като състава на потреблението и по-големия брой малки предприятия. Оценка въз основа на скорошен анализ показват разлика между потенциалните и реално

събраните приходи от данъка върху доходите на физическите лица от около 13—14 %, което разкрива значително занижено деклариране на доходите, особено сред самостоятелно заетите лица и в някои сектори. Наличните оценки сочат сравнително малка разлика между потенциалните и реално събраните приходи от корпоративния подоходен данък. България публикува редовни оценки на разликата между потенциалните и реално събраните приходи от ДДС и укрепя аналитичния си капацитет в тази област, включително с подкрепата на инструменти на ЕС. Мониторингът на разликите между потенциалните и реално събраните приходи в други данъчни категории остава по-ограничен⁽⁴⁵⁾.

България продължи да цифровизира данъчната си администрация, но остават предизвикателства, свързани с ефективността.

Процентът на подаване по електронен път на данъчни декларации за ДДС и корпоративен подоходен данък остана 100 % през 2024 г., докато процентът на подаване по електронен път на данъчни декларации за данъка върху доходите на физическите лица нарасна до около 81 %, което все още е под средното равнище за ЕС. Предварителното попълнени данъчни декларации се използват широко за данъка върху доходите на физическите лица, но не се предлага за ДДС и за корпоративния подоходен данък.

Просрочените данъчни задължения останаха големи.

Те възлизат на около 60 % от всички данъчни приходи, събрани през 2023 г., в сравнение със средната стойност за ЕС от приблизително 31 %, въпреки че това представлява значително подобрене в сравнение с предходните години. Само

⁽⁴⁴⁾ GTED взема предвид направените разходи, докато оценките на националния орган се отнасят до включените в бюджета разходи.

⁽⁴⁵⁾ Вж. [Доклад относно разликите — Данъчно облагане и митнически съюз — Европейска комисия](#)

ограничен дял от просрочените данъчни задължения се считат за събираеми.

България прие правната уредба, с която се въвежда стандартното досие за данъчни ревизии (SAF-T). Планира се уредбата да започне да се прилага за големите предприятия през януари 2026 г., а след това поетапно да бъде въведена за останалите предприятия. Очаква се тази реформа да подкрепи анализа на риска, да подобри спазването на изискванията и да рационализира процеса на спазване на изискванията за изрядните данъкоплатци. Напредъкът на реформите в данъчната администрация продължава да зависи от общия институционален капацитет и ефективното изпълнение на реформите, които планът за възстановяване и устойчивост подкрепя.

Въпреки усилията си България продължава да е в категорията „нововъзникващ новатор“, главно поради недостига на инвестиции и бавните реформи за преодоляване на разпокъсаността.

Европейският сравнителен доклад за иновациите за 2025 г. ⁽⁴⁶⁾ показва, че резултатите на България в областта на иновациите са в застой и възлизат на 45,8 % от средната стойност за ЕС. Общият интензитет на НИРД ⁽⁴⁷⁾ се е увеличил от 0,43 % през 2007 г. на 0,79 % през 2023 г., но през 2024 г. леко е намалял до 0,77 %. Както публичните, така и частните инвестиции в НИРД продължават да са сред най-ниските в ЕС и не отговарят на целта на България за заделяне на 2 % от нейния БВП за НИРД ⁽⁴⁸⁾ до 2025 г. В допълнение към недостига на инвестиции публичните научноизследователски организации и висшите учебни заведения в България продължават да бъдат разпокъсани, което ограничава ефективността на публичното финансиране на НИРД. Укрепването на иновационния капацитет и конкурентоспособността на България ще изисква да се подобрят връзките между публичната научна база и бизнеса, както и да се увеличат частните инвестиции в НИРД чрез по-силни и добре разработени стимули. През 2025 г. в специфичната за България препоръка се призовава държавата да засили въздействието и ефективността на публичните инвестиции в НИРД чрез съсредоточаване

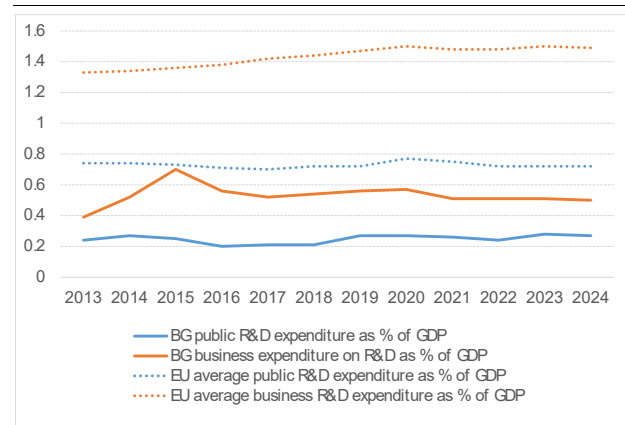
⁽⁴⁶⁾ Европейска комисия, 2025 г., *Европейски сравнителен доклад за иновациите, профил по държави: България: Европейски сравнителен доклад за иновациите, 2025 г. — България*. В доклада се предоставя сравнителен анализ на постиженията в областта на иновациите в държавите от ЕС, включително относителните силни и слаби страни на техните национални системи за иновации (също в сравнение със средните стойности за ЕС).

⁽⁴⁷⁾ Разходи за НИРД като% от БВП.

⁽⁴⁸⁾ Както е посочено в [Националната стратегия за развитие на научните изследвания за периода 2017—2030 г.](#)

на научните изследвания и иновациите в по-малко институции и да подобри комерсиализацията на резултатите от научните изследвания. България отбелязва постепенен напредък в цифровизацията на предприятията, която е подкрепена от висока степен на свързаност и публични инвестиции. Въпреки нарастващото навлизане на ИИ цялостното внедряване — особено сред МСП — остава под средното за ЕС.

Графика А4.1: **Инвестиции в НИРД като% от БВП, 2013—2023 г.**

Източник: Евростат.

Високи постижения в научната област

Научните и технологичните възможности на България не се използват в достатъчна степен поради недостатъчно финансиране и разпокъсана публична система за научни изследвания. През последното десетилетие страната се сблъска с предизвикателства при стимулирането на публичните инвестиции в НИРД, които се намират в значителен застой. През 2024 г. тази стойност беше 0,27 % от БВП — под средната стойност за ЕС (средна стойност за ЕС: 0,72 %). Последиците от ниските разходи се изострят от факта, че ограничените публични средства за НИРД се разпределят между голям брой висши учебни заведения и публични научноизследователски

организации⁽⁴⁹⁾. Всяка от тези институции се ползва със значителна академична и институционална автономност, което ограничава усилията за сътрудничество и консолидация⁽⁵⁰⁾. Що се отнася до висококачествените крайни продукти от научните изследвания, недостигът на инвестиции и разпокъсаността допринесоха за много слабото представяне⁽⁵¹⁾. Тези проблеми продължават да съществуват въпреки усилията за постепенна реформа, като например въвеждането на основано на резултатите финансиране във висшите научноизследователски институции⁽⁵²⁾ и увеличаването на заплатите на изследователите в началото на тяхната кариера, което показва, че са необходими допълнителни реформи⁽⁵³⁾. В доклада на механизма за подкрепа в областта на политиките на „Хоризонт Европа“⁽⁵⁴⁾

(49) Според „Евридика“ към ноември 2023 г. съществуват 51 висши учебни заведения съгласно Закона за висшето образование и 91 публични научноизследователски организации.

(50) Европейска комисия: Генерална дирекция „Научни изследвания и иновации“, 2024 г., [Support to Bulgaria on its policy to address the fragmentation on its public research system – Background report](#) („Подкрепа за България относно нейната политика за преодоляване на разпокъсаността на публичната ѝ система за научни изследвания — информационен доклад“), Служба за публикации на Европейския съюз.

(51) Измерено в научни публикации на страната с място сред първите 10 % най-често цитирани научни публикации в световен мащаб като % от общия брой научни публикации на страната: 4,16 (2022 г.) в България спрямо 9,44 (2022 г.) в ЕС.

(52) В Стратегията за развитие на висшето образование в България за периода 2014—2020 г. беше въведено основаното на резултатите финансиране за научни изследвания, за да се концентрират ресурсите и да се консолидират компетентностите в областта на научните изследвания. Според стратегията около 10 % от прякото институционално финансиране за публичните научноизследователски институции следва да се основава на резултатите, докато останалите 90 % все още се основават на броя на записаните студенти.

(53) [Преглед за България — STIP Compass, 2024 г.](#)

(54) Европейска комисия: Генерална дирекция „Научни изследвания и иновации“, 2025 г., [Unlocking Bulgaria's research and innovation potential – A roadmap for the system's consolidation – Final report](#) („Отключване на потенциала на България за научни изследвания и

наскоро бяха очертани препоръки да се намали разпокъсаността, да се подобри ефективността на българските публични научноизследователски институции и да се повиши качеството на резултатите от научните изследвания и иновациите. За да изпълни бързо тези препоръки и да предприеме последващи действия във връзка с тях, за България би било изключително полезно да създаде ясни институционални мисии и мандати за публичните научноизследователски организации и висшите учебни заведения, включени в съгласувана национална стратегия⁽⁵⁵⁾.

Необходимо е бързо и цялостно оперативно прилагане на Закона за насърчаване на научните изследвания и иновациите с цел по-добра координация и ефективност на политиките в областта на научните изследвания и иновациите (НИИ). Разпокъсаните и припокриващи се роли в НИИ и секторните министерства, финансиращите органи и научноизследователските организации продължават да бъдат ключово предизвикателство пред координацията на политиките при прилагането на новоприетия Закон за насърчаване на научните изследвания и иновациите⁽⁵⁶⁾ в рамките на Механизма за възстановяване и устойчивост. Новата правна уредба включва разпоредби за развитието на екосистемата за научни изследвания и иновации и въвежда политики и инструменти за стратегическо и оперативно планиране. С него също така се създава Съвет по иновации и научни изследвания⁽⁵⁷⁾ като

иновации — пътна карта за консолидирането на системата — Окончателен доклад“), Служба за публикации на Европейския съюз.

(55) Включително институции като Българската академия на науките и Селскостопанската академия.

(56) [Нов закон за насърчаване на научните изследвания и иновациите в Република България](#) (25 април 2024 г.).

(57) [Правилник за организацията и дейността на Съвета по иновации и научни изследвания \(на български език\)](#).

постоянен консултативен и координиращ орган към министъра на образованието и науката и министъра на иновациите и растежа. Официално работещ от ноември 2025 г. ⁽⁵⁸⁾, Съветът по иновации и научни изследвания има за цел да укрепи връзките между академичните среди и бизнеса ⁽⁵⁹⁾. По-бързото ясно и последователно прилагане на приетия закон ще изисква модернизиране и рационализиране на управлението на НИИ и пълно изпълнение на правната уредба на практика. Това ще включва: i) насърчаване на споделеното управление; ii) намаляване на правните и административните припокривания; iii) засилване на отчетността ⁽⁶⁰⁾ чрез редовни прегледи на изпълнението, за да се гарантира консолидация; и iv) последващи действия във връзка с целенасочена работна програма на Съвета по иновации и научни изследвания.

Иновации в бизнеса

Ниското и намиращо се в стагнация равнище на инвестициите в НИРД на частния сектор в България води до скромни резултати в областта на иновациите. Разходите на предприятията за НИРД като процент от БВП като цяло са в

застой през последните години и са доста под средното равнище за ЕС (0,50 % спрямо 1,49 % през 2024 г.) ⁽⁶¹⁾. Много предприятия в България са изправени пред значителни предизвикателства при внедряването на иновации и технологии поради нискотехнологичното си равнище ⁽⁶²⁾. Това намира отражение и в слабото и спадащо равнище на резултатите в областта на иновациите, измерено като заявки за патенти ⁽⁶³⁾. Общата публичната подкрепа за разходите на предприятията за НИРД остава незначителна и недостатъчна за стимулиране на частни усилия в областта на НИРД. През 2021 г. тази стойност възлизаше на 0,01 % от БВП, което е доста под средната стойност за ЕС от 0,20 % (2021 г.). Освен това в рамките на сложна политическа рамка от различни министерства, агенции и управленски равнища наборът от инструменти в подкрепа на иновациите в бизнеса не е последователен ⁽⁶⁴⁾. България използва както европейските структурни и инвестиционни фондове (ЕСИ фондове) ⁽⁶⁵⁾, така и националния план за възстановяване и устойчивост (ПВУ), за да подкрепи иновациите в бизнеса. По-нататъшните подобрения обаче зависят от: i)

⁽⁵⁸⁾ Публикувана заповед на Съвета по иновации и научни изследвания.

⁽⁵⁹⁾ Европейска комисия: Генерална дирекция „Научни изследвания и иновации“, 2024 г., [Support to Bulgaria on its policy to address the fragmentation on its public research system – Background report](#) („Подкрепа за България относно нейната политика за преодоляване на разпокъсаността на публичната ѝ система за научни изследвания — информационен доклад“), Служба за публикации на Европейския съюз.

⁽⁶⁰⁾ Европейска комисия: Генерална дирекция „Научни изследвания и иновации“, 2025 г., [Unlocking Bulgaria's research and innovation potential – A roadmap for the system's consolidation – Final report](#) („Отключване на потенциала на България за научни изследвания и иновации — пътна карта за консолидирането на системата — Окончателен доклад“), Служба за публикации на Европейския съюз.

⁽⁶¹⁾ За сравнение, през 2021 г. разходите на предприятията за НИРД като % от БВП в България бяха 0,51 %, а през 2016 г. — 0,56 %.

⁽⁶²⁾ Вж. напр. Innovation.bg 2024: [Innovation and Sustainability for Future Growth \(Иновации и устойчивост за бъдещ растеж\), Фондация „Приложни изследвания и комуникации“, 2024 г.](#)

⁽⁶³⁾ Заявки за патенти, подадени съгласно Договора за патентно коопериране, на милиард от БВП (в стандарти за покупателна способност): 0,55 в България (2022 г.) спрямо 2,81 (2022 г.) в ЕС.

⁽⁶⁴⁾ Европейска комисия: Генерална дирекция „Научни изследвания и иновации“, 2024 г., [Support to Bulgaria on its policy to address the fragmentation on its public research system – Background report](#) („Подкрепа за България относно нейната политика за преодоляване на разпокъсаността на публичната ѝ система за научни изследвания — информационен доклад“), Служба за публикации на Европейския съюз.

⁽⁶⁵⁾ Вж. напр. *Капиталов фонд за иновации в предприятията* в рамките на програмата „Конкурентоспособност и иновации в предприятията“ за периода 2021—2027 г.

непрекъснатостта; ii) допълнително увеличаване на съответните инвестиции, включително чрез национални източници, особено след 2026 г. (след ПВУ); и iii) задълбочен мониторинг ⁽⁶⁶⁾. България би могла да извлече ползи и от подобряването на ефективността и достъпността на финансирането чрез ясни и последователни регулаторни уредби. Освен това тя би могла да обмисли въвеждането на непряка подкрепа, като например данъчни стимули за НИРД, за да насърчи свързаните с бизнеса резултати в областта на НИРД и иновациите ⁽⁶⁷⁾.

Ограничените връзки между академичните среди и бизнеса, заедно с недостатъчните структури за подкрепа, възпрепятстват комерсиализацията на резултатите от научните изследвания.

Сътрудничеството между науката и бизнеса, видно от процента на публично-частните научни публикации, остана слабо — 5,45 % през 2024 г. (средна стойност за ЕС: 7,62 %). Освен това публичните разходи за НИРД, финансирани от предприятията, са в застой и са значително под средните за ЕС ⁽⁶⁸⁾. Това показва, че българските предприятия и изследователи не разполагат с капацитет (вж. точките по-горе) и стимули за сътрудничество помежду си, което ограничава иновациите и комерсиализацията на резултатите от научните изследвания. Освен това екосистемата за трансфер на технологии продължава да бъде недостатъчно развита: не всички научноизследователски институции разполагат със служби за

трансфер на технологии, а тези, които имат такива, обикновено не разполагат с ресурси, експертен опит, капацитет и ясни разпоредби ⁽⁶⁹⁾. Въз основа на приетия Закон за насърчаване на научните изследвания и иновациите България полага усилия за изграждане на интегрирана и ефективна екосистема за трансфер на технологии. Страната е в процес на създаване на централен координационен център за трансфер на технологии, както се препоръчва в съответните доклади ⁽⁷⁰⁾, и е възстановила съответния инструмент за финансиране на съвместни научни изследвания ⁽⁷¹⁾. В съответствие със специфичната за държавата препоръка за 2025 г. *подобряване на комерсиализацията на резултатите от научните изследвания* ще е необходимо непрекъснато прилагане на координирана система за трансфер на технологии заедно със съответните инструменти, подкрепени чрез стабилно и достатъчно финансиране.

Внедряването на цифрови технологии от българските предприятия продължава да бъде ограничено и неравномерно. През 2025 г. 38,33 % от МСП достигнаха поне основно равнище на цифров интензитет, което представлява значителен спад с почти 10 процентни пункта в сравнение с предходната година (49,93 %) и е значително под средната стойност за ЕС от 71,39 %. Това показва, че продължават да съществуват структурни предизвикателства пред цифровата трансформация на МСП, особено по отношение на преминаването отвъд

⁽⁶⁶⁾ [Strategic evaluation of the technology transfer and IPR protection systems of Bulgaria, Croatia and Romania and recommendations for their enhancement](#) (Стратегическа оценка на системите за трансфер на технологии и защита на ПИС на България, Хърватия и Румъния и препоръки за тяхното подобряване), Европейска комисия, 2024 г.

⁽⁶⁷⁾ Пак там.

⁽⁶⁸⁾ Публичните разходи за НИРД, финансирани от предприятията, като % от БВП, възлизаха на 0,03 % в България (2020 г.) спрямо 0,06 % в ЕС (2020 г.).

⁽⁶⁹⁾ [Strategic evaluation of the technology transfer and IPR protection systems of Bulgaria, Croatia and Romania and recommendations for their enhancement](#) (Стратегическа оценка на системите за трансфер на технологии и защита на ПИС на България, Хърватия и Румъния и препоръки за тяхното подобряване), Европейска комисия, 2024 г.

⁽⁷⁰⁾ Пак там.

⁽⁷¹⁾ Националният иновационен фонд беше възстановен през 2025 г. с по-силен акцент върху пазарно ориентирани иновации, стартиращите предприятия и МСП (като част от ключов етап в ПВУ за България).

основното цифрово внедряване. Въпреки това използването на модерни цифрови технологии продължи да нараства. През 2025 г. 8,55 % от предприятията използват ИИ в сравнение с 6,47 % през 2024 г. Това показва постепенен напредък, въпреки че внедряването на ИИ остава доста под средното за ЕС (19,95 %). Внедряването на услуги в облак достигна 15,74 %, а 27,06 % от предприятията са използвали анализ на данни. И двата показателя показват подобрене спрямо предходните години, но остават значително под равнищата на ЕС (съответно 46,69 % и 39,85 %). Тези модели подчертават бавното, но продължаващо разпространение на усъвършенстваните цифрови инструменти сред предприятията.

Обществената подкрепа продължава да играе централна роля в насърчаването на цифровизацията на предприятията. България прилага няколко мерки в подкрепа на иновациите и цифровата трансформация на предприятията в рамките на националния ПВУ, програмата на ЕФРР „Конкурентоспособност и иновации в предприятията“ и програмата „Европейски социален фонд +“. Мерките включват схеми за ваучери за развитие на цифрови умения, подкрепа за приемането на цифрови решения и инвестиции, насочени към повишаване на конкурентоспособността чрез интелигентна трансформация. Европейските цифрови иновационни центрове предоставят консултантски услуги, съоръжения за изпитване и обучение на МСП, като допринасят за подобряване на достъпа до цифровите технологии.

България също така укрепва своята екосистема за иновации в областта на авангардните технологии. Инициативите, свързани с европейската екосистема в областта на полупроводниците, и създаването на инфраструктурен комплекс за ИИ в София Тех Парк имат за цел да подобрят капацитета за научни изследвания и иновации и да улеснят внедряването на технологии от предприятията. Тези мерки

подкрепят постепенната интеграция на българските предприятия в европейските вериги за създаване на стойност и допринасят за подобряване на условията за основания на иновации растеж.

Предприемаческа динамика

Наличието на рисков капитал се е подобрило през годините, като подкрепя растежа на системата на стартиращите предприятия в България, но дялът му остава малък в сравнение с други държави. Инвестициите в рисков капитал нараснаха значително (0,02 % от БВП през 2024 г. спрямо 0,01 % през 2019 г.), но все още са под средното равнище за ЕС от 0,06 %. Растежът на рисковия капитал България, особено в сектора на произвеждащите софтуер предприятия, допринесе за това България да се превърне в предприемачески център в Югоизточна Европа с инвестиции в размер на над 1 милиард евро през последните пет години (2020—2025 г.) и най-голям брой (489) финансирани стартиращи предприятия на глава от населението в региона през същия период ⁽⁷²⁾. Въпреки това положително развитие са необходими допълнителни усилия за преодоляване на дългогодишните слабости при създаването на стартиращи предприятия, занимаващи се с НТИМ ⁽⁷³⁾. Иновативните предприятия в начален етап на развитие в България продължават да се сблъскват с траен недостиг на финансиране през целия си жизнен цикъл. Това подчертава необходимостта от по-

⁽⁷²⁾ [Private Investment in Bulgaria & SEE 2025 \(„Частните инвестиции в България и Югоизточна Европа“\)](#).

⁽⁷³⁾ [Strategic evaluation of the technology transfer and IPR protection systems of Bulgaria, Croatia and Romania and recommendations for their enhancement](#) (Стратегическа оценка на системите за трансфер на технологии и защита на ПИС на България, Хърватия и Румъния и препоръки за тяхното подобряване), Европейска комисия, 2024 г.

нататъшно развитие на пазарите на частно дялово финансиране и рисков капитал, за да се подпомогне растежът на екосистемата на стартиращите предприятия в страната ⁽⁷⁴⁾. Освен това регулаторните пречки пред стартиращите предприятия в България продължават да са сериозни, с разпокъсана нормативна уредба ⁽⁷⁵⁾ и обременяващи процедури за лицензиране и съдебни въпроси при учредяването на предприятие ⁽⁷⁶⁾.

Сравнително ниското равнище на човешките ресурси в областта на научните изследвания и иновациите поставя предизвикателства пред прехода на България към икономика, основана на знанието. Делът на новозавършилите висше образование в областта на науката и инженерството ⁽⁷⁷⁾ отново се е увеличил от 2020 г. насам (от 9,10 % през 2020 г. на 10,34 % през 2023 г.), но остава значително под средния за ЕС (16,82 % през 2023 г.). Освен това България има един от най-малките дялове на хората на възраст 25—34 години с висше образование, въпреки че този брой бавно се увеличава ⁽⁷⁸⁾. Броят на научните изследователи, заети в публичния сектор, също е малък: В България през 2024 г. в публичния сектор са работили само 2,7 научни изследователи на пълно работно време на хиляда души от активното население (средна стойност за ЕС: 4,3 %). Това се дължи на ниските заплати и ограничените възможности за професионално развитие, което допринася значително за изтичането на мозъци към други икономики на ЕС. През 2024 г.

⁽⁷⁴⁾ Вж. също приложение 6.

⁽⁷⁵⁾ Вж. също приложение 5.

⁽⁷⁶⁾ [Икономическо проучване на ОИСР за България, 2026 г.](#)

⁽⁷⁷⁾ Измерен като новозавършили висше образование в областта на науката и инженерството на хиляда души от населението (%).

⁽⁷⁸⁾ Измерен чрез дела на населението на възраст 25—34 години, което е завършило успешно висше образование (%): от 35,8 (2023 г.) до 40,5 (2024 г.) в България.

правителството повиши минималната заплата за най-ниската академична длъжност в 33 държавни университета. Настоящите механизми за подкрепа обаче продължават да бъдат недостатъчни, тъй като България е изправена пред съществени структурни недостатъци по отношение на човешките ресурси в областта на науката, технологиите и иновациите. Привличането и задържането на таланти ще изисква модернизираны условия на заетост и по-големи публични инвестиции в развитието на умения ⁽⁷⁹⁾.

Обучението по предприемачество е част от учебните програми, но липсва цялостна политическа рамка за подобряване на иновациите. В националната стратегия за учене през целия живот (2008—2013 г.) се набляга на предприемачеството, но понастоящем липсва политика за подкрепа ⁽⁸⁰⁾. Предмети по предприемачество като „Технологии и предприемачество“ в началното и средното образование и „Предприемачество и пазарна икономика“ в професионалните училища са включени в Закона за предучилищното и училищното образование от 2015 г. Тези предмети обаче са с икономическа насоченост, заемат малко часове от учебната програма и са незадължителни в общото гимназиално образование. В рамката за компетентността на учителите предприемачеството не се разглежда конкретно, въпреки че програми за обучение като „Първи стъпки в света на личните финанси“ в рамките на фондация „Образование 5.0“ предлагат възможности

⁽⁷⁹⁾ Европейска комисия: Генерална дирекция „Научни изследвания и иновации“, 2025 г., [Unlocking Bulgaria's research and innovation potential – A roadmap for the system's consolidation – Final report](#) („Отключване на потенциала на България за научни изследвания и иновации — пътна карта за консолидирането на системата — Окончателен доклад“), Служба за публикации на Европейския съюз.

⁽⁸⁰⁾ [Доклад на Eurydice за 2025 г. — Предприемаческо образование в училищата в Европа](#), Европейска комисия, 2025 г.

за изграждане на умения ⁽⁸¹⁾. В рамките на програмата „Образование“ за периода 2021—2027 г. на Европейския социален фонд+ предприемаческите умения се подкрепят чрез проекти като „Модернизиране на професионалното образование и обучение“ (приблизително 47 милиона евро) и „Развитие на дуалната система на обучение в областта на ПОО“ (приблизително 5 милиона евро). Тези проекти укрепват основните и предприемаческите умения, ученето в процеса на работа и сътрудничеството с работодателите. Извънкласните дейности като студентски предприятия, конкурси за финансова грамотност и лаборатории за иновации ⁽⁸²⁾ подобряват обучението по предприемачество. Освен това в рамките на същата програма на ЕСФ+ финансовите инструменти на обща стойност приблизително 16,7 милиона евро подкрепят предприятия, ръководени от студенти и докторанти, чрез схеми за осигуряване на капитал и микрофинансиране, като подобряват достъпа до финансиране за академично предприемачество. Понастоящем и двата инструмента са в процес на подбор на финансови посредници. В областта на висшето образование някои университети са адаптирали учебните си програми и са създали предприемачески центрове, но ще е необходимо допълнително развитие по отношение на стратегическото приоритизиране, активните методи на преподаване и развитието на стопанска дейност, особено за студентите в областта на НТИМ. Въпреки тези усилия липсва национална стратегия, което ограничава създаването на предприемаческа култура в България.

⁽⁸¹⁾ Пак там. + [Регистър на одобрените програми за професионално развитие на педагогически специалисти.](#)

⁽⁸²⁾ Пак там. + Министерство на образованието и науката (2024 г.) относно [създаването на лаборатория за иновации в областта на предприемачеството.](#)

Таблица А4.1: Ключови показатели за иновациите

Bulgaria	2010	2015	2020	2022	2023	2024	2025	EU average (1)	US
Headline indicator									
R&D intensity (gross domestic expenditure on R&D as % of GDP)	0.56	0.95	0.85	0.75	0.79	0.77	:	2.24	3.44
Science and innovative ecosystems									
Public expenditure on R&D as % of GDP	0.28	0.25	0.27	0.24	0.28	0.27	:	0.72	0.64
Scientific publications of the country within the top 10% most-cited publications worldwide as % of total publications of the country	3.61	2.97	3.32	4.16	:	:	:	9.44	12.31
Researchers (FTEs) employed by public sector (Gov+HE) per thousand active population	2.8	2.7	2.8	2.8	2.7	2.7	:	4.3	:
International co-publications as % of total number of publications	46.08	47.14	37.33	37.64	36.17	36.3	:	57.24	:
R&D investment & researchers employed in businesses									
Business enterprise expenditure on R&D (BEED) as % of GDP	0.28	0.7	0.57	0.51	0.51	0.5	:	1.49	2.69
Business enterprise expenditure on R&D (BEED) performed by SMEs as % of GDP	0.25	0.28	0.25	0.24	0.2	:	:	0.47	0.30
Researchers employed by business per thousand active population	0.5	1.7	2.8	3.1	2.7	3.2	:	5.9	:
Innovation outputs									
Patent applications filed under the Patent Cooperation Treaty per billion GDP (in FPSE)	0.79	1.2	0.92	0.55	:	:	:	2.81	2.20
Employment share of high-growth enterprises measured in employment (%)	:	:	:	1.22	1.28	:	:	0.87	:
Digitalisation of businesses									
SMEs with at least a basic level of digital intensity % SMEs (EU Digital Decade target by 2030: 90%)	:	:	:	:	28.41	:	38.33	71.39	:
Data analytics adoption % enterprises (EU Digital Decade target by 2030: 75%)	:	:	:	:	21.86	:	27.06	39.85	:
Cloud adoption % enterprises (EU Digital Decade target by 2030: 75%)	:	:	:	:	14.22	:	15.74	46.69	:
Artificial intelligence adoption % enterprises (EU Digital Decade target by 2030: 75%)	:	:	:	:	3.62	6.47	8.55	19.95	:
Academia-business collaboration									
Public-private scientific co-publications as % of total number of publications	4.38	5.99	4.25	5.25	5.47	5.45	:	7.62	:
Public expenditure on R&D financed by business enterprises (national) as % of GDP	0.02	0.01	0.03	0.02	0.02	:	:	0.06	0.02
Public support for business innovation									
Total public-sector support for BEED as % of GDP	:	:	0.02	:	:	:	:	0.21	:
R&D tax incentives: foregone revenues as % of GDP	0	0	0	0	0	0	:	0.10	0.16
BEED financed by the public sector (national and abroad) as % of GDP	:	:	0.02	:	:	:	:	0.11	:
Financing innovation									
Venture capital (market statistics) as % of GDP (calculated as a 3-year moving average)	0.02	0.01	0.01	0.02	0.02	0.02	:	0.06	:
Seed stage funding share (% of GDP)	0	0	0	0.01	0.01	0	:	0.01	:
Start-up stage funding share (% of GDP)	0.01	0.01	0	0.01	0.01	0.01	:	0.03	:
Later stage funding share (as % of GDP)	0.01	0	0	0	0	0.01	:	0.03	:
Innovative talent									
New graduates in science & engineering per thousand population aged 25-34	10.5	12.13	9.1	10.22	10.34	:	:	16.8	:
Graduates in the field of computing per thousand population aged 25-34	1.31	2.14	2.83	3.39	3.33	:	:	3.84	:

1) Средна стойност за ЕС за последната налична година или за годината с най-голям брой данни за държавите. * прекъсване в динамичните редове

Източник: Евростат, ОИСР, ГД „Съвместен изследователски център“, Science-Metrix (база данни Scopus), Invest Europe, Европейски сравнителен доклад за иновациите.

Българските предприятия продължават да са изправени пред множество предизвикателства, свързани с политическата несигурност, административната и регулаторната тежест и недостига на (квалифициран) персонал, което намалява тяхната конкурентоспособност. В специфичните за държавата препоръки за 2025 г. (СДП 3) ⁽⁸³⁾ се призовава за мерки, с които да се опрости допълнително регулирането, да се подобрят регулаторните инструменти и да се намали административната тежест. България отбелязва напредък в изпълнението на различни планове за действие, свързани с прякото намаляване на административната тежест, подобряването на обществените услуги и рационализирането на законодателството в областта на неплатежоспособността. Към момента изпълнението е бавно, а предприятията все още не виждат никакви подобрения. В рамките на своя план за възстановяване и устойчивост (ПВУ) България подобрява надеждността и прозрачността на процедурите за възлагане на обществени поръчки, като извършва контрол нагоре по веригата, предоставя ясни насоки на публичните купувачи и предлага възможности за обучение. Въпреки това България следва да се стреми да подобри качеството на процедурите за възлагане на обществени поръчки (СДП 3). Продължават да съществуват проблеми по отношение на ограничената конкуренция чрез високите проценти на обществени поръчки с един оферент и продължаващата зависимост от пряко възлагане в някои сектори.

⁽⁸³⁾ [Препоръка на Съвета относно икономическата, социалната, трудовата, структурната и бюджетната политика на България](#), 1.7.2025 г.

Динамика на стопанската дейност

Българските МСП в повечето сектори регистрираха растеж по отношение на заетостта и производството. МСП са основна част от българската икономика: те представляват 75,4 % от заетите лица и 65,5 % от добавената стойност на българските предприятия ⁽⁸⁴⁾ спрямо съответно 65,1 % и 53,6 % в ЕС. Повечето от тези предприятия (91,9 %) са микропредприятия и в тях работят до 9 души. През 2024 г. коригираната спрямо инфлацията добавена стойност на МСП се увеличи значително с 5,6 %, а заетостта — с 2,3 %, което съществено надминава резултатите на ЕС съответно с + 1,1 % и с - 0,2 %. Всички категории по големина отбелязаха растеж и по двата показателя, като най-високият растеж се наблюдава при микропредприятията — съответно 7,3 % и 2,0 % (1,6 % и 1,9 % в ЕС). При хотелиерството и ресторантьорството се наблюдава най-висок ръст по отношение на заетостта (7,3 %) и добавената стойност (11,9 %). Въпреки че заетостта в преработвателната промишленост леко намаля (-0,9 %), добавената стойност спадна значително в миннодобивния сектор (-22,5 %) и в сектора на комуналните услуги, свързан с управлението на водите и отпадъците (-12,2 %).

Производителността на предприятията в зависимост от големината им варира в различните сектори. Общата производителност на труда на българските предприятия е най-ниската в ЕС (2023 г.) ⁽⁸⁵⁾. Финансовите и застрахователните услуги са несъмнено най-продуктивните сектори, следвани от сектора на комуналните услуги, както и минното дело и добивната промишленост. Съществуват значителни

⁽⁸⁴⁾ [Информационен документ за МСП в България за 2025 г.](#), Европейска комисия.

⁽⁸⁵⁾ Евростат, sbs_sc_ovw

разлики в производителността между големите и малките предприятия. Като цяло, при сравнение на общата факторна производителност (ОФП) в зависимост от големината на предприятията, големите преработвателни предприятия са по-продуктивни, отколкото техните партньори в сектора на услугите. Що се отнася до малките предприятия, освен в сектора на комуналните услуги и финансовите услуги, където микро- и малките предприятия имат водеща роля в производителността, малките преработвателни предприятия изостават ⁽⁸⁶⁾.

Националната стратегия на България за малките и средните предприятия за периода 2021—2027 г. беше актуализирана и удължена до 2030 г. Актуализираната стратегия включва 119 мерки в съответствие с дългосрочната цел за постигане на по-висока конкурентоспособност, развитие на сектори с по-висока добавена стойност и постигане на балансирано регионално развитие. Министерството на икономиката и промишлеността изготви годишни програми, план за действие и подобрени показатели за последващи действия.

Динамиката на стопанската дейност показва смесена картина в България. Високият процент на отлив на клиенти ⁽⁸⁷⁾, с активно навлизане и напускане на пазара от страна на предприятията, показва динамични стопански дейности и спомага за ефективното разпределяне на ресурсите. Този процент (27,2 %) е над средната стойност за ЕС от 19 % през 2023 г. ⁽⁸⁸⁾

⁽⁸⁶⁾

https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2026/02/oecd-economic-surveys-bulgaria-2026_4dccb790/08af497f-en.pdf

⁽⁸⁷⁾ Общ брой на новосъздадените и закритите предприятия като процент от всички активни предприятия. Докато процентът на новосъздадени предприятия се отнася до процента на създаване на нови предприятия, процентът на закриване се отнася до процента на неуспех на предприятията.

⁽⁸⁸⁾ Евростат, bd_sise.

Секторите с висок процент на новосъздадени предприятия от 2021 г. насам са енергетиката, строителството, хотелиерството и ресторантьорството, както и секторът на информацията и комуникацията. Процентът на създаване (10,7) обаче е по-нисък от процента на закриване (16,5), какъвто беше случаят в различни сектори и по-специално при малките предприятия.

Динамиката на частните инвестиции в България остава под тази на сходни икономики като Хърватия и Румъния.

Частните инвестиции са в застой и през 2024 г. бяха 15,2 % от БВП, което е значително под средното за ЕС (17,6 %) и под равнищата, наблюдавани в Хърватия (19,5 %) и Румъния (19,3 %). Тези слаби резултати от инвестициите забавят процеса на сближаване в България. Резултатите от инвестициите се подобриха през втората половина на 2025 г., включително всички видове активи, като най-голям принос имат инвестициите в машини, оборудване и оръжейни системи. Въпреки това бизнес климатът, измерен чрез съставния показател за икономическа дейност на Българската народна банка, се влошава леко през 2025 г. и началото на 2026 г., главно поради много несигурната икономическа/политическа обстановка. Това е основен фактор, който забавя икономическата активност и инвестициите.

Публичните инвестиции в България са изправени пред предизвикателства както по отношение на мащаба, така и по отношение на ефективността. Публичните инвестиции допринесоха отрицателно за общите инвестиции през 2024 г. и достигнаха приблизително 3,4 % от БВП, което е малко под средната стойност за ЕС от 3,7 % ⁽⁸⁹⁾. Това е свързано и с трудното усвояване на средствата от ЕС поради нестабилната политическа ситуация.

⁽⁸⁹⁾ ОИСР (2025 г.). Икономическо проучване — България.

Въпреки че страната има право да получи около 18,7 милиарда евро под формата на безвъзмездни средства от Съюза (около 18 % от нейния БВП за 2024 г.), степента на усвояване все още е ниска, като едва около 10,2% от кохезионните фондове са изплатени до декември 2025 г. ⁽⁹⁰⁾ Това недостатъчно използване на средствата се задълбочава от недостиг на ефективност на публичните инвестиции, които понастоящем превръщат едва 46 % от разходите в производствен капитал, което води до значителна загуба на ресурси ⁽⁹¹⁾. Незадоволителните резултати се дължат на трайни структурни и институционални проблеми, включително забавяния при изпълнението на реформите, регулаторни пречки и ограничен капацитет за подготовка и администриране на проекти. Подобряването на практиките за възлагане на обществени поръчки, оценката на проектите и многогодишното планиране на капитала биха могли да доведат до икономии в размер до 5,3 % от общата стойност на договорите и да повишат степента на ефективност до 75 % до 2030 г. Преодоляването на тези различия не само ще увеличи възвръщаемостта на всяко изразходвано евро, но и ще увеличи БВП с до 2,3 % и ще стимулира частните инвестиции ⁽⁹²⁾.

Счита се, че сивата икономика в България е най-голямата в ЕС. През 2022 г. тя се равняваше на 33,1 % от нейния БВП (при средна непретеглена стойност от 17,6 % за ЕС) ⁽⁹³⁾. Косвените данъци, безработицата и

самостоятелната заетост са сред основните движещи сили. Освен това неотдавнашно проучване (2024 г.) показва, че България е държавата членка с най-високо равнище на приемане на сивата икономика. Особено по-младото население (на възраст между 15 и 24 години) показва висока степен на приемане. В проучването се стига до заключението, че по-младото поколение може да пренебрегне значението на официалните трудови договори и не счита, че тези практики представляват проблем ⁽⁹⁴⁾.

Бизнес среда

Българските предприятия продължават да считат транспортната инфраструктура за пречка пред инвестициите. Според проучването на ЕИБ относно инвестициите за 2025 г. ⁽⁹⁵⁾ 63 % от отговорилите (в сравнение с 58% през 2024 г.) виждат транспортната инфраструктура като пречка пред инвестициите (в сравнение с 45 % в ЕС). Освен това 64 % (39 % в ЕС) считат неадекватната инфраструктура за проблем при извършването на стопанска дейност ⁽⁹⁶⁾. България разполага със значителен транспортен компонент в рамките на ПВУ с инвестиционни мерки, насочени конкретно към подвижния състав.

Българските предприятия са изправени пред значителен административен натиск и регулаторна тежест. По-малко предприятия считат нормативната уредба за основна пречка пред инвестициите в

⁽⁹⁰⁾ [Платформа за свободно достъпни данни за сближаването.](#)

⁽⁹¹⁾ Vahram S. и I. Vassileva (2025 г.) *Scaling Up Quality Public Investment for Stronger Growth* (Увеличаване на качествените публични инвестиции за по-силен растеж), Вашингтон, окръг Колумбия: Международен валутен фонд, Selected Issues Paper, SIP/2025/149.

⁽⁹²⁾ МВФ.

⁽⁹³⁾ Taxation of the informal economy in the EU („Данъчно облагане на неформалната икономика в ЕС“), Европейски парламент (2022 г.). Schneider и Asllani 2023 г., за Европейския парламент

⁽⁹⁴⁾ Changelova, E (2024 г.). *Bulgarians and the Shadow Economy: Psychological Attitudes and Actual Inclusion.* (Българите и сивата икономика: психологически нагласи и реално приобщаване). Документи на Българската академия на науките, том 1, стр. 44—59.

⁽⁹⁵⁾ Европейска инвестиционна банка, Проучване на ЕИБ относно инвестициите за 2025 г. въз основа на интервюта, проведени между април и юли 2025 г.

⁽⁹⁶⁾ „Евробарометър“ № 557, *Businesses' attitudes towards corruption in the EU in 2025* („Нагласи на предприятията към корупцията в ЕС през 2025 г.“), юли 2025 г.

сравнение със средната стойност за ЕС (60 % спрямо 69 %) ⁽⁹⁷⁾, но този дял се е увеличил с 5 процентни пункта. Предприятията, които са отговорили в национално проучване ⁽⁹⁸⁾, посочват бюрокрацията и регулаторната тежест (55 %), често променящата се нормативна уредба (43 %) и корупцията (50 %) като най-големите препятствия пред развитието на предприятията. Освен това все повече предприятия съобщават, че ще се нуждаят от до 10 % от персонала си, за да се справят с нормативните изисквания (63 % през 2025 г. спрямо 57 % през 2024 г.). Този дял е особено голям за производителите ⁽⁹⁹⁾.

България прилага мерки за подобряване на условията за инвестиции и намаляване на административната тежест. Един от крайъгълните камъни на тези инициативи е „Планът за намаляване на административната тежест“, приет през 2024 г. ⁽¹⁰⁰⁾ Планът включва 235 мерки за изменение на 91 закона, насочени към: премахване на изискуемите документи, официално събиране на информация, стандартизиране на процедурите за заявка за услуги, съкращаване на сроковете и подобряване на регистрите и тяхната използваемост. Изпълнението на плана е в ход и се наблюдава редовно. Мерките по ПВУ, като например въвеждането на дружество с променлив капитал и създаването на виза за стартиращи предприятия, имат за цел да улеснят започването на стопанска дейност. Освен това се изпълнява пакет от инициативи за постигане на напредък в цифровизацията, автоматизацията и стандартизацията на обществените услуги. Всички тези мерки имат за цел да изпълнят СДП от 2025 г.: „да

се опрости регулирането, да се подобрят регулаторните инструменти и да се намали административната тежест“.

Недостатъчната наличност на квалифициран персонал и несигурността относно бъдещето тежат на стопанската дейност и инвестициите. Според проучването на ЕИБ относно инвестициите ⁽¹⁰¹⁾ основните пречки пред дългосрочните инвестиции за българските предприятия са недостатъчната наличност на квалифициран персонал (86 % спрямо средната стойност от 79 % за ЕС) (вж. също приложение 13) и несигурността относно бъдещето (82 %, подобно на средната стойност за ЕС). Предприятията в преработвателната промишленост, където се генерират 14,3 % от брутна добавена стойност (БДС), са засегнати в по-голяма степен от тези пречки пред инвестициите. Според проучването няма измерима разлика между големи и малки предприятия.

Икономическата и политическата несигурност, както и недостигът на умения оказват въздействие също и върху дейностите на чуждестранните инвеститори. През 2025 г. финансовите и застрахователните услуги, както и търговията на едро и дребно привлякоха повечето преки чуждестранни инвестиции (ПЧИ). Въпреки че притокът на ПЧИ достигна 61,6 % от БВП през първата половина на 2025 г., дългосрочната тенденция показва спад в сравнение с равнищата отпреди световната финансова криза. Според проучване сред мениджърите 52% от отговорилите считат своето настоящо и краткосрочно положение за добро или задоволително и 46 % са оптимистично настроени по отношение на следващите 12

⁽⁹⁷⁾ [Проучване на ЕИБ относно инвестициите, 2025 г.: преглед на Европейския съюз.](#)

⁽⁹⁸⁾ Българска стопанска камара.

⁽⁹⁹⁾ Проучване на ЕИБ относно инвестициите, България.

⁽¹⁰⁰⁾ План за намаляване на административната тежест, приет с Решение № 233 на Министерския съвет през 2024 г.

⁽¹⁰¹⁾ Европейска инвестиционна банка, Проучване на ЕИБ относно инвестициите за 2025 г. въз основа на интервюта, проведени между април и юли 2025 г.

месеца (спрямо 35 % през 2024 г.) ⁽¹⁰²⁾. 47 % от отговорилите планират да инвестират.

Достъпът до финансиране и забавените плащания са доста по-маловажни въпроси за предприятията. Според проучването на ЕИБ относно инвестициите ⁽¹⁰³⁾ наличието на финансиране е пречка за инвестициите само за 42 % от респондентите (спрямо 35 % през 2024 г. и под средната стойност за ЕС от 45 %). 14,2 % от предприятията обаче имат финансови ограничения, особено в преработвателната промишленост и сред големите предприятия (вж. приложение 6). Забавените плащания между предприятията продължават да бъдат проблем за 27,7 % от МСП през 2024 г. (средната стойност за ЕС е 48 %) ⁽¹⁰⁴⁾. Закъснението в плащанията между предприятията през 2025 г. е 16,2 дни (средната стойност за ЕС е 17,4 дни) ⁽¹⁰⁵⁾. Закъснението в плащанията между предприятията от публичния сектор намалява значително (10,8 дни през 2025 г. спрямо 19,7 дни през 2024 г.) и е под средната стойност за ЕС (13,6 дни).

България показва добри резултати по отношение на фиксираната широколентова инфраструктура. Покритието с мрежи с много голям капацитет (ММГК) достигна 90,4 % през 2024 г., надвишавайки средната стойност за ЕС от 82,5 %, докато покритието с оптични линии до помещенията (FTTP) също беше 90,4 %, което е значително над средната стойност за ЕС от 69,2 %. Покритието в слабо населените и селските

⁽¹⁰²⁾ Германско-Българска индустриално-търговска камара, Икономическо проучване, 2025 г.

⁽¹⁰³⁾ Европейска инвестиционна банка, Проучване на ЕИБ относно инвестициите за 2025 г. въз основа на интервюта, проведени между април и юли 2025 г.

⁽¹⁰⁴⁾ Европейска комисия и Европейска инвестиционна банка, [Проучване SAFE, 2023 г.](#) Проучване, проведено между септември и октомври 2023 г.

⁽¹⁰⁵⁾ Intrum, European payment report 2025. (Доклад за плащанията в Европа, 2025 г.)

райони е сравнително силно, което допринася за намаляване на цифровото разделение между градовете и селата, въпреки че темповете на растеж са по-бавни от средните за ЕС, което показва зряла фаза на разгръщане на мрежите.

Мобилната свързаност показва по-разнородна картина. Цялостното 5G покритие достигна 81,3 % през 2024 г., оставайки под средното за ЕС равнище от 94,3 %. За разлика от това покритието в обхвата 3,4—3,8 GHz е по-напреднало и е над средното за ЕС, което показва силните резултати на България в разпределянето на радиочестотния спектър. Въпреки постигнатия неотдавна напредък обаче 5G покритието в слабо населените райони остава значително по-слабо от средното за ЕС.

България подкрепя по-нататъшното разширяване на мрежата чрез публични инвестиции. В рамките на плана за възстановяване и устойчивост специалните мерки са насочени към разгръщането на мрежи с много голям капацитет в отдалечени, селски и слабо населени райони с цел осигуряване на гигабитова свързаност в цялата страна. Тези инвестиции имат за цел да подкрепят икономическата дейност, да подобрят достъпа до цифрови услуги и да засилят регионалното сближаване. Като цяло рамката за свързаност на България осигурява солидна основа за цифрова икономическа дейност и участие в единния пазар. Непрекъснатите усилия за разгръщане, особено по отношение на мобилните мрежи и селските райони, подобряват рамковите условия за предприятията и гражданите.

Единен пазар

България е относително добре интегрирана в единния пазар, но участието ѝ в световните производствени

процеси се забавя ⁽¹⁰⁶⁾. Българската търговска интеграция по отношение на стоките беше 24,7 % от БВП през 2025 г. (над средната стойност за ЕС от 18,7 %), но през последните години стоковата търговия се забави. Търговията с услуги постепенно нараства, но остава едва 6,3 % от БВП (под средната стойност за ЕС от 7,6 %). Икономическите връзки по отношение на търговията и инвестициите с Германия, Румъния и Италия са значителни за българските предприятия ⁽¹⁰⁷⁾. Присъединяването на България към Шенгенското пространство и еврозоната би могло да насърчи по-нататъшното развитие на нейните търговски отношения и да стимулира стопанските и инвестиционните дейности.

България постигна известен напредък в прилагането на законодателството в областта на единния пазар, но предизвикателствата по отношение на навременно му и правилно прилагане остават, както е отразено в няколко показателя за правоприлагане в областта на единния пазар ⁽¹⁰⁸⁾. Дефицитът на транспонирането (който измерва процента на всички директиви, които не са транспонирани в националното законодателство) намаля до 1,3 %, но все още е доста над целта от 1 %, заложена от Съвета на Европейския съюз. Освен това дефицитът включва директиви, чието транспониране е много закъсняло. България също така увеличава броя на неправилно транспонирани директиви, което се отразява в дефицита на съответствието. През 2025 г. той беше 1,4 % (1,3 % през 2024 г.), което е над средната стойност за ЕС от 1,1 %. България се нарежда на 18-о място от 27-те

⁽¹⁰⁶⁾ МВФ (2025 г.), Доклад съгласно член IV.

⁽¹⁰⁷⁾ Евростат.

⁽¹⁰⁸⁾ Част от пречките, изтъкнати в стратегията за единния пазар от 2025 г. („Ужасните 10“), [Стратегията за единния пазар](#). Вж. също Годишен доклад за единния пазар и конкурентоспособността, 2026 г.

държави — членки на ЕС, по отношение на дефицита на транспонирането и на 19-о място по отношение на дефицита по отношение на съответствието. Относително големият брой неприключили производства за установяване на неизпълнение (31 спрямо средната стойност за ЕС от 25) продължава да спъва предприятията, особено в областта на околната среда. България е намерила решение за 89,3 % от случаите на SOLVIT ⁽¹⁰⁹⁾, които е разгледала като водещ център през 2025 г. (средната стойност за ЕС е била 84,6 %).

Съответствието на продуктите, които са в обращение на единния пазар, ⁽¹¹⁰⁾ е от ключово значение за осигуряването на еднакви условия на конкуренция за спазващите закона дружества и за безопасността на потребителите. В България броят на разследванията във връзка с наблюдението на пазара относително намаля в сравнение с постъпилите през 2019 г. данни. През 2025 г. националните органи докладваха в Информационната и комуникационна система на ЕС за надзор на пазара (ICSMS) общо 40,1 разследвания на един милион жители, което е по-малко от медианата за ЕС от 136,2. Броят на уведомленията в абсолютно изражение остава ограничен, което може да се дължи и на недостатъчната ИТ оперативна съвместимост на България със системата ICSMS. С предстоящото преразглеждане на Регламента относно надзора на пазара ICSMS ще бъде модернизирана до напълно оперативна съвместима цифрова платформа на ЕС.

⁽¹⁰⁹⁾ СОЛВИТ е услуга, която помага на предприятията и гражданите, в случай че държава — членка на ЕС, различна от тяхната, нарушава правото на ЕС.

⁽¹¹⁰⁾ Част от пречките, изтъкнати в [стратегията за единния пазар \(„Ужасните 10“\)](#) и в [годишния доклад за единния пазар и конкурентоспособността от 2026 г.](#)

В България продължават да съществуват регулаторни и административни пречки пред единния пазар, които засягат търговията със стоки и услуги, както и свободата на установяване. Според доклада на Световната банка за готовността за извършване на стопанска дейност България показва ниски резултати спрямо държавите — членки на ЕС, по отношение на международната търговия ⁽¹¹¹⁾. Този резултат се дължи главно на слабите резултати в стълб 2 — качеството на обществените услуги. Съществуващите пречки и неефективността на граничните операции засягат свободното движение на стоки и предоставянето на услуги. Например в хранително-вкусовия сектор предприятията съобщават, че някои национални регулаторни мерки и правила за прилагане създават допълнителни изисквания за съответствие за операторите в сектора. Освен това предприятията съобщават, че непълното прилагане на електронната товарителница (eCMR) в България допринася за запазването на разпокъсаните административни процедури, което води до допълнителни разходи, като например забавяния и правна несигурност за операторите. Това на свой ред нарушава ефективните трансгранични логистични вериги и представлява пречка пред свободното движение на стоки ⁽¹¹²⁾.

Няколко професионални услуги са по-строго регулирани, отколкото в другите държави от ЕС ⁽¹¹³⁾. Според Европейската комисия ⁽¹¹⁴⁾ и ОИСП ⁽¹¹⁵⁾ регулаторните

пречки в България остават по-високи, отколкото в сравними държави, за адвокати, нотариуси, архитекти и строителни инженери. Тези пречки са предимно под формата на изисквания за акционерно участие, задължителни такси и ограничения за формата на дружеството ⁽¹¹⁶⁾. Такива ограничения могат да възпрепятстват навлизането на пазара и да намалят конкуренцията. Според ОИСП пречките за навлизане на пазара в секторите на услугите са били толкова високи в началото на 2023 г., колкото и през 2019 г.

Слабата подкрепа за националните органи по стандартизация (НОС) ⁽¹¹⁷⁾ в България възпрепятства интеграцията на единния пазар и националната конкурентоспособност. По-специално, съществува риск непреведените стандарти да ограничат до известна степен прилагането им от страна на българските предприятия. Най-силно засегнати могат да бъдат преди всичко МСП и стартиращите предприятия, тъй като е вероятно те да разчитат на преведените на националния език стандарти и да се сблъскват с някои пазарни пречки. Онлайн порталът за обществени консултации, стартиран през 2023 г., има за цел да насърчава и улеснява участието на ключови заинтересовани страни, но слабата интеграция и взаимосвързаност на електронните услуги, както и продължаващите процеси, разчитащи на употребата на документи,

[регионите от 9 юли 2021 г. относно преглед на постигнатото и актуализиране на препоръките от 2017 г. за реформи при регламентирането на професионалните услуги](#), COM (2021)385 final.

⁽¹¹⁵⁾ [ОИСП, Product Market Regulation \(PMR\) indicators: How does Bulgaria compare?](#) („Показатели за регулиране на продуктовите пазари: къде е България в сравнение с останалите?“), ОИСП, 2024 г.

⁽¹¹⁶⁾ Европейска комисия, COM (2021)385 final.

⁽¹¹⁷⁾ България изпрати уведомление, в което посочи Българския институт за стандартизация (БДС) и Комисията за регулиране на съобщенията (КРС) като национални органи по стандартизация, публикувано в [EUR-Lex - 52023XC0704\(01\) - EN - EUR-Lex](#) (2023 г.).

⁽¹¹¹⁾ Световна банка, B-Ready („Доклад за готовността за извършване на стопанска дейност“) (2024 г.) <https://www.worldbank.org/en/businessready>.

⁽¹¹²⁾ Доклад за наблюдение на ERT.

⁽¹¹³⁾ Част от пречките, изтъкнати в стратегията за единния пазар от 2025 г. („Ужасните 10“), [Стратегията за единния пазар](#). Вж. също Годишен доклад за единния пазар и конкурентоспособността, 2026 г.

⁽¹¹⁴⁾ Европейска комисия, [Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на](#)

забавят бързото актуализиране. Въпреки ограничения експертен опит в областта на нововъзникващите технологии като ИИ и квантовите технологии, НОС успяват да гласуват на национално равнище по повечето проекти на стандарти. Ако развие тези умения, България би могла допълнително да подобри влиянието си в стандартизацията на ЕС. Преминаването към цифровизация и по-силната подкрепа за НОС биха могли да подобрят способността за реагиране и възможностите за стопанска дейност.

Цифровите обществени услуги и електронното управление са относително добре развити, което е от полза и за извършването на трансгранична стопанска дейност. Според сравнителния анализ на електронното управление ⁽¹¹⁸⁾ България има високи резултати по отношение на наличието на услуги както за националните потребители с 96 точки (ЕС-86 точки), така и за транснационалните потребители с 93 точки (ЕС-76 точки). Това означава, че е налична онлайн информация за дадена услуга за национални/трансгранични потребители и че тази услуга може да бъде изпълнена ⁽¹¹⁹⁾ (вж. приложение 7). Въпреки това според доклада на Световната банка за готовността за извършване на стопанска дейност са налице предизвикателства по отношение на оперативната ефективност, като се отбелязва необходимостта от подобряване на цифровизацията на услугите за предприятията ⁽¹²⁰⁾. Освен това делът на потребителите на услуги за електронно управление остава малък и под средния за ЕС.

⁽¹¹⁸⁾ Европейска комисия, 2025 г., [Сравнителен анализ на електронното управление](#).

⁽¹¹⁹⁾ Част от пречките, изтъкнати в [стратегията за единния пазар](#) от 2025 г. („Ужасните 10“), COM(2025) 500, 21.5.2025 г.

⁽¹²⁰⁾ Световна банка, 2024 г. <https://www.worldbank.org/en/businessready>.

ПВУ на България включва мерки за подобряване на ефикасността и прозрачността на процедурите за възлагане на обществени поръчки в изпълнение на СДП от 2025 г. („Подобряване на качеството на процедурите за възлагане на обществени поръчки“), но продължават да съществуват проблеми със структурното управление, които подкопават конкуренцията в рамките на процеса на възлагане на обществени поръчки в България. През 2025 г. конкуренцията в областта на обществените поръчки в България остава ограничена, както е видно от няколко показателя. Показателят за единични оферти (броят на процедурите, при които поръчката е възложена на единствения оферент) достигна 41 % (36 % през 2024 г.), а делът на прякото възлагане ⁽¹²¹⁾ се увеличи до 27 % (20 % през 2024 г.) — най-високото равнище в ЕС. Високото равнище обаче се дължи и на включването на договори под определен праг. От тези 27 % над 20 % са обявените договори над определен праг ⁽¹²²⁾. Освен това значителна част от обществените поръчки (27 % през 2025 г и през 2024 г.) са били неуспешни или прекратени. ⁽¹²³⁾ И накрая, въпреки низходящата тенденция, критерият за възлагане „най-ниска цена“ продължава да преобладава в 77,7 % от процедурите през 2025 г. (средна стойност за ЕС от 53 %) ⁽¹²⁴⁾. Поставянето на силен акцент върху цената може да обезкуражи предприятия, които се конкурират въз основа на качество и иновации, да участват. Следователно това потенциално намалява

⁽¹²¹⁾ Това е делът на поръчките, възложени не чрез състезателна процедура, а чрез процедура на договаряне без предварително обявление.

⁽¹²²⁾ Ecorys (2025 г.).

⁽¹²³⁾ Не са получени оферти или заявления за участие или всички са били отхвърлени; или други причини за неуспешното възлагане на обществени поръчки.

⁽¹²⁴⁾ Типична (в средата на класацията) държава от ЕС.

броя на оферентите и увеличава риска от необичайно ниски оферти.

Прякото възлагане и единичните оферти преобладават в конкретни сектори и сред регионалните и общинските органи.

Прякото възлагане е разпространено главно в секторите на енергетиката, комуналните услуги и водоснабдяването, като се среща и в сектора на отбраната. То се наблюдава най-често, когато поръчките се възлагат от организации, субсидирани от централни или местни органи. През последните години единичните оферти се срещат особено често в секторите на транспортните услуги, пощенските и телекомуникационните услуги, енергетиката и канализационните услуги⁽¹²⁵⁾. Липсата на конкуренция често се дължи на специализирания характер на инфраструктурните нужди, техническите изисквания, сложните регулаторни рамки, специфичното лицензиране и концентрацията на пазарна мощ сред няколко доставчици с господстващо положение. Освен това емпиричните изследвания показват, че публичните купувачи на по-ниско от националното равнище възлагат повече на брой обществени поръчки с подадена само една оферта. Това предполага, че за тези купувачи е по-трудно да създадат конкуренция между оферентите, отколкото купувачите на национално равнище. Освен това процесът на децентрализация прехвърля отговорностите за възлагане на обществени поръчки на общинските служители, които често нямат експертен опит, и това допринася за допускането на технически грешки и забавяния при използването на европейските средства.

Политическа подкрепа в областта на обществените поръчки вреди на икономическия растеж, като облагодетелства свързани предприятия за сметка на по-ефективни конкуренти.

⁽¹²⁵⁾ Пространство на данни за обществените поръчки.

Анализът показва⁽¹²⁶⁾, че за дружествата, свързани с местни държавни служители, вероятността да спечелят неконкурентни тръжни процедури е с 41 % по-голяма, докато за тези, свързани със служители на централното държавно управление, тя е с 37 % по-голяма. Този модел възпира иновациите, като подхранва политическите връзки и създава цикъл, в който предприятията инвестират във връзки, а не в ефективност. В национално проучване на Българската стопанска камара 37 % от отговорилите са потвърдили, че са участвали в тръжни процедури през 2025 г. (в сравнение с 21 % през 2024 г.). Най-често срещаните проблеми, с които се сблъскват участниците, са пристрастното определяне на условия от страна на възложителя (23 %), пристрастната оценка на офертите (19 %) и неправилното изискване за предоставяне на данни, които вече са известни на възлагащите органи (19 %). Друга тревожна тенденция, свързана с обществените поръчки и съобщавана от предприятията, е увеличаването на забавените плащания⁽¹²⁷⁾.

Въпреки тези структурни проблеми някои аспекти на българската система показват усилия за повишаване на прозрачността.

България, заедно с Унгария, Чехия, Словакия и Естония, е сред държавите членки, в които относителният брой на обявленията за изменение е особено голям (8,3 % от общия брой за ЕС), което отразява по-активното използване на тези процедури. Възлагащите органи обикновено публикуват обявления за изменения дори когато това не се изисква стриктно съгласно директивите за обществените поръчки. Въпреки че това

⁽¹²⁶⁾ [Fazekas, M. et al. \(2025 г.\). Procuring Low Growth – The Impact of Political Favoritism on Public Procurement and Firm Performance in Bulgaria, World Bank Policy Research \(Обществени поръчки за слаб растеж – въздействието на политическото фаворизиране върху обществените поръчки и резултатите на предприятията в България\) Paper 11085, Вашингтон, окръг Колумбия.](#)

⁽¹²⁷⁾ Българска стопанска камара: https://en.bia-bg.com/uploads/gallery/-%20ANKETI/Anketa_2025/ANKETA_2025.pdf

може да доведе до допълнителна административна тежест, тази практика допринася за повишаване на прозрачността. Измерен спрямо националния БВП, процентът на публикуване на българските обявления за обществени поръчки в Официален вестник на ЕС (TED) е вторият най-голям след Латвия, което показва активен ангажимент за предоставяне на възможности на предприятията.

Вариантите на политиката за справяне с предизвикателствата пред България в областта на обществените поръчки включват няколко допълващи се подхода. Първо, въвеждането на централизираната автоматизирана информационна система „Електронни обществени поръчки“ (ЦАИС ЕОП) предлага възможност да се модернизират процесите на възлагане на обществени поръчки, да се намалят рисковете и да се гарантира прозрачността, въпреки че постоянният политически ангажимент е от съществено значение за успешното ѝ изпълнение. Към момента изпълнението напредва постепенно. Второ, насърчаването на механизмите за съвместно възлагане на обществени поръчки би могло да помогне на публичните органи да постигнат по-добри цени и условия чрез обединяване на техните нужди, което изисква целенасочени кампании за изграждане на капацитет и повишаване на осведомеността, за да се преодолее настоящото недостатъчно използване. Трето, правителствен проект, стартиран през септември 2025 г., насочен към подобряване на ефективността на публичните инвестиции, представлява възможност за създаване на устойчива рамка за планиране и управление на инвестициите, като на такива проекти следва да се даде приоритет независимо от политическите промени. В плана за възстановяване и устойчивост на България са планирани пет ключови етапа и цели за подобряване на процедурите за възлагане на обществени поръчки. Беше въведена общоевропейската система за електронни

формуляри, а предварителният контрол от страна на Агенцията по обществени поръчки беше засилен чрез нова методика. Въпреки че изпълнението стабилно напредва, първоначалната амбиция на ключовите етапи и целите в областта на обществените поръчки беше значително намалена, което може да повлияе на цялостното им въздействие.

Опасенията на предприятията относно рисковете от корупция при обществените поръчки надвишават средните равнища за ЕС. В България 77 % от дружествата (средна стойност за ЕС: 58 %) считат, че процедурите за възлагане на обществени поръчки включват специално разработени спецификации за конкретни дружества, а 62 % (средна стойност за ЕС: 45 %) считат, че злоупотребата с процедури на договаряне е „много“ или „доста широко разпространена“ практика. Сред дружествата, които имат опит и са участвали в процедура за възлагане на обществена поръчка, 35 % смятат, че корупцията им е попречила да спечелят публичен търг или договор за обществена поръчка на практика (средна стойност за ЕС: 25 %) ⁽¹²⁸⁾. Едва 30 % от предприятията възприемат равнището на независимост на органа за контрол на обществените поръчки (Комисията за защита на конкуренцията) като „много“ или „относително добро“, когато разглежда дела за обществени поръчки ⁽¹²⁹⁾.

Правителството се ангажира да разработи целенасочени мерки, насочени към конкурентни и прозрачни практики, за да се гарантират/подобрят еднаквите условия на конкуренция за предприятията ⁽¹³⁰⁾. Най-честите

⁽¹²⁸⁾ Експресно проучване „Евробарометър“ № 557 (стр. 133).

⁽¹²⁹⁾ Информационно табло на ЕС в областта на правосъдието (2025 г.), стр. 53; Експресно проучване „Евробарометър“ № 555.

⁽¹³⁰⁾ Доклад за върховенството на закона за 2025 г., глава за България, стр. 17.

докладвани нередности засягат: определяне на условия, които неоснователно ограничават определени участници; неспазване на разпоредбите на Закона за обществените поръчки при определяне на критериите за възлагане; неприлагане на правната процедура за възлагане на обществени поръчки; разделяне на обществените поръчки, което води до възлагане по по-опростена процедура; и избор на процедури на договаряне с ограничен брой участници или само с един участник в нарушение на изискванията на Закона за обществените поръчки. Политиката в областта на обществените поръчки включва ограничен брой специални мерки за борба с корупцията, тъй като Националната стратегия за развитие на сектора на обществените поръчки за периода 2014—2020 г. съдържа само ограничен брой мерки за борба с корупцията и не беше последвана от нова стратегия за периода след 2020 г. Годишният доклад на Агенцията по обществени поръчки за 2024 г. не разглежда прилагането на мерки за борба с корупцията ⁽¹³¹⁾.

Картината на електронните обществени поръчки в България и проблемите с качеството на данните подчертават необходимостта от оперативно съвместими системи, общи стандарти и по-добро управление на данните. Централизираната услуга за електронни обществени поръчки позволява на икономическите оператори да използват единна система за достъп до всички национални процедури за възлагане на обществени поръчки. Въпреки това продължават да съществуват проблеми, свързани с трансграничните обществени поръчки, което усложнява процеса и създава пречки пред участието. Българските органи съобщават за малък процент чуждестранни икономически оператори,

⁽¹³¹⁾ Доклад за върховенството на закона за 2025 г., глава за България, стр. 17.

регистрирани в тяхната услуга eSubmission ⁽¹³²⁾. Тази разпокъсаност подчертава необходимостта от въвеждане на оперативна съвместимост и общи стандарти. Принципът на еднократност се прилага само частично на национално равнище (вж. приложение 7), а купувачите в целия ЕС все още нямат цифров достъп до относимите документи. В допълнение към това съществува известен мониторинг, но националните органи не разполагат със стратегия за данните за обществените поръчки по отношение на целите и управлението на данните за процедурите за възлагане на обществени поръчки. Поради това българската система би имала полза от създаването на специална служба за събиране и анализ на данни за обществените поръчки в рамките на правителството, която да подпомага основания на данни надзор на жизнения цикъл на обществените поръчки ⁽¹³³⁾.

Промишленост и икономическа сигурност

Икономическата структура на България е относително добре диверсифицирана, с по-изразен акцент върху секторите с по-ниска технологична интензивност. В сектора на услугите (73 % от общата брутна добавена стойност, БДС) най-важните отрасли са свързани с нискотехнологичните сектори, включително транспорта, търговията на едро и дребно и недвижимите имоти (общо 31,8 % от БДС). Високотехнологичните услуги като ИТ (8,5 %) и финансовите услуги (6,6 %) придобиват все по-голямо значение, но напоследък ръстът

⁽¹³²⁾ Между (0 % и 1,99 %), както е посочено в матрицата за електронните обществени поръчки.

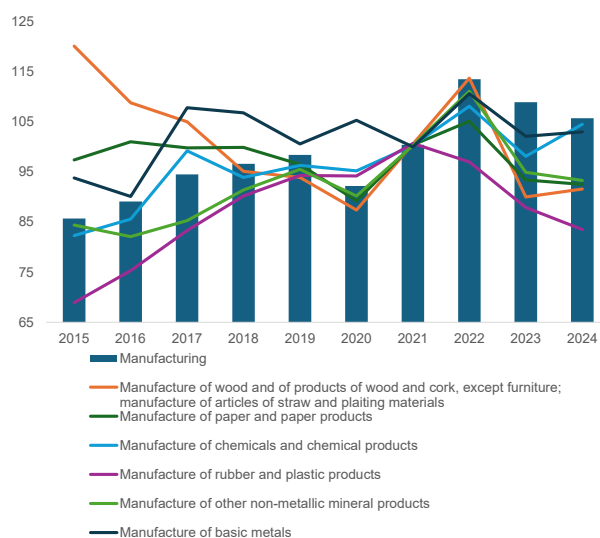
⁽¹³³⁾ Специален доклад 28/2023 на Европейската сметна палата: *Обществени поръчки в ЕС. По-ниска конкуренция при поръчките за строителство, доставки и услуги през периода 2011—2021 г. (2023 г.)*, [Специален доклад 28/2023: Обществени поръчки в ЕС](#).

на производството им се забавя в сравнение със сходни държави като Хърватия или Румъния. България има силен промишлен сектор, по-специално преработвателна промишленост, които съответстват на дялове от БДС от 19,5 % и 14,3 %. И в този случай секторите с по-ниска степен на използване на знанието, като например производството на основни метали, храни и каучук, доминират производството с около 7 % от БДС. През последните години производството в транспортния и фармацевтичния сектор се увеличава, но от ниска база. По-нататъшното развитие към наукоемка промишленост може да подпомогне растежа на производителността.

Енергоемките отрасли по-конкретно са изправени пред значителни предизвикателства поради високите цени на енергията и липсата на яснота относно бъдещия преход. Цените на електроенергията за промишлеността са сред най-високите в ЕС (около 0,22 EUR/kWh за първите шест месеца на 2025 г. спрямо средната стойност в ЕС от 0.15 EUR/kWh) (вж. приложение 9). Енергоемките отрасли представляват около 3,5 % от БДС и генерират около 24 % от стойността на националния износ. След пика на производството през 2022 г. равнищата му отново намаляват (вж. графиката А5.1). С помощта на Инструмента за техническа подкрепа (ИТП) българското правителство понастоящем изготвя „Национална индустриална стратегия за преработвателна и минната промишленост за периода 2025—2030 г.“. Тя има за цел да повиши конкурентоспособността на българската промишленост чрез три приоритетни области: подобряване на регулаторната среда, ускоряване на двойния екологичен и цифров преход и изграждане на модерна промишлена инфраструктура. Мерките по първия приоритет включват оптимизиране и опростяване на процедурите за издаване на разрешения за стратегически промишлени проекти с нулеви нетни емисии (съгласно Законодателния акт за промишленост с

нулеви нетни емисии) и суровини от критично значение през целия им жизнен цикъл. Вторият приоритет е насочен към преодоляване на пречките пред двойния екологичен и цифров преход чрез технологична модернизация, равен достъп до експертен опит, неутрални по отношение на климата енергийни източници и развитие на уменията на служителите, докато третият приоритет включва разработването на промишлени паркове с енергия с ниски емисии, цифрова инфраструктура, промишлена симбиоза и помощни услуги за привличане на инвеститори.

Графика А5.1: **Производство на преработвателната промишленост: общо и избрани сектори, индекс (2021 г. = 100), 2015—2024 г.**

Източник: Евростат.

Производството в областта на чистите технологии все още е на ранен етап на развитие и разрастването му ще бъде подпомогнато от подобрена политическа рамка. Производственият сектор на стоките в областта на чистите технологии към момента е много малък, като в него са заети около 7000 души, а предприятията преминават постепенно от монтаж към инженеринг и разработване на софтуер⁽¹³⁴⁾.

⁽¹³⁴⁾ Център за изследване на демокрацията

България също така напредва в широкомащабното производство на акумулаторни батерии благодарение на първия си гигафабрика за акумулаторни батерии ⁽¹³⁵⁾. Според анализ на Световната банка през 2022 г. България е изнесла около 0,6 % от БВП на технологиите за нулеви нетни емисии, главно компоненти за технологии за вятърна енергия. По-голямата част от този износ обаче се характеризира с доста или изключително ниска степен на сложност, за разлика от стоките, изнасяни от Полша и Румъния. Проучването също така показва, че българските предприятия, въпреки че са интегрирани в мрежата на веригата за създаване на стойност от чистите технологии, имат ограничена роля и потенциал като нововъзникващ посредник в сравнение с полските предприятия. Това се дължи на техните по-малко на брой, по-малко разнообразни и по-слаби връзки в международната им мрежа от купувачи/доставчици. Въпреки това България има потенциала да подобри свързаността и влиянието си в рамките на мрежата, като симулациите показват, че страната би могла да увеличи повече от три пъти износа си за ЕС, свързан с технологиите за чиста енергия, до 2030 г., достигайки почти 2,8 % от БВП. За да реализира този потенциал, България ще трябва да се справи с ограничената си вътрешна интеграция, зависимостта си от чуждестранни доставчици и липсата на разнообразие в мрежата си от доставчици. Една подобрена рамка на политиката би могла също така да предложи значителни стимули за намаляване на промишленото потребление на енергия и по този начин да насърчи подобряването на условията за инвестиции в технологии за нулеви нетни емисии, например чрез ускоряване на процесите на

⁽¹³⁵⁾ Фабрика X1 на дружество International Power Supply (IPS) е един от десетте стратегически проекта с нулеви нетни емисии съгласно Законодателния акт за промишленост с нулеви нетни емисии.

издаване на разрешения и насърчаване на тяхното приемане.

Зависимостта на България от вноса на материали е относително слаба. С общ дял от 16,8 % (средна стойност за ЕС: 22,4 %) България показва втория най-малък дял на вноса, необходим за производство, след Румъния. Коефициентът на зависимост е особено малък при металите и биомасата ⁽¹³⁶⁾. България има значително производство на мед, лигнит и злато, както и значителен потенциал за добив и рециклиране на ключови минерали, въпреки че липсват целенасочени научни изследвания в тази област. Сред потенциалните минерали са например литий, манган, олово, цинк и барит ⁽¹³⁷⁾. Международният съвет по минно дело и метали (ICMM) класира България на 61-во място от общо 110 държави в своя индекс на приноса на минното дело (МСИ) ⁽¹³⁸⁾ след Финландия, Полша и Швеция ⁽¹³⁹⁾. До момента България няма избрани стратегически проекти по Законодателния акт за суровините от критично значение. Страната би могла също така да постигне по-добри резултати при използването/повторното използване на ресурсите си, тъй като процентът на кръгово използване на материалите е 5 %, което е доста под средното равнище за ЕС от 12,2 %. (вж. приложение 8).

⁽¹³⁶⁾ Евростат.

⁽¹³⁷⁾ Велев, С. (2025 г.). Суровини, избор от критично значение: гръбнакът на нисковъглеродното бъдеще на България, Лаборатория за нулеви нетни емисии.

⁽¹³⁸⁾ МСИ отразява икономическия принос на минното дело към националните икономики, като по-високото място в индекса свидетелства за по-голям принос. Демократична република Конго е на 1-во място, а Ирландия — на 110-о място.

⁽¹³⁹⁾ ICMM (2025 г.). [Индекс на приноса на минното дело \(МСИ\), 7-то издание.](#)

Таблица А5.1: Единен пазар и промишленост

Bulgaria								
POLICY AREA	INDICATOR NAME	2021	2022	2023	2024	2025	EU-27 average	
Business environment and investment								
Productivity and investment	Labour productivity (GDP per hour worked in PPP terms), % of EU27 ¹	52.7	55.6	54.9	58.1	59.2	100.0	
	Business investment (share of GDP) ¹	11.5	12.3	-	-	-	12.6	
	Public investment (share of GDP) ¹	2.7	2.3	-	-	-	3.9	
Business environment and simplification	Impact of regulation on long-term investment, % of firms reporting business regulation as a major obstacle ²	24.9	19.6	21.4	17.4	24.0	34.0	
SME liquidity	EIF Access to Finance for SMEs index - loans ³	0.40	0.37	0.32	0.48	-	0.43	
	EIF Access to Finance for SMEs index - equity ³	0.06	0.07	0.09	0.08	-	0.19	
Late payments	Payment gap - corporates B2B, difference in days between offered and actual payment ⁴	14.1	14.0	17.0	16.0	16.2	17.4	
	Payment gap - public sector, difference in days between offered and actual payment ⁴	9.9	15.4	19.0	19.7	10.8	13.6	
	Share of SMEs experiencing late payments, % ⁵	from private entities in the previous or current quarter	-	-	-	27.7	30.9	47.1
		from public entities in the previous or current quarter	-	-	-	15.3	15.5	15.9
Single Market								
Integration	EU trade integration, average (intra-EU imports + intra EU exports)/GDP, % ¹	38.0	41.4	36.7	33.4	31.1	40.7	
	EEA Services Trade Restrictiveness index ⁶	-	-	-	-	-	0.050	
Public procurement	Single bids, % of total contractors ^{7*}	32	34	37	36	41	27	
	Direct awards, % of negotiated procedures ^{7*}	27	25	23	20	27	6	
Compliance	Transposition deficit, % of all directives not transposed ⁸	2.2	1.8	1.7	1.6	1.3	1	
	Conformity deficit, % of all directives transposed incorrectly ⁸	2.1	2	1.6	1.3	1.4	1.1	
	SOLVIT, resolution rate per country, % ⁸	95	100	100	92.3	89.3	84.6	
	Number of pending infringement proceedings ⁸	38	38	36	31	31	25	
Industry and economic security								
Energy-intensive industries	Electricity prices for non-household consumers ¹	0.3007	0.5053	0.2356	0.2147	0.2224	0.1462	
	Electrification (electricity as a share of total energy consumption in industry) ¹	29.5	30.6	31.9	-	-	32.7	
	Share of energy from renewable sources (renewable energy generation as a share of overall energy consumption) ¹	19.4	19.1	23.2	23.2	-	25.2	
Critical raw materials	Material import dependency, % ¹	15.3	17.3	15.8	16.8	-	22.4	
	Circular material use rate ¹	4.3	3.0	4.9	5.0	-	12.2	
Operational cleantech manufacturing capacity in 2025⁹	- Solar PV (c: cell, w: wafer, M: module), GW	0.35 (m)		- Electrolyzer, GW		-		
	- Heat pump assembly	-		- Battery, GW		-		

Източник: 1) Евростат, 2) Инвестиционно проучване на ЕИБ, 3) Индекс на ЕИФ за достъпа на МСП до финансиране, 4) Доклад за плащанията, Intrum, 5) Проучване SAFE, 6) ОИСР, 7) данни до 2024 г. Информационно табло за единния пазар и конкурентоспособността, 2025 г.: изчисления на Комисията въз основа на данни от TED, достъпни в Пространството на данни за обществените поръчки (PPDS) (*), стойността, представена тук под средната стойност за ЕС, е медианата, 8) Информационно табло за единния пазар и конкурентоспособността, 9) Изчисления на Европейската комисия.

ПРИЛОЖЕНИЕ 6: СПЕСТЯВАНИЯ, ИНВЕСТИЦИИ И ДОСТЪП ДО ФИНАНСИРАНЕ

Таблица А6.1: **Обобщена диагностика на съюза на спестяванията и инвестициите**

Topic	Main features	Relative EU positioning
Asset-backed pension schemes	Assets at 15.2% of GDP (32.3% in the EU) 10-year real return of -1.2% (1.4% in the EU)	Low pension assets that yield a negative real return.
Households' financial assets	EUR 16 937 per capita (EUR 85 090 in the EU) o/w 3.2% in listed shares and bonds (7.6% in the EU) o/w 1.6% in investment funds (11.0% in the EU) o/w 1.2% in life insurance (13.4% in the EU) o/w 12.5% in pension claims (13.6% in the EU)	- Relatively low household wealth per capita. - A relatively low share of households' financial assets is invested in listed shares and bonds. - A significant gap in the proportion of financial assets invested in investment funds and life insurance. - A relatively high share of households' financial assets is invested in pension funds, reflecting mandatory contributions to supplementary funded pension insurance (Pillar 2). - Bulgaria has no dedicated tax-advantaged "savings and investment account" (but offers tax reliefs for investment in financial instruments)
Venture capital (VC) Private equity (PE)	VC at 0.023% of GDP (0.064% in the EU) PE at 0.054% of GDP (0.487% in the EU)	Low venture capital and private equity investments.
Capital taxation	For corporates, capital gains tax on shares and bonds is taxed as corporate income tax at 10% but exceptions apply for regulated-market instruments. Individuals' capital gains tax from the disposal of listed shares and governmental bonds realised on a regulated market in the EU/EEA, are exempt from personal tax. In addition, Bulgaria has extended similar tax treatment to instruments traded on its SME Growth Market (which is not regulated under MiFID)	Bulgaria offers tax reliefs for investments in financial instruments that broadly support participation in capital markets
1-3 4-10 11-17 18-24 25-27	Colours indicate the country's relative ranking based on five groups, ranging from the three best to the three worst performers. The relative ranking as regards an SIU diagnostic topic derives from a consistent cross-country comparison, the starting point of which is the average of the underlying main features.	

Източник: ОИСР (пенсии), Евростат (финансово богатство на домакинствата), Информационно табло за СКП на ГД „Финансова стабилност, финансови услуги и съюз на капиталовите пазари“ (рисков капитал и частни капиталови инструменти), национални източници (данъчно облагане). края на 2024 г.

България се нарежда сравнително назад по основните показатели за напредъка по целите на политиката на съюза на спестяванията и инвестициите, както е показано в таблица А6.1. Българските предприятия разчитат повече от своите партньори от ЕС на банкови заеми и вътрешно финансиране. Вътрешният капиталов пазар на България е малък и играе ограничена роля във финансирането на българските предприятия. Домакинствата в България имат много консервативен подход към управлението на финансовото си богатство и все още разполагат с достатъчно възможности за увеличаване на прякото и непрякото участие на капиталовите пазари. Банковото кредитиране на домакинствата нараства по-бързо от кредитирането на предприятията. Небанковите финансови посредници (НБФП) в България, по-специално пенсионните и инвестиционните фондове, са малки, но бързо се разрастват. Тези НБФП разполагат с потенциала да подкрепят

развитието на капиталовите пазари и да увеличат богатството на домакинствата. Българските пенсионни фондове са по-консервативни от тези в ЕС, тъй като регулаторните ограничения възпрепятстват експозицията им на рисков капитал и частно дялово финансиране. Текущата пенсионна реформа би могла да подкрепи по-диверсифицирани инвестиционни стратегии. Застрахователният сектор в България се е разраснал в номинално изражение, но изостава по отношение на БВП. Екосистемата за частно дялово финансиране и рисков капитал в страната остава малка и е доминирана от публични средства, насочвани предимно от различните национални институции за развитие. Неотдавнашното приемане на еврото представлява голяма възможност за България да привлече инвестиции и да задълбочи капиталовия си пазар.

Бизнес среда и финансиране на предприятията

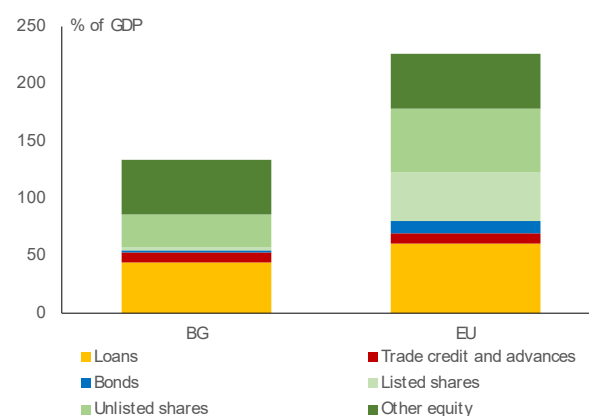
Финансовото посредничество в България продължава да бъде силно ориентирано към банковото дело, докато капиталовите пазари имат незначителна роля. През 2024 г. цялото финансиране за нефинансовите предприятия (НФП) в България се равняваше на 133,8 % от БВП, което е доста под средното за ЕС равнище от 226,1 %. Въпреки че това отразява факторите, свързани с предлагането и търсенето, то също така показва сравнително по-малкия мащаб на финансовата система на България, което ограничава обхвата на каналите за финансиране, достъпни за предприятията. Заемите представляват 33 % от цялото корпоративно финансиране в България — над средното за ЕС (26,9 %), което потвърждава значението на финансирането със заеми. Дяловото финансиране е доминирано от некотираните акции и други капиталови инструменти, които заедно представляват 57,2 % от цялото финансиране за НФП — значително по-високо от средното равнище за ЕС (45,6 %). Това показва силна зависимост от неразпределената печалба и структури на собственост с ограничен брой акционери в българските предприятия. За разлика от това пазарното финансиране остава незначително, тъй като облигациите представляват едва 1,3 % от цялото корпоративно финансиране (спрямо 4,7 % в ЕС), а котираните капиталови инструменти — 1,9 % (спрямо 18,8 % в ЕС).

Профилът на финансиране на българските предприятия е тясно свързан с големия брой МСП. В България микропредприятията ⁽¹⁴⁰⁾ допринасят за

⁽¹⁴⁰⁾ Микропредприятията имат 1–9 служители; Малките предприятия имат 10–49 служители; Средните предприятия имат 50–249 служители; И големите предприятия имат над 250 служители.

21,8 % от общата добавена стойност (спрямо 20,1 % в ЕС), докато малките предприятия допринасят с 22,1 % (спрямо 16,6 % в ЕС), а средните предприятия — с 21,6 % (спрямо 16,9 % в ЕС). От друга страна, на големите предприятия се падат едва 34,5 % от добавената стойност, което е около половината от средната стойност за ЕС (46,4 %) ⁽¹⁴¹⁾. Тази структура има преки последици за вида корпоративно финансиране, използвано в страната, тъй като големите предприятия, които обикновено са в по-добра позиция за достъп до капиталовите пазари, представляват по-малък дял от българската икономика в сравнение със средните стойности за ЕС.

Графика А6.1: Структура на финансирането за нефинансовите предприятия

Източник: Евростат. края на 2024 г.

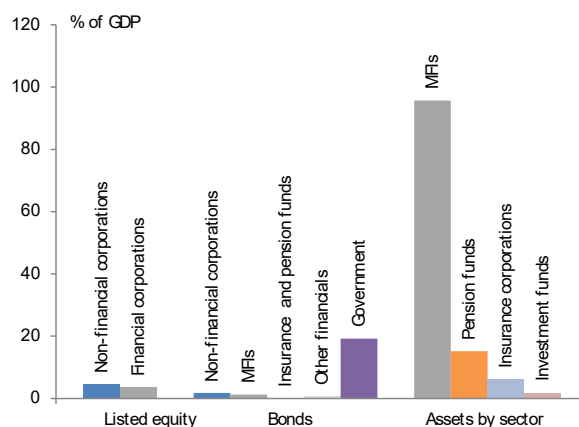
Големина и структура на финансовия сектор

Финансовото посредничество в България е предимно концентрирано в банковия сектор, което отразява ограничената големина на НБФП и недоразвитите капиталови пазари. През септември 2025 г. банковата система на България разполагаше с общо активи, които се равняваха на 96 %

⁽¹⁴¹⁾ Вж. приложение 5 за допълнителни подробности.

от БВП. Това е значително по-малко от средното за ЕС (246,1 % от БВП). Банките продължават да бъдат основният източник на финансиране за домакинствата и НФП. Големината на банковия сектор в България значително надвишава комбиниранияте активи на всички НБФП в страната. За сравнение застрахователните активи възлизаха на 6,1 % от БВП в края на 2024 г., пенсионните фондове — на 15,2 %, а инвестиционните фондове — на 5,9 % (вж. графика А6.2). Тъй като банките не са най-подходящи да инвестират или да отпускат заеми на стартиращи, разрастващи се и иновативни предприятия, недостатъчното развитие на НБФП в България е ограничаващ фактор, който възпрепятства динамиката и разрастването на икономиката. Това недостатъчно развитие на НБФП в България намалява наличието на дългосрочно пазарно финансиране и също така ограничава диверсификацията на източниците на финансиране. Освен това пазарите на акции и облигации в страната са малки и недоразвити, което оставя на предприятията силно ограничени алтернативи на банковото кредитиране. Това означава, че сътресение в счетоводните баланси или кредитната дейност на банките би могло бързо да намали кредитната наличност и да застраши цялостната финансова стабилност в страната.

Графика А6.2: Капиталови пазари и финансови посредници

Източник: ЕЦБ, ЕОЗППО, ЕМАСО. края на 2024 г.

Вътрешният капиталов пазар остава малък и недоразвит. Българската фондова борса (БФБ) управлява два регулирани пазара: основен пазар и алтернативен пазар на БФБ ⁽¹⁴²⁾. Малката големина и ограничената ликвидност на тези пазари обаче възпират предприятията да търсят публично дялово финансиране от тях. От януари 2020 г. насам размерът на капитала, набран чрез увеличения на капитала на тези два пазара, възлиза на 578 милиона евро, докато размерът на капитала, набран чрез първоначални публични предлагания, е едва 38 милиона евро, от които само 2 милиона евро през 2024 г. и 6 милиона евро през 2023 г. ⁽¹⁴³⁾ БФБ управлява и пазара за растеж на МСП (ВЕАМ) ⁽¹⁴⁴⁾, което е опит за увеличаване на пазарното финансиране за разрастващите се предприятия чрез опростяване на изискванията за допускане

⁽¹⁴²⁾ Вж. [BSE Sofia market segmentation](#).

⁽¹⁴³⁾ Източник: Република България, Документ за предлагането от 28 април 2025 г. за Глобалната програма за средносрочни облигации.

⁽¹⁴⁴⁾ [Пазарът за растеж на МСП, Bulgarian Enterprise Accelerator Market](#) (широко известен като ВЕАМ), е създаден през 2018 г. и представлява специфична категория многостранна система за търговия, въведена съгласно рамката на ЕС за пазарите на финансови инструменти (ДФФИ II). Целта му е да помага на МСП да получат достъп до капитал, като налага по-леки регулаторни изисквания от основния пазар.

до търговия на МСП. ВЕАМ привлече интереса на някои инвеститори. Въпреки това трайно малката и намаляваща пазарна капитализация на българските предприятия (която се равнява на 8,4 % от БВП през септември 2025 г. в сравнение със средната стойност за ЕС, както се вижда в таблица А6.2) показва ограниченото използване на публичния капиталов пазар от страна на българските предприятия.

Скорошните политически инициативи имат за цел да повишат привлекателността на БФБ. Пилотният данъчен режим, въведен през 2021 г., който освободи както предприятията, така и физическите лица от данък върху капиталовата печалба от продажби на финансови инструменти, търгувани на ВЕАМ, стана постоянен от 1 януари 2026 г. Това ефективно приведе данъчното третиране на регистрираните на ВЕАМ инструменти в съответствие с данъчното третиране, приложимо за регулираните пазари, като по този начин пряко подкрепи финансирането на МСП чрез капиталовите пазари. В бъдеще се очаква приемането на еврото през януари 2026 г. да окаже положително въздействие върху нагласите на инвеститорите. За да се стимулират регионалните пазари, през 2024 г. осем фондови борси в Централна и Източна Европа (София, Братислава, Букурещ, Будапеща, Любляна, Загреб, Варшава и Скопие), заедно с Европейската банка за възстановяване и развитие, подписаха меморандум за разбирателство. Той беше последван от подписването на друг меморандум за разбирателство през август 2025 г. от министрите на финансите на тези осем държави за насърчаване на съвместното развитие на националните капиталови пазари чрез по-тясно сътрудничество, регулаторно сближаване и засилена пазарна интеграция.

Българските НФП използват в ограничена степен вътрешния дългов капиталов пазар, за да набират финансиране.

Основните предизвикателства, пред които са изправени пазарите на дългови инструменти в страната, включват слабата ликвидност и липсата на големи емитенти, които биха могли да определят референтни показатели за пазара. В резултат на това инвеститорите не разполагат с добре установен местен референтен показател, спрямо който да определят цената на кредитния риск. През декември 2024 г. капитализацията на българския пазар на облигации се равняваше на 24,5 % от БВП, от които 84,4 % бяха държавен дълг. Въпреки това само една четвърт от непогасения консолидиран дълг на сектор „Държавно управление“ се емитира на вътрешния пазар, тъй като емитирането на този дълг в България се извършва предимно на международните пазари ⁽¹⁴⁵⁾. Между 2021 г. и 2024 г. българското правителство и предприятията са емитирали дългови ценни книжа на стойност 11,7 милиарда евро, но само 0,6 милиарда евро от тези средства са били набрани на БФБ. Относително ниските равнища на финансова грамотност сред предприемачите (вж. раздела относно финансовата грамотност) също се посочват като пречка за набирането на средства на пазара на облигации.

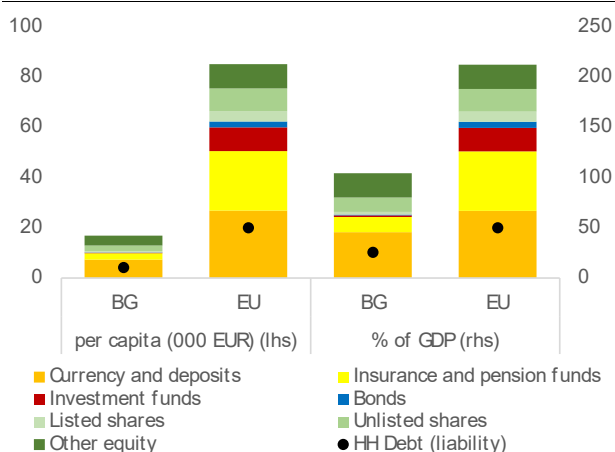
Участие на домакинствата на капиталовите пазари

Българските домакинства управляват финансовите си активи консервативно със силно предпочитание към ликвидни и нискорискови инструменти. Българските домакинства традиционно инвестират голяма част от спестяванията си в недвижими имоти. В резултат на това притежаваните от тях финансови активи са

⁽¹⁴⁵⁾ Вж. [Central Government Debt and Guarantees Monthly Bulletin for November 2024](#) (Месечен бюлетин за дълга и гаранциите на централното държавно управление за декември 2024 г.).

относително малки (около 16 900 евро на глава от населението) в сравнение със средната стойност за ЕС (85 100 евро) (вж. графика А6.3). Това засилва предпочитанието към опростеност и ликвидност за сметка на дългосрочните пазарни финансови продукти. През декември 2024 г. валутата и депозитите представляваха 43,7 % от финансовите активи на българските домакинства в сравнение със средно 31,6 % в ЕС. За разлика от това преките инвестиции в котираните акции и облигации остават ограничени, като представляват едва 3,2 % от портфейлите на българските домакинства (в сравнение с 7,6 % в ЕС). Участието в колективни инвестиционни схеми също е слабо, тъй като инвестиционните фондове заедно със застрахователните и пенсионните продукти представляват 16,1 % от финансовите активи на българските домакинства, което е далеч под средното равнище за ЕС от 38,8 %. В същото време българските домакинства притежават относително голям дял (около 37 %) от финансовите си активи в некотираните акции и други капиталови инструменти в сравнение (¹⁴⁶) с около 22 % в ЕС.

Графика А6.3: Структура на финансовите активи на домакинствата

Източник: Евростат. края на 2024 г.

⁽¹⁴⁶⁾ Присъщото ограничение на некотираните акции е, че те обикновено са по-малко прозрачни и по-трудни за оценяване, откъдето идва и голямата променливост на данните от предходната година.

Участието на непрофесионалните инвеститори на българските капиталови пазари остава слабо, въпреки че последните инициативи показват известен нововъзникващ интерес от тяхна страна. Силното предпочитание на българските домакинства към депозити и ограничените им инвестиции в дългосрочни спестовни инструменти (застрахователни, пенсионни и инвестиционни фондове) могат да бъдат отдадени на три основни причини: i) техните ограничени финансови активи в сравнение със средните за ЕС; ii) все още оскъдното предлагане на привлекателни национални финансови продукти; и iii) финансова неграмотност (вж. раздела относно финансовата грамотност). Въпреки това относителният успех на неотдавнашните инициативи за улесняване на достъпа до международни инструменти (като например MTF BSE International ⁽¹⁴⁷⁾) показва, че непрофесионалните инвеститори са склонни към по-голяма експозиция към диверсифицирани продукти на капиталовия пазар. Възстановяването на доверието на местните инвеститори във вътрешния капиталов пазар, по-специално чрез подобряване на показателите за управление ⁽¹⁴⁸⁾, продължава да бъде от ключово значение. България вече предоставя големи данъчни облекчения за инвестиции във финансови инструменти ⁽¹⁴⁹⁾, въпреки че те

⁽¹⁴⁷⁾ За повече информация вж. [MTF BSE International](#).

⁽¹⁴⁸⁾ Според показателите на [Световната банка за управление по света](#) България е една от трите държави с най-лоши резултати в ЕС-27 във всяка от шестте оценки на управлението, а именно: ефективността на управлението, политическата стабилност, върховенството на закона, регулаторното качество, контрола на корупцията, както и гласността и отчетността.

⁽¹⁴⁹⁾ Например капиталовите печалби от продажбата на ценни книжа, търгувани на регулирани пазари в ЕС/ЕИП, са освободени от данъци, а България наскоро направи постоянно действаща специална разпоредба, разширяваща обхвата на подобно данъчно облекчение до инструменти, търгувани на пазара за растеж на МСП.

не са структурирани като официална спестовно-инвестиционна сметка ⁽¹⁵⁰⁾.

Финансовата грамотност в България остава относително слаба ⁽¹⁵¹⁾, въпреки че неотдавнашни инициативи имат за цел да се справят с това. България прие първата си национална стратегия за финансова грамотност през 2021 г. и изпълнява свързания с нея план за действие за периода 2021—2025 г. ⁽¹⁵²⁾ Въз основа на оценката на извършената до момента работа и изпълнението на плана за действие за периода 2021—2025 г. беше изготвен нов план за действие за периода 2026—2030 г., по който понастоящем се провеждат консултации. Мониторингът на стратегията и плана за действие включва многократни проучвания на финансовата грамотност и използване на инструментариума на ОИСР/ММФО. През април 2026 г. Министерството на финансите откри единна национална платформа за финансова грамотност ⁽¹⁵³⁾, а съответните органи и заинтересовани страни също подкрепят изпълнението на стратегията и плана за действие чрез специални инициативи ⁽¹⁵⁴⁾. Освен това финансовото образование в България е включено в цялата учебна програма (главно в предмета „Предприемачество и технологии“, но и в часовете по математика, география и

⁽¹⁵⁰⁾ Както се предлага в [работния документ на службите на Комисията относно увеличаване на наличността на спестовно-инвестиционни сметки с опростено и благоприятно данъчно третиране](#).

⁽¹⁵¹⁾ Според последното проучване „Евробарометър“ за общият (съставен) показател за финансовата грамотност 15 % от българите имат високи оценки, 65 % — средни, а 20 % — ниски.

⁽¹⁵²⁾ Вж. [Национална стратегия за финансова грамотност и план за действие към нея \(2021—2025 г.\)](#).

⁽¹⁵³⁾ [Национален портал за финансова грамотност](#).

⁽¹⁵⁴⁾ Като например Комисията за финансов надзор (с инструменти за потребителите и образователни програми), Българската народна банка (информационни и образователни материали) и Националната агенция за приходите (с данъчно образование за младите хора).

икономика) и се допълва от извънкласни инициативи. Въпреки тези усилия средно 40,8 % от 15-годишните ученици нямат основни познания по финансова грамотност ⁽¹⁵⁵⁾. Целенасочените мерки за преодоляване на пропуските във финансовата грамотност като цяло обхващат уязвимите групи и МСП ⁽¹⁵⁶⁾. Укрепването на финансовата грамотност както сред инвеститорите, така и сред предприемачите, се счита за ключов фактор, който ще подпомогне развитието на българския капиталов пазар.

Банковият сектор: устойчивост и финансиране на икономиката

Българският банков сектор е печеливш и устойчив, подкрепен от силни капиталови и ликвидни буфери. Стабилните резултати по отношение на рентабилността през 2024 г. бяха пренесени и в първите девет месеца на 2025 г. Възвръщаемостта на собствения капитал на сектора (на годишна основа) от 14,5 % през септември 2025 г. е по-висока от средната стойност за ЕС от 9,6 %. Капитализацията на българските банки също остана висока въпреки бързия растеж на кредитите и нарастващите рисково претеглени активи, като съотношението на базовия собствен капитал от първи ред (БСК1) беше 22 %, а общата капиталова адекватност — 23,7 % (и двете над средните стойности за ЕС от съответно 16,8 % и 20,2 %). Условието за ликвидност останаха благоприятни, като съотношението на ликвидно покритие беше 236 %, а съотношението на нетното стабилно финансиране — 162 % през септември

⁽¹⁵⁵⁾ ОИСР (2024 г.), Резултати от PISA от 2022 г. (Том I): Колко финансово интелигентни са учениците?

⁽¹⁵⁶⁾ Тези мерки включват обучение, подкрепено в рамките на политиките за пазара на труда, и мерки за добиване на умения, включени в националната стратегия за МСП за периода 2021—2027 г.

2025 г. ⁽¹⁵⁷⁾ Готовността за реструктуриране също се подобри, тъй като банките продължиха да изграждат капацитет за поемане на загуби чрез емитирането на допустими инструменти ⁽¹⁵⁸⁾. Въпреки силния растеж на кредитите размерът на необслужваните заеми намаля до около 2 милиарда евро (с около 7 % по-малко, отколкото една година по-рано), а съотношението на необслужваните заеми спадна от 2,8 % на 2,5 % между септември 2024 г. и септември 2025 г. ⁽¹⁵⁹⁾ Въпреки тези подобрения съотношението на необслужваните заеми на българските банки надвишава средното равнище за ЕС от 1,9 %. Коефициентът на покритие от 50 % (спрямо средна стойност за ЕС от 42 %) обаче свидетелства за стабилно провизиране ⁽¹⁶⁰⁾.

През последните години банковият сектор в България отбеляза бърз растеж на кредитирането. Кредитирането на домакинствата се запази като основният двигател на този растеж и продължава да нараства по-бързо от корпоративното кредитиране. Заемите за НФП също се увеличиха през последната година, макар и по-умерено. По-специално ръстът на жилищните кредити е силен, достигайки 21,7 % на годишна база (спрямо 2,6 % в ЕС), докато ръстът на кредитите за НФП нарасна с 10,1 % (в сравнение с ръст от едва 2,5 % в ЕС). Ръстът на кредитирането беше

подкрепен от благоприятните условия на пазара на труда, нарастващите разполагаеми доходи и силните капиталови позиции и позиции на ликвидност на банковия сектор. Делът на заемите от българските банки за МСП в общия размер на заемите за НФП, макар и с низходяща тенденция, беше 50,2 % в края на 2024 г. Този дял остава значително по-голям в сравнение с европейските партньори на България, които разпределят средно 40,2 % от своя портфейл от НФП за МСП.

Ролята на небанковите финансови посредници

Институционалните инвеститори в България се разрастват и разполагат с потенциала да подкрепят развитието на капиталовите пазари на страната, но тяхното участие на вътрешните капиталови пазари остава ограничено. Като се има предвид силното икономическо сближаване на България с нейните партньори от ЕС през последните години, активите, управлявани от НБФП в страната (застрахователни фондове, инвестиционни фондове и пенсионни фондове), непрекъснато се увеличават. Те обаче все още се равняват на много по-малък процент от БВП в сравнение с активите, управлявани от техните партньори от ЕС. Освен това приносът на местните институционални инвеститори към българските капиталови пазари остава ограничен, тъй като те са по-склонни да инвестират в консервативни портфейли пред по-високорисковите и по-малко ликвидните активи. По-конкретно пенсионните и инвестиционните фондове на България биха могли като цяло да имат по-голяма роля в осигуряването на дългосрочен рисков капитал ⁽¹⁶¹⁾.

⁽¹⁵⁷⁾ Коефициентите на рентабилност, платежоспособност и ликвидност се основават на консолидираните банкови данни на ЕЦБ.

⁽¹⁵⁸⁾ Вж. [Таблица на ЕБО за МИПЗ — второ тримесечие на 2025 г.](#)

⁽¹⁵⁹⁾ ЕЦБ измерва дела на брутните необслужвани заеми и аванси въз основа на „широко“ определение, обхващащо всички контрагенти, включително паричните салда в брой в централните банки и други безсрочни депозити. Като се изключат експозициите към централните банки и другите безсрочни депозити, съотношението на необслужваните заеми ще бъде 3,4 %.

⁽¹⁶⁰⁾ За повече подробности относно банковия сектор вж. също [доклада на Българската народна банка за банките в България за второто тримесечие на 2025 г.](#)

⁽¹⁶¹⁾ Неотдавнашно проучване на Европейския институт за капиталовите пазари (Commentary № 90, август 2024 г. [Closing the gaping hole in the capital market](#)

Застрахователният сектор в България е много малък в сравнение със средното равнище за ЕС, със слабо навлизане на застраховането и относително малки застрахователи. Всички застрахователни активи се равняваха на едва 6,1 % от БВП през септември 2025 г., което е доста под средното равнище за ЕС от 53,9 %. Общозастрахователните предприятия преобладават в сектора и отговарят за около 70 % от всички активи (или около 4,5 милиарда евро), докато животозастрахователните предприятия управляват останалите 30 % (или 1,9 милиарда евро). Платежоспособността е стабилна, а съответния коефициент на платежоспособност от 181 %, макар и под средното за ЕС от 253 %, показва големи буфери.

Инвестиционните стратегии на българските застрахователи остават консервативни, тъй като преобладаващият дял на краткосрочните общозастрахователни пасиви ограничава възможностите за увеличаване на средствата за дългосрочни активи. През септември 2025 г. около 33 % от активите на българските застрахователи са инвестирани на вътрешния пазар, 56 % — в други държави от ЕС, а 10 % — извън ЕС. Що се отнася до инструментите, ценните книжа, различни от акции, представляват най-големият дял от портфейлите на застрахователите (около 47 %). Ациите и другите форми собствен капитал представляват 26 % от активите, а депозитите и вземанията — по около 7 %⁽¹⁶²⁾. Това консервативно разпределение се обяснява поне отчасти с факта, че българският пазар е доминиран от

общозастрахователни предприятия, по-специално в сектора на автомобилното застраховане, които имат краткосрочни пасиви. Това ограничава възможността за значително преминаване от ликвидни активи към капиталови и частни пазари. Без разширяване на дейностите на българския застрахователен сектор към дългосрочни животозастрахователни продукти и застрахователни продукти, основаващи се на спестявания, приносът му към задълбочаването на българските капиталови пазари ще остане ограничен.

Българският сектор на управлението на активи е малък, но се разраства, и е в добра позиция да подкрепи насочването на спестяванията на домакинствата към вътрешните капиталови пазари. През юни 2025 г. всички активи на местните и чуждестранните инвестиционни фондове в страната бяха 6,2 милиарда евро, което се равняваше на 5,9 % от БВП и представлява увеличение с 13,7 % на годишна база⁽¹⁶³⁾. Това равнище обаче все още е далеч под медианата за ЕС от 24,5 % от БВП⁽¹⁶⁴⁾. Местните фондове управляват активи на стойност приблизително 2 милиарда евро, а портфейлите им са ориентирани към собствения капитал, като към юни 2025 г. ациите и другите форми собствен капитал бяха 43,4 % от общите им активи, следвани от дяловете на фондовете (32,6 %), дълговите ценни книжа (19,3 %) и депозитите (4,7 %). Местните фондове продължават преобладаващо да са ориентирани към вътрешния пазар, като 51,5 % от притежаваните ценни книжа са инвестирани в български емитенти, а 41,4 % — в други емитенти от ЕС. На българския пазар обаче доминират чуждестранните фондове, които управляват около 4,2 милиарда евро.

[for EU](#) („Наваксване на голямата разлика на капиталовия пазар за ЕС“) показва, че българските пенсионни фондове представляват средно едва 1 % от фондовете за частно дялово финансиране и рисков капитал, събирани годишно през периода 2007—2023 г.

⁽¹⁶²⁾ Вж. [Статистически данни на Българската народна банка за застрахователната дейност](#).

⁽¹⁶³⁾ Вж. [Статистически данни на Българската народна банка за инвестиционните фондове](#).

⁽¹⁶⁴⁾ Медианата се използва вместо средната стойност за ЕС, за да се избегне изкривяване от стойности, силно различаващи се от нормалните (Люксембург, Ирландия и Малта).

Основните инвеститори в чуждестранните фондове обаче са институционалните сектори с 62,3 % от общия размер на пасивите на чуждестранните фондове, докато на домакинствата се падат 20,7% (въпреки че делът им расте през последните години). Тези чуждестранните фондове предоставят добра възможност на българските непрофесионални инвеститори да инвестират спестяванията си, но значителен дял от чуждестранните фондове в България се управляват в чужбина, което е ограничаващ фактор за приноса на сектора към националните капиталови пазари.

Вторият и третият стълб на българската пенсионна система нарастват. Първият стълб е държавната пенсия, която се финансира на разходопокривна основа. Той се допълва от задължителен финансиран на капиталов принцип втори стълб ⁽¹⁶⁵⁾ и доброволен финансиран на капиталов принцип трети стълб ⁽¹⁶⁶⁾. Капиталовите стълбове се управляват от пенсионноосигурителни дружества, лицензирани и контролирани от Комисията за финансов надзор. През последните години българските фондове за допълнително пенсионно осигуряване отбелязаха силен растеж и се очаква да продължат да се растат в съответствие с нарастващите заплати. През декември 2024 г. около 5,1 милиона души са имали сметки в пенсионните фондове от втория и третия стълб в България. По данни на ОИСП тези фондове са управлявали общи нетни активи в размер на 13,8 милиарда евро през декември 2024 г., което представлява значително увеличение спрямо сумата от

11,8 милиарда евро през декември 2023 г. Въпреки непрекъснатия ръст размерът на активите на частните пенсионни фондове — 13,1 % от БВП — все още е под средния за ЕС от 28,1 % ⁽¹⁶⁷⁾. Задължителните универсални пенсионни фондове преобладават в системата и представляват 87 % от общите нетни активи, следвани от задължителните професионални пенсионни фондове — 7 %, и доброволните пенсионни фондове — 6 % ⁽¹⁶⁸⁾.

Разширяващата се пенсионна система чрез капитализация все още не насочва значителни средства към българските капиталови пазари (по-специално в областта на рисковия капитал и частното дялово финансиране), тъй като инвестиционните ѝ стратегии остават относително консервативни. През юни 2025 г. дълговите ценни книжа представляваха около 68 % от активите в универсалните пенсионни фондове и 63 % в професионални пенсионни фондове, докато капиталовите инструменти — съответно около 30 % и 35 %. Доброволният трети стълб показва желание за по-рискови дългосрочни инвестиции, въпреки че облигациите все още представляват най-големият клас активи (57 %). Това консервативно разпределение на средствата значително възпрепятства дългосрочната реална възвръщаемост. Според данни на ОИСП за пенсиите средната 10-годишна реална доходност на българските частни пенсионни фондове е била отрицателна - 1,2 % през 2024 г. в сравнение с + 1,2 % в ЕС. Тези резултати се дължат на настоящите

⁽¹⁶⁵⁾ Вторият стълб е задължителен за родените през 1960 г. или по-късно, които трябва да правят вноски в универсален пенсионен фонд, докато служителите, работещи при опасни условия, трябва допълнително да участват в професионален пенсионен фонд.

⁽¹⁶⁶⁾ Третият стълб е доброволен и позволява на физическите лица (и работодателите) да заделят допълнителни пенсионни спестявания чрез фондове за доброволно пенсионно осигуряване, включително колективно договорени професионални схеми.

⁽¹⁶⁷⁾ Активите на частните и публично финансираните пенсионни фондове възлизат на 15,2 % от БВП (вж. таблица А6.2), от които 13,1 % от БВП са активи на частни пенсионни фондове, а 2,1 % са активи на публични пенсионни фондове (вж. [Silver Fund](#)); последните са изключени от анализа.

⁽¹⁶⁸⁾ Според [Резултатите от дейността по допълнително пенсионно осигуряване за първото полугодие на 2025 г.](#) на българската Комисия за финансов надзор общите активи нараснаха до 14,6 милиарда евро към 30 юни 2025 г.

регулаторни ограничения за инвестициите⁽¹⁶⁹⁾ и структурата на българската система, която в исторически план е благоприятствала запазването на капитала и сравненията с доходността въз основа на аналогични продукти. Това е накарало пенсионноосигурителните дружества да прилагат сравнително стандартно разпределение на портфейлите за своите членове, без да са били използвани инвестиционни стратегии за целия жизнен цикъл⁽¹⁷⁰⁾. Освен това наличието на механизъм за минимална гарантирана доходност не благоприятства променливостта и следователно възпира дружествата за пенсионни инвестиции да заемат големи позиции в капиталови инструменти.

България въведе реформи, за да модернизира пенсионната си система чрез капитализация и подобри структурата на схемите от втория стълб. Измененията на Кодекса за социално осигуряване⁽¹⁷¹⁾, в съответствие с препоръките на ОИСП след задълбочена оценка на пенсионната система на страната, са насочени предимно към универсалните пенсионни фондове и въвеждат структура на финансиране от няколко фонда, основана на целия жизнен цикъл, с диференцирани инвестиционни стратегии и базирано на възрастта разпределение по подразбиране. С новата рамка също така се въвеждат стимули за изпълнение и референтни показатели при управлението на фондовете.

⁽¹⁶⁹⁾ Вж. ОИСП, [2025 Survey of Investment Regulation of Pension Providers](#) (Проучване от 2025 г. на инвестиционното регулиране на доставчиците на пенсии).

⁽¹⁷⁰⁾ Стратегиите за целия жизнен цикъл позволяват на членовете да избират предпочитания от тях инвестиционен профил, обикновено съобразен с тяхната възраст и инвестиционен хоризонт, като с течение на времето обикновено преминават от по-високорискови към по-консервативни активи.

⁽¹⁷¹⁾ Измененията в Кодекса за социално осигуряване са приети от Народното събрание и са обнародвани в [„Държавен вестник“](#) на 17 март 2026 г.

Със създаването на подфондове бяха въведени нови видове допустими активи (включително финансови инструменти, търгувани на пазара за растеж на МСП), а количествените ограничения за инвестициите бяха коригирани за различните класове активи за трите рискови профила (динамичен, балансиран и консервативен). България не разполага с официална национална система за проследяване на пенсиите, която да обединява всички пенсионни източници на едно място за физическите лица.

Екосистема на рисковия капитал

Българските пазари на рисков капитал и частно дялово финансиране се разшириха през последното десетилетие, но все още са сред най-малките в ЕС. Липсата на капитал продължава да бъде основна пречка за иновативните и стартиращите предприятия в България. Въпреки че в последно време изглежда, че достъпът до начално финансиране и финансиране на ранен етап се е подобрил, той остава ограничен за предприятията на по-късни етапи от развитието им⁽¹⁷²⁾⁽¹⁷³⁾. На по-развитите пазари тези предприятия разчитат в по-голяма степен на рисков капитал и частно дялово финансиране, за да финансират иновации, пазарна реализация и разрастване. През 2024 г. инвестициите в частни капиталови инструменти в България (на тригодишна пълзяща средна стойност) се равняваха на 0,054 % от БВП, което е доста под средната стойност за ЕС от 0,487 %, и поставиха България в най-долния квартал на държавите — членки на ЕС, по този показател. В сегмента на рисковия капитал

⁽¹⁷²⁾ Според [годишния доклад за 2025 г. относно частните инвестиции в България и Югоизточна Европа](#) на Българската асоциация за дялово и рисково инвестиране.

⁽¹⁷³⁾ Вж. също приложение 4.

Таблица А6.2: Показатели на финансовия сектор

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025-Q3	EU	
Banking sector	Total assets of MFIs, % of GDP	-	-	-	-	95.3	95.4	95.7	96.0	246.1
	Common equity Tier 1 ratio	19.3	18.4	22.0	22.0	20.4	20.5	21.4	22.0	16.8
	Total capital adequacy ratio	20.6	19.5	23.1	22.9	21.3	22.1	23.1	23.7	20.2
	Overall NPL ratio, % of all loans	7.7	6.5	5.9	4.8	3.7	2.9	2.7	2.5	1.9
	NPL ratio, loans to NFCs	12.7	10.7	9.6	7.6	6.5	5.1	4.6	4.2	3.5
	NPL ratio, loans to HHs	9.0	7.2	7.3	5.8	4.0	3.0	2.7	2.6	2.1
	Return on equity ratio ¹	11.8	11.2	4.9	8.8	11.2	16.3	15.2	14.5	9.6
	Loans to NFCs, % of GDP	-	-	-	-	24.7	24.2	24.0	23.2	29.3
	Loans to HHs, % of GDP	-	-	-	-	19.7	20.8	22.6	24.0	43.6
	NFC credit growth rate, %	-	-	-	-	-	9.8	10.6	10.6	2.5
	HH credit growth rate, %	-	-	-	-	-	17.1	21.7	21.9	2.6
Non-banking sector	Stock market capitalisation, % of GDP	-	-	10.1	11.1	9.2	8.0	8.3	8.4	69.9
	Initial public offerings, % of GDP	0.20	0.00	0.01	0.21	0.17	0.03	0.05	-	0.06
	Market funding ratio	-	-	-	-	11.4	10.9	10.8	-	49.7
	Private equity, % of GDP	0.060	0.025	0.019	0.025	0.036	0.050	0.054	-	0.487
	Venture capital, % of GDP	0.009	0.007	0.008	0.014	0.017	0.022	0.023	-	0.064
	Financial literacy, composite index	-	-	-	-	-	43.5	-	-	45.5
	Bonds, % of HHs' financial assets	0.2	0.3	0.3	0.2	0.2	0.7	0.6	-	2.8
	Listed shares, % of HHs' financial assets	1.8	1.9	2.0	2.2	2.3	2.5	2.6	-	4.8
	Investment funds, % of HHs' financial assets	0.7	0.8	0.9	1.2	1.2	1.3	1.6	-	11.0
	Insurance/pension funds, % of HHs' financial assets	11.4	12.8	13.8	13.1	12.9	14.0	14.6	-	27.8
	Total assets of insurers, % of GDP	6.8	6.9	7.5	7.3	5.9	6.1	6.1	6.1	53.9
	Pension assets, bn EUR	-	-	-	11.5	11.6	13.8	15.9	-	5813.8
	Pension assets, % of GDP	-	-	-	16.1	13.5	14.6	15.2	-	32.3
	10y real return average of pension assets, %	-	-	-	-	-	-0.9	-1.2	-	1.4
Pension funds assets, ECB (% of GDP)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	1-3	4-10	11-17	18-24	25-27	Colours indicate performance ranking among the 27 EU Member States.				

1) Годишни данни Данните на ЕС за растежа на кредитите и пенсионните фондове се отнасят до средната стойност за еврозоната.

Източник: ЕЦБ, Евростат, Европейски орган за застраховане и професионално пенсионно осигуряване, Информационно табло за СКП на ГД „Финансова стабилност, финансови услуги и съюз на капиталовите пазари“, AMECO.

това съотношение достигна 0,023 % от БВП през 2024 г. Въпреки че това беше историческа висока стойност за българските инвестиции на рисков капитал, тя продължава да бъде доста под средната стойност за ЕС от 0,064 %, оставяйки България в третия квартал на държавите от ЕС за този вид инвестиции.

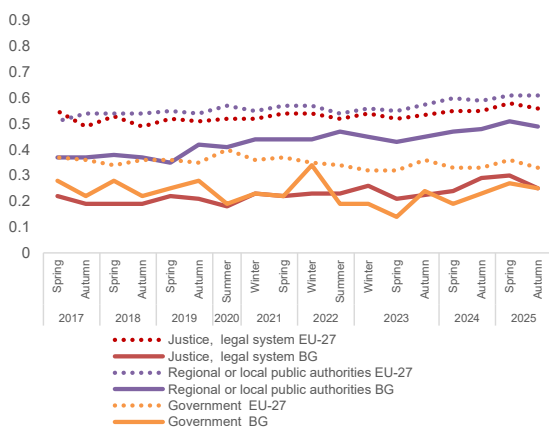
Неотдавнашният растеж на пазарите на рисков капитал и частно дялово финансиране в България беше подкрепен предимно с институционално и публично финансиране. Въпреки значителния напредък през последното десетилетие както секторът на рисковия капитал, така и този на частното дялово финансиране в България остават твърде малки, за да отговорят на нуждите от финансиране на иновативните предприятия в широк план. Това се дължи отчасти на ограниченото участие на местни институционални инвеститори, което се дължи най-вече на факта, че пенсионните фондове нямат право да инвестират пряко в частно дялово финансиране или рисков капитал, с изключение на 1 % косвена експозиция чрез

алтернативни инвестиционни фондове. България, чрез своята специализирана държавна структура — „Фондът на фондовете“ — и в сътрудничество с Европейския инвестиционен фонд (ЕИФ) и Европейската инвестиционна банка (ЕИБ) има за цел да подобри достъпа до финансиране за българските предприятия, и по-специално за иновативните и стартиращите предприятия.

Ефективната институционална рамка е от съществено значение за конкурентоспособността. Това изисква обществено доверие, изградено върху почтеност, законодателство с високо качество, опростяване на нормативната уредба и ефективни услуги за хората и предприятията. В специфичните за България препоръки за 2025 г. се подчертаваха предизвикателствата, свързани с функционирането и капацитета на публичната администрация, включително на регионално равнище. В препоръките се изтъкна и необходимостта от i) опростено регулиране, ii) подобрени регулаторни инструменти, iii) намалена административна тежест и iv) ефективни мерки за борба с корупцията, особено по дела за корупция по високите етажи на властта.

Обществено доверие

Графика А7.1: Доверие в правосъдната система, регионалните/местните органи и в правителството

1) ЕС-27 от 2019 г. насам; преди ЕС-28

Източник: Европейска комисия, „Стандартен Евробарометър“

Доверието в публичните институции остава значително по-ниско от средното за ЕС (графика А7.1). Общественото доверие в местните и регионалните институции е високо и нараства. По отношение на правителството обаче доверието е ниско, под равнищата отпреди COVID. Гражданите

(България — 55 %; ЕС — 72 %) и в по-малка степен предприятията (България — 79 %; ЕС — 83 %) имат малко доверие, че публичната администрация обработва техните данни по сигурен и отговорен начин ⁽¹⁷⁴⁾.

Качество на законотворчеството

България подобри своите правила за изготвяне на закони, но ефективното им прилагане продължава да бъде слабо (таблица А7.1).

Нестабилното законодателството продължава да бъде пречка пред извършването на стопанска дейност (вж. приложение 5). Оценка на въздействието и обществените консултации — за да се оценят разходите и ползите от новите законодателни предложения за хората, предприятията и правителствата — са задължителни за цялото първично и вторично законодателство. Оценка обаче обикновено са частични ⁽¹⁷⁵⁾ и се извършват само формално ⁽¹⁷⁶⁾. Само при много важните предложения се правят оценки на въздействието върху конкуренцията и регионалното въздействие. Въпреки че се разглеждат нерегулаторни варианти, тяхното въздействие се оценява само за някои първични закони. Рядко се анализират изпълнението, мерките за съответствие, наблюдението и оценката на новите разпоредби. Администрацията на Министерския съвет прави преглед на качеството на оценките на въздействието и оценките, изготвени от централното

⁽¹⁷⁴⁾ Европейска комисия, 2026 г., Експресни проучвания „Евробарометър“ № 567 и 568 относно удовлетвореността от административните услуги.

⁽¹⁷⁵⁾ Министерски съвет, 2024 г., Годишни доклади за регулаторната политика, https://strategy.bg/bg/impact_assessments/library/godisni-i-dokladi-za-regulatornata-politika.

⁽¹⁷⁶⁾ ОИСР (2025 г.), Практики за по-добро законотворчество в Европейския съюз, 2025 г. <https://doi.org/10.1787/6f007516-en>.

Таблица А7.1: България. Избрани показатели за практики за по-добро регулиране за първичното законодателство

Tools for smart legislation:	
Share of possible impacts assessed for all primary laws when developing legislation	●
Regulators are required to identify and quantify the benefits of a new primary law	●
Regulators are required to identify and assess the impacts of alternative non-regulatory options	●
Tools for effective implementation: when developing laws, regulators are required to:	
Assess the level of compliance	●
Identify and assess potential enforcement mechanisms	●
Specify the methodology of measuring progress in achieving the law's goals	●
Oversight of better regulation:	
There is an external body responsible for reviewing the quality of RIAs and of ex post evaluations	●
There are publicly available assessments of the effectiveness of RIA in modifying regulatory proposals	●
There are reports on the level of compliance by government department with the requirements of RIA	●
There are indicators on the percentage of ex post evaluations that comply with guidelines	●
The effectiveness of ex post evaluations in improving the regulatory stock has been assessed in the last five years	●
● High / yes / for all primary laws	● Medium / in part / for major primary laws
● Low / for some primary laws	● Very low / no / never

Източник: ОИСП, 2025 г., Regulatory Policy Outlook 2025 and Better Regulation across the European Union 2025 (Перспективи на регулаторната политика за 2025 г. и По-добро регулиране в рамките на Европейския съюз през 2025 г.)

държавно управление, но препоръките ѝ не са обвързващи.

С подкрепата на плана за възстановяване и устойчивост (ПВУ), през 2025 г. правителството актуализира своята методика за стратегическо планиране и модернизира националната система за стратегическо планиране Мониторстат. С двете мерки се модернизира наблюдението на напредъка по стратегическите цели и изпълнението на националните стратегии и се подпомага изготвянето на политики, основани на факти. Освен това беше стартиран нов портал за обществени консултации, който предлага нови функции за проследяване на процеса на вземане на решения и повече информация за обратната връзка от обществеността. Последните консултации обаче не използват тези функции.

Парламентът не прилага същите стандарти за качество по отношение на законодателните предложения като централното държавно управление, въпреки че 75 % от предложенията се правят от членове на парламента. Въпреки че повечето предложения се правят с обосноваване на недостатъците на

действащото законодателство, само в 17 % от тези случаи тези недостатъци са обяснени и промените са оценени. Освен това при 7 % от тях се предоставя информация за обществените консултации, а при 10 % се предлага анализ на привеждането в съответствие със законодателството на ЕС⁽¹⁷⁷⁾.

Изпълнява се план за намаляване на административната тежест. Той цели въвеждане на редица законодателни изменения в изискванията за предоставяне на административни услуги. В плана обаче не се предвижда мониторинг на последващите стъпки за прилагане на стандартизацията и опростяването на процесите, установени с правните промени⁽¹⁷⁸⁾.

⁽¹⁷⁷⁾ Народно събрание, Изследване на законодателната дейност на 51-ото Народно събрание през четирите парламентарни сесии (11 ноември 2024 г.—13 януари 2026 г.), <https://www.parliament.bg/bg/ncpi>.

⁽¹⁷⁸⁾ Министерски съвет, План за намаляване на административната тежест, <https://strategy.bg/bg/strategy-documents/1685>.

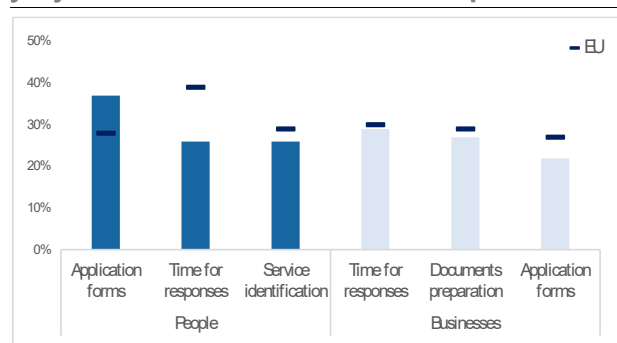
Предоставяне на обществени услуги и цифровизация

Качеството на услугите на публичната администрация остава ниско. Само 26 % от хората са удовлетворени, докато 37 % не са изразили предпочитание. Основното оплакване е свързано с времето, необходимо за попълване на формулярите ⁽¹⁷⁹⁾. Има много възможности за подобряване на удобството за потребителите, които не се използват в достатъчна степен. Например при заявка на нови документи за самоличност няма възможност за насрочване на среща или проследяване на напредъка на услугата. Получаването на разрешение за работа за чужденци е напълно цифровизирано, докато процесът на получаване на местна лична карта за граждани на ЕС се основава изцяло на документи на хартиен носител ⁽¹⁸⁰⁾. Предприятията са по-положителни — 44 % от тях са удовлетворени, а 27 % не са изразили предпочитание. В същото време българските дружества съобщават за значителни забавяния в дейността си поради административна сложност (България — 22 %; ЕС — 15 %).

⁽¹⁷⁹⁾ Европейска комисия, 2026 г., Експресни проучвания на Евробарометър [567](#) и [568](#) относно удовлетвореността от административните услуги.

⁽¹⁸⁰⁾ Европейска комисия, предстои публикуване, Опростяване на ключови епизоди от живота.

Графика A7.2: **Аспекти на предоставянето на услуги, които отнемат най-много време**

Източник: Европейска комисия. Експресно проучване на Евробарометър 567/568 относно удовлетвореността от административните услуги (2026 г.)

Основните предизвикателства при получаването на услуги от публичната администрация включват времето, необходимо за получаване на отговор, и усилията за събиране на всички необходими документи (графика A7.2). Както физическите лица, така и дружествата съобщават за повтарящи се взаимодействия с администрацията във връзка с предоставянето на услуги. Това предполага голяма административна сложност и ниска степен на удобство за ползване.

Новоизградената инфраструктура за цифрово управление не е довела до подобряване на услугите. Подобрява се техническите възможности за обмен на данни между ключови държавни регистри. Делът на предварително попълнените формуляри е 74 % (ЕС: 71 %). Много от стъпките, необходими за получаване на услуги, обаче се извършват на хартиен носител или изискват физическо посещение в офис, за да бъде активиран цифров профил. Сред допълнителните пречки пред извличането на максимална полза от цифровите възможности са ограничените опити за опростяване на работните процеси, административната разпокъсаност и оскъдните ресурси, като една трета от публичните администрации разчитат изцяло на външни изпълнители за поддръжката на

Таблица А7.2: Ключови показатели за ефективност на цифровото десетилетие: наличност на цифровите обществени услуги

	Bulgaria			EU-27
	2023	2024	2025	2025
Digital public services for citizens (0 to 100)	60	67	68	82
Digital public services for businesses (0 to 100)	81	92	94	86
Access to electronic health records (0 to 100)	77	77	87	83

1) Цел на цифровото десетилетие до 2030 г.: 100. 2) Година на публикуване, данните са събрани през предходната година

Източник: Европейска комисия, 2025 г., Доклад за състоянието на цифровото десетилетие (2025 г.)

техните ИКТ⁽¹⁸¹⁾. Подобряването на услугите, следвайки подхода „епизоди от живота“, разработен в рамките на Инструмента за техническа подкрепа, напредва бавно⁽¹⁸²⁾. В проекта на стратегия за управление на данните се дава приоритет на мерките за подобряване на качеството на публичните данни и се определят стандарти за обмен на данни в рамките на цялата публична администрация⁽¹⁸³⁾.

Наличността на цифрови обществени услуги за хората в България остава доста под средното за ЕС (таблица А7.2). Делът на хората, използващи услуги за електронно управление и електронна самоличност, също остава много нисък (България — 36 %;

ЕС — 75 %) ⁽¹⁸⁴⁾. Това отразява ограничената наличност на изцяло онлайн услуги и продължаващите пречки пред цифровото приобщаване, особено за малцинствата и хората в отдалечени райони. За разлика от това наличността на електронни здравни досиета се е подобрила.

Що се отнася до предприятията, наличността на цифрови обществени услуги непрекъснато се увеличава, като надхвърля средното за ЕС (таблица А7.2). Голяма част от дружествата (България — 72 %; ЕС — 68 %) съобщават за често използване на цифрови услуги, а 62 % считат, че цифровите услуги на публичната администрация им спестяват време (ЕС — 73 %). Например регистрирането на предприятие се извършва предимно онлайн.

В ход е мащабен стремеж за цифровизиране на строителния сектор. В рамките на ПВУ правителството изготви концепция за насърчаване на цифровизацията (ПВУ С10.R5), а в началото на 2026 г. беше стартирана нова ИТ система за териториално устройство, инвестиционно проектиране и разрешения за строителство (ПВУ С10.I7). *Кадастър БГ* е ново мобилно приложение, което предлага визуални симулации на данните от имотния регистър. За разлика от това цифровизацията на екологичните и енергийните разрешителни

⁽¹⁸¹⁾ Министерство на електронното управление, 2025 г., Отчет за състоянието и годишен план за развитие и обновяване на информационните ресурси в администрацията и информационните ресурси на единната електронна съобщителна мрежа на държавната администрация и за нуждите на националната сигурност за 2024 г., стр. 50, https://egov.government.bg/wps/wcm/connect/egov.government.bg-2818/624afd91-2874-4de2-8be6-5a13f31337c2/25RH255pr.pdf?MOD=AJPERES&CONVERT_TO=url&CACHEID=ROOTWORKSPACE.Z18_PPGAHG800PLV_6060GL92MR3OU3-624afd91-2874-4de2-8be6-5a13f31337c2-ppXcve1.

⁽¹⁸²⁾ Министерски съвет, План за действие за внедряване на административни услуги на принципа „епизод от живота“, <https://strategy.bg/bg/strategy-documents/1717>.

⁽¹⁸³⁾ Министерство на електронното управление, Стратегия за управление на данните в Република България, 2026-2030 г., <https://strategy.bg/bg/public-consultations/12331>.

⁽¹⁸⁴⁾ Европейска комисия, 2025 г., Цифровото десетилетие: сравнителен анализ на електронното управление.

остава фрагментирана, като от дружествата често се изисква да подават документи както на хартиен носител, така и в електронен формат ⁽¹⁸⁵⁾.

България не отбелязва напредък в осигуряването на възможност за трансграничен обмен на данни и документи между органите чрез техническата система на ЕС, основана на принципа на еднократност (ТСПЕ) ⁽¹⁸⁶⁾. Това означава, че гражданите и предприятията в трансграничните региони все още трябва да извършват ръчно операции по търсене на своите данни, изтегляне и качване на документи в портали за електронно управление в България. Това означава също така, че българските граждани и предприятия не могат да извличат данни и документи, издадени от българските органи, от порталите за електронно управление в различните държави членки. България все още не играе активна роля в общността на ТСПЕ.

Публична администрация

Равнището на общата работна сила в публичната администрация остана стабилно през последните пет години ⁽¹⁸⁷⁾. Броят на служителите на местно равнище се е увеличил незначително през този период, докато регионалните и централните администрации са намалели

съответно с 4 % и 1 %. Застаряването на населението е основен риск въпреки годишните колебания. Делът на персонала над 50 години се е увеличил от 38 % през 2019 г. на 43 % през 2025 г. ⁽¹⁸⁸⁾. Националните данни показват също възходяща тенденция за дела на персонала над 60 години (от 9 % през 2021 г. на 10 % през 2025 г.).

Привлекателността на публичната администрация като работодател представлява друго структурно предизвикателство. Броят на кандидатите и назначенията през 2025 г. показва повишен интерес, но делът на дългосрочните свободни позиции (незаети за повече от 6 месеца) варира между 40 % и 48 % през последните пет години. Делът на служителите, наети по договори за държавна служба, нараства постоянно, което означава по-стабилни условия на труд. Някои регулаторни органи обаче са склонни да наемат персонал предимно съгласно общия Кодекс на труда, което им дава възможност за по-голяма гъвкавост по отношение на заплащането ⁽¹⁸⁹⁾. Участието на работниците и служителите бавно намалява ⁽¹⁹⁰⁾. Въпреки че българските държавни служители са по-доволни от своите европейски колеги от начина, по който се управляват техните организации, те оценяват равнищата на автономност и доверие като по-ниски.

Общините са изправени пред значителни предизвикателства при привличането и

⁽¹⁸⁵⁾ World Bank, Subnational Business Ready in the European Union 2024: BULGARIA (Доклад на Световната банка на поднационално равнище за бизнес готовност: БЪЛГАРИЯ), стр. 28 и 34. [https://www.worldbank.org/content/dam/sites/b-ready/subnational/document/country/2024/bulgaria/Subnational-B-READY-in-Bulgaria-2024-OVERVIEW-\(EN\).pdf](https://www.worldbank.org/content/dam/sites/b-ready/subnational/document/country/2024/bulgaria/Subnational-B-READY-in-Bulgaria-2024-OVERVIEW-(EN).pdf)

⁽¹⁸⁶⁾ Европейска комисия, *Once-Only Technical System Accelerator*, [Ec.europa.eu](https://ec.europa.eu).

⁽¹⁸⁷⁾ Министерски съвет, Доклади за състоянието на държавната администрация през 2021 г., 2022 г., 2023 г., 2024 г., 2025 г., https://iisda.government.bg/annual_report/664.

⁽¹⁸⁸⁾ Европейска комисия, Евростат, 2026 г., Проучване на работната сила в Европейския съюз, [Заети лица по икономически дейности \(NACE Rev. 2\) \(2008–2026 г.\)](#).

⁽¹⁸⁹⁾ Министерски съвет, Доклад за състоянието на държавната администрация през 2023 г., https://iisda.government.bg/annual_report/644 и Доклад за състоянието на държавната администрация за 2024 г., https://iisda.government.bg/annual_report/664.

⁽¹⁹⁰⁾ Институт за публична администрация, Барометър на ангажираността, 2025 г., https://www.ipa.government.bg/sites/default/files/barometar_na_angazhiranostta_2025_0.pdf.

задържането на таланти. Те също така са изправени пред значително текучество, особено сред по-младите служители. 74 % считат, че е много трудно да се наемат служители със специализирани умения, необходими за управлението на реформите и инвестициите, особено тези, финансирани от ЕС (вж. приложение 18). Основните пречки са ниското основно заплащане и дисбалансът между отговорностите и заплащането ⁽¹⁹¹⁾.

Мобилността в рамките на администрациите и между тях непрекъснато се увеличава (12 % през 2025 г.). Всички министерства, държавни комитети, агенции и 92 % от регионалните администрации дават възможност за подобно набиране на персонал. Само 67 % от териториалните единици на централните администрации и 35 % от общините обаче са отворени за външна мобилност.

От критично значение е да се гарантира, че държавните служители притежават подходящите умения. Делът на държавните служители с висше образование в България (64 %) е над средния за ЕС (55 %) и се е увеличил през последната година ⁽¹⁹²⁾. Участието на държавни служители в курсове за обучение за възрастни обаче остава най-ниското в ЕС въпреки увеличението от 2 % през 2024 г. на 9 % през 2025 г. (ЕС — 19 %). Националните доклади показват, че въпреки по-добрите резултати през 2025 г. общият брой на участниците в обучението намалява в дългосрочен план. Слабото участие в задължително обучение също се очертава

⁽¹⁹¹⁾ Национално сдружение на общините в Република България, Анализ на капацитета на общините за подготовка и изпълнение на проекти с европейско финансиране, стр. 11, <https://www.namrb.org/bg/aktualno/nsorb-izgotvi-analiz-na-kapatsiteta-na-obshtinite-za-podgotovka-i-izpalnenie-na-proekti-s-evropeysko-finansirane-19036>.

⁽¹⁹²⁾ Европейска комисия, Евростат, 2026 г., Проучване на работната сила в Европейския съюз, [Служители по ниво на образование и дейност по NACE Rev. 2 \(2008—2026 г.\)](https://www.namrb.org/bg/aktualno/nsorb-izgotvi-analiz-na-kapatsiteta-na-obshtinite-za-podgotovka-i-izpalnenie-na-proekti-s-evropeysko-finansirane-19036).

като дългосрочна тенденция (медиана от 49,949 % за въвеждащото обучение, 45 % за новоназначените ръководители и 11 % за задължителното годишно обучение за ръководителите през последните 5 години) ⁽¹⁹³⁾. Освен това броят на администрациите, които разпределят средства за обучение, непрекъснато намалява до едва половината от администрациите през 2025 г. Това предполага, че въпреки подобренията възможности за учене и наличното финансиране, в публичната администрация се наблюдава дългосрочен спад в културата на учене ⁽¹⁹⁴⁾.

Същевременно общините се нуждаят от поставянето на по-голям акцент върху повишаването на квалификацията на персонала и изграждането на капацитет, включително чрез подкрепа от централната администрация за прилагането на политиката и нормативната уредба и създаване на споделени вътрешни услуги и вътрешни консултации ⁽¹⁹⁵⁾.

Етично поведение

При извършването на стопанска дейност в България усещането за корупция остава много по-високо от средното за ЕС. Докладването равнище на действително наблюдаваната корупция също е доста

⁽¹⁹³⁾ Министерски съвет, Доклад за състоянието на държавната администрация през 2023 г., https://iisda.government.bg/annual_report/644 и Доклад за състоянието на държавната администрация за 2024 г., https://iisda.government.bg/annual_report/664.

⁽¹⁹⁴⁾ Институт по публична администрация, 2025 г., Усеща ли е Вашата администрация? https://www.ipa.government.bg/sites/default/files/doklad_ua_25.pdf.

⁽¹⁹⁵⁾ Национално сдружение на общините в Република България, Анализ на капацитета на общините за подготовка и изпълнение на проекти с европейско финансиране, стр. 23, <https://www.namrb.org/bg/aktualno/nsorb-izgotvi-analiz-na-kapatsiteta-na-obshtinite-za-podgotovka-i-izpalnenie-na-proekti-s-evropeysko-finansirane-19036>.

над средното за ЕС. През 2025 г. 89 % от дружествата считат, че корупцията е широко разпространена (63 % за ЕС), а 91 % заявяват, че прекалено тесните връзки между бизнеса и политиката водят до корупция (76 % за ЕС). 55 % от предприятията смятат, че корупцията е проблем при извършването на стопанска дейност (ЕС — 35 %) ⁽¹⁹⁶⁾.

В България секторите, които са особено уязвими по отношение на корупцията, са обществените поръчки, управлението на публичната собственост, управлението на средствата от ЕС и сключването на договори за концесия (вж. приложение 5) ⁽¹⁹⁷⁾. Делът на дружествата, които съобщават, че от тях е било поискано или се е очаквало да предложат подарък, услуга или допълнителни средства за разрешения, услуги или обществени поръчки, е по-висок в България от средния за ЕС (България — 16 %; ЕС — 10 %). Дружествата също така твърдят, че съответното наказание за лица и дружества, признати за виновни за подкуп, е значително по-ниско от средното за ЕС (България — 8 %; ЕС — 33 %) ⁽¹⁹⁸⁾.

България е предприела ограничени стъпки за подобряване на предотвратяването и разкриването на корупцията. В момента се изготвя законодателство относно прозрачността на лобирането. През януари 2026 г. за обществена консултация е бил представен проект на законодателно предложение за регулиране на дейностите по

⁽¹⁹⁶⁾ Европейска комисия, 2026 г., Експресно проучване на Евробарометър № 567 и 568 относно удовлетвореността от административните услуги/Европейска комисия, 2025 г., Експресно проучване на Евробарометър № 557 относно отношението на предприятията към корупцията в ЕС.

⁽¹⁹⁷⁾ Европейска комисия, 2025 г., Доклад за върховенството на закона.

⁽¹⁹⁸⁾ Европейска комисия, 2026 г., Експресно проучване на Евробарометър № 567 и 568 относно удовлетвореността от административните услуги/Европейска комисия, 2025 г., Експресно проучване на Евробарометър № 557 относно отношението на предприятията към корупцията в ЕС.

представителство на интереси. Очаква се Националната сметна палата да управлява бъдещ регистър за прозрачност. Все още обаче няма правила относно проверките за почтеност и относно пригодността (или липсата на такава) на лицата, наети като съветници на висши политически служители. Не съществува и всеобхватен кодекс за поведение или механизъм за правоприлагане за лицата, заемащи висши изпълнителни длъжности, въпреки че са предприети някои първоначални стъпки за изготвянето на такъв кодекс.

България е предприела ограничени мерки за подобряване на преследването на корупцията. Няма солидни резултати по отношение на разследванията, наказателните преследвания и окончателните съдебни решения по дела за корупция по високите етажи на властта, нито по отношение на разкриването, разследването и наказателното преследване на случаи на подкупване на чужди длъжностни лица. За да се подобри ефективността на борбата с корупцията, през 2023 г. Комисията за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество е разделена на два отделни специализирани органа. През февруари 2026 г. Комисията за борба с корупцията е закрыта и отговорностите ѝ са разпределени между Главна дирекция „Борба с организираната престъпност“, следователите и националната одитна служба. Продължават да съществуват опасения, свързани със състава и функционирането на Висшия съдебен съвет ⁽¹⁹⁹⁾. Освен това не е постигнат по-нататъшен напредък по отношение на функционирането на Инспектората към Висшия съдебен съвет и риска от политическо влияние ⁽²⁰⁰⁾.

⁽¹⁹⁹⁾ Европейска комисия, 2025 г., Доклад за върховенството на закона, стр. 7.

⁽²⁰⁰⁾ Европейска комисия, 2025 г., Доклад за върховенството на закона, стр. 8.

Мандатите на повечето независими и регулаторни органи са подновени, но не са предприети стъпки за подобряване на тяхната независимост. От юли 2025 г. повечето от независимите регулаторни органи, които изискват обикновено мнозинство в парламента, за да назначат новото си ръководство, са били подновени. Въпреки това органите, които изискват гласуване с квалифицирано мнозинство (две трети от членовете на парламента), не са били подновени. За органите с подновени мандати рискът от политическо влияние, произтичащ от липсата на сигурен мандат, може да е премахнат, но въпреки това не са предприети стъпки за укрепване на политическата независимост на независимите и регулаторните органи, за да се подобри тяхната устойчивост и да се предотвратят ситуации, в които повечето от тях функционират с изтекъл мандат. Повечето регулатори разчитат на финансиране от държавния бюджет и техният персонал е обвързан със Закона за държавния служител, което затруднява привличането на таланти и експерти от регулираните сектори. Политическата независимост често е ограничена до изпълнителната власт, докато парламентът играе i) пряка роля в работата на регулаторните органи, като избира и назначава регулатори; и ii) непряка роля в работата на регулаторните органи чрез финансирането, одобрено от държавния бюджет. В действащото законодателство не е предвидена независимост на регулаторните органи от участниците на пазара, включително в сектори като енергетиката, в които държавните дружества играят значителна роля ⁽²⁰¹⁾.

⁽²⁰¹⁾ Служба за публикации на Европейския съюз, 2019 г., Assessing the independence and effectiveness of national regulatory authorities in the field of energy (Оценка на независимостта и ефективността на националните регулаторни органи в областта на енергетиката), <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/e5f886d6-917d-11e9-9369-01aa75ed71a1/language-en>.

Правосъдие

Правосъдната система като цяло функционира ефективно. Времето, необходимо на първоинстанционните съдилища да вземат решение по граждански и търговски дела, се е увеличило леко до 189 дни през 2024 г. спрямо 186 дни през 2023 г. Очакваното време за решаване на административни дела на първа инстанция се е увеличило от 121 дни през 2023 г. на 129 дни през 2024 г.

Цифровизацията на административното правосъдие се е подобрила и е създадена нова система за онлайн разпределяне на платежни нареждания. Въпреки подобренията в областта на административното правосъдие все още има пропуски в цялостната цифровизация на правосъдната система на България. Процесуалните правила все още не са актуализирани, за да се позволи използването на цифрови инструменти във всички производства. Необходима е допълнителна работа по отношение на цифровите технологии и сигурната комуникация, за да се даде възможност на служителите и съдиите да работят сигурно в цифрова среда или да общуват безопасно, например с адвокати, нотариуси и съдебни изпълнители.

ПРИЛОЖЕНИЕ 8: ДЕКАРБОНИЗАЦИЯ НА ПРОМИШЛЕННОСТТА, КРЪГОВОСТ И СМЕКЧАВАНЕ НА ПОСЛЕДИЦИТЕ ОТ ИЗМЕНЕНИЕТО НА КЛИМАТА

България все още е изправена пред предизвикателства, свързани с декарбонизацията на промишлеността и емисиите от автомобилния транспорт, както и с управлението на водите и отпадъците. През 2025 г. България получи специфични за държавата препоръки относно енергийната ефективност в промишлеността, устойчивия градски, обществен и железопътен транспорт и относно необходимостта от подобряване на управлението на водите и отпадъците чрез преодоляване на институционалните слабости и чрез инвестиране в инфраструктура за устойчиво използване на ресурсите.

Преработвателната промишленост в България продължава да бъде с особено висок интензитет на емисиите на парникови газове. Предприети са мерки за постигане на напредък в декарбонизацията на промишлеността, но все още са необходими допълнителни действия — по-специално за рационализиране на процедурите за издаване на разрешения за промишлеността и за увеличаване на търсенето на продукти на екологичната промишленост. Транспортът е вторият сектор с най-големи емисии в България. Въпреки усилията да се даде приоритет на стратегическите трансгранични железопътни участъци от TEN-T и да се постигне напредък по текущ проект за вътрешни водни пътища за премахване на участъците със затруднения, качеството на транспортната инфраструктура остава неравномерно. Въпреки че България е приела план за действие за преход към кръгова икономика, в плана не се разглеждат изрично два основни въпроса: процентът на кръгово използване на материалите, който през 2024 г. е едва 5%, и недостигът на инвестиции за постигане на целите на кръговата икономика. Замърсяването на

водите от промишлеността също продължава да буди безпокойство.

Декарбонизация на промишлеността

Емисии на парникови газове от промишлеността

Интензитетът на емисиите на парникови газове от преработвателната промишленост в България е сравнително висок сред държавите — членки на ЕС⁽²⁰²⁾. Преработвателната промишленост генерира около 16% от общите емисии на парникови газове в България⁽²⁰³⁾. През 2024 г. преработвателната промишленост е отделила 716 g CO₂eq парникови газове на евро брутна добавена стойност (БДС) — едно от най-високите равнища сред

⁽²⁰²⁾ В настоящото приложение се обсъжда преходът на българската преработвателна промишленост, по-специално на енергоемките ѝ отрасли, към нисковъглеродни и нулеви нетни начини на производство, което е от ключово значение за запазване на конкурентоспособността по пътя към неутралност по отношение на климата, както е предвидено в Европейския закон за климата. В приложение 5 е представена по-широка перспектива за настоящите предизвикателства пред конкурентоспособността, които среща българската преработвателна промишленост. За по-подробно описание на емисиите на парникови газове от промишлеността вж. Европейска комисия (2025 г.), [Доклад за България за 2025 г.](#), Работен документ на службите на Комисията, SWD(2025) 205 final, Брюксел, 4.6.2025 г., приложение A7. Чиста промишленост и смекчаване на последиците от изменението на климата.

⁽²⁰³⁾ По-долу данните за преработвателната промишленост изключват подразделение C19 от NACE — „Производство на кокс и рафинирани нефтопродукти“, за да се постигне по-добро съответствие между секторните данни от Евростат (брутна добавена стойност) и тези от РКООНИК в рамките на общия формат за докладване; вж. също анотацията към таблица A8.1 в края на настоящото приложение.

държавите — членки на ЕС, но с около 22 % по-малко, отколкото през 2019 г. През петте години до 2023 г. свързаният с енергията интензитет на емисиите на парникови газове на българската преработвателна промишленост е намалял с 24 %. От 2019 г. насам емисиите на парникови газове, генерирани от преработвателната промишленост, са намалели със 7 %, което е по-малко, отколкото в ЕС като цяло — с 16 %. Производството на химикали и други изделия от неметални минерали е секторът с най-високи емисии и особено висок интензитет на емисиите в сравнение с ЕС.

Политики за насърчаване на декарбонизацията на промишлеността

България е определила стратегически приоритети за декарбонизация на промишлеността, но все още не е рационализирала процедурите за издаване на разрешения за промишлеността, нито е увеличила стимулите за изграждане на промишлен капацитет с нулеви нетни емисии. България има ограничени производствени мощности във всички технологии за нулеви нетни емисии. Основните предизвикателства са свързани с издаването на промишлени разрешения и зависимостта на страната от вноса на суровини от критично значение. В актуализирания национален план на България в областта на енергетиката и климата се определят цели и действия в подкрепа на декарбонизацията на промишлеността. В него се описва законодателството за улесняване на внедряването на възобновяеми енергийни източници и съхранението, повишаване на енергийната ефективност на сградите и пилотни проекти за водород от възобновяеми източници. В него също така се очертава стратегия за стимулиране на производството на технологии за нулеви

нетни емисии ⁽²⁰⁴⁾. Предложените мерки включват подобряване на условията за инвестиции в технологии за нулеви нетни емисии и насърчаване на внедряването чрез предоставяне на финансови стимули, подобряване на процедурите за издаване на разрешения за стратегически технологии за нулеви нетни емисии, изграждане на квалифицирана работна сила и създаване на промишлени паркове ⁽²⁰⁵⁾.

България предприема първи стъпки за изпълнение на препоръката от 2025 г. за насърчаване на мерките за енергийна ефективност в промишлеността ⁽²⁰⁶⁾. По-конкретно, тя е започнала изготвянето на национална стратегия за суровините, промишлеността и преработвателната промишленост, която трябва да бъде публикувана през първата половина на 2026 г. Стратегията ще включва мерки за намаляване на потреблението на енергия в промишлеността, мерки, свързани с декарбонизацията на промишлеността, като например намаляване на въглеродния интензитет и повишаване на ресурсната ефективност, както и анализ на промишлеността с нулеви нетни емисии. В стратегията се планира също така да се използва комбинация от финансови, регулаторни и съвместни инструменти и да се постави специален акцент върху енергоемките отрасли ⁽²⁰⁷⁾. Продължава

⁽²⁰⁴⁾ Вж. актуализирания национален план на България в областта на енергетиката и климата, стр. 317.

⁽²⁰⁵⁾ Вж. пак там стр. 121, 134, 224.

⁽²⁰⁶⁾ По-специално по отношение на две мерки от ПВУ: 1) С3.12 Инвестиция 2.2.b: Гаранционен инструмент за енергийна ефективност и възобновяема енергия: принос към InvestEU с ЕИФ като партньор по изпълнението и 2) С3.12 Инвестиция 2.2.c — Схема за безвъзмездни средства за подпомагане на предприятията в прехода към кръгова икономика (включително инвестиции в енергийната ефективност), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:52025PC0677&qid=1778160319554>.

⁽²⁰⁷⁾ Източник: писмен обмен с националните органи като част от работата по установяване на фактите във връзка с европейския семестър.

работата по улавянето и съхранението на въглероден диоксид и има планове за засилване на акцента върху развитието на сектора на акумулаторните батерии.

Секторите на металите и химическите продукти са друг основен акцент на действията на България за декарбонизация на нейната промишленост. В момента Министерството на икономиката и промишлеността на България работи по промишлена стратегия за преработвателната и минната промишленост. През октомври 2025 г. Българската федерация на индустриалните енергийни консуматори представи пътна карта за декарбонизация на енергоемката промишленост, в която се определя посоката за трансформиране на ключови сектори като металургичната, циментовата и химическата промишленост⁽²⁰⁸⁾. Това ще бъде включено в предстоящата промишлена стратегия на България⁽²⁰⁹⁾.

България насърчава проекти за улавяне и съхранение на въглероден диоксид (CCS) като ключова технология за декарбонизация на промишлеността. Първият проект за улавяне, използване и съхранение на въглероден диоксид в България е проектът ANRAV, управляван от Heidelberg Cement Group („Девня Цимент“), одобрен за финансиране по линия на фонда за иновации. Проектът има за цел да осигури безопасно съхранение на въглероден диоксид в изчерпани газови находища в Черно море, свързвайки съоръжението за улавяне на въглероден диоксид в завода „Девня“ с находището чрез съществуващите тръбопроводи на сушата и във водата. С проекта ще бъде избегнато емитирането на 7,8 млн. тона CO₂ за десет

⁽²⁰⁸⁾ Представена на Европейската комисия по време на кръгла маса със заместник генералния директор на ГД „Действия по климата“ през 2025 г.

⁽²⁰⁹⁾ Източник: писмен обмен с националните органи като част от работата по установяване на фактите във връзка с европейския семестър.

години и ще бъдат премахнати 8,3 % от промишлените емисии на България. Въвеждането в експлоатация е планирано за април 2028 г. с капацитет за улавяне от 800 хил. тона CO₂ на година⁽²¹⁰⁾. С втори водещ проект за CCS, Beli Net Zero в Бели Извор, област Враца, се планира декарбонизация на циментовия завод Holcim чрез улавяне, транспортиране и инжектиране на около 0,6 млн. тона CO₂ годишно⁽²¹¹⁾.

България е предприела мерки за насърчаване на производството и използването на водород и веригите за създаване на стойност на основата на водород⁽²¹²⁾. Тъй като водородът е ключов компонент на технологиите за нулеви нетни емисии, националната пътна карта за водорода от 2023 г.⁽²¹³⁾ има за цел да подкрепи производството, интеграцията и транспорта на водород. Тя е насочена към подобряване на условията, необходими за отключване на потенциала за разработване на водородни технологии, включително чрез разработване на инфраструктура за алтернативни горива. Пътната карта има за цел да осигури основата за рамка, уреждаща внедряването на технологии за производство, транспорт и използване на водород в промишлеността, енергетиката, транспорта и от домакинствата, за да се насърчат иновациите и инвестициите.

В рамките на своя план за възстановяване и устойчивост (ПВУ) България е предложила програма за

⁽²¹⁰⁾ Проект ANRAV: [7eb6d2d5-c109-4c33-ba50-c065beb654d7_en](https://ec.europa.eu/energy/en/projects/7eb6d2d5-c109-4c33-ba50-c065beb654d7_en)

⁽²¹¹⁾ Beli Net Zero: [Национален план в областта на енергетиката и климата на България — CCS Европа](#)

⁽²¹²⁾ По-специално по отношение на мярката от ПВУ C4.R7 — Подкрепа за веригата за създаване на стойност в областта на чистия водород, която се състоеше във влизането в сила на правни актове в подкрепа на веригата за създаване на стойност в областта на чистия водород.

⁽²¹³⁾ Българска обсерватория за водород — на уебсайта на Европейската обсерватория за водород: [България | Европейска обсерватория за водород](#).

подкрепа за развитието на индустриални райони, паркове и подобни територии (AttractInvestBG) ⁽²¹⁴⁾. Тази програма е в съответствие с принципа за ненанасяне на значителни вреди и свързаното с него законодателство на ЕС и национално законодателство в областта на околната среда и е в съответствие с ПВУ.

Нужни са допълнителни действия за насърчаване на декарбонизацията на преработвателната промишленост, особено в енергоемките сектори. Необходимо е да се намали потреблението на енергия в промишлеността и да се използва финансово достъпна и чиста енергия, което може да се очаква да осигури трайни ползи за околната среда, икономиката и производителността. Енергийната интензивност на преработвателната промишленост е намаляла между 2018 г. и 2023 г. до 2,45 kWh/EUR БДС, но остава значително по-висока от средната за ЕС (1,05 kWh/EUR БДС). За тази цел са необходими непрекъснати усилия в подкрепа на прехода от изкопаеми горива към електроенергия и възобновяеми енергийни източници. Това включва гарантиране на наличието на финансови ресурси за извършване на съответните инвестиции.

Инвестициите в декарбонизацията на промишлеността са ограничени от слабото търсене на продукти на зелената промишленост. В България липсват мерки на политиката за стимулиране на търсенето и създаване на водещи пазари за декарбонизирани промишлени продукти. Възможностите за инвестиции са ограничени, тъй като за адаптирането на съоръженията са необходими дейности по

⁽²¹⁴⁾ [Програма за публична подкрепа за развитието на индустриални райони, паркове и подобни територии и за привличане на инвестиции \(„AttractInvestBG“\) — Министерство на иновациите и растежа на Република България.](#)

саниране и модернизация ⁽²¹⁵⁾. България има възможност да допълни механизмите за финансиране от ЕС с национални мерки, основани на конкуренцията, за субсидиране на прехода към зелена промишленост, например чрез провеждане на национални търгове за нисковъглеродни технологии.

Намаляване на емисиите при разпределяне на усилията

Спазване на пределните стойности за разпределяне на усилията с национални мерки

Очаква се България да преизпълни целта си за разпределяне на усилията за 2030 г. ⁽²¹⁶⁾ Очаква се емисиите на парникови газове през 2024 г. от секторите на България за разпределяне на усилията да достигнат 12,1 % над равнищата от 2005 г. С настоящите и планираните политики и мерки се очаква до 2030 г. тези емисии да намалееят с 35,6 %, което ще доведе до излишък от 25,6 процентни пункта спрямо

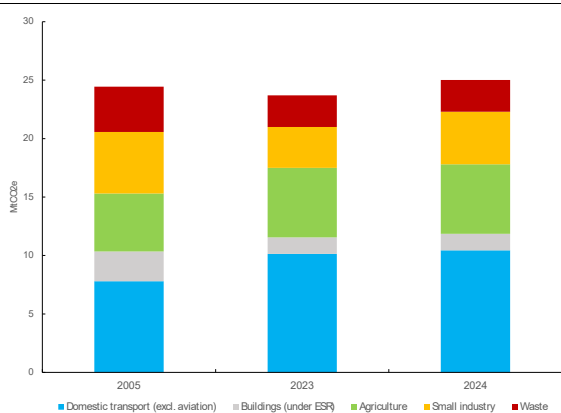
⁽²¹⁵⁾ Източник: писмени контакти с националните органи като част от работата по установяване на фактите във връзка с европейския семестър.

⁽²¹⁶⁾ Националната цел за намаляване на емисиите на парникови газове е определена в Регламент (ЕС) 2018/842 (Регламент за разпределяне на усилията). Тя се прилага съвместно за сградите (отопление и охлаждане), автомобилния транспорт, селското стопанство, отпадъците и малките промишлени предприятия (известни като сектори за разпределяне на усилията). Емисиите от секторите за разпределяне на усилията за 2024 г. се основават на приблизителни данни от инвентаризацията. Окончателните данни ще бъдат установени през 2027 г. след цялостен преглед. Прогнози за въздействието на настоящите политики („с съществуващи мерки“ (ССМ) и допълнителните политики („с допълнителни мерки“ (СДП) съгласно докладването на България от 2025 г. по член 17 от Регламент (ЕС) 2018/1999 (Регламента относно управлението). Вж. също Европейска комисия (2025 г.), [Доклад за напредъка на действията в областта на климата за 2025 г.](#) — техническа информация, работен документ на службите на Комисията, Брюксел, глава 9 (стр. 111 и сл.), и по-специално таблици 25 и 26.

целта за 2030 г. — намаление с 10 %. Очаква се България временно да надхвърли своите пределни стойности за разпределяне на усилията през периода 2021—2030 г., но би могла да покрие разликата с неизползваните годишни разпределени количества емисии от предходните години, за да постигне съответствие с Регламента за разпределяне на усилията.

Устойчив транспорт

Графика А8.1: Емисии на парникови газове в секторите за разпределяне на усилията, 2005 г., 2023 г. и 2024 г.

Източник: Европейска агенция за околна среда.

През 2024 г. автомобилният транспорт е генерирал 42 % от емисиите от разпределяне на усилията в България, което представлява увеличение с 34 % спрямо равнищата от 2005 г.⁽²¹⁷⁾ За България в СДП за 2025 г. се подчертава необходимостта от насърчаване на разгръщането и навлизането на устойчив градски, обществен и железопътен транспорт, включително чрез ускоряване на развитието на необходимата инфраструктура.

Транспортът е вторият сектор с най-големи емисии в България (генериращ 22,4 % от всички емисии на парникови газове през 2023 г., което е под средното равнище за ЕС от 25,6 %). Въвеждането на

превозни средства с алтернативно задвижване и съответната инфраструктура остава ограничено. До края на 2025 г. България е инсталирала по-малко от 15 % от инфраструктурата за зареждане, необходима за постигане на целите за 2030 г., което е един от най-ниските дялове в ЕС. Процентът на електрическите превозни средства в България в края на 2024 г. е бил 0,56 % спрямо средна стойност за ЕС от 15 %. Хибридните електрически превозни средства с възможност за включване към електрическата мрежа представляват 0,15 % от леките автомобили в България спрямо средна стойност за ЕС от 7 %. През първите три тримесечия на 2025 г. 5,9 % от регистрациите на нови превозни средства в България са били леки автомобили и микробуси, използващи алтернативно гориво, в сравнение със 17,4 % в ЕС за цялата 2025 г. До края на 2025 г. е имало 12 публично достъпни зарядни станции за електрически камиони. България все още не освобождава тежкотоварните превозни средства от таксата за инфраструктура на системата за пътно таксуване — знак, че липсва подкрепа.

Качеството на транспортната инфраструктура TEN-T на България продължава да бъде неравномерно, с участъци със затруднения по ключови железопътни коридори. Това е резултат от остаряване на активите, незавършени участъци и дългогодишен недостиг на инвестиции. Със средства от ЕС се подкрепят няколко инфраструктурни проекта. Например има 44 стратегически транспортни проекта в рамките на Механизма за свързване на Европа и няколко инвестиции в подвижен състав с нулеви емисии, оборудване за пътна безопасност и обновяване на железопътната инфраструктура в рамките на Механизма за възстановяване и устойчивост. Въпреки това забавянията в изпълнението и ограниченият капацитет за изпълнение на широкомащабни проекти продължават да възпрепятстват свързаността,

⁽²¹⁷⁾ Вж. графика А8.1 по-долу и таблица А8.1 в края на настоящото приложение.

трансграничната ефективност и надеждността на мрежата.

Усилията за справяне с тези проблеми включват отдаване на приоритет на стратегическите трансгранични железопътни участъци от TEN-T и постигане на напредък по текущ проект за вътрешни водни пътища за премахване на участъците със затруднения по долното течение на река Дунав. Работи се по постепенното модернизиране на железопътната линия между София и българо-гръцката граница, както и между София и българско-румънската граница, но би било целесъобразно то да бъде ускорено. Следва да се предприемат бързи действия и по проекта за модернизиране на настоящия трансграничен железопътен участък на Дунав мост от Русе до Гюргево, включително предложението за изграждане на втори железопътен/автомобилен мост между двата града.

Устойчива промишленост

Промишленост на кръговата икономика

България прие стратегия и план за действие за прехода към кръгова икономика в отговор на специфичната за държавата препоръка (СДП) от 2025 г., която получи относно кръговата икономика, и за подобряване на управлението на водите и отпадъците чрез преодоляване на институционалните слабости и инвестиране в инфраструктура, за да се гарантира устойчивото използване на ресурсите. Този план за действие съдържа мерки за увеличаване на рециклирането, намаляване на отпадъците и насърчаване на устойчиви модели на производство и потребление. В плана обаче не се разглеждат изрично въпросите за: i) процента на кръгово използване на материали на страната, който е по-нисък от

средния за ЕС; и ii) значителния недостиг на инвестиции, необходими за постигането на целите на кръговата икономика.

Както е посочено в доклада за държавата от миналата година, въпреки че през последните години беше постигнат известен напредък по отношение на управлението на битовите отпадъци, съществуват някои проблеми, които трябва да бъдат решени. България все още има висок процент на депониране. Въпреки че процентът на депониране е намалял значително през последните 10 години, той все още е около прага от 50—60 %. Като положителна стъпка може да се отбележи фактът, че депата за отпадъци в България, които не отговаряха на приложимите стандарти, бяха закрити. Страната обаче отново отложи прилагането на принципа „замърсителят плаща“, този път до 2027 г. Принципът „замърсителят плаща“ стана задължителен преди 18 години — след влизането в сила на Рамковата директива за отпадъците. В момента тече производство за установяване на нарушение във връзка с този проблем.

Степента на използване на вторични суровини е едва 5 % през 2024 г., което представлява незначително увеличение спрямо 4,9 % през 2023 г. ⁽²¹⁸⁾. Предизвикателствата включват неоптималното управление на отпадъците от страна на дружествата (само 10,1 % от МСП считат, че рециклирането е част от производствения им процес, докато 12,1 % се затрудняват със спазването на изискванията за отпадъците), ограничената осведоменост за кръговите бизнес модели и необходимостта от по-голямо институционално сътрудничество на

⁽²¹⁸⁾ Процент на кръгово използване на материалите — Евростат (https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/env_ac_cur/default/table?lang=en&category=env.env_mrp).

национално равнище ⁽²¹⁹⁾. България разполага със значителна миннодобивна и металургична промишленост и нейният национален план за управление на отпадъците за периода 2021—2028 г. (НПУДО) обхваща добива и рециклирането на суровини от критично значение. България има и стратегия за преход към кръгова икономика за периода 2022—2027 г. и свързан с нея стратегически план за действие (Решение № 832 на Министерския съвет от 26 октомври 2022 г.). Една от целите на стратегията е България да допринесе за снабдяването със суровини от критично значение, което следва да бъде подкрепено с национална стратегия и закон за тези суровини.

За България подобряването на производителността на ресурсите е от решаващо значение. С 0,6 EUR генерирани на килограм консумирани материали през 2023 г. производителността на ресурсите в България е доста под средната за ЕС, която е 2,8 EUR на килограм.

В плана за управление на отпадъците за периода 2021—2028 г. се предвижда действие за прилагане на мерките, включени в стратегията за кръгова икономика, за продукти, съдържащи суровини от критично значение. В него също така са поставени цели за повишаване на квалификацията и уменията на работната сила за ефективно използване на ресурсите за екологичния преход и кръговата икономика и за повишаване на осведомеността относно практиките и поведението, свързани с устойчиво потребление, и относно кръговата икономика.

⁽²¹⁹⁾ Както се подчертава в Доклада ЕТС СЕ от 2024 г./България на Европейската агенция за околна среда (https://www.eionet.europa.eu/etcs/etc-ce/bulgaria_2024-ce-country-profile_final.pdf). В доклада се отбелязва, че наскоро с Постановление № 95/4.4.2024 на Министерския съвет е създаден Съвет по кръгова икономика, който да служи като координационен орган по отношение на прехода към кръгова икономика.

През последните 12 години България е намалила общия обем на генерираните отпадъци. Това се дължи предимно на намаляването на най-големите категории отпадъци: минерални отпадъци от минното дело и добивната промишленост. Ако тези категории бъдат изключени, обемът на генерираните отпадъци се е увеличил — главно поради увеличаване на пригодните за рециклиране и смесените обикновени отпадъци. Въпреки че като цяло образуването на отпадъци не е свързано с икономическия растеж, общият обем на отпадъците (с изключение на основните фракции минерални отпадъци) се е увеличил с по-бързи темпове от икономическия растеж.

През последните години България отчита ниски и като цяло непроменени равнища на рециклиране на отпадъци. През 2023 г. процентът на рециклиране на битовите отпадъци е 17 %, което е значително под средната стойност от 49 % за ЕС-27. През 2022 г. процентът на рециклиране и подготовка за повторна употреба на минерални отпадъци от строителство и разрушаване (ОСР) в България е 87,8 %, т.е. над средната стойност за ЕС от 79,8 %. Мерките за допълнително увеличаване на процента на рециклиране и подготовка за повторна употреба на ОСР включват разделно събиране на отпадъци при източника — например чрез цифровизирани одити преди разрушаването („оценки на ресурсите“), разширена отговорност на производителя и други икономически инструменти, както и мерки нагоре по веригата, като например увеличаване на рециклираното съдържание в строителните продукти и кръгово проектиране на строежите. Процентът на рециклиране на пластмасовите опаковки през 2022 г. е бил 39 % спрямо средната стойност за ЕС от 42 %.

Въпреки високите екологични данъци, налагани в България, равнищата на рециклиране остават ниски. България

също така прие наскоро реформи на данъчната политика, за да подпомогне привеждането на своите политики за управление на отпадъците в съответствие с директивите на ЕС, но успехът на тези реформи остава неясен без по-строго правоприлагане или инвестиции в инфраструктура за рециклиране ⁽²²⁰⁾.

През 2022 г. общият размер на екологичните данъци в България е 4,1 милиарда евро, т.е. 4,8 % от БВП (средна стойност за ЕС: 2,0 %). Енергийните данъци са най-големият компонент на екологичните данъци, като възлизат на 4,5 % от БВП — значително над средната стойност за ЕС от 1,6 %. Данъците върху транспортния сектор, които съставляват 0,25 % от БВП, са по-ниски от средната стойност за ЕС (0,4 %); същото се отнася и за данъците, свързани със замърсяването и данъците върху ресурсите, които са в размер на 0,03 % (средна стойност за ЕС: 0,08 %) ⁽²²¹⁾.

България е изменила Закона за обществените поръчки (ЗОП), така че в тръжната документация за всички публични възложители по този закон да бъдат включени минимални екологични изисквания. Съгласно измененията когато се възлагат обществени поръчки на стойност, посочена в същия закон (чл. 20, ал. 1 и 2), документацията за обществената поръчка трябва да съдържа екологични изисквания към продуктите, които се доставят или се използват за предоставяните услуги. Продуктите, минималните задължителни екологични изисквания и инструкциите за доказване на спазването на изискванията са посочени в наредба,

издадена от министъра на околната среда и водите съвместно с министъра на финансите и министъра на икономиката и индустрията.

Общият недостиг на инвестиции в областта на околната среда е около 2,9 % от БВП (доста над средната стойност за ЕС от 0,8 % от БВП). Почти 60 % или 147 милиона евро от установените нужди от инвестиции не са удовлетворени (това е недостигът на инвестиции). Както беше посочено по-горе, стратегията и планът за действие за прехода към кръгова икономика изглеждат недостатъчни за справяне с: i) процента на кръгово използване на материали на страната, който е по-нисък от средния за ЕС; и ii) значителния недостиг на инвестиции, необходими за постигането на целите на кръговата икономика.

Процентът на кръгово използване на материалите (ПКИМ) измерва един аспект на кръговостта: дела на рециклираните отпадъци от общото количество материали, използвани в икономиката. ПКИМ на България достигна 5 % през 2024 г., което все още е под средното равнище за ЕС от 12,2 %. През октомври 2022 г. България прие своята стратегия и план за действие за прехода към кръгова икономика за периода 2022—2027 г. Стратегията е структурирана в съответствие с три ключови цели: i) създаване на екологосъобразна и конкурентоспособна икономика; ii) намаляване на отпадъците и оползотворяване на ресурсите в максимална степен; и iii) насърчаване на икономика, която е в полза на потребителите. В придружаващия план за действие са очертани конкретни мерки за постигането на целите. Основополагащо за стратегията е целта за подобряване на ресурсната ефективност чрез отдаване на приоритет на практиките за управление на отпадъците, в това число предотвратяване на генерирането на отпадъци, насърчаване на повторната употреба и рециклирането, ограничаване на използването на депа за отпадъци и свеждане до минимум на

⁽²²⁰⁾ 2026 г. Европейска комисия: генерална дирекция „Околна среда“, Екологизиране на европейския семестър — данъци върху ресурсите и замърсяването. Приложение 6, информационни документи по държави. <https://op.europa.eu/bg/publication-detail/-/publication/362c4061-fcc2-11f0-8da5-01aa75ed71a1>.

⁽²²¹⁾ [Екологизиране на европейския семестър — Служба за публикации на ЕС.](#)

вредните последици както за околната среда, така и за здравето на човека. Националната програма за развитие измести акцента от депонирането на отпадъците към предотвратяването, повторната употреба, рециклирането и оползотворяването на отпадъците.

Промишленост на биоикономиката

В България растежът на добавената стойност на биоикономиката изостава от растежа на БВП през последните години, въпреки че все още е положителен ⁽²²²⁾. Това се дължи предимно на сектора на храните и напитките, но понастоящем приблизително една трета от потенциалните и произведените остатъци и странични продукти се губят или имат неясна употреба, което показва значителен неизползван потенциал за създаване на стойност ⁽²²³⁾. Сред подсекторите на биоикономиката химикалите и пластмасите на биологична основа са секторът с най-висок ръст на добавената стойност (средно 8,4 % между 2018 г. и 2023 г.) ⁽²²⁴⁾⁽²²⁵⁾.

Биоикономиката е изправена пред предизвикателства, свързани с производителността: производителността на труда в биоикономиката, измерена като добавена стойност на наето лице, е била 33,8 % от средната национална стойност и е

⁽²²²⁾ Съвместен изследователски център, Developments of Economic Growth and Employment in Bioeconomy Sectors across the EU (Развитие на икономическия растеж и заетостта в секторите на биоикономиката в целия ЕС), [връзка](#).

⁽²²³⁾ [РЕЗЮМЕ НА СТРАТЕГИЧЕСКИЯ КОНЦЕПТУАЛЕН ДОКУМЕНТ ЗА БИОИКОНОМИКАТА: БЪЛГАРИЯ](#)

⁽²²⁴⁾ Подсектори на биоикономиката: храни и напитки; текстилни изделия на биологична основа; изделия от дърво и мебели; химикали и пластмаси на биологична основа.

⁽²²⁵⁾ Съвместен изследователски център, Developments of Economic Growth and Employment in Bioeconomy Sectors across the EU (Развитие на икономическия растеж и заетостта в секторите на биоикономиката в целия ЕС), <https://datam.jrc.ec.europa.eu/datam/mashup/BIOECONOMICS/>.

намалела от 37,1 % през 2018 г., макар и с изключения: химикалите и пластмасите на биологична основа са значително над средното за страната равнище от 166 % ⁽²²⁶⁾.

Промишленост с нулево замърсяване

Въпреки постигнатия напредък при изпълнението на мерките, насочени към замърсяването на въздуха, положението в някои части на България остава тревожно. Изчислените години загубен живот (ГЗЖ), по-специално поради замърсяването с фини прахови частици (ФПЧ_{2,5}) в България (общо 86 064 ГЗЖ или около 1331 на 100 000 през 2022 г.), подчертават голямото относително въздействие на ФПЧ_{2,5} в сравнение с други държави от ЕС. България има един от най-високите относителни коефициенти на смъртност в ЕС от експозиция на ФПЧ_{2,5}, с около 158 случая на преждевременна смърт на 100 000 души население — най-високият в ЕС. Това обаче представлява значително намаление в сравнение с предходните години. Европейската комисия предприема последващи действия по отношение на системните нарушения на изискванията за качество на въздуха, застрашаващи здравето и околната среда, чрез производства за установяване на нарушение, които обхващат всички засегнати държави членки, включително България.

Емисиите на няколко замърсителя на въздуха в България са намалели от 2005 г. насам, докато БВП е нараснал. Според инвентаризациите, представени през 2024 г. съгласно член 10, параграф 2 от Директивата за националните задължения за намаляване на емисиите, България е изпълнила задълженията си за намаляване на емисиите за периода 2020—2029 г. за замърсителя на въздуха азотни оксиди (NO_x), неметанови летливи органични съединения (НМЛОС), серен диоксид (SO₂),

⁽²²⁶⁾ [Пак там](#).

ФПЧ_{2,5} и амоняк (NH₃). Според прогнозите, представени през 2023 г. съгласно член 10, параграф 2 от Директивата за националните задължения за намаляване на емисиите, се очаква България да изпълни задълженията си за намаляване на емисиите за периода от 2030 г. нататък по отношение на NO_x, SO₂, NH₃ и ФПЧ_{2,5}, но не и по отношение на НМЛОС. Последните налични годишни оценки (за 2022 г.) за България приписват 9000 смъртни случая всяка година (или 86 000 загубени години живот) на фините прахови частици (ФПЧ_{2,5}), 1500 смъртни случая всяка година (или 14 100 загубени години живот) на азотния диоксид (NO₂) и 930 смъртни случая всяка година (или 9000 загубени години живот) на озона (вж. приложение 15).

Замърсяването на водите от промишлеността е друго предизвикателство. България е на 15-о място по най-високи емисии на тежки метали във водите и на второ място по интензивност на емисиите (над средната стойност за ЕС от 0,864 kg/1 милиард евро, изразена в брутна добавена стойност). Основните промишлени източници на емисии във водите в България са селскостопанският сектор за общ фосфор и общ азот, секторът за производство на електроенергия и топлинна енергия за тежки метали и секторът за производство на целулоза, хартия и дървесина за общ органичен въглерод. Замърсяването на водите от промишлеността налага преки и непреки разходи в размер на 4 милиона евро годишно ⁽²²⁷⁾, които все още не се поемат в достатъчна степен от замърсителите.

⁽²²⁷⁾ Европейска комисия: Генерална дирекция „Околна среда“, Институт за европейска политика в областта на околната среда, Екологично данъчно облагане и други икономически инструменти: интернализирани на разходите за околната среда с цел замърсителят да започне да плаща, 2021 г., https://environment.ec.europa.eu/publications/green-taxation-and-other-economic-instruments-internalising-environmental-costs-make-polluter-pay_en?prefLang=bg.

Таблица А8.1: Ключови показатели за чиста промишленост и смекчаване на изменението на климата: България

Climate mitigation	Bulgaria								Trend	EU	
Industry decarbonisation	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024		2018	2023	
GHG emissions intensity of manufacturing production, g/€ ⁽¹⁾	1010	914	933	1052	780	661	716	↘	330	-	
Share of energy-related emissions in industrial GHG emissions ⁽²⁾	46.6	47.4	48.4	50.3	48.9	49.8	-	↗	55.5	57.9	
Energy-related GHG emissions intensity of manufacturing and construction, g/€ ⁽³⁾	513.1	481.2	499.9	593.4	439.7	365.2	-	↘	203.9	163.0	
Share of electricity and renewables in final energy consumption in manufacturing, % ⁽⁴⁾	38.0	39.1	39.1	36.5	38.9	40.4	40.5	↗	42.8	43.9	
Energy intensity of manufacturing, GWh/€ ⁽⁵⁾	3.39	3.18	3.52	3.69	2.81	2.45	2.59	↘	1.27	1.05	
Share of energy-intensive industries in manufacturing production, % in GVA ⁽⁶⁾	20.06	20.38	20.21	19.76	23.32	17.71	17.96	↘	-	-	
GHG emissions intensity of production in sector [...], g/€ ⁽⁷⁾											
- paper and paper products (NACE C17)	1 164	1 004	1 073	1 091	1 303	1 173	1 226	↗	722	619	
- chemicals and chemical products (NACE C20)	7 497	5 384	5 185	17 800	5 789	5 090	5 545	↗	-	-	
- other non-metallic mineral products (NACE C23)	4 258	3 837	5 818	5 617	6 637	4 705	4 974	↗	2 495	2 352	
- basic metals (NACE C24)	998	1 229	1 165	1 060	852	1 017	1 048	↘	2 842	3 099	
Reduction of effort sharing emissions	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024		2018	2023	
GHG emission reductions relative to base year, %											
- domestic road transport	23.5	25.5	18.1	27.1	27.3	30.0	34.0	↗	-1.4	-5.6	
- buildings	-25.6	-28.6	-28.7	-17.4	-35.4	-44.6	-44.6	↘	-20.3	-33.5	
Effort sharing: GHG emissions, Mt; target, gap, %	2005	2021	2022	2023	2024	Target	WEM	WAM			
	22.3	25.3	24.7	24.0	25.0	-10.0%	-35.6%	-35.6%			
Sustainable road transport	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2018	2021	
New zero-emission vehicles, electricity motor, % ⁽⁸⁾	0.51	0.57	1.36	2.25	3.57	4.68	3.89		1.03	8.96	
Number of publicly accessible AOC charging points ⁽⁹⁾	-	-	161	616	1036	1624	3020	4030	446956	n/a	
Share of electrified railways, % of total ⁽⁹⁾	71.22	71.19	71.26	74.45	74.58	74.48	74.56		55.47	56.49	
Sustainable industry	Bulgaria								Trend	EU-27	
Circular economy transition	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024		2018	latest data	
Material footprint, tonnes per person	17.4	19.3	21.3	21.7	20.7	19.4	20.7	↗	14.8	13.7	
Circular material use rate, %	2.4	4.0	5.8	4.3	3.0	4.9	5.0	↗	11.6	12.2	
Resource productivity, €/kg	0.4	0.4	0.4	0.5	0.5	0.6	0.7		2.1	3.0	
Employees in circular economy	2.9	3.1	3.0	3.0	2.7	2.7	-		2.1	2.0	
Patents in circular economy	0.5	-	-	-	-	-	-		12.3	12.0	
Recycling rate	31.5	34.6	35.2	28.2	24.6	16.7	:		46.40	48.1	
Plastic recycling	59%	51%	-	47%	39%	:	-		41%	42%	
Construction and demolition waste (CDW) recovery	24	-	96						88	89	
Bioeconomy industry	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	CAGR 2018-2023	2018	2023	
Value added, million EUR	4 130	4 310	4 586	5 488	6 138	5 454	-	4.7%	642 438	863 436	
Employment, total number of people employed	806 924	739 064	738 020	698 492	685 187	677 182	-	-2.9%	17 649 040	17 085 642	
Productivity											
Value added per worker, thousand EUR	5.1	5.8	6.2	7.9	9.0	8.1	-	7.9%	36.4	50.5	
Value added per worker, % of national average	37.1	38.2	39.4	42.9	40.3	33.8	-	-1.5%	62.2	70.7	
R&D business expenditure											
Total bioeconomy (biomass producing and converting sectors)	17	19	17	19	23	24	-	6.0%	15 672	23 335	
Total R&D business expenditure	305	344	353	362	439	483	-	8.0%	196 587	259 525	
Zero pollution industry	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024		2018	2021	
Damage cost for industrial pollution	11.6	9.1	8.1	11.5	-	-	-		414.9	352.7	
Water industrial pollutants releases	O ₃ , H ₂ , N, Pb		nitrogen		TOC		Phosphorus				
	2021	change (2010)	2021	change (2010)	2021	change (2010)	2021	change (2010)			
	7 736	-68%	2 145 209	-62%	1 998 000	-75%	193 517	-83%	185.0	Floor (%) 19%	
Water chemical status	Good		634 Good (%)		0.7		Floor (%) 19%				

Източници и бележки: Декарбонизация на промишлеността: всички данни са от Евростат; данните съгласно Общия формат за докладване по РКООНИК са от Европейската агенция за околна среда (ЕАОС), публикувани повторно от Евростат. 1) Обхванати сектори: всички подразделения на раздел В — Преработвателна промишленост — от статистическата класификация на икономическите дейности NACE Rev. 2, с изключение на С19 (Производство на кокс и рафинирани нефтопродукти). 2) Емисии на парникови газове съгласно категории 1.А.2 от Общата рамка за докладване по РКООНИК — изгаряне на горива в преработвателната промишленост, промишлеността и строителството (които до голяма степен съответстват на раздели С — Преработвателна промишленост и Е — Строителство, с изключение на С-19) от NACE и CRF2 — Промислени процеси и използване на продукти. Данните показват емисиите в категорията 1.А.2 като дял от сумата на емисиите на CRF1.А.2 и CRF2. 3) Обхванати сектори: CRF1.А.2, както е описано по-горе. Данни за брунтната добавена стойност (БДС) в знаменателя, приведени в съответствие със секторния обхват, по цени от 2020 г. 4) Обхванати сектори: Раздел С от NACE с изключение на С19. 5) Знаменател: подразделения С17, 20, 23 и 24 от NACE; знаменател: раздел С от NACE с изключение на С19 (вж. по-горе). 6) БДС (знаменател) по цени от 2020 г. **Намаляване на емисиите при разпределяне на усилията:** Източник на данните: Европейска агенция за околна среда, [Приложение за преглед на данните за парниковите газове](#); Европейска комисия, [Доклад за напредъка на действията в областта на климата за 2025 г.](#) За повече подробности вж. бележката под линия в раздел „Намаляване на емисиите при разпределяне на усилията“. **Устойчив автомобилен транспорт:** 7) Източник: [Евростат](#); 8) Източник: [Европейска обсерватория за алтернативни горива](#); 9) Източник: [Евростат](#). За всички показатели за смекчаване на изменението на климата стрелките за тенденциите сравняват последните налични данни (година t) с данните четири години по-рано (t-4). **Устойчива промишленост:** Добавена стойност, заетост и производителност на биоикономиката: JRC, [Developments of Economic Growth and Employment in Bioeconomy Sectors across the EU](#) (Развитие на икономическия растеж и заетостта в секторите на биоикономиката в целия ЕС). Бизнес разходи за НИРД в областта на биоикономиката: JRC, [Business expenditure in Research and Development \(R&D\) in the EU bioeconomy](#) (Бизнес разходи за НИРД в областта на биоикономиката на ЕС). Разходи за вреди от промишлено замърсяване: ЕАОС, [The costs to health and the environment from industrial air pollution in Europe, 2024](#) (Замърсяването на въздуха от промишлеността в Европа — цената за здравето и околната среда, 2024 г.). Изпускания на промишлени замърсители във водите: ЕАОС, [Industrial releases of pollutants to water and economic activity in the EU-27, 2024](#) (Изпускания на замърсители от промишлеността във водата и икономическа дейност в ЕС-27, 2024 г.). Химично състояние на водите: Европейска информационна система за водите, [Повърхностни водни обекти: Химично състояние, 2024 г.](#) и Европейска информационна система за водите [Подпочвени води: химично състояние, 2024 г.](#)

В това приложение се очертават постигнатият напредък и текущите предизвикателства при повишаването на финансовата достъпност на енергията, като същевременно се постига напредък в прехода към нулеви нетни емисии. То отразява изпълнението на предишни специфични за държавата препоръки в областта на енергетиката.

В специфичните за държавата препоръки на България за 2025 г. се призовава за намаляване на зависимостта от изкопаеми горива, включително чрез насърчаване на либерализацията на пазара и ускоряване на внедряването на възобновяеми енергийни източници, по-специално чрез определяне на зони за ускорено издаване на разрешения за вятърни турбини. От България беше поискано постепенно да премахне субсидиите за изкопаеми горива, да увеличи гъвкавостта на електроенергийната си система, за да намали нестабилността на цените на едро, и да модернизира инфраструктурата на електроенергийната си мрежа. От България беше поискано също така да предприеме стъпки за справяне с енергийната бедност и подобряване на енергийната ефективност в промишлеността.

Цени и разходи за енергия

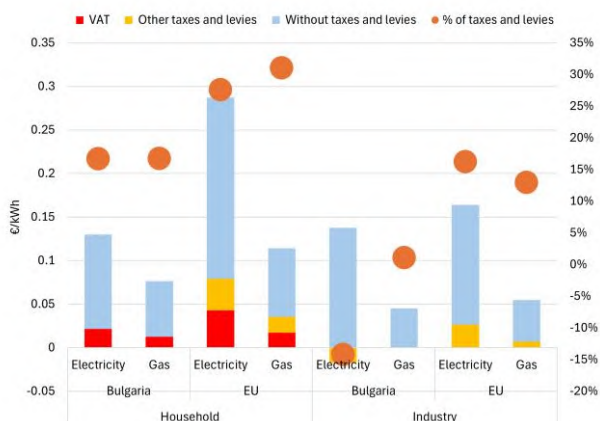
През 2025 г. сметките за енергия на домакинствата в България отново са значително под средните за ЕС в резултат на регулираните тарифи. По подобен начин промишлените потребители в България се възползват от цени на енергията под средните за ЕС, въпреки че цените, по-специално на електроенергията, се повишават от 2024 г. насам. През първата половина на 2025 г. цените на газа и електроенергията за битови нужди в България са третите най-ниски в ЕС и значително под средните за ЕС — 0,0765 EUR/kWh за газ и 0,1300 EUR/kWh за

електроенергия. Цените на дребно на енергията за промишлени потребители (121 EUR/MWh) са се увеличили през първата половина на 2025 г., като са останали значително по-ниски. Докато 73 % от цената на електроенергията за промишлеността се формира от разходите на едро, разходите за мрежата, разходите за въглеродни емисии и данъците представляват съответно 17 %, 24 % и 14 % от сметките за електроенергия. За големите предприятия електроенергията е 2,7 пъти по-скъпа от газа през първата половина на 2025 г. Важно е да се отбележи, че ако данъците и налозите бъдат изключени, съотношението между цената на електроенергията и цената на газа щеше да се увеличи в резултат на фискалните мерки. Ефектът е незначителен за цените за домакинствата, където съотношението остава 1,7 ⁽²²⁸⁾.

⁽²²⁸⁾ Анализ въз основа на данни на Евростат от първата половина на 2025 г.

Графика A9.1: **Цени на електроенергията и газа за битови и небитови потребители, първа половина на 2025 г.**

- i) За битовите потребители интервалите на потребление са DC за електроенергия и D2 за газ.
- ii) За небитовите потребители интервалите на потребление са I1 за електроенергия и I4 за газ. ДДС и възстановимите такси не са показани за небитовите потребители, тъй като те обикновено се възстановяват от предприятията. Това се отнася и за „% от данъците и налозите“, който е показан без ДДС и възстановимите такси за небитовите потребители.
- iii) „Без данъци и налози“ показва цената на дребно, като се изключат всички данъци и налози. Това винаги включва компонентите енергия/доставка и разходи за мрежата, които не са дезагрегирани в шестмесечния набор от данни на Евростат за цените.

Източник: Евростат

Поради продължаващата зависимост на България от въглища за производството на електроенергия и ограничената гъвкавост по отношение на неизкопаемите горива през 2025 г. цените на едро на електроенергията възлизат средно на 110 EUR/MWh (спрямо средната стойност за ЕС от 85 EUR/MWh)⁽²²⁹⁾, което е петото най-високо равнище в ЕС. Изкопаемите горива представляват 28,2 % от производството на електроенергия в България през 2025 г. Вносната електроенергия от съседните държави също е произведена до голяма степен от изкопаеми горива. Изкопаемите горива са запазили структурната си роля на доминираща маргинална ценообразуваща технология, като поддържат разходите

⁽²²⁹⁾ Ember.

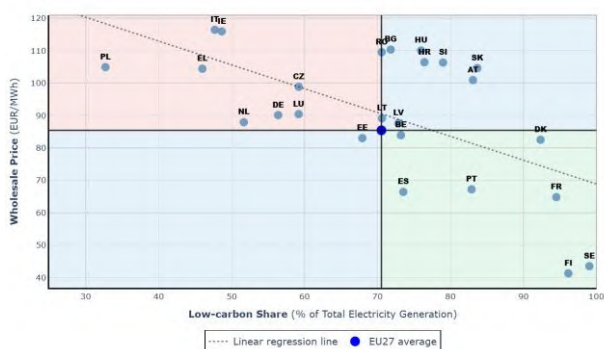
повишени (67 % от ценообразуващите часове за 28,2 % от производството на електроенергия). Средните цени на електроенергията за ден напред са се увеличили с 5 % през 2025 г. Въпреки че цените през деня продължават да се възползват от увеличеното производство на слънчева енергия, България остава силно уязвима на резки скокове на цените през часовете на върхово търсене. По-ниското производство на слънчева енергия вечерта и рано сутринта, съчетано с ограничената гъвкавост по отношение на неизкопаемите горива, изисква от топлоцентралите значително да увеличат производството на електроенергия от съседните държави, за да покрият разликата между търсенето и предлагането. В резултат на това спредовете на цените в България възлизат средно на 157 EUR/MWh през 2025 г., което представлява спад с 15 % спрямо 2024 г., като същевременно остават значително над средното за ЕС равнище от 121 EUR/MWh⁽²³⁰⁾⁽²³¹⁾. Дългосрочният договор за изкупуване на електроенергия между Националната електрическа компания и ТЕЦ „Марица Изток 1“ изтече на 8 май 2026 г.

⁽²³⁰⁾ Анализ въз основа на данни на Евростат от първата половина на 2025 г.

⁽²³¹⁾ Спред означава разликата между най-високите и най-ниските почасови цени на електроенергията за ден напред в рамките на един ден.

Графика A9.2: **Производство на електроенергия с ниски въглеродни емисии спрямо цени на едро на електроенергията, 2025 г.**

Wholesale Electricity Price vs. Low-carbon Electricity Share (2025)

Няма налични данни за Кипър и Малта. Цената на едро е посочена като средна стойност на цените на електроенергията за ден напред през 2025 г. Средната стойност за ЕС-27 се изчислява като претеглена спрямо потреблението. Делът на нисковъглеродното производство в ЕС се изчислява въз основа на общото производство на електроенергия в ЕС. Делът на нисковъглеродното производство по държави се изчислява въз основа на общото публично производство на електроенергия. Нисковъглеродното производство включва възобновяеми енергийни източници и ядрена енергия.

Източник: Евростат

Гъвкавост и електроенергийни мрежи

Ценовата разлика, наблюдавана през 2025 г. между регионите за изчисляване на преносната способност (CCR) в Югоизточна Европа⁽²³²⁾ и CORE, продължава да подчертава ограничения трансграничен капацитет. България е в CCR в Югоизточна Европа за свързване на пазарите. Потоците на електроенергия в тази част на Европа се влияят от обмена в близките тържни зони, включително в страните от Западните Балкани. Българо-гръцката и българо-румънската граница са свързани с пазара и през 2025 г. се

⁽²³²⁾ Югоизточна Европа е регион за изчисляване на преносната способност (CCR), съставен от България, Гърция и Румъния. CCR е група държави, които изчисляват заедно трансграничните търговски потоци на електроенергия.

наблюдават постоянно високи нива на търговия въпреки случаите на краткосрочно ограничаване на капацитета. България е нетен износител на електроенергия (3 % от собственото потребление).

България предприема стъпки за либерализиране на пазара на електроенергия. През юли 2025 г. влязоха в сила изменения в българския Закон за енергетиката с цел либерализиране на пазара на електроенергия на едро. В резултат на тези изменения Националната електрическа компания (НЕК) се отдалечи от ролята си на обществен доставчик и беше създаден отделен пазар⁽²³³⁾ за снабдяване на сектора на домакинствата. Купувачите в този пазарен сегмент по същество са ограничени до операторите на разпределителни системи (ОРС), които отговарят на критериите за крайни доставчици⁽²³⁴⁾, а именно които снабдяват повече от 10 000 домакинства. Според докладваната информация електроенергията, търгувана в този пазарен сегмент, се доставя само от НЕК, която действа като координатор на специална балансираща група, съставена от държавни ядрени, водоелектрически и въглищни производствени активи. Повече от 25 % от общата електроенергия, търгувана на българската борса за електроенергия, е била търгувана в този сегмент в периода от 1 юли 2025 г. до 31 декември 2025 г. след обявяването на търг от крайните доставчици. Домакинствата в България се снабдяват на единна регулирана цена на електроенергията. Разликата между цената, на която крайните доставчици се снабдяват с електроенергия, и цената, на която те снабдяват домакинствата, се покрива от фонд „Сигурност на електроенергийната система“. Този фонд се финансира чрез

⁽²³³⁾ Закон за енергетиката на Република България, член 100.

⁽²³⁴⁾ Закон за енергетиката на Република България, член 100.

събиране на приходите от подпределните производители на електроенергия над специфичен за технологията праг. Фондът се използва и за управление на схема за държавна помощ, която компенсира промишлеността за високите разходи за електроенергия.

България либерализира своя пазар на балансираща електроенергия, въпреки че заинтересованите страни споделят опасения относно прозрачността и споделянето на данни в реално време.

Операторът на преносната система (ОПС) на България се присъедини към платформите за балансиране PICASSO и MARI. Търговците на електроенергия и пазарните асоциации изразиха опасения относно липсата на прозрачност в начина, по който ОПС изразходва приходите от уреждане на дисбаланса. Те също така коментираха ограничената предвидимост на цените за балансиране, за които се твърди, че са много по-високи от прогнозите на ОПС. Освен това заинтересованите страни подчертаха необходимостта от данни, които са по-близо до реалното време. Информацията за дисбалансите се споделя със значително закъснение, което възпрепятства правилното функциониране на финансовите портфейли. В главата за REPowerEU на България се очаква Комисията за енергийно и водно регулиране да докладва как са въведени мерки за оптимизация на потреблението, включително на балансиращия пазар.

Допълнителната гъвкавост по отношение на неизкопаемите горива би могла да спомогне за справяне с високите цени на електроенергията. Съгласно своя план за възстановяване и устойчивост България е поела задължението да внедри поне 350 MW съоръжения за съвместно ползване за акумулиране на електроенергия, съчетано с производство на енергия от възобновяеми източници в размер на 1425 MW (C13.I4) и почти 4900 MWh системи за акумулиране с батерии в мрежов мащаб (C4.I8 и C13.I2).

Според сведенията България експлоатира системи за акумулиране на енергия с батерии с мощност 1181 MW, както и системи за акумулиране на енергия с хидропомпа с мощност 1070 MW в режим на производство и с мощност 937 MW в режим на изпомпване. Въпреки това, с три нефункциониращи блока в акумулиращата воднопомпа „Чаира“, понастоящем капацитетът е 410 MW в режим на производство и 346 MW в режим на изпомпване. България проучва решения за ремонт на трите турбини, които не работят през 2026 г., за да може електроцентралата да достигне пълния си капацитет от 800 MW.

Разширяването на трансграничния междусистемен капацитет на България, заедно с укрепването на националната мрежа и подобренията на процедурите за присъединяване към мрежата и прозрачност, ще даде възможност на България да отговори на нарастващото търсене на енергия, да интегрира по-ефективно производството на енергия от възобновяеми източници и да повиши гъвкавостта на мрежата. Междусистемната връзка Nea Santa между Гърция и България, която беше проект от общ интерес (ПОИ), започна да функционира през юни 2023 г. Като се има предвид, че понастоящем равнището на междусистемна свързаност на България е 19 %, тя е постигнала целта за междусистемна свързаност от 15 % до 2030 г. В рамките на своя план за възстановяване и устойчивост (ПВУ) България добави общо 1200 MW допълнителен нетен междусистемен капацитет с Румъния и Гърция през 2025 г. Освен това тя ще даде възможност 4500 MW кумулативен нов производствен капацитет от възобновяеми източници да бъдат интегрирани в системата за пренос на електроенергия до 31 март 2026 г. (C4.I4). България акцентира и върху изпълнението на проекта за интелигентна електроенергийна мрежа „Кармен“ от общ интерес с Румъния, който ще засили трансграничното сътрудничество между

ОПС при обмена на данни, ще подобри сътрудничеството между ОПС и ОРС, ще увеличи капацитета за интегриране на възобновяеми енергийни източници и ще подобри стабилността, сигурността и гъвкавостта на мрежата. Що се отнася до присъединяването към мрежата и прозрачността, в рамките на своя ПВУ България се очаква да изготви карта, предоставяща информация за наличните възможности за присъединяване към електроенергийната мрежа (С13.R2).

България положи усилия да улесни издаването на разрешения за инфраструктурни проекти, но може да предприеме по-нататъшни стъпки за рационализиране на процедурите и подобряване на капацитета на местните администрации. България прилага съществуващата си правна рамка за издаване на разрешения за инсталации за енергия от възобновяеми източници за всички проекти, включително проекти от общ интерес. Не съществува специално законодателство за нови видове енергийни проекти, като интелигентни мрежи, електролизьори, водород и въглероден диоксид. България би имала полза от пълна цифровизация на своите процедури за издаване на разрешения, ускоряване на процесите на вземане на решения и даване на съгласие и създаване на условия за по-ефективно участие на обществеността. България следва да продължи с планирането на водородната инфраструктура, включително междусистемната връзка с Гърция (проект от общ интерес и приоритетна инвестиция в рамките на Групата на високо равнище на инициативата за свързаност на газопреносните системи в Централна и Югоизточна Европа).

През 2025 г. електроенергията представлява 27,5 % от крайното енергийно потребление (КЕП) в България (над средната стойност за ЕС от 23,4 %),

като този дял леко се е увеличил през последното десетилетие ⁽²³⁵⁾. Електроенергията представлява съответно 56,6 % и 30,0 % от КЕП на домакинствата и промишлеността (вж. приложение 8). В транспортния сектор дялът на електроенергията в КЕП остава незначителен — 1,1 %. По-нататъшната електрификация във всички сектори ще допринесе за разходно ефективната декарбонизация на икономиката и ще подобри достъпа до производство на енергия от възобновяеми източници на достъпни цени.

Възобновяеми енергийни източници и дългосрочни договори

През 2025 г. възобновяемите енергийни източници представляват 32,2 % от електроенергийния микс на България, което представлява увеличение с 1,6 % спрямо предходната година и надвишава въглищата за първи път ⁽²³⁶⁾, **докато водната енергия представлява 7,9 %, биомасата — 4 %, а слънчевата енергия — 17,4 % от електроенергийния микс.** Инсталираните мощности за енергия от възобновяеми източници представляват 9261 MW през 2025 г. Инсталираните мощности за вятърна енергия са в застой до 0,7 GW през 2025 г. (в сравнение със същите 0,7 GW през 2024 г.), докато инсталираните мощности за слънчева енергия са се увеличили (+29,6 % в сравнение с 2024 г.), достигайки 5,9 GW ⁽²³⁷⁾. В своя национален

⁽²³⁵⁾ Между 2015 г. и 2024 г. комбинираният годишен темп на растеж (CAGR) е 0,63 %. Минималните/максималните дялове са съответно 25,9 % и 27,5 %. Източник: Евростат.

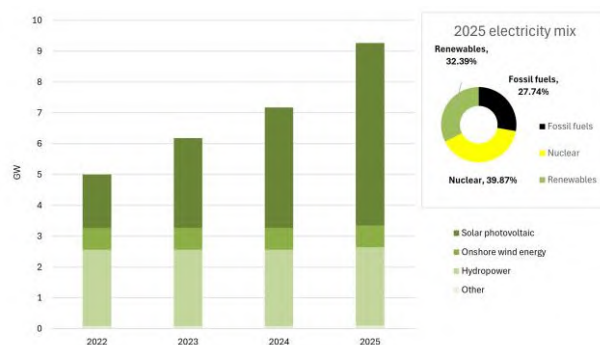
⁽²³⁶⁾ Графики за енергетиката, основани на платформата за прозрачност на Европейската мрежа на операторите на преносни системи за електроенергия (ЕМОПС-Е).

⁽²³⁷⁾ Международна агенция за възобновяема енергия (IRENA) — статистически данни за възобновяемия капацитет за 2026 г.

план в областта на енергетиката и климата България определи целта за увеличаване на дела на енергията от възобновяеми източници в енергийния си микс до 34,96 % до 2030 г., което е над целта от 33 %, определена в Директивата за енергията от възобновяеми източници. Твърди се, че таванът на приходите от производството на електроенергия от подпределни производители, който понастоящем е в сила, и схемата за държавна помощ на България за компенсиране на високите разходи за електроенергия за промишлеността възпират дългосрочните споразумения за закупуване на електроенергия и инвестициите в производството на енергия, като същевременно подкопават стимулите за повишаване на енергийната ефективност, декарбонизацията и гъвкавостта в частния сектор. На 16 април 2026 г. Европейската комисия одобри планираната от България реформа на схемата за държавна помощ, с която се въвеждат повече стимули за декарбонизация.

През 2025 г. България регистрира 148 часа отрицателни цени, което представлява увеличение със 169 % на годишна база ⁽²³⁸⁾.

Графика A9.3: **Инсталирани мощности за производство на енергия от възобновяеми източници в България спрямо микс за производство на електроенергия**

Електроенергийният микс е даден като нетно производство на електроенергия (брутното производство на електроенергия минус потреблението на спомагателните услуги на електроцентралите). Електроенергията, произведена в помпено-акумулиращи водноелектрически централи, е изключена от общото нетно производство на електроенергия, тъй като преди това е била отчетена като електроенергия, произведена от друг източник. „Други“ включва възобновяеми битови отпадъци, твърди биогорива, течни биогорива и биогаз.

Източник: Международна агенция за възобновяема енергия, Евростат.

През 2025 г. България прие законодателство за рационализиране на процедурите за издаване на разрешения и за улесняване на създаването на енергийни общности. Има обаче възможности за подобрения в области като административния капацитет и цифровизацията. В българското законодателство не съществува презумпция за по-висш обществен интерес. Освен това България не е определила мерки за повишаване на видимостта на проектите за енергия от възобновяеми източници, докато споразуменията за закупуване на електроенергия от възобновяеми източници се използват в ограничена степен. България се е ангажирала да приеме план за определяне на приоритетни зони за разполагането на вятърни инсталации на сушата и за определяне на най-малко 2 GW от общия потенциал за разгръщане за производство на вятърна енергия на сушата (C4.R6).

⁽²³⁸⁾ Ember, 2026 г.

България би могла да направи повече за овластяване на потребителите, като премахне пречките пред реакцията на потреблението, енергийните общности, динамичното ценообразуване и интелигентните мрежи. В България степента на внедряване на интелигентни измервателни уреди все още е под 5 % ⁽²³⁹⁾. Заедно с напълно регулираните тарифи на дребно за домакинствата това възпрепятства въвеждането на динамично ценообразуване. От 2023 г. насам съществува национална рамка за общностите за възобновяема енергия и гражданските енергийни общности. България обаче има само няколко регистрирани енергийни общности, което подчертава възможностите за по-нататъшни действия на политиката за премахване на пречките и повишаване на привлекателността на тези регулаторни възможности.

Енергийна ефективност

В България енергийната ефективност се е подобрила в сектори като жилищата, докато в транспорта крайното енергийно потребление се е увеличило. През 2024 г. крайното енергийно потребление (КЕП) се е увеличило с 2,3 % до 9,89 млн.т.н.е. в сравнение с 2023 г., като е продължило постепенната възходяща тенденция, наблюдавана от 2019 г. насам, когато КЕП е било 9,85 млн.т.н.е. Поради това КЕП на България през 2024 г. не е напълно приведено в съответствие с траекторията за постигане на очаквания му принос до 2030 г. Между 2019 г. и 2024 г. КЕП е намаляло в промишлеността (-3,1 %), услугите (-2,6 %) и жилищния сектор (-9,3 %). В транспортния сектор обаче се наблюдава значително увеличение на КЕП с 9,1 %. Това увеличение

се дължи главно на увеличаването на пътническия и товарния транспорт, най-вече по шосе, и на намаляването на железопътния транспорт. Низходящата тенденция в промишленото КЕП до голяма степен се дължи на мерки, насочени към устойчива трансформация, като например схеми за отпускане на безвъзмездни средства, за да се помогне на МСП да подобрят своята енергийна и ресурсна ефективност. Намаляването на КЕП в жилищния сектор се дължи главно на икономии на енергия, включително чрез структурни мерки, като например саниране на сгради.

В последната си дългосрочна стратегия за саниране България се ангажира да намали потреблението на енергия от своя сграден фонд с 251 хил.т.н.е. до 2030 г. Между 2021 г. и 2030 г. България планира да санира приблизително 8 % от разгънатата застроена площ на своя сграден фонд. България представи своя проект на национален план за саниране на сгради. Това представлява важна стъпка към установяването на предвидим път към енергийно ефективен и декарбонизиран сграден фонд. Като се има предвид, че 31,3 % от потреблението на енергия в България се дължи на сградите, те играят важна роля за подобряване на енергийната ефективност. Поради това се очаква окончателният вариант на плана да включва източници на финансиране, обеми на инвестициите и срокове за постигане на подобрения на енергийната ефективност.

Отоплението и охлаждането съставляват 66 % ⁽²⁴⁰⁾ от крайното потребление на енергия в жилищата в България, като възобновяемите източници доставят

⁽²³⁹⁾ Европейска комисия, Доклад относно пазарните цени за доставка на електроенергия, 2026 г.

⁽²⁴⁰⁾ Евростат, 2021 г.
<https://data.europa.eu/data/datasets/uvyjkxev6pywqwbmgwyg?locale=bg>

34 %⁽²⁴¹⁾ от общата енергия, използвана за отопление и охлаждане във всички сектори. Приблизително 210 000 домакинства отопляват домовете си с газ, а 1,6 милиона домакинства използват биомаса като основен източник на отопление. Според последните данни са инсталирани около 355 000 термopомпи (включително аеротермални агрегати)⁽²⁴²⁾.

България постигна напредък в подобряването на енергийната си ефективност благодарение на инвестициите и реформите в рамките на своя план за възстановяване и устойчивост. През 2025 г. България създаде Национален фонд за декарбонизация. Тя също така одобри основан на гаранции инструмент за енергийна ефективност и енергия от възобновяеми източници, подкрепен с финансиране по линия на МВУ в размер на 75 милиона евро чрез InvestEU, предназначен за подкрепа на над 450 бенефициери. България очаква да бъдат инсталирани 1500 слънчеви системи за топла вода за битови нужди или фотоволтаични системи (до 10 kWp) и да бъде извършено saniране с цел енергийна ефективност на най-малко 2,15 милиона m² жилищни сгради. България планира също така да модернизира най-малко 354 нежyлищни обществени сгради и 170 нежyлищни сгради в преработвателната промишленост, търговията и услугите, както и да прехвърли 246,5 милиона евро на Българската банка за развитие за saniране с цел енергийна ефективност на жилищни сгради. Освен това се очакват годишни икономии на енергия от 120 000 MWh от модернизирането на системата за улично осветление.

⁽²⁴¹⁾ Евростат, 2022 г.

https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/product/view/SDG_07_40?lang=en&category=sdg.sdg_07

⁽²⁴²⁾ EurObserv'ER, 2021 г. <https://www.eurobserv-er.org/heat-pumps-barometer-2021/> и данни за населението от Евростат, 2023 г.

Сигурност на доставките и диверсификация

Въпреки напредъка в областта на внедряването на възобновяеми енергийни източници, общият енергиен микс на България през 2024 г. остана силно зависим от изкопаемите горива. Нефтът представлява 29,3 % от брутното вътрешно потребление на енергия, въглищата — 17,8 %, а природният газ — 13,5 %, докато делът на възобновяемите енергийни източници (включително биогоривата) е 15,1 %. На ядрената енергия се падат 2 %⁽²⁴³⁾.

България предприе стъпки за укрепване на сигурността на доставките и диверсифициране на източниците си на природен газ чрез инвестиции в инфраструктура. След изтичането на срока на действие на споразумението между Украйна и Русия за транзит на газ България стана единствената входна точка за руски газ по газопроводи в ЕС. След завършването на междусистемния газопровод Гърция — България (МГГБ) България затвърди ролята си като основен участник в терминала за втечнен природен газ в Александруполис през 2024 г. България се очаква да ускори забавеното осъществяване на проекта от общ интерес за увеличаване на капацитета на подземното газово хранилище „Чирен“ до 1 млрд. m³ с оглед на неговото значение за регионалната сигурност на доставките. България също така активно подкрепя усилията за модернизиране на МГГБ (етап II) — приоритетен проект в рамките на REPowerEU и Групата на високо равнище за свързаност на газопреносната система в Централна и Югоизточна Европа, който ще даде възможност да се увеличат потоците от

⁽²⁴³⁾ Брутно вътрешно потребление на енергия (Евростат). Електроенергията и топлинната енергия се изключват, за да се избегне двойното отчитане. Акцентът е поставен върху първичните енергийни източници.

Трансадриатическия газопровод и от терминалите за ВПГ в Гърция. Българските органи и операторът на газопреносната система работят за максимално използване на съществуващата инфраструктура в Югоизточна Европа. Българските заинтересовани страни са обещали да изпълнят ангажиментите в Групата на високо равнище за свързаност на газопреносната система в Централна и Югоизточна Европа, по-специално за хармонизиране на различните стандарти за качество на газа, които понастоящем възпрепятстват пълноценното използване на Трансбалканския газопровод. Със съгласието на българското правителство дружествата проучват находища на газ на територията на страната в Черно море.

Българската атомна електроцентрала „Козлодуй“ експлоатира два реактора ВВЕР-1000, които произвеждат близо една трета от електроенергията на страната. За постепенното прекратяване на използването на руско ядрено гориво централата е подписала споразумения с Westinghouse и Framatome за диверсифициране на доставките на гориво. По време на годишното планирано изключване през 2025 г. втора партида от 42 допълнителни горивни касети, проектирани от Westinghouse, бяха заредени в блок 5. Цялото произведено в Русия гориво (ТВЕЛ) в блок 5 трябва да бъде заменено до 2027 г. Първата доставка на горивни касети от Framatome се очаква през 2026 г. Правителството обяви планове за два нови реактора (AP1000) в АЕЦ „Козлодуй“. Първият реактор трябва да бъде въведен в експлоатация едва след 2030 г. България извършва оценка на малките модулни реактори, за да подкрепи прехода си от въглища към ядрена енергия и да разшири ядрената си програма. Успехът зависи от прякото сътрудничество между разработчиците и рационализирането на административните процеси за преобразуване на обекти и модернизиране на инфраструктурата. За да се преодолее

ограниченото вътрешно промишлено участие, инициативите на ЕС по веригата на доставки ще бъдат от жизненоважно значение за интегрирането на България в европейските вериги за създаване на стойност.

В отговор на регионалната криза в Близкия изток България въведе целева временна подкрепа, основана на доходите, с която се предоставят 20 EUR на месец на лица с ниски доходи, чиито доходи са по-ниски от два пъти прага на бедността. Допълнителните мерки включват безплатен транспорт за деца и студенти, автоматична подкрепа за гориво за водачите на моторни превозни средства, когато цените надвишават 1,60 евро/литър, и пакет за подкрепа на предприятията в размер на 100 милиона евро, включително компенсация за електроенергия и субсидии за автобусните превозвачи.

Субсидии за изкопаеми горива

България предприе мерки във връзка със специфичната за държавата препоръка от 2025 г. да се предприемат конкретни стъпки за постепенното спиране на субсидиите за изкопаеми горива, включително чрез премахване на субсидиите в подкрепа на производството на електроенергия и централизираното топлоснабдяване от въглища. През 2024 г. вредните за околната среда ⁽²⁴⁴⁾ субсидия за изкопаеми горива без планирано прекратяване преди 2030 г. са намалени на 0,31 % ⁽²⁴⁵⁾ от БВП на

⁽²⁴⁴⁾ Явни субсидии, свързани с изкопаемите горива (напр. преки трансфери), и косвени субсидии за изкопаеми горива (т.е. данъчни разходи, свързани с пропуснати данъчни приходи, които имат установимо фискално въздействие върху централния бюджет), които подкрепят производството, преноса и/или потреблението на енергия от изкопаеми горива.

⁽²⁴⁵⁾ Знаменателят на съотношението се основава на обеми, сверени с българските органи.

България⁽²⁴⁶⁾, основно след като държавата прекрати поръчката си за закупуване на електроенергия от ТЕЦ „Марица Изток 2“. Въпреки това преференциалните тарифи за изкупуване за комбинирано производство на топлинна и електрическа енергия и централизирано топлоснабдяване остават в сила, докато България продължава да прилага субсидии за изкопаеми горива без планирано постепенно премахване преди 2030 г., които не са насочени конкретно към енергийната бедност или действителните опасения за енергийната сигурност. Освен това ефективната стойност на въглеродните емисии на България за 2023 г.⁽²⁴⁷⁾ възлиза средно на 65 EUR на тон CO₂, което е под среднопредтеглената стойност за ЕС от 84,80 EUR⁽²⁴⁸⁾.

⁽²⁴⁶⁾ Числителят на съотношението се основава на brutния вътрешен продукт по пазарни цени за 2024 г., предоставен от Евростат.

⁽²⁴⁷⁾ Ефективните стойности на въглеродните емисии са сборът от данъците върху въглеродните емисии, цените на разрешителните по СТЕ и акцизите върху горивата, представляващи съвкупната ефективна стойност, платена върху емисиите.

⁽²⁴⁸⁾ ОИСП (2024 г.), Pricing Greenhouse Gas Emissions 2024 (Ценообразуване на емисиите на парникови газове, 2024 г.)

ПРИЛОЖЕНИЕ 10: АДАПТИРАНЕ КЪМ ИЗМЕНЕНИЕТО НА КЛИМАТА, ПОДГОТВЕНОСТ И ОКОЛНА СРЕДА

България постигна известен напредък в разработването на политики за устойчивост и адаптиране през последната година, но продължават да съществуват някои сериозни предизвикателства. През 2025 г. излязоха наяве значителните предизвикателства, пред които е изправена България във връзка с екстремни метеорологични явления, със значително въздействие върху смъртността и икономиката. Тези предизвикателства включват липса на координация между органите, липса на инструменти за мониторинг и трудности, свързани с практиките за докладване. На секторно равнище България страда от липса на устойчивост спрямо изменението на климата, особено в секторите на енергетиката и транспорта.

България е изправена пред трудности при увеличаването на внедряването на природосъобразни решения (ПСР). Както по програмата LIFE, така и по програмите съгласно плана за възстановяване и устойчивост, е предоставено финансиране за проекти за насърчаване на природосъобразните решения, но все още има какво да се подобри. Понастоящем България има нетно поглъщане по отношение на емисиите си от земеползването, промените в земеползването и горското стопанство (ЗПЗГС), но все още са необходими усилия, за да постигне целите си за 2030 г. По-специално в сектора на горското стопанство има възможност за допълнителни мерки във връзка с този проблем.

Устойчивостта на водните ресурси става важна за икономическата стабилност на ЕС. Засушаванията, наводненията и замърсяването се увеличават. Поради това промишлеността, домакинствата и обществените услуги са изправени пред големи оперативни смущения. Нарастващите рискове за здравето и намалената производителност на труда

увеличават икономическия натиск. През 2025 г. България получи СДП относно управлението на водите. Ограничен напредък бе постигнат в подобряването на инфраструктурата за пречистване на води и течовете.

Адаптиране към изменението на климата и готовност

България продължава да е изправена пред значителни предизвикателства в областта на адаптирането към изменението на климата и повишената уязвимост към екстремни метеорологични явления, като обилни валежи и горещи вълни. България е със средна степен на уязвимост към наводнения и нейната система за управление на водите е подложена на натиск. През 2025 г. в България имаше много случаи на внезапни наводнения поради интензивни валежи. Това доведе до смъртни случаи и прекъсване на електроснабдяването. Устойчивостта на водните ресурси на България е допълнително застрашена от силната ѝ уязвимост към суши, като 9,3 % от екосистемите бяха засегнати от тежка суша през 2020 г. Средното въздействие на сушите върху екосистемите е значително по-силно в България, отколкото в други държави — членки на ЕС (средно за ЕС-27: 4 %). България страда и от нарастващ брой горски пожари. Между 2006 г. и 2023 г. в България са изгорели средно над 10 509 хектара годишно. През лятото на 2025 г. в резултат на екстремни горещини са възникнали едновременно над 100 горски пожара ⁽²⁴⁹⁾.

Климатичните рискове оказват пряко и съществено въздействие върху

⁽²⁴⁹⁾ [Европейска информационна система за горските пожари — Портал за статистически данни](#)

икономиката и обществото на България. Нарастващият климатичен стрес вероятно ще доведе до по-високи прогнози за съотношението на дълга към БВП в Югоизточна Европа, както и до по-силен натиск върху вече променящата се демография на региона. В националната стратегия и плана за действие на България за адаптиране към изменението на климата се предвижда кумулативна очаквана загуба на реален БВП между 1 % и 3,5 % ⁽²⁵⁰⁾. Между 1980 г. и 2023 г. България е понесла икономически загуби в размер на 6,2 милиарда евро, причинени от екстремни събития, свързани с метеорологичните условия и климата. ЕЦБ изчисли, че България е загубила 1 % от своя БВП през 2025 г. поради екстремните метеорологични явления през тази година ⁽²⁵¹⁾.

До 2050 г. България ще трябва да инвестира приблизително 591 милиона евро годишно в адаптиране към изменението на климата ⁽²⁵²⁾. Това се равнява на 0,5 % от годишния БВП и е в съответствие със средната стойност за ЕС от 0,5 %. Инвестициите трябва да се съсредоточат върху възстановяването на екосистемите (над 54 % от общия размер); модернизирването и укрепването на инфраструктурата (около 20 %); и здравеопазването (около 16 %). Инвестициите в устойчивостта на продоволствената система са относително

⁽²⁵⁰⁾ [Национална стратегия за адаптация към изменението на климата и План за действие — пълен доклад](#)

⁽²⁵¹⁾ [Икономически загуби от свързани с климата екстремни явления в Европа](#)

⁽²⁵²⁾ Европейска комисия, 2026 г., *Оценка на инвестиционните нужди на ЕС и държавите членки в областта на адаптирането*, таблица 25, <https://op.europa.eu/bg/publication-detail/-/publication/d2039eac-f742-11f0-b9bc-01aa75ed71a1>.

Проучването предоставя подробни оценки на нуждите от инвестиции за адаптиране на равнището на ЕС и на отделните държави членки по видове мерки. То се основава на обща методика, която прави оценките съпоставими в целия ЕС. В четири придружаващи методологични доклада се описва подробно как са оценени резултатите, за да се гарантира пълна прозрачност.

по-малки, отколкото в други държави членки (9 % спрямо 17 % средно за ЕС).

България има и един от най-ниските проценти на застрахователно покритие срещу екстремни събития в ЕС, като само 2 % от хората са застраховани (средно за ЕС: 25 %) ⁽²⁵³⁾. През периода 2013—2022 г. в България са регистрирани около 156 смъртни случая на 100 000 граждани поради екстремни горещини (което представлява увеличение с 5 % в сравнение с предходното десетилетие) ⁽²⁵⁴⁾. През 2025 г. България беше една от най-тежко засегнатите от горски пожари държави в ЕС ⁽²⁵⁵⁾. В България застрахователното покритие на имуществени и инфраструктурни вреди от въздействия, свързани с климата, функционира чрез доброволен пазар. Поради това процентът на застрахователно покритие за собствениците на жилища и предприятията срещу последиците от изменението на климата остава нисък. В миналото България е разчитала на последващи обезщетения от „държавата като застраховател“. България работи за преодоляване на нарастващите пропуски в застрахователната защита, свързани с извънредни ситуации в областта на климата. Като цяло акцентът е поставен върху укрепването на съществуващата структура на застрахователните механизми. Продължават обсъжданията на политиката относно начините за разширяване на застрахователната защита срещу природни бедствия (включително чрез стимулирани

⁽²⁵³⁾ [Преодоляване на пропуските в застрахователната защита: регулиране, стимули и координация — Европейски орган за застраховане и професионално пенсионно осигуряване](#).

⁽²⁵⁴⁾ Janoš и др., 2025 г., *Heat-related mortality in Europe during 2024 and health emergency forecasting to reduce preventable deaths* (Смъртността в Европа през 2024 г., свързана с горещините, и прогнозиране на извънредни здравни ситуации с цел намаляване на предотвратимите смъртни случаи). <https://www.nature.com/articles/s41591-025-03954-7>.

⁽²⁵⁵⁾ [Европейска информационна система за горските пожари — Портал за статистически данни](#).

застрахователни схеми, по-добра осведоменост за риска и по-добро интегриране на съображенията, свързани с климатичния риск, в решенията относно собствеността и инвестициите).

България е създала няколко национални структури за управление, но са необходими повече действия на националната политика и институционален капацитет за справяне с предизвикателствата, свързани с изменението на климата, адаптирането и готовността. Съществуващата рамка за адаптиране към изменението на климата включва i) национален план за действие за адаптиране към изменението на климата; ii) национална стратегия за адаптация към изменението на климата до 2030 г.; iii) национален експертен съвет по изменението на климата; iv) координационен съвет по изменението на климата; и v) единна спасителна система и координационен център за събиране и докладване на данни за околната среда. България е една от 13-те държави — членки на ЕС, в чието национално законодателство в областта на климата е предвидена адаптация⁽²⁵⁶⁾.

Националната стратегия и план за действие за адаптиране към изменението на климата датират от 2019 г. и изискват актуализиране, включително с актуализирана национална оценка на риска, свързан с климата. Междинният преглед е в ход и приключването му е планирано за 2026 г. Важно е при този преглед да се оцени напредъкът до момента, да се установят пропуските в изпълнението и да се преразгледат приоритетите с оглед на променящите се климатични рискове. Привеждането на междинния преглед в

съответствие с приоритетите на Стратегията на ЕС за адаптиране към изменението на климата е от ключово значение.

Основните пречки пред разработването и прилагането на политиката на България за адаптиране към изменението на климата не са свързани с липсата на стратегическа рамка, а по-скоро с капацитета за изпълнение, наличието на данни и координацията между секторите и равнищата на управление. Един от основните пропуски се отнася до наличието на актуална, съпоставима и свързана с вземането на решения информация за климатичните рискове и уязвимост (особено на регионално и местно равнище). Съществуващата национална оценка е остаряла и това ограничава способността за ефективно приоритизиране и последователност на мерките за адаптиране. Подкрепата на равнището на ЕС чрез хармонизирани методики, достъп до подробни данни за климата и насоки за превръщане на информацията за климата в политически и инвестиционни решения биха засилили значително усилията на национално равнище.

Важно е България да се съсредоточи върху укрепването на прилагането и привеждането в действие на съществуващата си рамка за адаптиране към изменението на климата. Необходими са още усилия за: i) засилване на координацията между компетентните национални органи; ii) разработване на инструменти за мониторинг и моделиране; и iii) подобряване на докладването и планирането на поднационално равнище. България трябва също така да увеличи институционалния си капацитет за справяне със социалните и икономическите последици от изменението на климата.

Успоредно с това в България следва да се даде приоритет на по-нататъшното укрепване на управлението и координацията на механизмите за

⁽²⁵⁶⁾ Европейска комисия, Доклад на ЕС за напредъка на действията в областта на климата за 2025 г., https://climate.ec.europa.eu/eu-action/climate-strategies-targets/progress-climate-action/eu-climate-action-progress-report-2025_bg.

адаптиране към изменението на климата, като се гарантира по-ясно разпределение на отговорностите и се подобри междусекторното сътрудничество. На национално равнище Министерството на околната среда и водите (МОСВ) допълнително усъвършенства функционирането на координационния съвет по изменението на климата, но е необходимо да се постави акцент върху укрепването както на хоризонталната, така и на вертикалната координация по отношение на адаптирането към изменението на климата въз основа на съществуващите институционални договорености и неотдавнашните административни реформи.

Оперативна програма „Околна среда“ 2021-2027 година предоставя мерки за подкрепа, свързани с адаптирането към изменението на климата, на обща стойност 225,64 милиона евро, но е важно практическите усилия през предстоящия период да се съсредоточат върху укрепването на връзката между планирането на адаптирането и текущите инвестиции по програмата, както и да се подобри използването на информацията в областта на климата, хидрологията и ранното предупреждение.

България се нуждае от по-голям акцент върху справянето с адаптирането към изменението на климата на поднационално равнище. Очаква се да продължат усилията на поднационално равнище за интегриране на адаптирането към изменението на климата в териториалното планиране и планирането на развитието. Общинските интегрирани планове за развитие включват във все по-голяма степен съображения за управление на риска, свързан с климата, и за намаляване на риска от бедствия. Успоредно с това, за да се подобри последователното планиране и докладване, усилията са съсредоточени върху интегрирането на устойчивостта спрямо изменението на климата в

обществените поръчки и разработването на проекти.

В същото време бяха създадени комбинирани карти на районите със значителен потенциален риск от наводнения в контекста на намаляването на неблагоприятното въздействие на изменението на климата. Тези карти осигуряват по-добра визуализация и анализ на уязвимите територии чрез интегриране на данни от кадастралната карта, сателитни изображения и специализирани тематични карти в единен модел.

Въпреки това само около 24 % от населението живее в райони, обхванати от Споразумението на кметовете за климата и енергетиката (като 10 от 49-те града, подписали споразумението, са поели ангажименти във връзка с адаптирането). 44 % от подписалите споразумението са представили план за действие за устойчива енергия (SECAP) навреме (т.е. в рамките на две години от първоначалния си ангажимент към Споразумението на ЕС), а 50 % от подписалите са представили поне един мониторингов доклад в рамките на препоръчания срок (т.е. най-малко две години след представянето на техния SECAP)⁽²⁵⁷⁾. Два града (София и Бургас) значително са подобрили политиките си за адаптиране към изменението на климата (София вече има стратегия за адаптиране, а Бургас има визия за развитие). 13 от 305-те региона и местни органи в ЕС, участващи в мисията на ЕС за адаптиране към изменението на климата, са в България.

Устойчивостта спрямо изменението на климата не се прилага систематично във всички сектори и ключова инфраструктура. Това се дължи на ниския фискален капацитет, нестабилността на управлението, наследените инфраструктурни проблеми и късното приоритизиране на

⁽²⁵⁷⁾ [България | Споразумение на кметовете.](#)

готовността в областта на климата. България не е предоставила оценка на изискванията за адаптиране към изменението на климата на енергийната система и не са предложени допълнителни мерки или анализ. Националната стратегия за адаптация към изменението на климата от 2019 г. и планът за действие до 2030 г. определят транспорта и енергетиката като ключови уязвими сектори.

Системното интегриране на адаптирането към изменението на климата в планирането, проектирането и инвестиционните решения в областта на транспорта остава ограничено. Оценките на риска, свързан с климата, все още не се прилагат последователно във всички транспортни проекти. Мерките за адаптиране в контекста на транспортната инфраструктура често се разглеждат на *ad hoc* основа, а не чрез съгласуван подход, обхващащ цялата мрежа. Поради това железопътната, автомобилната система и системата на вътрешните водни пътища на България остават уязвими на климатични сътресения, което би могло да окаже въздействие върху транспортната свързаност и стопанската дейност. България следва да интегрира устойчивостта спрямо изменението на климата в планирането на транспорта, като възложи извършването на оценки на риска, свързан с климата, за големи автомобилни и железопътни проекти. Тя следва също така (заедно с Румъния) да ускори големия съфинансиран от ЕС проект за река Дунав, за да се осигури съдоходност, когато нивата на водата са ниски. Средносрочните рискове, установени в проучването, се отнасят до нарастващото въздействие на снежните виелици, снеговалежите и екстремните горещини. Съществува нарастващ риск от горски пожари и суши, засягащи мрежата TEN-T. Най-уязвимата инфраструктура е националната пътна мрежа, включително общинската транспортна инфраструктура (улици и пътища) и услугите на обществен транспорт.

Индексът за уязвимост на транспорта по трансевропейската транспортна мрежа (TEN-T) в България по отношение на последиците от изменението на климата е един от най-високите в ЕС⁽²⁵⁸⁾. Това се дължи главно на липсата на подготвеност в смисъл на социален, икономически и институционален капацитет, както и на специфични пропуски в правилата, разпоредбите и събирането на данни. ЕАОС оценява годишните разходи от свързани с климата щети на транспортната инфраструктура на 115—135 милиона лева (57,5—67,5 милиона евро), като се изключват социалните и икономическите разходи. Все по-високите температури, екстремните метеорологични явления, покачането на морското равнище и увеличените валежи ще доведат до влошаване на състоянието на инфраструктурата, щети и потенциални затваряния. Най-значимите въздействия върху инфраструктурата от свързани с метеорологичните условия събития в България в миналото са били причинени от наводнения и свлачища. Главни и регионални пътища са били блокирани поради наводнения, свлачища и отломки. Докладвани са срутени мостове и откъснати пътища. Сушите и често ниските нива на водата по река Дунав все повече нарушават транспорта в този жизненоважен транспортен коридор на ЕС.

Енергийният сектор на България ще бъде както положително, така и отрицателно засегнат от изменението на климата, но общото нетно въздействие ще бъде отрицателно. Очаква се изменението на климата да промени интензивността, честотата и разпределението на екстремните горещини, валежите и бурите, като по този начин изостри уязвимостта на енергийната

⁽²⁵⁸⁾ [Support study on the climate adaptation and cross-border investment needs to realise the TEN-T network – Publications Office of the EU](#) (Подкрепящо проучване относно нуждите от адаптиране към изменението на климата и трансгранични инвестиции за реализиране на мрежата TEN-T — Служба за публикации на ЕС).

инфраструктура. Прогнозите за България показват повишаване на температурите и намаляване на летните валежи до 2100 г. и свързано с това увеличаване на броя на сухите периоди и сушите ⁽²⁵⁹⁾.

Природосъобразните решения (ПСР) са от икономическо и стратегическо значение за устойчивостта на България спрямо изменението на климата, но не са внедрени в голям мащаб или масово в различните сектори. България има голям потенциал за природна екосистема, но много селища в България се намират в заливни равнини ⁽²⁶⁰⁾, застрахователното покритие срещу наводнения като цяло е ниско ⁽²⁶¹⁾, а публичното компенсирание след бедствия, предизвикани от изменението на климата, оказва натиск върху бюджета.

По-доброто оползотворяване на потенциала на природосъобразните решения би могло да допринесе за управлението на бедствия чрез предотвратяване на опасности като наводнения и суши. В България повечето средства от Оперативна програма „Околна среда“ са насочени към инфраструктурата, а не към природосъобразните решения. Пример за проект в България, финансиран по програма LIFE, който е съсредоточен върху природосъобразните решения, е проектът LIFEFORHAB ⁽²⁶²⁾. Целта му е да се мобилизира подкрепа от създателите на политики на национално и регионално равнище, съответните институционални заинтересовани страни и широката

⁽²⁵⁹⁾

<https://www.google.com/search?q=https://doi.org/10.3390/cli13020040>.

⁽²⁶⁰⁾ [Николова \(2024 г.\), Оценка на експонираността на населените места в България на риск от наводнения, Сборник доклади от Международна научно-практическа конференция „България на регионите“.](#)

⁽²⁶¹⁾ [Национална стратегия и План за действие за адаптация към изменението на климата. Приложение 10: Оценка на сектор „Управление на риска от бедствия“.](#)

⁽²⁶²⁾ [LIFE 3.0 - LIFE16 NAT/BG/000817.](#)

общественост като двигатели на промяната, със специален акцент върху постигането на широка подкрепа от заинтересованите страни за прилагането на природосъобразни решения. Българският ПВУ съдържа реформа за опазване и възстановяване на екосистемите и естествените местообитания от значение за ЕС и от национално значение. По-специално в него се съдържат мерки за актуализиране на стратегическата рамка на селскостопанския сектор и фондове за насърчаване на технологичния и екологичния преход на селското стопанство.

Основните предизвикателства пред разгръщането на природосъобразни решения включват предизвикателства, свързани с политиката и правната рамка (т.е. липса на ясни правни определения и разпоредби за много видове ПСР), финансови и ресурсни ограничения (т.е. недостатъчно финансиране на проекти за ПСР от националните бюджети и частни инвестиции) и пречки пред капацитета (т.е. ограничен местен експертен опит в планирането, проектирането, поддръжката на ПСР и др.). ⁽²⁶³⁾.

Устойчивост на водните ресурси

Укрепването на управлението, подобряването на качеството на водите и оценките на риска за водите и инвестирането в устойчива инфраструктура, като например ефективни разпределителни мрежи и усъвършенствани системи за повторно използване на водата, са от съществено значение за запазване на конкурентоспособността на България. Производителността на водата в България ⁽²⁶⁴⁾ е 9 EUR/m³ добита вода през

⁽²⁶³⁾ [Мисия Зелена България: Как да превърнем България в зелен и иновативен лидер.](#)

⁽²⁶⁴⁾ Производителността на водата е показател, който се изчислява, като БВП (във верижни обеми) се раздели на общото водочерпене. Тя показва средната икономическа

2022 г. (под средната стойност за ЕС-27 от 1 EUR/m³). Производителността на водата в България остана стабилна през последните пет години. Експлоатационният воден индекс (WEI+) е 0,85 през 2022 г. Това не показва систематичен недостиг на вода ⁽²⁶⁵⁾. Стойността на WEI+ като цяло е много ниска и варира на тримесечие между 0,8 и 1,4 между 2016 г. и 2022 г. Основните потребители на вода са охлаждането в енергетиката (64 %), общественото водоснабдяване (17 %) и селското стопанство (17 %) ⁽²⁶⁶⁾.

С Рамковата директива за водите (РДВ) се установява процедурна рамка за постигане на добро екологично и химично състояние на повърхностните води и добро количествено и химично състояние на подземните води. В България екологичното състояние се е влошило между втория и третия план за управление на речните басейни (ПУРБ). Делът на повърхностните водни обекти с добро екологично състояние е намалял от 45 % на 37 %. Това обаче все още е близко средното равнище за ЕС (38 %). Химичното състояние е относително добро и се е подобрило спрямо втория ПУРБ, като 66 % от повърхностните водни обекти и 80 % от подземните водни обекти са в добро химично състояние (средни стойности за ЕС: 30 % и 83 %) ⁽²⁶⁷⁾. В оценката на третия ПУРБ

стойност (БВП), която дадена държава членка създава за всяка водна единица, която взема от природата.

⁽²⁶⁵⁾ Евростат, експлоатационен воден индекс WEI+, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/sdg_06_60/default/table?lang=en.

⁽²⁶⁶⁾ ЕАОС, 2025 г., *Водочерпене по икономически сектори, 2000—2023 г.*, <https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/water-abstraction-by-source-and/water-abstraction-by-economic-sector>.

⁽²⁶⁷⁾ Европейска информационна система за водите, *Повърхностни водни обекти: екологично състояние или потенциал*, <https://water.europa.eu/freshwater/resources/metadata/wfd-dashboards/surface-water-bodies-ecological-status-or-potential-group-table>. Следва да се отбележи, че влошаването може да се дължи по-скоро на по-точен

на България хранителните вещества от селското стопанство са определени като един от източниците, засягащи доброто състояние на водните басейни, и една от няколко причини България да не постигне целите на РДВ.

България все още изостава значително в постигането на пълно съответствие с Директивата за пречистването на градските отпадъчни води (ДПГОВ). През 2022 г. само 36 % от агломерациите в България са отговаряли на изискванията, което е под средното равнище за ЕС от 75,9 % ⁽²⁶⁸⁾. Това е само ограничено подобрене спрямо 2020 г., когато 35 % от агломерациите са отговаряли на изискванията. Значително количество вода (включително градски отпадъчни води) все още се зауства без пречистване. България планира да увеличи инвестициите си на глава от населението от 3 EUR на 73 EUR. Между 2025 г. и 2032 г. се очаква да бъдат инвестирани общо 2699 милиона евро за подобряване на спазването на ДПГОВ ⁽²⁶⁹⁾.

България е докладвала за своя втори план за управление на риска от наводнения, но все още трябва да разработи планове за управление на сушите като част от своя план за управление на речните басейни. Допълнителни усилия за преодоляване на значителния недостиг на инвестиции в управлението на водите биха били от полза. Необходими са допълнителни 707 милиона евро годишно и има годишен недостиг на инвестиции в размер на 439 милиона евро.

мониторинг, отколкото на действително влошаване на параметрите.

⁽²⁶⁸⁾ Европейска информационна система за водите, 2025 г., *Профили по държави относно пречистването на градските отпадъчни води — България*, <https://water.europa.eu/freshwater/countries/uwwt/bulgaria>.

⁽²⁶⁹⁾ Вътрешни документи, прилагане на Директива 91/271/ЕИО (ДПГОВ), 2022 г.

Възстановяване на природата

Влошаването на състоянието на природата представлява значителен риск за икономиката и конкурентоспособността на България.

Зависимостта на веригата на доставки на България от екосистемни услуги възлиза на 30 % от брутната добавена стойност (средна стойност за ЕС: 22 %) ⁽²⁷⁰⁾. Като цяло 39 % от българската икономика е силно зависима от екосистемните услуги, за да произвежда брутната си добавена стойност (средна стойност за ЕС: 44 %). 100 % от брутната добавена стойност в няколко сектора (напр. селско стопанство, горско стопанство, рибарство, минно дело, строителство и здравеопазване) зависи пряко от екосистемните услуги.

Действията за опазване и възстановяване на природата ще позволят на България да постигне целта на ЕС от 30 % до 2030 г. (включително „Натура 2000“ и други защитени територии, определени на национално равнище). През 2022 г. 34,9 % от земята в България е била обхваната от мрежата „Натура 2000“ (средно за ЕС: 18,6 %). България законно защитава 44,2 % от земята си (средно за ЕС: 26,4 %) и 8 % от морските си територии (средно за ЕС: 12,3 %) ⁽²⁷¹⁾. България все още трябва да възстанови до 5030 km² от сухоземните местообитания, изброени в приложение I към Директивата за местообитанията (което съответства на до 4,5 % от земята на България) ⁽²⁷²⁾. През 2025 г. в България са

регистрирани по-малко пожари и по-малка изгоряла площ, отколкото през 2024 г., но честотата и щетите от горските пожари се увеличават ⁽²⁷³⁾.

България има едно от най-високите равнища на биологично разнообразие в ЕС. В нея има 92 типа местообитания и 209 биологични вида, обхванати от Директивата за местообитанията. 26 % от видовете, идентифицирани в ЕС, и над 2 % от тези в световен мащаб се срещат в България. Следователно би било добре България да запази и защити своите екологични ресурси, като същевременно поддържа икономическия си растеж. Според последните налични оценки ⁽²⁷⁴⁾⁽²⁷⁵⁾ само 12,2 % от местообитанията и 38 % от видовете са с добър природозащитен статус. България може да осигури ефективен напредък, като гарантира, че централните и регионалните структури за управление, които отговарят за защитените зони по „Натура 2000“, са финансово стабилни и оперативни.

Инвазивните чужди видове (ИЧВ) са нарастваща заплаха за богатото, но все по-крехко биологично разнообразие на България. Общите разходи за ИЧВ в ЕС (както за щети, така и за управление) са

природата, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:52022SC0167>.

⁽²⁷³⁾ Европейска информационна система за горските пожари, *Годишна статистика за България*, <https://forest-fire.emergency.copernicus.eu/apps/effis.statistics/estimates>.

⁽²⁷⁴⁾ ЕАОС, 2021 г., *Conservation status of habitats under the EU Habitats Directive* (Природозащитен статус на местообитанията съгласно Директивата на ЕС за местообитанията), <https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/conservation-status-of-habitats-under>.

⁽²⁷⁵⁾ ЕАОС, 2021 г., *Conservation status of species under the EU Habitats Directive* (Природозащитен статус на видовете съгласно Директивата на ЕС за местообитанията), <https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/conservation-status-of-habitats-under>.

⁽²⁷⁰⁾ Hirschbuehl и др. (JRC), 2025 г., *The EU economy's dependency on nature* (Зависимостта на икономиката на ЕС от природата), Vasilakoroulos, P. редактор(и), Европейска комисия, <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC140304?mode=full>.

⁽²⁷¹⁾ Евростат, *Показател за защитените територии*, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/env_bio4/default/table?lang=en&category=env.env_biodiv.

⁽²⁷²⁾ Европейска комисия, 2022 г., *Оценка на въздействието, придружаваща предложението за регламент относно възстановяването на*

116,61 милиарда евро между 1960 г. и 2020 г. Според по-нови проучвания тези разходи възлизат на 28 милиарда щатски долара годишно в ЕС (като до 2040 г. те ще нараснат до 148,2 милиарда щатски долара), а в световен мащаб — на 423 милиарда щатски долара годишно ⁽²⁷⁶⁾. Понастоящем в списъка на ЕС, пораждащ безпокойство, има 66 ИЧВ, от които в България са наблюдавани 20. Разпространението на азотни отлагания от ИЧВ от селското стопанство и промишленото горене продължава да бъде основен фактор за това влошаване.

Морските и сладководните екосистеми в България са все по-изложени на изменението на климата (включително покачващи се температури, екстремни метеорологични явления и хидроложка изменчивост). В Черно море този натиск взаимодейства с еутрофикацията, замърсяването и влошаването на биологичното разнообразие. Това влошава стабилността на екосистемите и устойчивостта на рибните запаси, които остават чувствителни въпреки признаците на възстановяване. Еутрофикацията е призната в Рамковата директива за морска стратегия ⁽²⁷⁷⁾ като ключов натиск, засягащ Черно море, който променя разпределението и производителността на видовете. Засилването на контрола върху рибарството и на целенасоченото

⁽²⁷⁶⁾ NeoBiota, *Economic Cost of invasive alien species across Europe* (Икономическа цена, свързана с инвазивните чужди видове в Европа), 2021 г., <https://neobiota.pensoft.net/article/58196/>, и Европейска комисия: EMRC, Logika Group и RPA Europe, *Update of the costs of not implementing EU environmental law* (Актуализиране на разходите от неизпълнението на правото на ЕС в областта на околната среда), 2025 г., <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/4dead000-263d-11f0-8a44-01aa75ed71a1/language-en>, стр. 62.

⁽²⁷⁷⁾ Рамковата директива за морска стратегия (Директива 2008/56/ЕО) е директива на ЕС, която изисква от държавите членки да постигнат или поддържат *добро екологично състояние* на морските води до 2020 г., включително оценка спрямо единнадесет дескриптора като еутрофикацията (дескриптор 5).

наблюдение на възстановяването на запасите в Черно море е от ключово значение за опазването на българското морско биологично разнообразие и екосистеми.

В България продължава да съществува недостиг на финансиране за биологичното разнообразие. Според изчисленията годишните нужди на България от инвестиции в областта на биологичното разнообразие и екосистемите през периода 2021—2027 г. възлизат на 1,8 милиарда евро (по цени от 2022 г.). Годишният недостиг на инвестиции на България, необходими за постигане на екологичните цели относно опазването и възстановяването на биологичното разнообразие и екосистемите, както и други междусекторни мерки, се изчислява на 1,4 милиарда евро на година (1,7 % от нейния БВП) ⁽²⁷⁸⁾.

Устойчиво селско стопанство и земеползване

Поглъщанията на въглерод в България не отговарят на равнището на амбиция, необходимо за постигане на целта за 2030 г. по отношение на земеползването, промените в земеползването и горското стопанство (ЗПЗГС) ⁽²⁷⁹⁾. Последните налични прогнози показват отклонение от целевата стойност с 1,1 милиона тона CO₂ ек. за 2030 г. ⁽²⁸⁰⁾. Поради това са

⁽²⁷⁸⁾ Европейска комисия, 2025 г., *Преглед на изпълнението на политиките на ЕС в областта на околната среда, Доклад за България*, <https://op.europa.eu/webpub/env/eir-country-reports-summaries/en/bulgaria.html>.

⁽²⁷⁹⁾ Национални цели за ЗПЗГС на държавите членки в съответствие с Регламент (ЕС) 2023/839, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:02018R0841-20230511>.

⁽²⁸⁰⁾ Доклад за напредъка на действията в областта на климата за 2025 г., https://climate.ec.europa.eu/eu-action/climate-strategies-targets/progress-climate-action/eu-climate-action-progress-report-2025_bg.

необходими допълнителни мерки в поземления сектор, за да се постигне целта за 2030 г. В допълнение към увеличаването на нетните поглъщания от ЗПЗГС допълнителните инвестиции в здрави гори и почви са от ключово значение за изграждането на устойчиви вериги на стойността на продуктите на биологична основа и за създаването на условия за разрастваща се и конкурентоспособна биоикономика на ЕС. По-специално непрекъснатите подобрения в системата за мониторинг на данните и прогнозите за нетното поглъщане ще играят решаваща роля в подкрепа на навременните и ефективни действия в сектора.

Въз основа на поуките, извлечени от изпълнението на националната стратегия за развитие на сектора на горското стопанство (2013—2020 г.), България предложи актуализирана стратегия за периода до 2030 г. Понастоящем тя е на етап разработване (проектът на стратегията беше в процес на преразглеждане от правителствените органи и заинтересованите страни до средата на 2025 г.). Предложените понастоящем мерки включват използването на „обезлесени площи за залесяване“ в горските райони; увеличаване на площта на градските и крайградските паркове и зелените площи; защита и опазване на влажните зони в горските райони, торфищата и блатата; увеличаване на гъстотата в изброените естествени и изкуствени насаждения; и възстановяване и поддържане на защитни горски пояси и ново залесяване за борба с ерозията. През октомври 2025 г. България прие методика за извършване на национална инвентаризация на горите (НИГ). Висящите в момента предложения за изменение на Закона за горите ще позволят на НИГ да обхване всички гори в България (включително националните паркове и резерватите).

Натискът върху качеството на водата се засилва. Между 2016 г. и 2019 г. съгласно

Директивата на ЕС за нитратите 37,8 % от станциите за мониторинг на подпочвените води в България са отчетели средни концентрации на нитрати, надвишаващи 25 mg/l (а 14,5 % от тях — над 50 mg/l, което е прагът на ЕС за безопасна питейна вода) ⁽²⁸¹⁾. Емисиите на амоняк останаха стабилни през последните пет години — за разлика от общия спад в останалата част на ЕС ⁽²⁸²⁾. Тази тенденция подчертава системния селскостопански натиск въпреки относително ниската гъстота на животните в България (0,23 животински единици на хектар през 2020 г. ⁽²⁸³⁾ в сравнение със средната стойност за ЕС от 0,75).

Замърсяването с пестициди в почвата е проблем, но не е открито замърсяване във водата ⁽²⁸⁴⁾. 75 % от почвените проби надвишават 0,05 mg kg⁻¹ замърсяване с пестициди, а 48 % са силно замърсени ⁽²⁸⁵⁾.

Делът на общата площ за биологично земеделие от общата използвана земеделска площ се е увеличила от 2,20 % през 2022 г. на 3,95 % през 2024 г.

⁽²⁸¹⁾ ЕАОС, 2025 г., *Нитрати в подземните води в Европа*, <https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/nitrate-in-groundwater-8th-eap>.

⁽²⁸²⁾ ЕАОС, *Air pollutant emissions data viewer (Gothenburg Protocol, Air Convention) 1990-2023* (Преглед на данни за емисиите на замърсители на въздуха) (Протокол от Гьотеборг, Конвенция за въздуха) 1990—2023 г.), <https://www.eea.europa.eu/en/topics/in-depth/air-pollution/air-pollutant-emissions-data-viewer-1990-2023>.

⁽²⁸³⁾ Евростат, *Индекс за гъстота на животните*, <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tai09/default/table?lang=en>.

⁽²⁸⁴⁾ ЕАОС, 2024 г., *Pesticides in rivers, lakes, and groundwater in Europe* (Пестициди в реките, езерата и подземните води в Европа), <https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/pesticides-in-rivers-lakes-and>.

⁽²⁸⁵⁾ Vieira и др. (JRC), 2023 г., *Pesticides residues in European agricultural soils – Results from LUCAS 2018 soil module* (Пестицидни остатъци в европейските селскостопански почви — резултати от проучването LUCAS и неговия модул LUCAS Soil от 2018 г.), Служба за публикации на Европейския съюз, <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC133940>.

Въпреки увеличението делът остава вторият най-нисък в ЕС и доста под средния за ЕС от 9,1 % през 2020 г. ⁽²⁸⁶⁾. Данните за 2025 г., които все още не са публикувани в Евростат, показват значително увеличение на площите за биологично земеделие в страната до 5,81 %.

⁽²⁸⁶⁾ Евростат, Organic crop area by agricultural production methods and crops (Площи с биологични култури по методи за селскостопанско производство и култури), https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/org_crop/default/table?lang=en.

Таблица А10.1: Ключови показатели за адаптиране към изменението на климата

Climate adaptation and preparedness:							EU-27
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	latest data
Drought impact on ecosystems [area impacted by drought as % of total]	0.13	9.33	0.81	3.56	2.49	-	2.76
Forest fires burned area ⁽¹⁾ [burned area in ha, per year]	13 530	8 844	3 688	14 579	15 845	43 931	354 510
Economic losses from extreme events [EUR million at constant 2022 prices]	-	7	2	42	25	2	40 452
Insurance protection gap ⁽²⁾ [composite score between 0 and 4]	-	-	-	2	2	2	-
Sub-national climate adaptation action [% of population covered by the EU Covenant of Mayors for Climate & Energy]	19	19	21	23	26	26	34
Water resilience:							EU-27
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	latest data
Water Exploitation Index Plus, WEI+ ⁽³⁾ [total water consumption as % of renewable freshwater resources]	0.99	1.03	0.91	1.34	0.85	-	4.53
Water productivity [EUR per m ³]	8	9	9	9	-	-	151
Water abstraction Water abstraction by source (% from surface water)	89.64%	88.94%	89.82%	90.02%	-	-	-
Water abstraction by sector	Agriculture	Electricity cooling	Manufacturing	Public water supply	Mining and Quarrying	Construction	
	16.77%	61.39%	4.23%	17.12%	0.49%	0.00%	
Status of water bodies ⁽⁴⁾ [% of water bodies in a good status]							
Surface water bodies (ecological)	-	-	-	-	-	37%	38%
Groundwater bodies (quantitative)	-	-	-	-	-	98.2%	93%
Nature restoration:							EU-27
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	latest data
Ecosystem dependency [% of direct dependency]	-	-	-	39%	-	-	44%
Protected area [% of terrestrial protected areas]	40.9	40.9	40.9	40.9	44.2	-	26.4
Invasive alien species (IAS) [number of IAS of Union concern]	-	-	-	-	-	20	29.2
Damage cost of IAS [EUR billion]	-	-	-	-	0.27	-	1.69
Eutrophication [AAE of area at risk of eutrophication]	-	-	-	231	231	-	295
Sustainable agriculture and land use:							EU-27
	2012-2018		2018-2021		2024		latest data
Yearly net land taken by Member State [ppm of total urban surface per Member State]	209		296		-		670
Land conversion in functional urban area [% of total land taken from 2018-2021]							
Arable land							35%
Complex and mixed cultivation							0%
Forests							9%
Herbaceous vegetation associations							7%
Open spaces with little or no vegetation							0%
Pastures							45%
Permanent crops							2%
Water							3%
Wetlands							0%
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	latest data
Nitrates in groundwater ⁽⁵⁾ [mgNO ₃ /l]	27.8	28.1	28.4	28.7	29.2	-	-
Livestock density [number of livestock units per hectare of utilised agricultural area]	0.23						0.75
Ammonia emissions [% of total utilised agricultural area]	93%	93%	93%	94%	94%	-	94%
Pesticide contamination on rivers and lakes water bodies [% of monitoring sites with pesticides exceeding thresholds, 2018-2023]					rivers	1%	27%
					lakes	0%	18%
Pesticide contamination in soil [% of samples with a concentration over 0.5 mg/kg ¹]						75%	57%
Net greenhouse gas removals from LULUCF ⁽⁶⁾ [ktCO ₂ -eq]	-9227.1	-9269.1	-9201.7	-9153.9	-8601.1	-	-198 421

1) EFFIS (Европейска информационна система за горски пожари). [https://forest-](https://forest-fire.emergency.copernicus.eu/apps/effis.statistics/estimates)

[fire.emergency.copernicus.eu/apps/effis.statistics/estimates](https://forest-fire.emergency.copernicus.eu/apps/effis.statistics/estimates).

2) Пропуските в опазването на климата се отнасят до дела на незастрахованите икономически загуби, причинени от свързани с климата бедствия, въз основа на моделиране на риска от наводнения, горски пожари и бури и на степента на навлизане на застраховките. Скала: 0 (липса на пропуски в защитата) — 4 (много големи пропуски). ЕЮРА, 2025 г., Dashboard on insurance protection gap for natural catastrophes (Информационно табло относно пропуските в застрахователната защита срещу природни бедствия).

3) Този показател измерва общото потребление на вода като процент от възобновяемите сладководни ресурси, налични за дадена територия и период. Стойности над 20 % обикновено се считат за признак за недостиг на вода, докато стойности, равни или по-големи от 40 %, показват сериозен недостиг на вода.

4) Европейска комисия, 2024 г., Седми доклад за изпълнението на Комисията до Съвета и Европейския парламент относно прилагането на Рамковата директива за водите (Директива 2000/60/ЕО) и Директивата за наводненията (Директива 2007/60/ЕО) (Трети планове за управление на речни басейни и Втори планове за управление на риска от наводнения).

5) Показател означава концентрациите на нитрат (NO₃) в подпочвените води, измерен като милиграми на литър (mgNO₃/L). Нитратът може да се задържа дълго време в подпочвените води и да се натрупва на високо равнище чрез суровини от антропогенни източници (главно селското стопанство). Стандартът на ЕС за питейната вода е ограничен до 50 mg NO₃/L, за да се избегне опасността за човешкото здраве.

6) Нетните поглъщания са изразени с отрицателни стойности, а нетните емисии — с положителни стойности. Докладваните данни са от представената инвентаризация на парниковите газове за 2025 г. Стойност за 2030 г. на нетните поглъщания на парникови газове съгласно Регламент (ЕС) 2023/839 — приложение IIa.

Източници: Евростат, ЕАОС и Съвместен изследователски център

Пазарът на труда в България продължава да е свит, но все още има структурни предизвикателства, които оказват натиск върху конкурентоспособността. След няколко години на нарастваща заетост страната е близо до националната си цел за заетост за 2030 г. Постигнат е известен малък, но постепенен напредък в справянето със структурните предизвикателства, като например отрицателните демографски тенденции и регионалните различия. Подобренията обаче са ограничени в критични области, включително повишаването на квалификацията и преквалификацията на работната сила (в подготовка за двойния преход) и наличието на качествени работни места. Системата на активните политики по заетостта (АПЗ) е изправена пред значителни ограничения на капацитета за предоставяне на подкрепа на пазара на труда и създаване на работни места за уязвимите групи. През 2025 г. в специфичните за България препоръки за беше подчертана необходимостта от справяне с недостига на работна ръка чрез ефективно прилагане на мерки за увеличаване на равнището на заетост на хората с увреждания, хората с по-ниско равнище на образование, ромите и хората извън работната сила и за справяне с недостига на здравни специалисти. Въпреки някои положителни резултати продължават да съществуват предизвикателства. Очаква се подобряването на достъпа до интегрирани услуги по заетостта и социални услуги да подобри резултатите на пазара на труда и социалното приобщаване.

Резултатите в областта на заетостта остават добри, но работната сила продължава да намалява и все още има регионални различия. През 2025 г. равнището на заетост (за възрастовата група 20—64 години) нарасна до 77,0 % от 76,8 % през 2024 г., което е малко над средното за ЕС равнище от 76,1 %. Това означава, че

България като цяло е на път да постигне националната си цел за заетост от 79 % за 2030 г. Въпреки това, подобно на цялостното демографско развитие, общата заетост намаля за трета поредна година. Коефициентът на безработица (за възрастовата група 15—74 години) остана на рекордно ниски равнища от 3,5 % (ЕС: 6 %). Коефициентът на дълготрайната безработица също се подобри значително през 2025 г. (1,5 % спрямо ЕС: 1,9 %), но делът на дълготрайно безработните лица от 42,3 процентни пункта остана с почти 11 процентни пункта над средния за ЕС. Равнищата на неактивност не са се подобрили през 2025 г. В перспектива се очаква България да загуби една трета от населението си в трудоспособна възраст до 2060 г. ⁽²⁸⁷⁾. Подобренията в коефициентите на плодовитост (от 2022 г. насам) и обръщането на нетната изходяща миграция (от 2020 г. насам) ⁽²⁸⁸⁾ са положителни признаци, но недостатъчни, за да компенсират дългогодишната отрицателна тенденция. Демографските промени показват големи регионални различия: намаляването на населението между 2011 г. и 2021 г. варира от 1,3 % в столичния регион до 25,4 % в северозападните райони ⁽²⁸⁹⁾. Въпреки че нетната миграция става положителна, емиграцията продължава да води до изтичане на мозъци, като много от напускащите са млади хора или хора в

⁽²⁸⁷⁾ ОИСП (2025 г.), *Optimising Processes and Services at Bulgaria's National Employment Agency, Connecting People with Jobs*, OECD Publishing, Paris (Оптимизиране на процесите и услугите в Националната агенция по заетостта на България, Сързване на хората с работните места, OECD Publishing, Париж, <https://doi.org/10.1787/4e79e9db-en>).

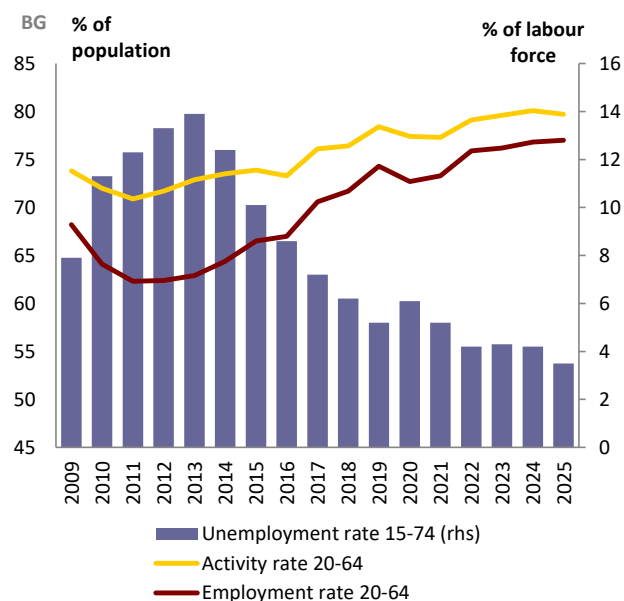
⁽²⁸⁸⁾ Вж. данни от Българския национален статистически институт: https://www.nsi.bg/sites/default/files/files/data/timeseries/Pop_1.3.2_birth_DR.xlsx.

⁽²⁸⁹⁾ НСИ, преброяване 2021 г.

трудоспособна възраст ⁽²⁹⁰⁾. Въпреки известно сближаване през последните години продължават да съществуват значителни регионални различия на пазара на труда, като заетостта в Северозападния регион изостава от водещия Югозападен регион с почти 10 процентни пункта (71,6 % спрямо 81,5 %).

Графика А11.1: **Ключови показатели на пазара на труда**

Източник: Евростат, Наблюдение на работната сила [lfsi_emp_a, une_rt_a]

Уязвимите групи са изправени пред трайни пречки пред участието, тъй като активните политики по заетостта имат ограничен обхват и въздействие. Делът на младите хора, незаети с работа, учене или обучение (NEET), се е увеличил до 13,8 % за първи път от 5 години и остава над средното за ЕС равнище от 11 %. България има един от най-високите дялове на неактивните NEET (11,3 % спрямо ЕС: 6,7 %), като публичната служба по заетостта (ПСЗ) се затруднява с идентифицирането и ангажирането им. Засилването на обхвата на ПСЗ и предоставянето на услуги за тази група е от решаващо значение, тъй като съществува

⁽²⁹⁰⁾ Вж. [данни за миграцията на Националния статистически институт](#) и [Обзор на образованието и обучението](#) на студенти, учещи в чужбина.

риск тя да стане част от неформалната икономика. Младите хора с увреждания са особено засегнати: 86,6 % са били NEET през 2024 г. (спрямо ЕС: 29,8 %). Разликата в равнищата на заетост за хората със и без увреждания остава висока — 33,2 процентни пункта в сравнение със средната стойност за ЕС от 24,2 процентни пункта. Заетостта сред възрастните роми на възраст 20—64 години се е увеличила значително между 2021 г. и 2024 г. — от 47 % на 62 % ⁽²⁹¹⁾; това надхвърли целта на стратегията на ЕС за ромите от 2030 г., но все още е с почти 15 процентни пункта под националното равнище на заетост. Почти половината от ромите на възраст между 16 и 24 години не работят, не учат и не се обучават, което е трайна тенденция през последното десетилетие ⁽²⁹²⁾. В съответствие с препоръката от 2025 г. бяха предприети някои мерки за повишаване на равнищата на заетост на уязвимите групи. Акцентът върху хората с увреждания обаче е поставен върху защитените предприятия, а не върху отворения пазар на труда. През 2025 г. са функционирали 14 центъра за активизиране, в които са работили 140 експерти по активизиране, насочени към неактивните лица, по-специално ромите. През 2025 г. бяха приети или навлязоха в етап на изпълнение мерки за активни политики по заетостта на обща стойност над 50 милиона евро с подкрепа от Европейския социален фонд плюс (ЕСФ+), насочени към уязвими групи, включително маргинализирани общности. Публичната служба по заетостта страда от пропуски във вътрешната организация, по-специално по отношение на: i) включване на ориентираността към клиентите в управлението на ефективността; ii) засилване на основаната на резултатите

⁽²⁹¹⁾ Доклад на Агенцията на ЕС за основните права (FRA): Rights of Roma and Travellers in 13 European countries (Правата на ромите и пътуващите общности в 13 европейски държави). Основни резултати — [Проучване за ромите от 2024 г. | Агенция на Европейския съюз за основните права](#).

⁽²⁹²⁾ Пак там.

оценка на активните политики по заетостта; и iii) прилагане на рамки за управление на риска и за качеството.

Резултатите в областта на заетостта продължават да са тясно свързани с образователните постижения. Равнището на заетост на хората с най-много прогимназиален етап на средното образование бе едва 46 %, с 45,5 процентни пункта по-ниско, отколкото при лицата с висше образование (в сравнение със средна разлика от 28,6 процентни пункта в ЕС). Едва 3 % от ромите на възраст 30—34 години са с образователна степен след завършено средно образование ⁽²⁹³⁾, което значително ограничава достъпа им до висококвалифицирани работни места. Въпреки съфинансираните от ЕСФ+ проекти и правните мерки, предназначени да увеличат възможностите за заетост на хората с увреждания, разликата в заетостта между тях и хората без увреждания не намалява съществено. Това навежда на мисълта, че има пропуски в ефективността на тези мерки, по-специално при прехода от образование към заетост чрез насърчаване на универсалния замисъл, цифровите умения и професионалното обучение, отразяващи нуждите на тази група.⁽²⁹⁴⁾ Интегрирани услуги за заетост и социално подпомагане се предоставят в 76 центъра за заетост и социално подпомагане, но разширяването на обхвата е в застой. Планираните за ПСЗ мерки, които биха могли да стимулират активизирането и заетостта на уязвимите групи, включват: i) създаването на регистър на неактивните лица; ii) развитието на виртуално бюро по труда; и iii) приложение, което да помага на търсещите работа да намерят подходящо за

тях обучение. Продължават да са налице предизвикателства при ангажирането на работодателите и разработването на по-ефективни мерки, насочени към уязвимите групи.

Недостигът на работна ръка продължава да е налице поради значителното търсене на вече свития пазар на труда, макар търсенето да показва признаци на намаляване. Процентът на свободните работни места е малък от повече от десетилетие (0,7—0,9 %). При все това годишното проучване на ПСЗ сред работодателите от 2025 г. ⁽²⁹⁵⁾показва, че търсенето на работници остава силно, като се прогнозира нужда от над общо 230 000 допълнителни работници (7,9 % от работната сила), което е с 11,8 % по-малко от отчетеното през 2024 г. Машинните оператори, строителните работници, сервитьорите, готвачите и шивачите са най-търсените квалифицирани работници. Търсенето сред професиите, изискващи висше образование или специализирано обучение, е било най-силно за учители, водачи на превозни средства, медицински сестри и лекари. Търсенето на нискоквалифицирана работна ръка се увеличи, като се наблюдаваха значителни регионални дисбаланси, тъй като някои региони отчетоха излишък от нискоквалифицирана работна ръка⁽²⁹⁶⁾. В ЕС България е държавата с едно от най-високите равнища на едновременно излишък и недостиг на професии, което показва ограничена географска мобилност на работниците.⁽²⁹⁷⁾ Освен това данните от проучване на ЕС показват, че над средния брой работодатели очакват недостигът на работна ръка да ограничи

⁽²⁹³⁾ Проведено от FRA проучване относно ромите за 2024 г.

⁽²⁹⁴⁾ Европейски семестър за периода 2025—2026 г. Информационен фиш по държави относно равенството на хората с увреждания: България, <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=28103&langId=en>.

⁽²⁹⁵⁾ [Проучване на ПСЗ сред работодателите за 2025 г.](#)

⁽²⁹⁶⁾ Вж. [вебстраницата](#) на EURES за България, 24 февруари 2025 г.

⁽²⁹⁷⁾ Европейски орган по труда (2025 г.), EURES, Доклад относно недостига и излишъка на работна ръка за 2024 г., Служба за публикации на Европейския съюз, Люксембург, стр. 20.

производството: ⁽²⁹⁸⁾: 34,1 % от дружествата в сектора на услугите (ЕС: 23,1 %). 39,7 % в промишлеността (ЕС: 17,5 %) и 42,3 % в строителството (ЕС: 27,5 %). Застаряващата работна сила изостря съществуващия недостиг на персонал в сектора на здравеопазването (вж. приложение 15): през 2023 г. всеки пети лекар и всяка пета медицинска сестра ⁽²⁹⁹⁾ са продължили да работят след пенсионирането си, а броят на медицинските сестри е намалял⁽³⁰⁰⁾. След опростяване на процедурите и по-гъвкаво прилагане на действащите правила броят на разрешенията за работа, издадени за граждани на държави извън ЕС се е увеличил с 42 % през 2025 г. Това увеличение спомага за справянето с недостига на работна ръка в сектори като туризма, строителството, транспорта и промишлеността.

Силният растеж на заплатите продължи да изпреварва повишаването на производителността, но разходите за труд за единица продукция остават сред най-ниските в ЕС. Растежът на заплатите бе 10,4 % през 2025 г. след увеличения с повече от 13 % между 2022 г. и 2024 г. Този растеж е доста над средния за ЕС, но се очаква да спадне до 5,7 % през 2026 г. и 4,3 % през 2027 г. През последното десетилетие растежът на заплатите надхвърли това, което можеше да се очаква въз основа на макроикономически фактори ⁽³⁰¹⁾. Разходите за труд за единица продукция нараснаха с 10,8 % през 2022 г., 12,8 % през 2023 г., 11,5 % през 2024 г. и 9,4 % през 2025 г., но

⁽²⁹⁸⁾ Източник: [Европейски проучвания на бизнеса и потребителите](#), данни до октомври 2025 г.

⁽²⁹⁹⁾ ОИСП/Европейска обсерватория за здравни системи и политики (2025), Здравен профил по държави 2025 г.: *България. Състоянието на здравеопазването в ЕС*.

⁽³⁰⁰⁾ OECD Data Explorer.

⁽³⁰¹⁾ Референтните стойности за заплатите се прогнозираят посредством развитието на инфлацията, производителността и равнището на безработицата.

остават сред най-ниските в ЕС ⁽³⁰²⁾. Реалните заплати се увеличиха с 5,2 % през 2025 г. след растеж от 11,3 % през 2024 г. Въпреки че прогнозите са този растеж да се забави още повече, очаква се той да остане над средното равнище за ЕС през 2026 г. — 1,5 %, което отразява както стабилния растеж на номиналните заплати, така и спада в инфлацията (от 8,6 % през 2023 г. на 4,2 % през 2026 г.). Законоустановената минимална работна заплата се увеличи с 86,7 % между януари 2022 г. и януари 2026 г., което представлява увеличение с 48,1 % в реално изражение. Производителността на труда се увеличи с по-бавни темпове, достигайки най-високото си равнище от 7 % на годишна база през 2021 г. В съответствие със законово определената автоматична индексация минималната работна заплата достигна 620 EUR през януари 2026 г. (увеличение с 12,6 % спрямо 2025 г.). Въпреки това, дори при относително ниски разходи за труд за единица продукция и забавяне на растежа на реалните заплати, мащабът на увеличенията на заплатите през последните години оправдава внимателното наблюдение, за да се оцени потенциалното им въздействие върху конкурентоспособността.

Качеството на работните места е със смесени характеристики: висока бедност сред работещите и ниски равнища на безопасност на труда и колективно договаряне, поради което има риск да бъде неутрализирано спечеленото от нарастващите заплати и относително сигурната заетост. Въпреки неотдашните увеличения на реалните заплати, в България процентът на бедност сред работещите е един от най-високите (11,5 % спрямо ЕС: 8,3 % през 2025 г.) и лицата с ниски работни заплати (26,8 % спрямо ЕС: 14,7 % през 2022) в ЕС.

⁽³⁰²⁾ През 2024 г. разходите за труд за единица продукция са били 10,6 EUR на час, а средната стойност за ЕС е била 33,5 EUR.

Недоброволната временна заетост е под средната за ЕС, което предполага по-добра от средната сигурност на работното място, което е логично предвид свития пазар на труда: само 1,5 % от служителите не са успели да намерят постоянна работа или работа на пълно работно време през 2024 г. в сравнение с 3,4 % в ЕС. Резултатите по отношение на безопасността на работното място обаче са слаби в съответствие с десетилетната тенденция, която е трайно предизвикателство за подобряването на качеството на работните места. През 2023 г. в България заболяемостта от злополуки с фатален изход е била една от най-големите в ЕС — 3,51 на 100 000 наети лица (над два пъти по-голяма от средната за ЕС, която е 1,63).

Социалният диалог в България среща много пречки, а официалното приемане и прилагането на ключови мерки изостава.

Колективното договаряне е обхванало само 16,2 % от работниците през 2023 г. ⁽³⁰³⁾, но леко се е увеличило през последното десетилетие след рязка отрицателна тенденция ⁽³⁰⁴⁾. В България процентът на синдикална плътност (15,2 % през 2020 г.) и гъстота на организациите на работодателите (60,4 % през 2020 г.) е сред най-малките в ЕС ⁽³⁰⁵⁾. Преобладаващото равнище на колективно договаряне е на равнището на дружеството, но броят на действащите колективни трудови договори на равнището на дружеството е намалял с 30 % между 2011 г. и 2024 г., докато броят на обхванатите работници предимно е нараснал. На национално равнище в България има само ограничен брой

споразумения на секторно равнище и няма колективно договаряне. Сред причините за относително слабия обхват на колективното договаряне са промените в икономиката, като все по-голям дял от МСП не разполагат нито със структури ⁽³⁰⁶⁾ за колективно договаряне, нито с механизми за колективно договаряне на браншово равнище. За да се укрепи допълнително капацитетът на социалните партньори и да се подкрепят съвместните инициативи, ЕСФ+ отпусна 22,3 милиона евро и изпълнението вече е в ход. Беше приет план за насърчаване на колективното договаряне през периода 2026—2030 г., включващ цел от 20 %, която да бъде постигната до 2030 г. През 2025 г. бяха изготвени предложения за правни изменения с цел подобряване на колективното договаряне. Те обаче все още не са приети и приложени. Последните резултати от обществените консултации (напр. относно проектобюджета за 2026 г. и механизма за минимална работна заплата) показват ограничено и неравномерно участие на работодателите, синдикалните организации и гражданското общество и трудности при започването на конструктивни дискусии.

Недостигът на умения оказва отрицателно въздействие върху конкурентоспособността и забавя напредъка по двойния преход.

България е сред държавите членки с голям брой професии, изпитващи както пред недостиг, така и излишъци. ⁽³⁰⁷⁾ Поради едно от най-високите равнища на интензитет на емисиите в производството в ЕС и по-слаба от средната заетост в сектора на околната среда държавата изглежда недостатъчно подготвена за екологичния преход. България е също страната с един от най-големия докладван брой професии, свързани с екологичния преход или адаптирането към изменението на климата, които са изпитвали

⁽³⁰³⁾ Данни, предоставени в съответствие с член 10, параграф 2 от Директива (ЕС) 2022/2041.

⁽³⁰⁴⁾ Müller, T., Vandaele, K. и Waddington, J. (eds), *Collective bargaining in Europe: towards an endgame* (Колективно договаряне в Европа: към крайната цел), ETUI, Брюксел, 2019 г., том I и [Планът за насърчаване на колективното договаряне за периода 2026—2030 г. в България](#).

⁽³⁰⁵⁾ ОИСП/AIAS ICTWSS v2.0.

⁽³⁰⁶⁾ В МСП работят повече от 75 % от работната сила.

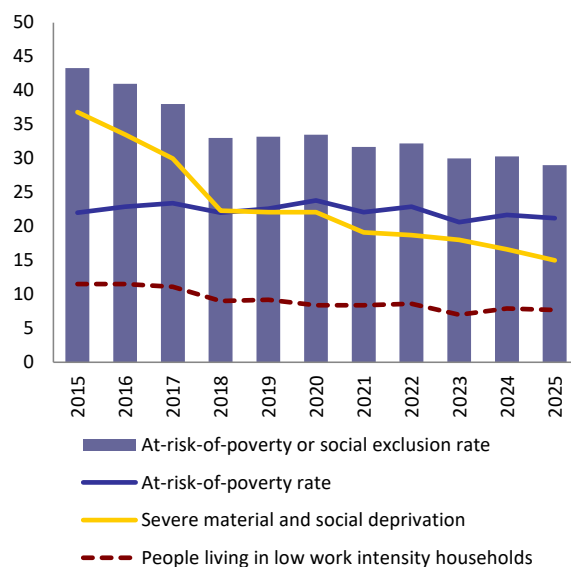
⁽³⁰⁷⁾ Европейски орган по труда, цитирано по-горе.

недостиг през 2025 г. Сред тях са електроинженери, техници по климатизация и охлаждане, както и шофьори на тежкотоварни автомобили и камиони. Напредъкът по отношение на цифровия преход също бе ограничен: тъй като България полага усилия да постигне целите на цифровото десетилетие на ЕС, цифровите умения продължават да бъдат ключово предизвикателство за функционирането и конкурентоспособността на пазара на труда. Делът на населението на възраст 16—74 години с поне основни цифрови умения се е увеличил умерено до 38,3 % през 2025 г. (от 35,5 % през 2023 г.), но все още е доста под средния за ЕС от 60,4 %. Слабите цифрови умения ограничават използването на онлайн администрация и здравни и банкови услуги и създават риск съществуващите социални и регионални различия да се задълбочат. Освен това делът на специалистите в областта на ИКТ в общата заетост бе под средния за ЕС (4,8 % спрямо ЕС: 5 %) и едва 8,6 % от дружествата са докладвали, че са използвали ИИ в сравнение с 20 % в ЕС. Изпълнението на политиките също изостава: резултатите от ключов проект в областта на цифровите умения, съфинансиран от Механизма за възстановяване и устойчивост, бяха значително намалени, а дейностите за обучение по линия на Фонда за справедлив преход за регионите, които са най-силно засегнати от екологичния преход, бяха забавени.

България продължава да е изправена пред значителни социални предизвикателства.

Въпреки напредъка в постигането на целта за 2030 г. по отношение на бедността, в България рискът от бедност или социално изключване (ИРБИ) е на едно от най-високите равнища в ЕС, особено за уязвимите групи като децата, хората с увреждания и ромите. Неравенството в доходите остава голямо, утежнено от ограничения капацитет на социалните трансфери и подпомагането на минималните доходи да намалят бедността. Адекватността и устойчивостта на системата за социална сигурност — по-специално на пенсиите — са неблагоприятно засегнати от ясно изразения демографски спад. Въпреки че социалните услуги и услугите за полагане на грижи се развиват към грижи в общността и домашни грижи, проблемите с достъпа продължават, особено в селските райони. Недостигът на персонал, лошите условия на труд и недостатъчното обучение в сектора на грижите също възпрепятстват предоставянето на услуги в общността в подкрепа на самостоятелния живот и прехода към домашни грижи за възрастни с увреждания. В специфичните за държавата препоръки за 2025 г. се подчертават проблемите със справянето с енергийната бедност и социалното приобщаване, както и с достъпа до здравни услуги. Може да се очаква, че решаването на тези проблеми ще допринесе за устойчив и приобщаващ растеж.

Графика А12.1: Компоненти на равнището на ИРБИ, 2015—2025 г.

% от цялото население

Източник: Евростат, статистика на ЕС за доходите и условията на живот (EU-SILC) [ilc_peps01n, ilc_li02, ilc_md5d11, ilc_lvhl11n]

Рисковете от бедност и социално изключване се различават значително по възраст, местожителство, етническа принадлежност, увреждания и трудов статус. Трайните рискове от бедност са резултат от комбинация от фактори, като например ограниченото въздействие на социалните обезщетения, но също така и неравните възможности и ограничения достъп до качествено приобщаващо образование, здравеопазване (вж. приложение 15) и социални услуги (включително достъпни социални жилища, вж. приложение 16). Това е така особено в селските райони и за групите в неравностойно положение, по-специално ромите и хората с увреждания. Децата са сред най-засегнатите, като дялът на ИРБИ е бил 33,1 % през 2025 г. (ЕС: 24,3 %) и равнището на образование на родителите, което влияе съществено на детската бедност. Възрастните хора (на възраст 65 и повече години) също са изложени на по-голям риск, като 35,3 % от тях живеят в бедност или социално изключване (ЕС: 18,8 %). Хората с увреждания и ромското население са с най-голям процент на ИРБИ — съответно 42,3 %

и 77,8 %. Вероятността домакинствата в селските райони да бъдат изложени на риск от бедност или социално изключване е два пъти по-голяма (40,8 %) в сравнение с домакинствата, живеещи в градовете (20,9 %). Освен това съществуват големи разлики на регионално равнище, като процентът на ИРБИ в Югоизточния регион е почти два пъти по-голям от този в Югозападния регион (35,8 % спрямо 19,8 %). За безработните в България също е вероятно да бъдат изложени на риск от бедност и социално изключване, като процентът е с повече от 3 процентни пункта по-голям от средния за ЕС (69,4 % спрямо 66,3 %).

Укрепването на аспектите на прилагането на Европейската гаранция за децата (ЕГД) ще бъде от ключово значение за постигането на целта да бъде намалена детската бедност до 2030 г. България е постигнала ограничен напредък по отношение на доброволната си цел да намали с 196 750 броя на децата, живеещи в бедност. ЕГД е основният инструмент, въведен за постигането на тази цел, но въпреки това продължават да съществуват предизвикателства при осигуряването на подходяща храна и здравословен хранителен режим, жилища на достъпни цени и достъп до ОГРДВ. Оперативният план за изпълнение на Европейската гаранция за децата за периода 2025—2026 г. е съсредоточен върху горепосоченото, като включва мерки като подготвителна работа за стратегия за жилищно настаняване, засилване на патронажните грижи за деца на възраст 0—3 години, създаване на рамка за здравословно хранене и установяване на стандарти за качество за ОГРДВ.

Енергийната и транспортната бедност остават относително големи. Делът на населението, което не е в състояние да поддържа дома си достатъчно топъл, намаля от 19 % през 2024 г. на 16,1 % през 2025 г. Въпреки това той остава значително над средния за ЕС — 8,8 % и е особено голям за

хората, изложени на риск от бедност — 33,1 %. Просрочените задължения по сметките за комунални услуги също са често срещани, отколкото в повечето други държави членки: През 2025 г. 17,2 % от българските домакинства са имали просрочени задължения по сметките за комунални услуги, което е над два пъти повече от средното за ЕС равнище от 7 %. От 2008 г. насам България отпуска целеви помощи за отопление, които са в полза на приблизително 340 000 уязвими домакинства годишно. В преразгледания план за възстановяване и устойчивост (ПВУ) се предвижда към Министерския съвет на България да бъде създадено координационно звено за справяне с енергийната бедност и разработването на информационна система за проследяване на засегнатите домакинства въз основа на правното определение за енергийна бедност. Те следва да бъдат въведени до юли 2026 г. С решение на Министерския съвет, прието през ноември 2025 г., беше създаден механизъм за координация в областта на енергийната бедност, който ще разработи дългосрочна стратегия за справяне с енергийната бедност в срок от шест месеца от създаването си. Той ще отговаря и за надзора на цялостното развитие на политиката, както и за предлагането на конкретни отговори. Освен това енергийноефективното саниране на многофамилните сгради е съобразено със стратегията за саниране на сградния фонд от 2050 г. Що се отнася до транспорта, остават актуални въпросите за финансовата достъпност, наличността (особено в Северна България — вж. приложение 18) и предпочитанията на потребителите. Склонността на хората да ползват влак за вътрешен транспорт е слаба (2,3 % за пътник-километри спрямо 8,4 % в ЕС). Зависимостта от частни автомобили за вътрешен транспорт остава силна — 86 %⁽³⁰⁸⁾(средна стойност за ЕС: 82 %), въпреки

⁽³⁰⁸⁾ Евростат, 2023 г.

факта, че процентът на хората, които не могат да си позволят автомобил, е по-голям от средния за ЕС (10 % спрямо 5,5 % през 2025 г.). 22,2 % от хората, изложени на риск от бедност, заявяват, че не са в състояние да си позволят автомобил, в сравнение със средната стойност за ЕС от 16,5 %.⁽³⁰⁹⁾ Очаква се разходите за транспортни горива да нараснат по-малко от средното за ЕС в резултат на схемата на ЕС за търговия с емисии за сградите и автомобилния транспорт (СТЕ2), но рисковете за финансовата достъпност остават силни за домакинствата с ниски доходи. Укрепването на финансовата достъпност и наличието на обществен транспорт е важно и в области с ограничен достъп, подкрепата за схеми за лизинг на превозни средства с нулеви емисии също може да бъде от полза. Очаква се разходите за отопление да нараснат по-малко от средното за ЕС поради слабата експозиция на обхванатите от СТЕ2 горива при потреблението на енергия от домакинствата и поради голямата зависимост от електроенергия. От 2026 г. Социалният фонд на ЕС за климата ще има за цел да спомогне за смекчаване на тези въздействия чрез целенасочени инвестиции в енергийна ефективност.

Неравенството в доходите остана много силно през 2025 г., като низходящата тенденция, наблюдавана от 2019 г. насам, спря след 2023 г. Доходите на най-богатите 20 % от населението са били 6,94 пъти по-големи от тези на най-бедните 20 %. Неравенството в доходите (измерено чрез съотношението S80/S20) остава сред най-големите в ЕС (ЕС: 4,62 %). Делът на S40/S100, който представлява групите с най-ниски доходи, т.е. най-бедните 40 % от

населението, възлиза на 17,7 % от общия доход и е сред най-малките в ЕС (21,9 %). Ефектът от данъците (вж. приложение 3) и социалните обезщетения за намаляването на неравенствата също остава сред най-слабите в ЕС (27 % спрямо 48 %).⁽³¹⁰⁾ Въздействието на данъците за намаляване на неравенствата беше особено слабо (само 4,7 % през 2024 г. спрямо средната стойност за ЕС от 16,5 %), което представлява спад в сравнение с 5,6 % през предходната година, като социалните обезщетения също имаха ограничен ефект (21 % в сравнение със средната стойност за ЕС от 34,6 %). По-широките последици от бедността поради ниски доходи са свързани с неравенството по отношение на достъпа до качествено образование и здравеопазване и интеграцията на пазара на труда.

Ефективността системата за социална закрила е ограничена за справянето с бедността. Разходите за обезщетения за социална закрила като дял от БВП бяха сред най-големите в ЕС (19,8 % спрямо 27,3 %) през 2024 г., особено за социално подпомагане, семейни обезщетения и обезщетения за безработица. Според рамката за сравнителен анализ на минималния доход⁽³¹¹⁾ България постоянно се представя много по-зле от средното за ЕС по отношение на адекватността на своята схема, като достига 19,1% от прага на бедността спрямо 56,3% за ЕС през 2023 г. Предварителните данни за 2024 г. сочат увеличение на адекватността след реформата на минималния доход от 2023 г., която сега се оценява на 38,1% от прага на ИРБ, което въпреки това е все още доста под средното за ЕС. През 2025 г.

⁽³⁰⁹⁾ В Центъра на Комисията за транспортната бедност няма данни за достъпността на обществения транспорт в България, тъй като данните за националната точка за достъп на България (създадена като част от делегиран регламент (ЕС) 2017/1926 (Делегирания регламент за ММТIS) не съществуват в изисквания формат на данните.

⁽³¹⁰⁾ *Economic Inequalities in the EU* (2024) (Икономически неравенства в ЕС (2024 г.). Европейска комисия: https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/document/download/960863c4-b2b3-45ac-a79b-e693d5cec7da_en?filename=20240712_Analytical%20paper_final.pdf.

⁽³¹¹⁾ Европейска комисия, Съвместен доклад за заетостта за 2026 г.

въздействието на социалните обезщетения (с изключение на пенсиите) върху намаляването на бедността остана слабо — 26,9%, което е значително под средното за ЕС — 33,2%. Някои работници с нестандартни форми на заетост (включително някои сезонни работници) и самостоятелно заетите (напр. земеделските стопани) имат ограничена социална закрила и са изправени пред значително по-високи равнища на бедност и лишения. През 2025 г. само 23,8 % от безработните в продължение на по-малко от 12 месеца са получавали обезщетения за безработица (ЕС: 37,7 %). Системата за социална закрила наскоро беше укрепена чрез реформата на минималния доход, което доведе до по-добра адекватност и по-широк обхват. Въпреки подобренията обаче, включително по отношение на други схеми, като например обезщетенията за инвалидност, ефективността на системата за справяне с бедността остава ограничена ⁽³¹²⁾. Въпреки усилията на България има достатъчно възможности за допълнителни мерки за подобряване на достъпа до социална закрила, в съответствие с препоръките на Съвета от 2019 г. и 2023 г. ⁽³¹³⁾.

Бързият демографски спад оказва все по-голям натиск върху адекватността и устойчивостта на системата за социална сигурност. Очаква се хората над 65 години да съставляват по-голям дял от населението до 2070 г., като този дял ще се увеличи до 31% в сравнение с 22% през 2022 г. ⁽³¹⁴⁾. През 2024 г. съвкупният коефициент на заместване на пенсиите (с изключване на

други социални обезщетения)⁽³¹⁵⁾ малко нарасна от 0,44 на 0,46 (под средната стойност за ЕС от 0,60), но теоретичните коефициенти на заместване се очаква да намалее в дългосрочен план. Автоматичната индексация доведе до известни подобрения в адекватността на пенсиите през последните години, като те се увеличиха с 8,6 % през юли 2025 г., а за юли 2026 г. е планирана допълнителна индексация от 7,8 %. Въпреки това трудната макроикономическа среда насочи вниманието към фискалната устойчивост на системата за социална сигурност, особено с оглед на прогнозите, че само през 2026 г. пенсиите ще възлизат на 11,3 % от БВП. Министерството на труда и социалната политика на България работи по пътна карта за пенсиите, в която ще бъдат набелязани потенциални реформи и мерки за балансиране на опасенията, свързани с адекватността и устойчивостта. Народното събрание прие изменения във втория и третия стълб на пенсионната система, за да стимулира гъвкавостта и инвестициите, но новата пенсионна схема ще започне да се прилага през 2027 г. Освен това задържането на възрастните хора на пазара на труда ще бъде от жизненоважно значение, наред с допълнителни стъпки като разширяване на цялостното участие на пазара на труда и насърчаване на частните пенсионни спестявания, за да се осигури по-стабилна система за социална сигурност в дългосрочен план.

Достъпът до услуги за дългосрочни грижи (ДСГ) е възпрепятстван от липсата на финансова достъпност и недостатъчната наличност, особено в селските райони. Финансовата достъпност на дългосрочните грижи е най-голямата пречка пред достъпа. През 2024 г. 29,4 % от

⁽³¹²⁾ Преглед на ОИСР на пазара на труда и социалната политика — България, 2025 г., стр. 69.

⁽³¹³⁾ Препоръка на Съвета от 8 ноември 2019 г. относно достъпа на работниците и самостоятелно заетите лица до социална закрила (2019/С 387/01); Препоръка на Съвета от 30 януари 2023 г. относно адекватен минимален доход, гарантиращ активно приобщаване (2023/С 41/01).

⁽³¹⁴⁾ 2024 Ageing Report – Country Fiche for Bulgaria (Доклад от 2024 г. относно застаряването на населението — Информационна страница за България).

⁽³¹⁵⁾ Това съотношение се определя като brutния медианен индивидуален пенсионен доход (за възрастовата група 65—74 години) спрямо brutния медианен индивидуален доход от труд (за лицата на възраст 50—59 години).

хората, които са се нуждаели от дългосрочни грижи, но не са ползвали (повече) професионални услуги за домашни грижи, заявяват, че това се дължи на финансови причини (спрямо 10,6 % в ЕС). Обществената социална закрила за домашни грижи е ограничена със сравнително големи преки разходи от страна на пациентите. Предоставянето на дългосрочни грижи е възпрепятствано и от недостига на (добре обучени) работници, полагащи грижи, съчетан с непривлекателни условия на труд и заплащане. Броят на работниците в сектора на ДСГ на 100 лица на възраст 65 и повече години е 2,4 спрямо 3,2 в ЕС, а брутно почасово възнаграждение за работниците в сектора на ДСГ възлиза едва на 64,2 % от заплатите в други сектори (спрямо 89,2 % в ЕС). Предизвикателствата, свързани с персонала, се усложняват от ограниченото обучение за целенасочена, ориентирана към човека подкрепа, недостатъчния капацитет за оценка на нуждите и планиране на услугите и постоянния недостиг на инвестиции в подходяща инфраструктура. Въпреки недостатъчния достъп и големите неудовлетворени нужди системата за ДСГ продължава да бъде недостатъчно финансирана, като публичните разходи са сред най-малките в ЕС (0,5 % спрямо 1,7 % в ЕС през 2022 г.) и до голяма степен са обхванати от МВУ, Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР) и Европейския социален фонд плюс (ЕСФ+) през последните години.

Достъпът, финансовата достъпност и качеството на социалните услуги се подобряват, но продължават да са налице предизвикателства. Като част от ПВУ България прие Наредбата за качеството на социалните услуги (2022 г.) и националната карта на социалните услуги (2024 г.), които положиха основите за бъдещи инвестиции в достъпността, качеството и привлекателността на социалните услуги. През 2024 г. 82 % от всички социални услуги обаче са били

предоставяни в градските центрове, а само 18 % в селските райони. Правителството подготвя нови финансови стандарти за всички социални услуги, като взема предвид по-широката реформа. Във връзка с това то възнамерява да измени Наредбата за качеството на социалните услуги през 2026 г., за да укрепи съществуващите стандарти за социални услуги с намерението да бъде повишена тяхната ефективност и да бъде осигурено качество. Финансирането по линия на ЕСФ+, ЕФРР и МВУ, заедно с националното съфинансиране, в размер на 950 милиона евро е насочено към решаване на въпроси, свързани с качеството, достъпа и човешките ресурси. Независимо от постигнатия напредък, продължават да бъдат от значение по-нататъшното насърчаване на ориентиран към хората подход и непрекъснатата подкрепа за устойчивия преход към модел, основан на общността.

За повишаването на конкурентоспособността на българската икономика и подкрепата за екологичния и цифровия преход са необходими допълнителни действия на политиката за подобряване на уменията и образованието. В специфичните за България препоръки за 2025 г. се посочва необходимостта от укрепване на основаното на компетентности преподаване и учене и от подобряване на качеството на преподаването чрез първоначално, непрекъснато и основано на нуждите обучение на учителите. Освен това качеството, пригодността към нуждите на пазара на труда и приобщаващия характер на образованието и обучението трябва да бъдат подобрени, по-специално за ромите и другите групи в неравностойно положение. И накрая, необходими са действия за повишаване на ефективността на придобиването на умения, за да се стимулира конкурентоспособността и да се подкрепи екологичният и цифровият преход. България все още има недостатъци по отношение на качеството и равнопоставеността в образованието, включително образованието и грижите в ранна детска възраст (ОГРДВ). Образователните резултати и основните умения остават тревожно слаби, особено по математика, както и за учениците в неравностойно положение, включително ромите. Недостигът на умения, по-специално на екологични и цифрови умения, се изостря от ниските равнища на учене за възрастни и слабото съответствие на професионалното образование и обучение (ПОО) и висшето образование с нуждите на пазара на труда. България се справя с предизвикателствата в областта на образованието, като понижава възрастта за задължително образование, премахва таксите за детски градини, инвестира в лаборатории в областта на науката, технологиите, инженерството и математиката (НТИМ) в училищата и в центровете за НТИМ, изменя Закона за ПОО и предоставя стипендии за обучение в

областта на НТИМ. Тези мерки са подкрепени от финансиране от ЕС, за да се гарантира равенство и съответствие с пазара на труда, но въздействието им все още предстои да се види.

Въпреки общата възходяща тенденция слабото участие на децата в неравностойно положение, включително ромите, в качествено ОГРДВ подхранва различията и неравенствата в ученето. Въпреки увеличението с 3,8 процентни пункта (п.п.) спрямо 2023 г., участието в професионални грижи за деца на възраст 0—3 години остана под средното за ЕС през 2024 г. (21,2 % спрямо ЕС: 39,5 %, леко увеличение до 22,1 % през 2025 г. спрямо ЕС: 40,5 %) и националната цел от Барселона за 2030 г. (30 %), ⁽³¹⁶⁾ отчасти поради липсата на структури и разпоредби за родителски отпуск. За децата на възраст от три години до началната възраст на задължителното образование записването леко се е увеличило до 89,3 % през 2024 г. (средна стойност за ЕС: 95 %), като през последното десетилетие продължи постепенното нарастване. България намали възрастта за задължително образование на четири години и премагна таксите за детски градини, но продължават да съществуват предизвикателства, включително недостиг на капацитет в градските райони и по-слабо участие сред децата в неравностойно положение, особено ромите, чийто брой на записаните въпреки това е нараснал до 68 % (в сравнение с 58 % през 2021 г.)⁽³¹⁷⁾. Прилагането на новата рамка за качество на ОГРДВ среща трудности поради разпокъсаното предоставяне на услуги, непоследователните разпоредби и слабите системи за мониторинг и оценка. С помощта на Инструмента на ЕС за техническа подкрепа (ИТП) България работи за

⁽³¹⁶⁾ България зададе национална цел от 25 % в своя план за действие във връзка с Гаранцията за децата.

⁽³¹⁷⁾ Проучване на ромите, проведено от Агенцията на Европейския съюз за основните права, 2024 г. и 2021 г.

създаването на всеобхватна система за мониторинг и оценка.

Ниското и намаляващото равнище на владеене на основни умения сред младите хора отразява наличието на структурна пречка пред развитието на умения. През 2022 г. около половината от 15-годишните в България не са постигнали задоволителни резултати по математика (53,6 %), четене (52,9 %) и природни науки (48 %), което е около два пъти повече от средните стойности за ЕС (съответно 29,5 %, 26,2 % и 24,2 %)⁽³¹⁸⁾ и представлява увеличение с 10 процентни пункта от 2012 г. насам, повече от средното за ЕС, с особено силно разделение между селските и градските райони (вж. приложение 19). Междувременно само 3,1 % са постигнали най-добри резултати по математика (средна стойност за ЕС: 7,9 %). 2,2 % по четене (средна стойност за ЕС: 6,5 %) и 1,4 % по природни науки (средна стойност за ЕС: 6,9 %), което ограничава резерва за иновации и високи постижения. Само 52,1 % от хората на възраст между 16 и 19 години са имали поне основни или над основните цифрови умения през 2023 г. (средна стойност за ЕС: 66,5 %) ⁽³¹⁹⁾. Тези резултати открояват предизвикателствата, свързани с учебната програма и качеството, които възпрепятстват постиженията на студентите и участието във висшето образование, особено в областта на НТИМ. България инвестира в компетентности в областта на НТИМ чрез своята национална програма „Изграждане на училищна STEM среда“, допълнена от лаборатории в областта на НТИМ в 2 000 училища — финансирани от Механизма за възстановяване и устойчивост (МВУ) — и национален център за НТИМ с три регионални центъра за обучение. Освен

това България постави началото на националната програма „Умения на фокус“ за учебната 2025/2026 година, за да осигури модулни интервенции в областта на основните умения за детските градини и училищата, като същевременно генерира данни, които да послужат за основа при разработването на бъдещите политики ⁽³²⁰⁾.

Запазващите се социално-икономически неравенства сериозно възпрепятстват развитието на основните умения на уязвимите ученици. През 2022 г. България е била държавата в ЕС с най-ниското равнище на равнопоставеност в образованието, като само 2,5 % ⁽³²¹⁾ от учениците в неравностойно положение са постигнали добри резултати по PISA (ниво 4) в поне едно основно умение (средна стойност за ЕС: 16,3 %), което представлява спад спрямо 8,2 % през 2015 г. (средна стойност за ЕС: 21,1 %). Това трябва да бъде съпоставено с 33,4 % от връстниците в благоприятно положение (средна стойност за ЕС: 59 %). 62 % от учениците от най-бедния квартал постигат слаби резултати и по трите основни умения (средна стойност за ЕС: 28,8 %). Последните национални оценки разкриват силна социална сегрегация, докато проследяването в седми клас показва задълбочаване на социално-икономическите неравенства с напредването на учениците⁽³²²⁾. Тези предизвикателства се усложняват от прекомерното представителство на учениците в неравностойно положение в ПОО и широкото разпространение на малки училища в извънградските райони, като и двете са свързани с по-слаби резултати по отношение на основните умения, което свидетелства за по-широки проблеми в

⁽³¹⁸⁾ ОИСП (2023 г.), PISA 2022 Results (Volume I): The State of Learning and Equity in Education (Резултати от PISA 2022 г. (том I): Състоянието на ученето и равнопоставеността в образованието).

⁽³¹⁹⁾ Европейско социално изследване за 2023 г. — индекс DESI.

⁽³²⁰⁾ Министерство на образованието (2025г.) Национална програма „Умения на фокус“.

⁽³²¹⁾ Низходяща тенденция: 8,2 % през 2015 г. и 4,2 % през 2018 г.

⁽³²²⁾ ОИСП (2025 г.). [Образование и умения в България.](#)

учебната програма и качеството, както и разпокъсаността на училищната мрежа⁽³²³⁾.

Въпреки цялостния напредък в намаляването на преждевременното напускане на училище, трайните пропуски в основните умения подчертават недостига от целенасочени политически намеси. Преждевременното напускане на училище малко се увеличи до 8,6 % през 2025 г. (средна стойност за ЕС: 9,1 %), след неотклонен спад от 13,9% през 2019 г., оставайки силно в селските райони (18,6 %) и сред ромите (55 %)⁽³²⁴⁾. Подобренията произтичат от усилията за реинтеграция на децата, които не ходят на училище, и за намаляване на процента на преждеременно напускащите училище чрез широкомащабни коригиращи образователни и социални мерки, съфинансирани от Европейския социален фонд (ЕСФ/ЕСФ +). Сред трайните предизвикателства обаче са нередовната посещаемост, като например закъснения и дългосрочни отсъствия, както и несигурността относно ефективността на коригиращите мерки за подобряване на резултатите, за които е необходима допълнителна оценка⁽³²⁵⁾.

Образованието е основен двигател за приобщаването на ромите, но въпреки това се запазват училищната сегрегация, преждевременното напускане на системата на образованието и обучението и ниската образователна степен. Въпреки мерките за премахване на сегрегацията делът на ромските деца, посещаващи сегрегирано образование, се е увеличил от 64 % през 2021 г. на 70 % през 2024 г. Макар 89% да са посещавали образование през задължителна училищна възраст в страната

(4—16 години) през 2024 г., 55% от техните по-възрастни връстници на възраст 18—24 години са напуснали образованието или обучението преждевременно. През 2024 г. само 42 % от ромите на възраст 20—24 години са завършили поне гимназиален етап на средното образование (срещу 90 % за населението като цяло), а едва 3 % от ромите на възраст 30—34 години са завършили висше образование⁽³²⁶⁾. ЕСФ+ подкрепя образователната интеграция на ромите от ОГРДВ до висшето образование с целенасочени и общи мерки. От 2018 г. насам в училищата и детските градини работят образователни медиатори. Тяхната роля беше разширена през 2024 г., като те бяха добавени към списъка с професиите в областта на ПОО и техният брой беше увеличен, което потенциално засили въздействието им в ромските общности.

Прекалено сложната учебна програма и небалансираните учебни часове продължават да възпрепятстват развитието на основни умения. Учебната програма от 2016 г., основана на компетентности, продължава да бъде силно съсредоточена върху съдържанието, с ограничена ефективност поради недостатъчната подкрепа за учителите и професионалното им развитие, неравномерното регионално прилагане и неуеднаквените практики за оценка⁽³²⁷⁾. Средното образование отдава предпочитание на чуждите езици и профилиращите предмети за сметка на основните умения, което влошава резултатите по отношение на основните умения. През 2025 г. Министерството на образованието предложи два допълващи се подхода, които да се съсредоточат върху развитието на умения: бързо увеличаване на часовете за преподаване на основни

⁽³²³⁾ ОИСП (2025 г.). [Образование и умения в България](#).

⁽³²⁴⁾ Проучване на ромите, проведено от Агенцията на Европейския съюз за основните права, 2024 г.

⁽³²⁵⁾ ОИСП (2025 г.). [Образованието и уменията в България](#).

⁽³²⁶⁾ Проучване на ромите, проведено от Агенцията на Европейския съюз за основните права, 2024 г.

⁽³²⁷⁾ ОИСП (2023 г.) Skills Strategy Bulgaria (Стратегия за уменията в България).

умения, без да се разширява съдържанието на знанията за тях⁽³²⁸⁾, и концепция за дългосрочно преразглеждане на учебната програма, като се отдава приоритет на уменията и по-високата грамотност пред специализацията⁽³²⁹⁾. Тези усилия ще бъдат в съответствие с препоръките за увеличаване на броя на учебните часове (понастоящем под средния за ЕС), с методи на преподаване, ориентирани към ученика⁽³³⁰⁾. Междувременно България усъвършенства учебните програми за 5—7 клас с подкрепата на ИТП, за да усъвършенства обучението и преподаването, основани на компетенции, и да подобри резултатите от обучението.

Ниските равнища на основни умения разкриват големи предизвикателства по отношение на качеството на преподаването и подготовката на учителите. България е изправена пред постоянен недостиг на учители, особено в областта на НТИМ, на фона на застаряващата работна сила, като 32,9% от учителите в общообразователните специалности и 35% от учителите в професионалното образование са били поне на 55 години през учебната 2024/2025 година⁽³³¹⁾. Това поражда опасения относно наближаването на масовите пенсионираня. За да се подобри привлекателността, заплатите бяха значително увеличени през последното десетилетие до 125 % от средната национална заплата⁽³³²⁾, като

⁽³²⁸⁾ Министерство на образованието и науката (2025 г.) [Предложение за промяна в учебните програми](#).

⁽³²⁹⁾ Министерство на образованието и науката (2025 г.) [Проект на концепция за промяна на учебните програми](#).

⁽³³⁰⁾ ОИСР (2025 г.). [Образованието и уменията в България](#).

⁽³³¹⁾ НСИ (Национален статистически институт - <https://www.nsi.bg/bg/statistical-data/197/616>, <https://www.nsi.bg/bg/statistical-data/197/613>).

⁽³³²⁾ Последното увеличение с 15 % на основните заплати на учителите влезе в сила на 1 март 2025 г.

удовлетвореността от заплатите се удвои между 2018 г. и 2024 г. (от 29,5 % на 64,6 %; средна стойност за ЕС през 2024: 37,3 %), въпреки че заплатите в градовете все още изостават⁽³³³⁾. Програмата „Бъдеще за талантните“ за 2025 г. е насочена към недостига на учители в областта на НТИМ чрез обучение на талантливи ученици и повишаване на квалификацията на учителите в областта на НТИМ. Набирането и задържането на начинаещи учители продължава да бъде предизвикателство, особено в училищата в селските райони и в неравностойно положение, включително училищата за ПОО. През 2024 г. само 43,6 % от начинаещите учители (с 16,4 процентни пункта по-малко от 2018 г.) са посочили преподаването като свой първи избор на кариера. Програмите за първоначална подготовка на учителите (ППУ) привличат малко на брой ученици от горния гимназиален курс с високи резултати, а много от тези, които са завършили такъв курс, не навлизат в професията⁽³³⁴⁾. За да стимулира набирането на учители, България предлага стипендии и освобождаване от такси за програми в областта на НТИМ и педагогическите (ППУ), както и алтернативни възможности за учители, които започват втора кариера, като в България техният дял е най-големият в ЕС (16,4 %). Въпреки че достъпът на новопостъпващите учители до организирано въвеждане в длъжност се е подобрил значително от 2018 г. насам (от 46,9% до 73,8%), само 24,5% от начинаещите учители имат назначен наставник. Продължаващото професионално развитие (ППР) остава неравномерно: само 58,4 % от учителите считат, че проведени наскоро

⁽³³³⁾ ОИСР (2025 г.), Results from TALIS 2024: Състоянието на преподаването. Това се отнася и за други данни в настоящия параграф, освен ако не е посочено друго.

⁽³³⁴⁾ Световна банка (2020 г.), Bulgaria Teaching Workforce. Policy Note and Recommendations (Преподавателска работна сила в България. Бележка за политиката и препоръки) и ОИСР (2023 б) Skills Strategy Bulgaria (Стратегия за уменията в България).

обучения оказват въздействие, което подчертава пропуските в оценката на нуждите и контрола на качеството на ППР и качеството на преподаването.

Въпреки голямото участие и силната насоченост към НТИМ, системата за ПОО все още е изправена пред предизвикателства по отношение на качеството и съответствието с нуждите на пазара на труда. Записването в ПОО на междинно ниво остана стабилно през последното десетилетие и е над средното за ЕС (57,2 % спрямо 52,9 % през 2024 г.). Вместо обаче да отразява напълно информирания избор на учениците, това до голяма степен се дължи на: i) ранното ориентиране след 7-ти клас, което насочва непропорционално учениците в неравностойно положение към ПОО; ii) широкия териториален обхват; и iii) факта, че има повече места в ПОО, отколкото в общото образование. Училищата за ПОО често не разполагат със специализиран персонал, съвременен оборудване и силни връзки с работодателите, което допринася за лошите резултати на пазара на труда⁽³³⁵⁾. Равнището на заетост на завършилите ПОО остава под средното за ЕС (78,8 % спрямо 80,2 % през 2025 г.). През 2025 г. за почти половината от завършилите ПОО (и до две трети в някои райони) не е имало търсене от страна на работодателите, докато някои професии със слабо търсене са продължили да привличат много студенти⁽³³⁶⁾. В същото време системата показва някои силни страни: всеки втори ученик в ПОО на междинно равнище е бил записан в програми в областта на НТИМ (50,3 % спрямо средно 36,3 % за ЕС през 2024 г.), а участието на жените е достигнало 27,9 %

⁽³³⁵⁾ ОИСР (2025), *Education and Skills in Bulgaria, Reviews of National Policies for Education (Образование и умения в България, Прегледи на националните политики за образование)*.

⁽³³⁶⁾ [Институт за пазарна икономика, Образование и заетост \(2025 г.\), Индекс на съответствието между професионалното образование и профила на икономиката.](#)

през 2024 г. Справянето с посочените предизвикателства е от основно значение за стратегическата рамка за образование и обучение за периода 2021—2030 г., подкрепена с финансиране от ЕС. С подкрепата на МВУ и ЕСФ+ се появяват нови форми на сътрудничество — секторни съвети по уменията, центрове за високи постижения в областта на професионалното образование и механизми за предвиждане на уменията. С изменението от 2024 г. на Закона за ПОО, което е част от реформата в рамките на плана за възстановяване и устойчивост (ПВУ) на България, бяха въведени програми със задължителни екологични и цифрови компетентности и по-голяма гъвкавост на учебните програми, за да се отговори на нуждите на местния пазар на труда. Реформата на ПОО включва и цялостно актуализиране на списъка с професиите за ПОО, като се въвежда промяна в структурата на квалификациите — преминаване от тесни „специалности“ към широкообхватни „професии“. За всяка от професиите се разработват нови държавни образователни стандарти, изпитни програми и учебни програми заедно с представители на работодателите, за да се отговори на нуждите на пазара на труда.

Дуалното ПОО продължава да бъде недостатъчно привлекателно както за училищата, така и за работодателите.

Въпреки напредъка след въвеждането на дуалното ПОО през 2014 г., използването му остава слабо (6,8 % през учебната 2025/2026 година)⁽³³⁷⁾, което отразява главно ограничения училищен капацитет и слабата ангажираност на работодателите. През април 2024 г. правителството започна да покрива здравноосигурителните и социалноосигурителните вноски за учащите се в областта на дуалното ПОО. Въпреки това повече усилия биха могли да бъдат насочени към стимулиране на

⁽³³⁷⁾ България, данни на Министерство на образованието и науката.

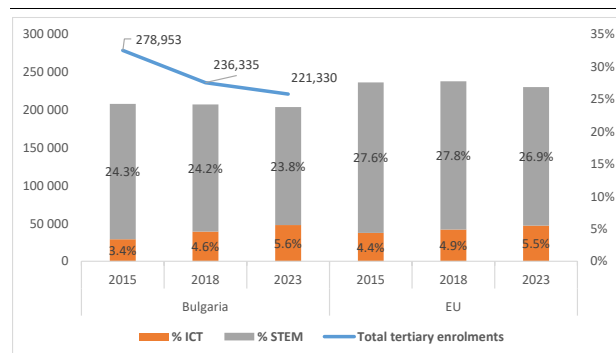
ангажираността на работодателите с дуалното ПОО и насърчаването на по-голяма диверсификация на предлагането на ПОО в съответствие с местните икономически нужди, включително чрез по-добро определяне на необходимите умения.

Недостатъчното участие във висшето образование, особено сред студентите в неравностойно положение, влошава недостига на умения. През 2025 г. 41,2 % от българите на възраст 25—34 години са завършили висше образование (средна стойност за ЕС: 44,8 %), като мъжете изостават от жените (34,6 % спрямо 48,1 %), а селските райони изостават от градските райони (20,7 % спрямо 52,4 %), в допълнение към регионалните различия (вж. приложение 19). Въпреки увеличението с 6,8 % на годишна база на броя на студентите през 2024/2025 година, процентът на записаните студенти е намалял с 8 % от 2020/2021 г.⁽³³⁸⁾ насам, като участието на студентите в неравностойно положение, чиито родители имат средно (37 %) или начално образование или по-ниско (2 %), е критично слабо⁽³³⁹⁾. Целенасочената финансова помощ и политиките, насочени към равенството, могат да помогнат за увеличаването на тяхното участие. Възприятието за ниското качество на образованието води до голяма мобилност за придобиване на диплома в чужбина (10,8 % през 2023 г.). За да задържа талантите, през 2026 г. България постави начало на програмата „Избирам да уча в България“, която предлага освобождаване от такси и месечни стипендии за хуманитарни науки и бакалавърска степен по НТИМ.

⁽³³⁸⁾ Национален статистически институт: [Edu 3.1.1 en.xlsx](#).

⁽³³⁹⁾ BURS, 2024 г. [Рейтинг на университетите в България за 2024 г.](#)

Графика А13.1: **Дял на студентите, записани в НТИМ и ИКТ в България спрямо записаните в ЕС, и общ брой на записаните да следват висше образование в България през 2015 г., 2018 г. и 2023 г.**

Източник: Евростат, [educ_uoe_enrt03].

Намаляването на броя на записаните във висшето образование в областта на НТИМ представлява предизвикателство за задоволяване на търсенето на висшисти. Само 23,7 % от студентите във висшето образование са били записани в НТИМ през 2023 г. (средна стойност за ЕС: 26,9 %), което е под предложената цел от 32 % на равнището на ЕС за 2030 г., като жените са недостатъчно представени (31,5 %). 3,7 % от докторантите изучават информационни и комуникационни технологии (ИКТ) (средна стойност за ЕС: 3,8 %), като жените съставляват 32,4 % (средна стойност за ЕС: 24,3 %). Броят на записаните в програми за висше образование в областта на НТИМ е намалял с 8,6 % между 2018 г. и 2023 г., а броят на записаните в програми в областта на ИКТ се е увеличил с 18,8 %. В България делът на завършилите висше образование в областта на НТИМ е най-малкият в ЕС (20,1 %; средна стойност за ЕС: 25,2 %), докато делът на завършилите висше образование в областта на ИКТ е близък до средния за ЕС (4,9 % спрямо 4,7 %).

Въпреки напредъка висшето образование продължава да не отговаря в достатъчна степен на търсенето на пазара на труда. Усилията на политиката са съсредоточени върху привеждането на висшето образование в съответствие с нуждите на

пазара на труда, даването на приоритет на програмите за обучение с голямо търсене и подобряването на регионалния баланс чрез картата на висшето образование. Финансирането от Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР) за модернизиране на университетите и подкрепата от ЕСФ+ за учене, основано на компетентности, имат за цел да подобрят достъпа и качеството. Въпреки това, макар делът на завършилите висше образование, които заемат длъжности, изискващи висше образование, да се е подобрил до 61 % през 2024 г. (спрямо 46 % през 2014 г.)⁽³⁴⁰⁾, висшето образование все още не е достатъчно диверсифицирано, без достатъчно институционално сътрудничество, включително с бизнеса, събирането на данни е ограничено, а качеството на преподаването е неравномерно⁽³⁴¹⁾.

Недостигът на умения, който е различен в отделните региони, продължава да вреди на конкурентоспособността и растежа. В национално проучване от 2025 г. 47,5 % от работодателите (в сравнение с 43 % през 2024 г.) посочват липсата на умения като основно предизвикателство при наемането на работа ⁽³⁴²⁾. България е сред държавите членки с най-голям брой професии с недостиг на работна ръка (вж. приложение 11)⁽³⁴³⁾. Североизточният регион е изправен пред най-големи трудности при намирането на квалифицирани работници, което се подразбира от силното търсене на работна ръка и равнищата на безработица над

средните⁽³⁴⁴⁾. Продължават да съществуват несъответствия между търсените и предлаганите умения, като голям брой професии изпитват едновременно излишък и недостиг ⁽³⁴⁵⁾ (вж. приложение 11). България е постигнала напредък в определянето на необходимите умения чрез прилагане на методики, изготвяне на анализ и прогнози за пазара на труда и създаване на 10 регионални центъра за оценка на компетентностите. Подобряването на определянето на необходимите умения би могло да включва и насоки за използването на големи информационни масиви и изкуствен интелект. България се възползва от техническа подкрепа по ИТП за разработването на национална стратегия с всеобхватен набор от действия на политиката в областта на уменията. Подкрепата включваше предложение за всеобхватен план за действие с ключови цели и политически действия, съответни дейности, инструменти, срокове и ангажираност на заинтересованите страни, но всички те все още не са приети. България използва инструменти с национално и съюзно финансиране (ЕСФ+, МВУ, Фонда за справедлив преход, Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони и ЕФРР), за да подкрепя придобиването на умения, но тяхното развитие все още не води до значителни подобрения.

⁽³⁴⁰⁾ BURS, 2024 г. [Рейтинг на университетите в България за 2024 г.](#)

⁽³⁴¹⁾ ОИСР (2025 г.). [Образование и умения в България.](#)

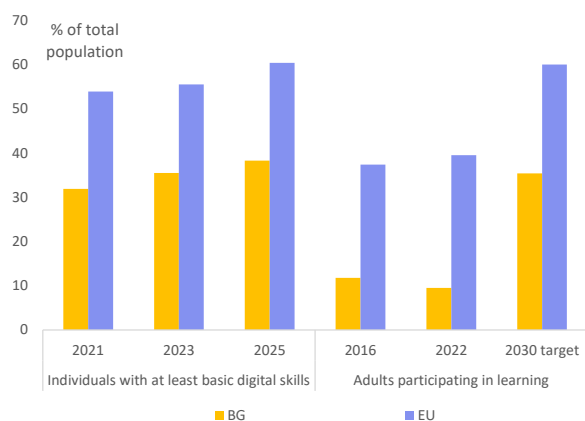
⁽³⁴²⁾ [Проучване на ПСЗ сред работодателите в България за 2025 г.](#)

⁽³⁴³⁾ Европейски орган по труда (2025 г.), EURES, Доклад относно недостига и излишъка на работна ръка за 2024 г., Служба за публикации на Европейския съюз, Люксембург.

⁽³⁴⁴⁾ Вж. [доклада от проучването на ПСЗ сред работодателите за 2025 г.](#), таблица 13.

⁽³⁴⁵⁾ EURES, *цитирано по-горе*.

Графика А13.2: Развитие на уменията в България

Източник: Евростат, [tepsr_sp410] и AES

В България има недостиг на работници с екологични и цифрови умения.

Интензитетът на емисии от производството в страната е един от най-високите в ЕС, поради което има нужда от работници със „зелени“ умения (вж. приложение 11). През 2025 г. делът на лицата на възраст 16—74 години с поне основни цифрови умения се е увеличил само умерено до 38,3 % (от 35,5 % през 2023 г.) и все още е под средния за ЕС от 60,4 %. По линия на ПВУ се финансира инфраструктура за цифрово образование в училищата и широкомащабни инвестиции в платформа за учене за възрастни и обучение за придобиване на цифрови умения. До края на 2025 г. бяха подписани договори за създаването на над 1 300 клуба в областта на цифровите технологии в цялата страна, което почти удвои първоначалната цел на ПВУ. През 2025 г. по програмата „Образование“ на ЕСФ+ бяха отпуснати 125 милиона евро в подкрепа на над 200 000 ученици и 212 000 родители и образователни медиатори за придобиването на цифрови умения. ЕСФ+ предоставя също възможности за обучение на 204 000 заети, безработни и неактивни лица. Организациите на работодателите и синдикатите са разработили рамка за оценка на цифровите умения на работната сила, анализирайки нуждите в ключови професии и занаяти в различните икономически

сектори. Въпреки това резултатите остават скромни с оглед на мащаба на нуждите от обучение. Преразгледаната цел за обучени лица в рамките на ПВУ, която беше намалена наполовина от 500 000 на 260 000, подчертава трудностите пред развитието на цифровите умения.

Участието на възрастните в учебни дейности остава слабо, което възпрепятства приспособимостта на работниците към промените на пазара на труда.

Въз основа на проучването на образованието за възрастни, през 2022 г. участието е било 9,5 % по-малко, отколкото през 2016 г., и все още е значително под националната цел за 2030 г. от 35,4 % и средната стойност за ЕС (39,5 %)⁽³⁴⁶⁾. Ежегодно събраните данни показват, че участието в образование и обучение през четирите седмици, предхождащи проучването, се е увеличило повече от три пъти през 2025 г. — от 1,8 % на 6,1 %, но остава сред най-слабите в ЕС (13,7 %). Жените, младите хора и висшистите е по-вероятно да участват в обучение, въпреки че процентът на участие все още е много по-малък от средния за ЕС. Вероятността безработните да участват в обучение е по-малка, отчасти поради акцента на активните политики по заетостта, поставен върху субсидираната заетост. На участието вреди допълнително динамиката на пазара на труда: свитият пазар на труда с нарастващи заплати на фона на намаляващата работна сила означава, че възможностите за работа често са лесно достъпни, а повишеното търсене на нискоквалифицирани работници облекчава натиска за повишаване на квалификацията и преквалификация. Достъпността на оброченията е проблем поради

⁽³⁴⁶⁾ Данни от Adult Education Survey 2022, special extraction excluding guided-on-the-job training (Изследване на образованието за възрастни за 2022 г., специална извадка за участието на възрастни в учебни дейности, с изключение на обучението в работна среда).

административната тежест и недостатъчната наличност на курсове и възможности за учене. България разчита в голяма степен на финансиране от ЕС, за да подкрепя обученията, често съчетани със субсидирана заетост, което я обвързва с програмните цикли и подкопава устойчивостта. Пилотен проект относно индивидуалните сметки за обучение би могъл да даде представа за бъдещите действия, но пускането му беше отложено и сега се очаква през 2026 г. Като част от изпълнението на Препоръката относно Европейската квалификационна рамка България все още не е въвела националната база данни за квалификациите и не я е свързала с Европас.

ПРИЛОЖЕНИЕ 14: НАБОР ОТ СОЦИАЛНИ ПОКАЗАТЕЛИ

Таблица А14.1: Набор от социални показатели за България

Equal opportunities and access to the labour market	Adult participation in learning (during the last 12 months, excl. guided on the job training, % of the population aged 25-64, 2022)	9.5				
	Early leavers from education and training (% of the population aged 18-24, 2025)	8.6				
	Share of individuals who have basic or above basic overall digital skills (% of the population aged 16-74, 2025)	38.3				
	Young people not in employment, education or training (% of the population aged 15-29, 2025)	13.8				
	Gender employment gap (percentage points, population aged 20-64, 2025)	7.4				
	Income quintile ratio (S80/S20, 2025)	6.94				
Dynamic labour markets and fair working conditions	Employment rate (% of the population aged 20-64, 2025)	77.0				
	Unemployment rate (% of the active population aged 15-74, 2025)	3.5				
	Long term unemployment (% of the active population aged 15-74, 2025)	1.5				
	Gross disposable household income (GDHI) per capita growth (index, 2008=100)					
Social protection and inclusion	At risk of poverty or social exclusion (AROPE) rate (% of the total population, 2025)	29.0				
	At risk of poverty or social exclusion (AROPE) rate for children (% of the population aged 0-17, 2025)	33.1				
	Impact of social transfers (other than pensions) on poverty reduction (% reduction of AROP, 2025)	26.9				
	Disability employment gap (percentage points, population aged 20-64, 2025)	33.2				
	Housing cost overburden (% of the total population, 2025)	6.9				
	Children aged less than 3 years in formal childcare (% of the under 3-years-old population, 2025)	22.1				
	Self-reported unmet need for medical care (% of the population aged 16+, 2025)	1.0				
Critical situation	To watch	Weak but improving	Good but to monitor	On average	Better than average	Best performers

Актуализация от 4 май 2026 г. Държавите членки са категоризирани въз основа на набора от социални показатели в съответствие с методиката, съгласувана с Комитета по заетостта и Комитета за социална закрила. Моля, вижте приложението към Съвместния доклад за заетостта за 2026 г. за подробности относно методиката (https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/joint-employment-report-2026_en).

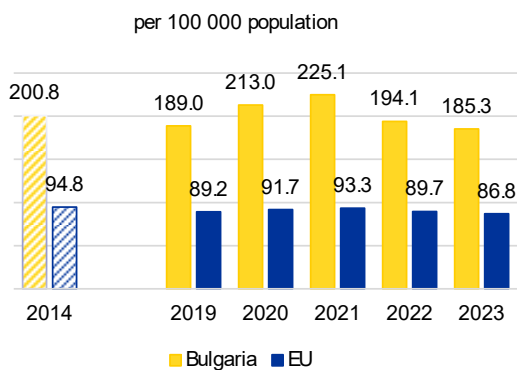
Източник: Евростат

ПРИЛОЖЕНИЕ 15: ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ И ЗДРАВНИ СИСТЕМИ

Здравната система на България е изправена пред значителни предизвикателства, които трябва да бъдат преодоляни, за да се подобрят здравето на населението, социалната справедливост и производителността. Сред предизвикателствата са кратката продължителност на живота в резултат на голямата смъртност, предотвратима чрез добро здравеопазване, и ограниченият достъп до грижи. Тези проблеми се дължат главно на i) недостатъчния акцент върху профилактиката на заболяванията и амбулаторните грижи; ii) недостига на здравни работници; и iii) неравномерното географско разпределение на здравните ресурси. В специфичните за държавата препоръки (СДП) за 2025 г. се подчертават предизвикателствата пред достъпа, по-специално свързаните с големите преки плащания от страна на пациентите и с недостига и неравномерното разпределение на здравните специалисти.

Графика A15.1: **Смъртност, предотвратима чрез добро здравеопазване**

Стандартизиран по възраст коефициент на смъртност — смъртност, която може да бъде избегната чрез оптимално качество на здравеопазването.

Източник: Евростат (показател: hlth_cd_apr)

През 2024 г. очакваната продължителност на живота при раждане в България все още е една от най-кратките в ЕС, а предотвратимата смъртност през 2023 г. — предотвратима или лечима, е била сред най-големите. През 2023 г. смъртността, предотвратима чрез добро здравеопазване, е една от най-

големите в ЕС, което предполага недостатъци в ефективността на здравната система. Освен това България е една от държавите от ЕС, в които през последните 10 години се наблюдава само леко намаляване на смъртността от лечими причини, което е над два пъти повече от средното за ЕС през 2023 г., а разликата се влоши през пандемията (вж. графика A15.1). Заболяванията на кръвоносната система — сърдечносъдовите заболявания (ССЗ) — и ракът продължават да бъдат основните причини за смърт в България, като на първите се дължат над 62 % от всички смъртни случаи през 2023 г., а на вторите — 17 %. Стандартизираните коефициенти на смъртност от сърдечносъдови заболявания са особено високи в България (около три пъти по-високи от средните за ЕС). В рамките на EU4Health България получава няколко безвъзмездни средства и участва в съвместни действия, насочени към сърдечносъдовите заболявания и други незаразни болести, включително JA PreventNCD, CURTAIN и CARE4DIABETES⁽³⁴⁷⁾.

Предотвратимата смъртност също беше много голяма през 2023 г., само с 10 % по-малка, отколкото 10 години по-рано. С оглед на тези здравни резултати инвестициите в профилактиката на заболяванията в България остават слаби въпреки лекото увеличение през последните 10 години — от 2,8 % дял от разходите за здравеопазване през 2014 г. на 2,9 % през 2023 г. През април 2025 г. беше одобрена ключова инвестиция в профилактиката чрез програма за периода 2025—2030 г.,

⁽³⁴⁷⁾ [JA PreventNCD](#) - Reducing Europe's cancer and NCD burden through coordinated strategies on health determinants (Намаляване на тежестта, свързана с раковите и незаразните заболявания, в Европа чрез координирани стратегии за определящи здравето фактори). [CURTAIN](#) — Борба с неравенствата по отношение на рака чрез грамотност в Европа; [CARE4DIABETES](#) — Намаляване на тежестта на незаразните заболявания чрез предоставяне на мултидисциплинарна интервенция за лечение на диабет тип 2, свързана с начина на живот.

насочена към изключително малкия процент на ваксинация срещу човешки папиломавирус. С програмата достъпът се разширява чрез по-голямо покритие и възстановяване на разходите.

Смъртността, предотвратима чрез медицинска профилактика, е тясно свързана в България с фактори на околната среда (като замърсяване на въздуха, вж. приложение 8) и поведенчески рискови фактори⁽³⁴⁸⁾.

Възрастните в България консумират относително малко плодове и зеленчуци, а равнището им на физическа активност извън работното време е едно от най-ниските в сравнение с всички държави от ЕС (62 % от населението съобщават, че никога не са практикували такава дейност през 2022 г. спрямо 31,6 % за ЕС). Както възрастните, така и подрастващите съобщават също за високи равнища на консумация на алкохол и тютюнопушене, които не са намалели през последното десетилетие. Тютюнопушенето е на едно от най-високите равнища в ЕС (почти 29 % от възрастните са пушачи през 2022 г. спрямо средно 18 % в ЕС). За да се подкрепи изборът на по-малко рисков начин на живот, би било полезно да се предприемат последващи действия във връзка с дейностите за здравна грамотност, като например предложените в Плана за здравно образование в българските училища за периода 2012-2027 г., който е част от българския план за възстановяване и устойчивост (ПВУ). През октомври 2025 г. беше приета наредба за здравословно хранене на учениците.

Тези лоши здравни резултати оказват отрицателно въздействие върху работната сила, производителността и конкурентоспособността на България. В България смъртността в трудоспособна

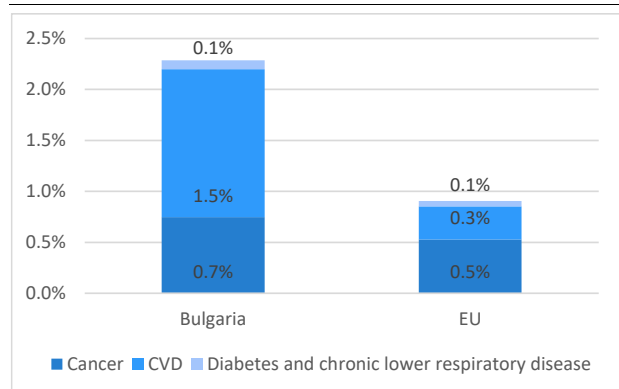
⁽³⁴⁸⁾ ОИСР/Европейска обсерватория за здравни системи и политики (2025), Здравен профил по държави 2025 г.: България. Състоянието на здравеопазването в ЕС.

възраст като дял от общата смъртност е сред най-големите в ЕС, което изостря последиците от застаряването на населението за намаляващата работна сила (вж. приложение 11). В действителност се очаква работната сила в България да намалее с 12 % между 2022 г. и 2040 г. поради демографското застаряване на населението през 2022 г. (7 % за ЕС)⁽³⁴⁹⁾. Допълнителните инвестиции в превенция биха могли да смекчат това въздействие. Що се отнася до незаразните заболявания, оценява се, че до 80 % от сърдечносъдовите заболявания и диабета тип 2, до половината от случаите на рак и повечето хронични белодробни заболявания могат да бъдат предотвратени ⁽³⁵⁰⁾. Предотвратяването на всички смъртни случаи от незаразни заболявания в България — по-специално сърдечносъдовите заболявания — би довело до 2,3 % увеличение на годините трудов живот от 2022 г. до 2040 г. (спрямо 0,9 % за ЕС, вж. графика A15.2). Това е най-голямото потенциално увеличение във всички държави членки и би спасило около 1 324 500 години живот в България през този период.

⁽³⁴⁹⁾ EC/OECD, *State of Health in the EU: 2025 Synthesis Report* Състояние на здравеопазването в ЕС: обобщаващ доклад за 2025 г.

⁽³⁵⁰⁾ NCD Alliance (2025), [Преглед на незаразните заболявания](#) | [NCD Alliance](#).

Графика А15.2: Потенциално увеличение на годините трудов живот от превенцията между 2022 г. и 2040 г.

Източник: ЕС/OECD, *State of Health in the EU: 2025 Synthesis Report* Състояние на здравеопазването в ЕС: обобщаващ доклад за 2025 г.

Що се отнася до заведенятия за предоставяне на здравни грижи, дялът на амбулаторните грижи в разходите за здравеопазване в България все още е един от най-малките в ЕС въпреки продължаващите инвестиции на България в разширяване на достъпа до амбулаторните грижи. Въпреки че се увеличила значително през предходното десетилетие, разходите за здравеопазване на глава от населението в България (вж. таблица А15.1) останаха едни от най-малките в ЕС през 2023 г. Здравната система в България продължава да бъде силно ориентирана към болниците, като най-големият дял от разходите ѝ за здравеопазване (над една трета) е за болнични услуги, а един от най-малките дялове в ЕС (по-малко от една пета) е за амбулаторните грижи. Медицинските стоки (фармацевтични продукти на дребно и терапевтични уреди) представляват една трета от разходите за здравеопазване, а това е и един от най-големите проценти в ЕС.

Въпреки това фармацевтичният сектор на България е с ограничено икономическо значение. Заетостта във фармацевтичното производство остава сред най-слабите в ЕС, а промишлените инвестиции в НИРД в евро

на глава от населението изостават от повечето държави от ЕС⁽³⁵¹⁾ (вж. приложение 4 и приложение 5). Страната обаче се откроява като важен център за клинични изпитвания. През 2024 г. България е държавата от Източна Европа, която отчита най-голям брой (21) клинични изпитвания на милион души население, което е и над средното 18,3 за ЕС⁽³⁵²⁾. Фармацевтичният сектор поддържа също скромно, но сравнително стабилен дял от износа за държави извън ЕС (4,5 % през 2025 г. спрямо 13,9 % средно за ЕС). Това обаче все още не отразява бързия растеж, наблюдаван в държавите членки с най-големи подобрения.

Спрямо големината на населението ѝ в България е имало най-голям брой болнични легла в ЕС през 2023 г. Освен това техният брой се е увеличил през последното десетилетие, докато средната стойност за ЕС е намаляла. Междувременно продължи тенденцията на слаби инвестиции в здравеопазването с най-ниското равнище на инвестиции в здравна инфраструктура на глава от населението сред държавите членки през 2023 г. и средно от 2015 г. насам. Въпреки това в ПВУ на България са включени инвестиции, предназначени за модернизиранието на болниците и медицинските заведения. Въпреки че броят на изписванията от болница на 1 000 жители в ЕС е един от най-големите, степента на запълване на капацитета и средната продължителност на престоя са сред най-малките⁽³⁵³⁾, което би могло да разкрива потенциално несъответствие между престоя в болница и оценената нужда от болнични грижи. Моделът на плащане би могъл да

⁽³⁵¹⁾ [The Pharmaceutical Industry in Figures](#) (Фармацевтичната промишленост в цифри), EFPIA (Европейска федерация на фармацевтичните индустрии и асоциации).

⁽³⁵²⁾ Американска национална медицинска библиотека, <https://clinicaltrials.gov>.

⁽³⁵³⁾ *Здравни профили на държавите, 2025 г.:* България — вж. бележката под линия по-горе.

помогне с обяснението на големия процент на приемане в болница: понастоящем доставчиците на болнични услуги получават възнаграждение само за приключени клинични пътеки, чието съдържание е определено предварително, и не са съобразени с историята на пациентите. Това може да насърчи максималното увеличаване на обема на пътеките с цел осигуряване на приходи. Броят на леглата в интензивните отделения също е бил един от най-големите в ЕС през 2023 г. Това би могло да представлява предимство за устойчивостта на България, при условие че отделенията разполагат с висококачествено медицинско оборудване и с необходимия медицински персонал. Въпреки това прогнозните национални разходи на глава от населението в България за профилактика, готовност и реакция са едни от най-малките в ЕС ⁽³⁵⁴⁾.

Антимикробната резистентност (AMR) и свързаните с нея мултирезистентни инфекции представляват друго значително предизвикателство, особено за болниците. След като се увеличаваше непрекъснато от 2019 г. насам, потреблението на антибиотици в България леко е намаляло между 2023 г. и 2024 г., но остава над средното за ЕС. Ще са необходими повече усилия, за да се върви в крак с препоръчаната национална цел за 2030 г.⁽³⁵⁵⁾ България получава преки безвъзмездни средства по линия на EU4Health, за да изпълнява мерки срещу AMR и да участва в съвместно действие по този въпрос⁽³⁵⁶⁾.

Статистиката за болниците и разпределението на разходите разкриват възможности за подобряване на ефективността, по-специално чрез пренасочване на ресурси към първичната медицинска помощ и профилактиката, както и за увеличаване на достъпа до амбулаторните грижи. Липсата на амбулаторни грижи възпрепятства достъпа до здравеопазване, както се подчертава в СДП от 2025 г., по-специално първичните здравни грижи и превенцията. Завършването и продължаването на мерките по ПВУ, като например изграждането или обновяването на отделенията за амбулаторни грижи с необходимия персонал и оборудване, би могло да бъде значителна стъпка към стимулиране на първичните здравни грижи. Чрез предоставената бъдеща дигитална платформа отделенията ще дадат възможност телемедицинските решения да се използват по-широко. Обхващайки райони с недостатъчно обслужване и/или отдалечени райони, те ще спомогнат за намаляването на географските различия в достъпа до здравеопазване. Например, процентът на хората, живеещи на 10 минути път с кола от болница, варира значително в различните региони на България и е много малък в селските райони. (вж. приложение 18). България работи и по достъпа до палиативни и дългосрочни грижи и по преразпределянето на болнични легла за активно лечение към легла за дългосрочно лечение. Това предполага основана на доказателства идентификация на това какво би могло да се извършва като извънболнична, а не като болнична помощ.

⁽³⁵⁴⁾ Статистически данни на ОИСР за здравеопазването за 2025 г.

⁽³⁵⁵⁾ Национална цел, определена в Препоръката на Съвета за засилване на действията на ЕС за борба с антимикробната резистентност съгласно подхода „Едно здраве“, [2023/C 220/01](#).

⁽³⁵⁶⁾ [EU-JAMRAI 2 — Съвместно действие 2 относно антимикробната резистентност и вътреболничните инфекции](#).

Таблица А15.1: Ключови показатели за здравеопазването

	2020	2021	2022	2023	2024	10-year change**	EU average* (latest year)
Cancer mortality per 100 000 population	245.3	229.4	217.3	221.3	n.a.	0.91	233.1 (2023)
Mortality due to circulatory diseases per 100 000 population	1 119.7	1 211.0	1 074.3	923.1	n.a.	0.82	313.0 (2023)
Current expenditure on health, purchasing power standards, per capita	1 556	1 822	1 850	2 074	n.a.	1.97	3834.9 (2023)
Public share of health expenditure, % of current health expenditure	63.1	65.0	63.5	63.0	n.a.	1.08	80.6 (2023)
Spending on prevention, % of current health expenditure	2.8	3.9	3.1	2.9	n.a.	1.02	3.7 (2023)
Available hospital beds per 100 000 population***	768	777	785	803	n.a.	1.15	440 (2023)
Doctors per 1 000 population*	4.5	4.5	4.6	4.6	n.a.	1.07	4.3 (2023)*
Nurses per 1 000 population*	4.5	4.4	4.5	4.4	n.a.	0.93	7.6 (2023)*
Mortality at working age (20-64 years), % of total mortality	20.0	19.8	18.7	19.5	19.7	0.96	14.3 (2023)
Consumption of antibiotics in the community and hospital sectors, defined daily doses per 1 000 inhabitants	22.7	24.4	25.7	26.3	23.4	1.16	20.3 (2024)

*Средната стойност за ЕС е претеглена за всички показатели, с изключение на лекарите и медицинските сестри на 1000 души от населението, за които се използва простата средна стойност за ЕС въз основа на данни от 2023 г. (или последните налични данни). Данните за осигуреността с лекари се отнасят до практикуващите лекари във всички държави, с изключение на Гърция, Португалия (с разрешително да упражняват професионална дейност) и Словакия (упражняващи професионална дейност). Осигуреността с медицински сестри: данните се отнасят до практикуващите медицински сестри (с призната от ЕС квалификация) в повечето държави, с изключение на Португалия (с разрешително да упражняват професионална дейност) и Словакия (упражняващи професионална дейност). Последна актуализация на данните за медицинските сестри за Белгия и Швеция: 2022 г. за Франция: 2021 г. за Люксембург: 2017 г.

**последна налична 10-годишна тенденция: съотношение 2023/2014 или 2024/2013; коефициент 2,00 означава, че той се е удвоил за 10 години.

***„Налични болнични легла“ обхваща тези за соматични грижи, но не и за психиатрични грижи.

Източник: Евростат

Значителни предизвикателства възпрепятстват оптималния достъп до здравеопазване, по-специално в отдалечените райони. Освен липсата на амбулаторни грижи основна пречка е финансирането. Публичните разходи като дял от общите разходи за здравеопазване са сред най-ниските в ЕС през 2023 г. (вж. таблица А15.1). Това, заедно с дългото чакане, което кара много хора да плащат за частни здравни услуги, намира израз в най-големия дял преки плащания от домакинствата за здравеопазване в ЕС (35,5% през 2023 г., почти 2,5 пъти повече от средното за ЕС), въпреки че е намалял донякъде (с почти пет процентни пункта между 2014 г. и 2023 г.). Въпреки че болничната помощ се финансира до голяма степен с публични средства (92 % от разходите през 2023 г.), делът на частните разходи за амбулаторни услуги е особено голям (43 %). Освен това на фармацевтичните продукти се падат повече от две трети (67 %) от преките плащания от пациентите, тъй като само 23 % от

фармацевтичните разходи се покриват от здравната каса ⁽³⁵⁷⁾.

Освен прякото си въздействие върху здравния статус здравното осигуряване е и мощен инструмент срещу бедността и неравенството. Това откроява важността да бъдат преодолени неравенствата по отношение на достъпа, както се подчертава в СДП от 2025 г. Анализите показват, че здравното осигуряване намалява бедността и неравенството по отношение на доходите във всички държави членки ⁽³⁵⁸⁾. Въпреки че като цяло частта от българското население, което съобщава за неудовлетворени

⁽³⁵⁷⁾ *Здравни профили на държавите, 2025 г.: България* — вж. бележката под линия по-горе.

⁽³⁵⁸⁾ Европейска комисия: Генерална дирекция „Здравеопазване и безопасност на храните“ и др. (2025 г.), [The role of healthcare in reducing inequalities and poverty in the EU](#) (Ролята на здравеопазването за намаляване на неравенствата и бедността в ЕС). Що се отнася до здравното осигуряване, термините „бедност“ и „доходи“ в настоящия анализ се отнасят до мярка, различна от обичайно отчитаната, която е определена например в приложение 12. Тук се оценява и въздействието на обезщетенията в натура, докато стандартната мярка взема предвид само паричните преводи.

потребности от медицински грижи, е под средната за ЕС през 2025 г., тези потребности не са удовлетворени предимно по финансови причини (финансова достъпност), след които се нарежда разстоянието за пътуване. Освен това, в селските райони се отчитат сравнително големи неудовлетворени медицински нужди, а хората под прага на бедността съобщават за неудовлетворени медицински потребности (3,1%) и неудовлетворени стоматологични потребности (13,8%) в много по-големи пропорции. В България 40 % от ромите съобщават, че не са обхванати от националната здравноосигурителна схема или от схеми за допълнително осигуряване, а 6 % съобщават за неудовлетворени медицински потребности⁽³⁵⁹⁾. Като мярка за изпълнение на СДП от 2025 г. относно *подобряването на достъпа [...], включително чрез намаляване на преките плащания*, Националната здравноосигурителна каса (НЗОК) разширява няколко вида възстановяване на разходи. От 2024 г. насам НЗОК възстановява изцяло разходите за над 400 лекарства за домашно лечение на хронични сърдечносъдови заболявания, което има за цел да увеличи равенството на достъпа и спазването на предписаните терапии.

Няма достатъчно медицински сестри и общопрактикуващи лекари (ОПЛ), а недостигът е по-остър в някои селски и отдалечени райони. Заетостта в здравеопазването в България е намаляла между Т1 на 2020 г. и Т2 на 2025 г. (докато в ЕС се е увеличила с 9,9 % като цяло). Броят и възрастовият профил на практикуващите медицински сестри и лекари все още представлява значително предизвикателство за дългосрочната достъпност на здравните услуги (вж. доклада за държавата за 2025 г.), както е посочено в СДП от 2025 г. Освен това броят на общопрактикуващите лекари е

намалял през последното десетилетие и техният дял е много малък в сравнение със специалистите. Положението е по-лошо в селските и труднодостъпните райони (вж. приложение 18): както и през 2023 г., броят на ОПЛ спрямо броя на населението е вариал повече от два пъти в отделните региони — от 3,1 на 8,4 ОПЛ на 10 000 души⁽³⁶⁰⁾.

България предприе няколко мерки, чието успешно изпълнение ще спомогне за изпълнението на СДП от 2025 г. за справяне с недостига и неравномерното разпределение на здравните специалисти. *Националната карта на дългосрочните нужди от здравни услуги*, приета през 2022 г., е част от ключова реформа в рамките на ПВУ, насочена към повишаване на привлекателността на здравните професии и насърчаване на по-балансирано разпределение на здравните специалисти на територията на страната. Сред другите мерки за реформи, насочени към преодоляване на недостига на работна сила, са стипендии, повече места в университетите, по-добро възнаграждение и повишено възстановяване на разходите от НЗОК, по-специално за медицински персонал в труднодостъпни и/или отдалечени райони. През 2025 г. бяха подписани над 100 договора с млади медицински специалисти, като по-този начин те бяха стимулирани финансово да работят в по-слабо населени места, изпитващи недостиг. През 2025 г. като първа стъпка за справяне с недостига на медицински сестри бяха премахнати таксите за тяхното обучение. Слабото възнаграждение и лошите условия на труд обаче обезкуражават младите хора да започнат обучение за медицински сестри, карат ги да се откажат, преди да са завършили, или да емигрират, за да търсят по-добри възможности (приблизително

⁽³⁵⁹⁾ [Проучване за ромите от 2024 г. | Агенция на Европейския съюз за основните права.](#)

⁽³⁶⁰⁾ *Здравни профили на държавите, 2025 г.:* България — вж. бележката под линия по-горе.

една трета от дипломираните медицински сестри напускат страната скоро след като са придобили квалификация ⁽³⁶¹⁾.

България все още не се е възползвала напълно от възможностите на електронното здравеопазване, особено за труднодостъпните райони. В рамките на политиката на сближаване за 2021—2027 г. или като част от ПВУ са планирани инвестиции за стимулиране на цифровата трансформация на здравеопазването в България, които потенциално подобряват неговата ефективност и достъпа до него. Това доведе до въвеждането на Националната здравна информационна система. Друга мярка има за цел разработването на платформа за медицинска диагностика. България започна и проект, насочен към интегрирането на телемедицината в системата на здравеопазването. Междувременно цифровизацията на здравната система на България (вж. приложение 7) и навлизането на електронното здравеопазване в нея все още изостават от други държави членки и са неравномерно разпределени сред населението, като варират в зависимост от социално-икономическия произход на хората (вж. доклада за държавата за 2025 г.). През 2024 г. и 2025 г. България проведе национална информационна кампания за популяризиране на инсталирането на мобилното приложение за електронно здравеопазване. Към днешна дата нейното въздействие върху действителното използване на приложението от хората все още е скромно ⁽³⁶²⁾.

⁽³⁶¹⁾ *Здравни профили на държавите, 2025 г.: България* — вж. бележката под линия по-горе.

⁽³⁶²⁾ Вж. също приложение 13 относно общите цифрови умения.

България продължава да е изправена пред предизвикателства, свързани с качеството и финансовата достъпност на жилищата, които се нуждаят от добри целенасочени политики. Въпреки че прекомерната тежест на разходите за жилища е намаляла, уязвимите хора са изправени пред непропорционално голяма за тях финансова недостъпност. Неподходящите жилищни условия все още са широко разпространени сред уязвимите хора и особено сред ромското население. Младите българи са силно засегнати от продължителната зависимост от родителите си и невъзможността да си позволят жилище. Липсата на подкрепа и липсата на физическа достъпност в собствените им домове продължават да водят до институционализиране на хората с увреждания, което представлява пречка за процеса на деинституционализация в България.

Нарастващото търсене на жилища води до повишаване на цените им, което влошава финансовата достъпност. В същото време строителството е бавно, което затруднява задоволяването на търсенето. Цените на строителството се увеличиха рязко след пандемията, а строителният сектор изпитва недостиг на работна ръка.

В страната липсва система за дългосрочно социално жилищно настаняване със специално публично финансиране и интегрирани мерки за бездомните и за други нуждаещи се групи, като например хората с увреждания. Общинските жилища са по-малко от 0,8 % от целия жилищен фонд и намаляват. Общините отговарят за осигуряването на социални жилища за нуждаещите се, включително достъпни жилища. Не съществува обаче стратегическа рамка и липсва координация между националните и местните администрации. Поради политическата нестабилност и несигурност дългосрочната стратегия за жилищно настаняване все още е в процес на

приемане. Не съществува актуализирана система за мониторинг за преброяване на бездомниците, нито статистически данни за жилищните нужди на хората с увреждания. В законодателството в областта на социалните услуги липсват конкретни услуги за превенция на бездомничеството и за реинтеграция.

Въпреки силното търсене значителна част от жилищния фонд е незаает, като в някои селски райони този дял е по-голям. Плановите на политиката за мобилизиране на свободните жилища на пазара (напр. като социални жилища) са ограничени.

Пазарът за отдаване под наем остава относително нерегулиран и малък. Дискриминацията е широко разпространена, а мерките за защита на наемателите са ограничени. Националната програма за достъпно жилищно настаняване е ограничена до собствениците на жилища и не обхваща наемателите.

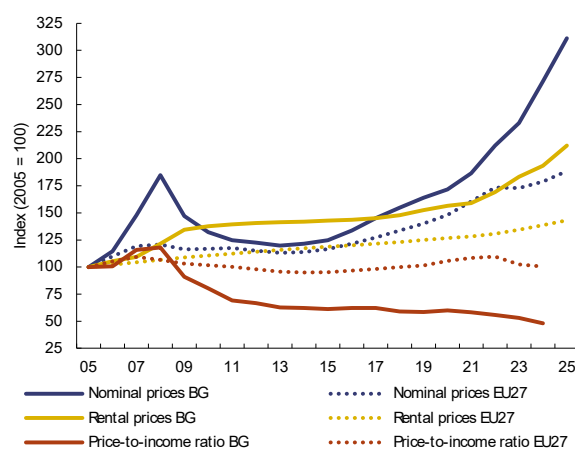
България е изправена пред предизвикателства, свързани с капацитета и координацията, по отношение на планирането на земеползването и процедурите за зонироване. Ограничителните и бавни процедури за планиране, както и етапите на регулаторно одобрение, се нуждаят от значително подобрене.

Развитие на жилищния пазар

Последните данни показват, че макар и да се ускоряват, номиналните цени на жилищата са нараснали по-малко от доходите на домакинствата, което е довело до отрицателен растеж на съотношението цена-доход. Годишният растеж на номиналните цени на жилищата достигна 16,5 % през 2024 г. (графика A16.1)

и 14,6 % през 2025 г.⁽³⁶³⁾, като има признаци, че понастоящем те са надценени с около 19 % (въз основа на стандартната методика на Европейската комисия). Растежът на цените се обяснява със силното търсене от страна на купувачите, подхранвано от нарастващите доходи, гъвкавите условия за финансиране и донякъде ограничения растеж на предлагането на жилища. Въпреки покачващите се цени на жилищата съотношението цена/доход продължава да намалява (през 2025 г. то беше с около 15 % под дългосрочната средна стойност) поради устойчивия двуцифрен годишен растеж на доходите, наблюдаван през последните години. Регионалните различия в растежа на цените на жилищата са значителни, като по-голямата част от растежа е концентрирана в градските райони, особено в София и Варна⁽³⁶⁴⁾. Пазарът за отдаване под наем е относително малък, като процентът на заетост от собствениците е около 86⁽³⁶⁵⁾. Наемите (включително съществуващите и новите договори за наем) нараснаха с 9,6 % през 2025 г. (в сравнение с 5,6 % през 2024 г.).

Графика А16.1: Промени в цените на жилищата, наемите и съотношението цена/доход в България и ЕС-27 от 2005 г. насам

Източник: Евростат

Покачващите се цени на жилищата бяха резултат най-вече от голямото търсене на жилища. Нарастащите доходи и недостатъчно развитият капиталов пазар допринесоха за силното търсене. Силната конкуренция между банките и изобилната ликвидност в банковия сектор доведоха до почти нулеви лихвени проценти по депозитите. Това от своя страна доведе до ниски лихвени проценти по кредитите, което, заедно с нарастващите доходи и ниското (макар и нарастващо) равнище на задлъжнялост на домакинствата, стимулира търсенето на жилища. В бъдеще перспективите за цените на жилищата са неясни, като се има предвид наличието на противодействащи фактори, които вероятно ще повлияят на динамиката на жилищния пазар. От една страна, растежът на заплатите се очаква да се забави, а макропруденциалните политики, основани на заемополучателите, въведени в края на 2024 г., биха могли да ограничат по-нататъшното ускоряване на растежа на кредитите. Това би могло да окаже натиск за понижаване на цените на жилищата. От друга страна, преминаването към еврото през 2026 г. намалява задължителните резерви в банковия сектор, като увеличава наличната ликвидност в сектора, което би

⁽³⁶³⁾ Източник: Набор от данни на Евростат [rgrcp_hpi_q].

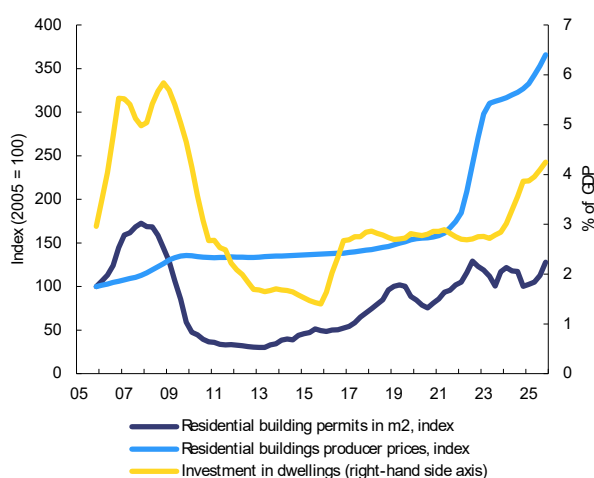
⁽³⁶⁴⁾ Според регионалните индекси на цените на жилищата, публикувани от българския Национален статистически институт.

⁽³⁶⁵⁾ Евростат ([i]lc_lvho02] [Distribution of population by tenure status, type of household and income group](#)) (Разпределение на населението по статут на владение, вид домакинство и група доходи).

могло да стимулира растежа на кредитите и цените на жилищата.

Инвестициите в жилища се увеличили през последните години, но не са достатъчни, за да овладеят увеличението на цените на жилищата предвид нарастващото им търсене. През 2024 г. инвестициите в жилища възлизаха на 3,9 % от БВП, достигайки равнища, подобни на върховата им стойност отпреди финансовата криза. Инвестициите се увеличили допълнително, достигайки близо 4 % през ТЗ на 2025 г., което предполага потенциално облекчаване на ограниченията в предлагането в бъдеще. Разрешителните за жилищно строителство спрямо построената жилищна площ са се увеличили значително от най-ниското си равнище след финансовата криза, но остават по-малко от броя им преди кризата (вж. графика А16.2).

Графика А16.2: Показатели за предлагането на жилища в България от 2005 г. насам

Източник: Евростат

Цените на строителството рязко се увеличили след пандемията. Кумулативният ръст на българския индекс на цените за строителство между 2021 г. и 2024 г. е 87,3 %, което е много над средната стойност за ЕС-27 от 22,6 % ⁽³⁶⁶⁾. Това увеличение отразява както по-високите

разходи за суровини, така и нарастващите разходи за заплати, които отчасти се дължат на недостига на работна ръка.

В строителния сектор липсват работници.

От 2023 г. насам строителните работници редовно са включени сред 20-те професии, за които работодателите в България отчитат най-голямо търсене ⁽³⁶⁷⁾. Освен това бизнес проучването на Комисията ⁽³⁶⁸⁾ показва, че 42,3 % от работодателите в строителния сектор очакват недостигът на работна ръка да ограничи производството в сравнение със средната стойност за ЕС от 27,5 %.

Структурни политики

Политическата нестабилност и несигурност затрудниха прилагането на дългосрочни стратегии за жилищно настаняване в България. Националната жилищна стратегия за периода 2018—2030 г., която не бе приета, бе опит за създаване на съгласувана жилищна политика. Тя предоставяше рамка за развитието на жилищния сектор, съдържаща пакет от цели на обществената жилищна политика, средствата за тяхното постигане и съответните отговорности на заинтересованите страни, включително гражданите, държавата, общините и частния и неправителствения сектор.

В България около 86 % от домакинствата обитават собствени жилища, а 14 % са наематели ⁽³⁶⁹⁾. Това огромно мнозинство от собственици на жилища се дължи отчасти на приватизацията, извършена след 1989 г. като част от прехода на страната към пазарно ориентирана икономика. Тази

⁽³⁶⁷⁾ <https://www.az.government.bg/pages/prouchvane-potrebnosti-2025/>.

⁽³⁶⁸⁾ Източник: Европейски проучвания на бизнеса и потребителите, данни до октомври 2025 г.

⁽³⁶⁹⁾ Данни на Евростат [[ilic_lvho02](#)].

⁽³⁶⁶⁾ Вж. набора от данни на Евростат [[STS_COPI_A](#)].

тенденция се засилва от липсата на стабилен пазар за отдаване на жилища под наем и ограничената държавна намеса в областта на жилищното настаняване ⁽³⁷⁰⁾.

България не разполага с официално определение за социално жилищно настаняване, а вместо това разчита на общинско жилищно настаняване, до което имат достъп, наред с другите, и хората с жилищни нужди ⁽³⁷¹⁾. Няма национални критерии за определяне на тези нужди, като правилата в отделните общини се различават. Секторът изглежда недостатъчно развит, като според изчисленията на ОИСП само около 1,5 % от домакинствата разчитат на общински жилищни единици. В България социалното/общественото жилищно настаняване е от компетентността и отговорността на общините, но не е заделено държавно финансиране за общинско жилищно настаняване. От органите на местно самоуправление се изисква да имат собствена жилищна политика и критерии (в съответствие със Закона за общинската собственост) за осигуряване на социални жилища за нуждаещите се, но обществената политика за социални жилища е неподходяща както по отношение на качеството, така и по отношение на количеството ⁽³⁷²⁾. В сектора

⁽³⁷⁰⁾ ESPON [european-compendium-of-housing-policies.pdf](https://ec.europa.eu/espone/infocentre/attachments/user_upload/20160620_espone_european-compendium-of-housing-policies.pdf).

⁽³⁷¹⁾ Закон за общинската собственост, членове 43—45, достъпен на адрес: <https://www.lex.bg/laws/ldoc/2133874691>. Общинските жилища са жилища, собственост на община, които могат да се използват за социални жилища, резервни жилища (например в случай на временно настаняване поради природни бедствия) или общи имоти, които общината може да продаде. В резултат на това България не разполага официално със социални жилища.

⁽³⁷²⁾ Доклад на UNDA „Поуки от ОПРР за периода 2014—2020 г. и препоръки за ПРР за периода 2021—2027 г. и други съответни планове“ (2021 г.) — Проект по 11-ия транш „Укрепване на капацитета на националните и местните органи на управление за формулиране и прилагане на основани на факти и

няма стратегическа рамка и липсва координация между националните и местните администрации. Общините носят отговорност за инвестирането в жилища, но разполагат с малко налични ресурси за постигането на тази цел, а могат да разчитат на финансиране от фондовете на ЕС.

Значителна част от жилищата са незаети (38,9 % към 2021 г.), като в някои селски райони делът е по-висок. София е засегната от голям брой незаети имоти (над 25 %) въпреки голямото търсене на жилища. Сред множеството конкуриращи се обяснения преобладават обезлюдяването и миграцията от селските райони, както и споровете за собственост и закупуването на нови жилища за инвестиции, които остават незаети в основните градски райони. Липсват планове на политиката за използване на свободните жилища на пазара (напр. като социални жилища). Такива планове фигурират само в дейностите по застъпничество на сектора на НПО (напр. „Подслон за човечеството“ (Хабитат България).

От 2007 г. насам е предоставено значително финансиране от ЕС за енергийно саниране и за други мерки. Бяха предоставени над 300 милиона евро от европейските структурни и инвестиционни фондове за мерки за енергийно саниране на обществени и жилищни сгради, включително за структурно (и сеизмично) укрепване, отоплителни и климатични системи, интегрирани инсталации за енергия от възобновяеми източници и цифровизация на сградите. Само по Механизма за възстановяване и устойчивост се предоставя финансиране в размер на 612 милиона евро за тези цели. Тук се включва и ангажимент за създаване на национален фонд за декарбонизация, който да предлага безвъзмездни средства и

основани на участието политики и стратегии за жилищно настаняване“.

финансова и техническа помощ, съчетани с финансови инструменти, включително заеми и гаранции, за енергийно саниране. Не съществуват цели за саниране на съществуващите жилища на частния пазар, така че да станат достъпни, нито цели за достъпни новопостроени жилища или за достъпни социални жилища, независимо дали са новопостроени или вече съществуващи.

Пазарът за отдаване под наем продължава да бъде относително нерегулиран и малък — под 5 % от жилищния фонд се отдава под наем на официалния пазар — и така много домакинства, които не могат да си позволят да купят жилище, остават с ограничени възможности да наемат качествено жилище ⁽³⁷³⁾. Наемателите често са изправени пред трудни жилищни условия, несигурни договори и липса на защита срещу отстранение. Липсата на програми за жилища на достъпни цени и ограниченият обхват на текущите инициативи значително затрудняват справянето със свързаните с финансовата достъпност предизвикателства, пред които е изправена България.

Планирането на земеползването, сложните процедури за промяна на предназначението на земята и неравномерният местен административен капацитет ограничават адаптивността на предлагането на жилища, особено в градските райони с голямо търсене, и отслабват стимулите за уплътняване и преустройство. Инструментите за териториално устройство на България — включително националната концепция за пространствено развитие и подробните устройствени планове на общините — често реагират бавно на пазарните и демографските тенденции, което ограничава наличието на жилищни терени в градските

райони с голямо търсене. Голямото разминаване между разрешенията и последващата строителна дейност предполага наличието на затруднения на етапите на планиране и регулаторно одобряване. Броят на разрешенията за строеж се увеличи рязко през последното десетилетие (почти четирикратно между 2010 и 2022 г.), но това не се изрази напълно в еквивалентен брой завършени жилища. Забавянето може да се дължи на предизвикателства на планирането и инфраструктурата. България предприе стъпки за подобряване на регулаторното управление, по-специално чрез своя план за възстановяване и устойчивост, като въведе информационно моделиране, за да увеличи административния капацитет, и като създаде единна информационна система за териториално устройство с цел цифровизиране на процедурите и повишаване на прозрачността. Следва да продължат усилията за изграждане на капацитет и координация, за да се подобри ефективното прилагане на разпоредбите във всички сектори, включително политиката в областта на земеползването и жилищното настаняване.

Уязвими групи

Общинските жилища представляват 0,8 % от общия жилищен фонд на България и намаляват. Това предполага общ общински фонд от около 32 225 жилища, в които са настанени общо 82 240 души (1,2 % от населението ⁽³⁷⁴⁾). В повечето общини, 216 от 265, се предлагат общински жилища, но 27,5 % от жилищата са в София, което сочи наличието на регионални различия. Качеството на жилищата е от решаващо

⁽³⁷⁴⁾ „Подслон за човечеството“ (Хабитат България) и Министерство на регионалното развитие и благоустройството, 2023 г. [Първо проучване на общинския жилищен фонд в България — „Подслон за човечеството“ \(Хабитат България\)](#).

⁽³⁷³⁾ [Документ на Световната банка](#) 2025 г.

значение, като 50 % от този фонд се считат за лоши, а 9 % се окачествяват като необитаеми.

Публичните разходи в жилищния сектор, и по-специално финансирането, насочено към групите с по-ниски доходи и уязвимите групи, са по-малко от 2 % от общия годишен държавен бюджет. Според наличните данни за държавните разходи по функции ⁽³⁷⁵⁾, докато публичните разходи за подпомагане на жилищното строителство възлизат на 1,7 % от общия държавен бюджет през 2019 г., разходите, свързани с жилищното настаняване като част от социалната закрила, представляват само 0,2 % от общия бюджет. За периода 2020—2024 г. няма налични данни за общите разходи за жилищно настаняване, а само за разходите за социална закрила. Обезщетенията за социални жилища, изплащани през този период, са били много малки.

Българското население е изправено пред значителен проблем с пренаселеността и тежки материални и социални лишения. 16,6 % от българите изпитват тежки материални и социални лишения ⁽³⁷⁶⁾, а 32,5 % ⁽³⁷⁷⁾ от българите живеят и в пренаселени домове. Тези проценти са значително по-високи сред ромите. 5,5 % от населението живее при изключително лоши жилищни условия ⁽³⁷⁸⁾. Ремонтът и модернизиранието на сградите представляват предизвикателство поради ограничените финансови ресурси на домакинствата, което

⁽³⁷⁵⁾ Евростат, Разходи на сектор „Държавно управление“ по функции (КОФОГ), [Държавни разходи по функции — КОФОГ — Статистиката в достъпна форма — Евростат](#).

⁽³⁷⁶⁾ Евростат 2024 г. [Процент на тежките материални и социални лишения в ЕС: 6,4 % — новинарски статии — Евростат](#).

⁽³⁷⁷⁾ Евростат 2025 г. [\[ilc_lvho05a\] Равнище на пренаселеност по възраст, пол и статус на бедност — общо население](#).

⁽³⁷⁸⁾ Евростат 2025 г. [\[ilc_mdho06c\] Тежък процент на лоши жилищни условия по статус на владение](#).

носи значителни икономически, екологични, здравни и демографски последици.

Проблемите, свързани с финансовата достъпност и качеството на жилищата, са непропорционално по-разпространени сред домакинствата с по-ниски доходи и домакинствата в селските райони. Общата степен на прекомерните жилищни разходи намаля значително с 3,3 процентни пункта (п.п.) през 2024 г. спрямо едва 0,6 п.п. в ЕС поради силния растеж на доходите ⁽³⁷⁹⁾. Въпреки това около 30 % от най-бедния квинтил на домакинствата и 9,3 % от жителите на селските райони са били засегнати от прекомерни жилищни разходи в сравнение със само 8 % от общото население през 2024 г. По подобен начин лошите жилищни условия (течащ покрив, влажни стени и др.) са много по-разпространени сред домакинствата, изложени на риск от бедност (18 %), отколкото сред населението като цяло (8,4 %). Пренаселеността засяга непропорционално и домакинствата, изложени на риск от бедност (42,9 %), но процентът е много висок и сред всички домакинства (33,8 %) — един от най-високите в ЕС (средна стойност за ЕС: 16,9 %).

България се сблъсква с тежка криза, свързана с енергийната бедност. Една пета (20,7 %) от домакинствата в България (1,8 милиона души) не могат да си позволят да поддържат жилището си достатъчно топло. Това е най-високият дял сред държавите — членки на ЕС ⁽³⁸⁰⁾. Правителството изоставя с въвеждането на механизми за енергийно бедните домакинства, на схеми за справяне с проблема и наблюдението на напредъка.

⁽³⁷⁹⁾ Процентът на прекомерни жилищни разходи следва да се разглежда заедно със структурата на владение (собственик на жилище, наематели), която може да се различава в отделните държави и региони.

⁽³⁸⁰⁾ Евростат 2024 г.

Ограничената финансова достъпност на жилищата и ниската трудова мобилност държат много млади българи в продължителна зависимост от семейството. 48,8 % от българите на възраст 25—34 години не могат да си позволят жилище и поради това все още живеят със своите родители или друго семейство ⁽³⁸¹⁾.

Липсват целенасочени политики за справяне с бездомничеството или системи за наблюдение ⁽³⁸²⁾. На разположение са приюти и центрове за временно настаняване като специализирани социални услуги за бездомните с общ капацитет от 885 души за страната като цяло ⁽³⁸³⁾. Няма конкретни мерки за предотвратяване на бездомничеството, нито се обръща специално внимание на социалната реинтеграция на бездомните хора, с изключение на центрoвете за временно настаняване и приютите, които са на пълен капацитет през зимата. Със Закона за социалните услуги, приет през 2019 г., се създава по-широка рамка за социални услуги в подкрепа на уязвимите лица от 2021 г. нататък. По своя замисъл обаче тези услуги не са предназначени за посрещане на дългосрочните жилищни нужди или за решаване на структурните жилищни проблеми на бездомните хора. Основната им цел е да се осигури незабавна защита, подкрепа при кризи и краткосрочно стабилизиране.

Освен горепосочените социални услуги за бездомните хора България не разполага със самостоятелни инструменти на

⁽³⁸¹⁾ Евростат 2019 г.

⁽³⁸²⁾ Министерство на труда и социалната политика, 2025 г.

⁽³⁸³⁾ Агенция за социално подпомагане, на разположение на адрес <https://asp.government.bg/bg/devnosti/sotsialni-uslugi/sotsialni-uslugi-za-palnoletni-litsa/registar-na-vidovete-sotsialni-uslugi-finansirani-ot-darzhavniya-byudzheta/>.

политиката за справяне с проблемите, свързани с лошите жилищни условия и финансовата достъпност на жилищата. Социално подпомагане за наем се предоставя само на наематели на общински жилища, които са на възраст над 70 години и живеят сами или които са самотни родители ⁽³⁸⁴⁾. Според Агенцията за социално подпомагане през цялата 2024 г. само 37 души са получили такава подкрепа, което показва ниския обхват. Въпреки това България включи жилищното настаняване и бездомността като приоритет в по-широката си цел за намаляване на бедността. В рамките на националната стратегия за намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване 2030 разработването на междусекторни услуги за бездомни възрастни и деца, оценките на жилищния фонд, предоставянето на модерни общински жилища на достъпни цени (включително за ромите) бяха определени като съществени мерки за справяне с жилищните затруднения и бездомничеството. Последният двугодишен план за действие (2025—2026 г.) включва нова концепция за жилищни медиатори, но тяхната роля на практика остава неясна.

Положението на хората с увреждания е по-несигурно, отколкото за населението като цяло, особено по отношение на достъпността и институционализирането. В националната стратегия за хората с увреждания (2021—2030 г.) се подчертава необходимостта от достъпни жилища, но тя не съдържа обвързващи цели. С плана за действие за периода 2025—2026 г. за изпълнението на стратегията беше въведена конкретна цел за нови или модернизирани социални жилища за 1247 лица с увреждания през 2029 г., които да бъдат финансирани с близо 32,4 милиона евро по програмата за развитие на регионите

⁽³⁸⁴⁾ Член 14 от Акта за прилагане на Закона за социално подпомагане (<https://www.lex.bg/laws/ldoc/-13038592>).

Графика А16.3: Избрани показатели за финансовата достъпност на жилищата

	unit	EU27					BG				unit	2023	2024	2025
		2000-25 avg.	2023	2024	2025		2000-25 avg.	2023	2024	2025				
House price to income ratio	2000-25 avg = 100	100.0	102.0	100.2		100.0	73.7	66.9		YoY%	-4.8	-9.2		
Rent to income ratio	2000-25 avg = 100	100.0	85.1	83.5	84.5	100.0	56.8	53.9	53.1	YoY%	-1.9	-5.2	-1.5	
Overburden rate, total	%	9.9	8.8	8.2		13.4	11.1	8.0	6.9	PPS/y	-4.0	-3.1	-1.1	
Overburden rate, tenant with market rent	%	23.8	20.3	19.2		39.6	33.3	27.8	31.7	PPS/y	-5.2	-5.5	3.9	
Overvaluation gap	%					0.4	6.3	14.4	19.2					
Deflated construction production price	2010 = 100	102.2	112.2	111.8	110.5	113.8	169.9	172.2	185.9	YoY%	11.2	2.3	13.7	
Building permits	m ² per ths persons	483.5	376.9	362.9	379.9	567.7	837.7	714.1	918.4	YoY%	-3.3	-14.7	28.6	
Residential construction investment	% GDP	5.5	5.8	5.1	5.0	2.9	2.8	3.9	4.2	YoY%	0.0	39.3	7.7	
Share of ownership	%	70.0	69.1	68.4		85.3	86.1	86.0	86.1	PPS/y	1.3	-0.1	0.1	
Share of people living in overcrowded homes	%	17.7	16.8	16.9		42.2	34.9	33.8	32.5	PPS/y	-1.3	-1.1	-1.3	

Източник: Евростат и изчисления на Европейската комисия. Процентът на прекомерни жилищни разходи следва да се разглежда заедно със структурата на владение (собственик на жилище, наематели), която може да се различава в отделните държави и региони.

(следва да се потвърди от ГД „Регионална и селищна политика“). Националната програма за достъпна жилищна среда и лична мобилност също предоставя около 1,3 милиона евро годишно за изграждане на достъпна среда в жилищните сгради, като целта е до края на 2026 г. да бъдат изградени 100 съоръжения. Разпределените ресурси обаче не изглеждат съизмерими с предизвикателството, тъй като според оценките през 2021 г. 82,4 % от всички сгради са били недостъпни ⁽³⁸⁵⁾. Липсата на достатъчно достъпни социални жилища на приемливи цени и на подкрепа за жилищно настаняване в общността забавя процеса на деинституционализация на възрастните с увреждания ⁽³⁸⁶⁾.

Неподходящите жилищни условия все още са широко разпространени сред ромското население. Според проучването за ромите на Агенцията на ЕС за основните права от 2024 г. ⁽³⁸⁷⁾ повече от половината от

ромите в България живеят в неподходящи жилища, почти една пета все още живеят в къщи без водоснабдяване, близо половината от ромските къщи не са свързани с централната канализационна система, а в една трета няма вътрешна баня. Достъпът до жилищно настаняване е един от седемте приоритета, очертани в националната стратегия за приобщаване на ромите за периода 2021—2030 г., но въпреки тенденцията за подобряване през последните години, през 2024 г. 57 % от ромите все още са живели в неподходящи жилища, което сочи лоши жилищни условия. За четири години делът на ромите, живеещи в пренаселени жилища, се е увеличил със 7 процентни пункта до 79 % през 2024 г. Една трета от ромите не разполагат с тоалетна с течаща вода, душ или баня. Между 2019 и 2024 г. 2 % от ромите в България са били принудени да напуснат дома си поради съдебно отстранение или запор ⁽³⁸⁸⁾. Критериите за допустимост в общинските жилища се определят независимо от всяка община и могат да включват изисквания като завършване на определено ниво на образование, което може да изключи уязвимите групи, включително ромите.

⁽³⁸⁵⁾ Криза на хоризонта: Осигуряване на достъпни жилища на приемливи цени за хората с увреждания, ОИСП, 2021 г.

⁽³⁸⁶⁾ Европейска експертиза за хората с увреждания (EDE), Accessible and sustainable housing for persons with disabilities Bulgaria (Достъпни и устойчиви жилища за хора с увреждания в България), 2026 г.; Доклади на EDE по европейския семестър за експертния опит в областта на уврежданията, няколко години; Комитет на ООН за правата на хората с увреждания, първоначален преглед на България, 2018 г.

⁽³⁸⁷⁾ Агенция на Европейския съюз за основните права, 2024 г.: <https://fra.europa.eu/en/publications-and-resources/data-and-maps/2025/roma-survey-2024>.

⁽³⁸⁸⁾ Проучване на ромите, проведено от Агенцията на Европейския съюз за основните права, 2024 г.

ХОРИЗОНТАЛНИ ДЕЙНОСТИ

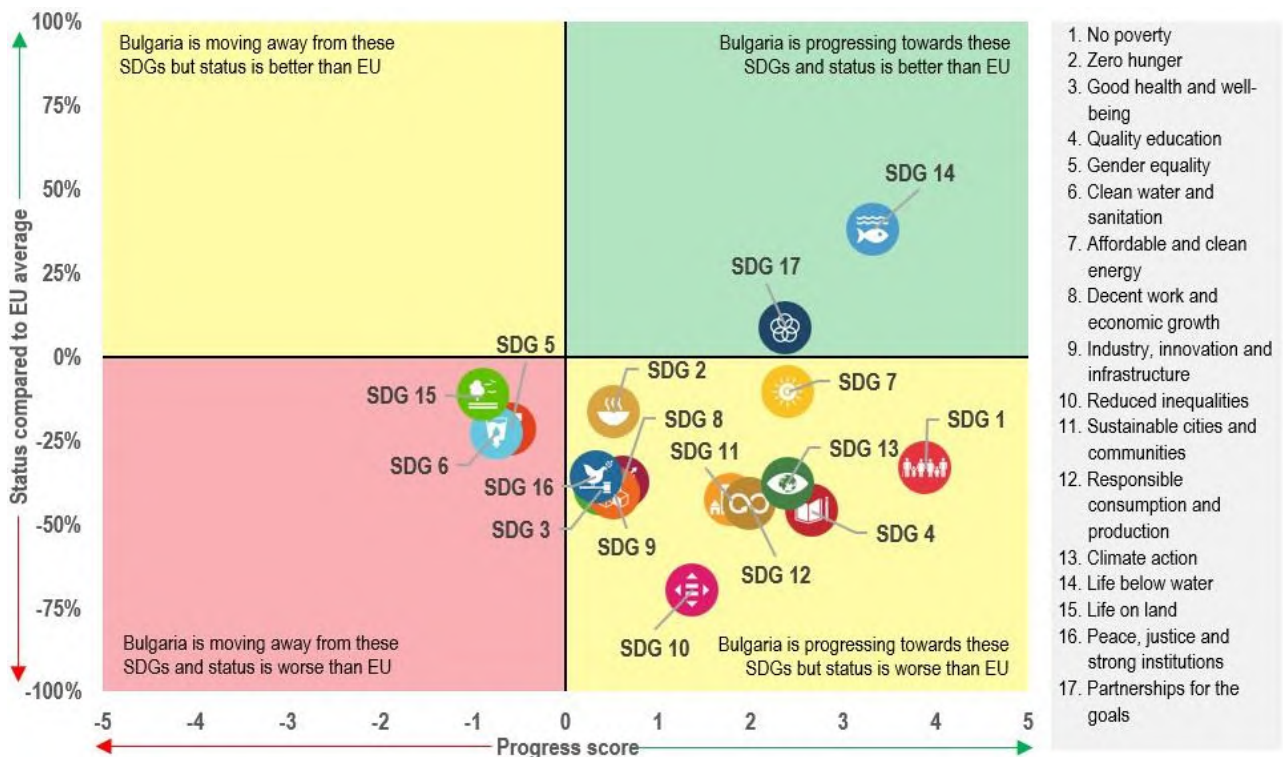
ПРИЛОЖЕНИЕ 17: ЦЕЛИ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ

В настоящото приложение се прави оценка на напредъка на България с оглед на целите за устойчиво развитие (ЦУР) по отношение на конкурентоспособността, устойчивостта, социалната справедливост и макроикономическата стабилност. 17-те ЦУР и свързаните с тях показатели осигуряват рамка на политиката по Програмата на ООН до 2030 г. за устойчиво развитие. Целта е да се сложи край на всички форми на бедност, да се води борба с неравенствата и с изменението на климата и екологичната криза, като същевременно се гарантира, че никой няма да бъде изоставен. ЕС и неговите държави членки са се ангажирали с това историческо глобално

рамково споразумение, както и да играят активна роля за постигането на максимален напредък по ЦУР. Графиката по-долу се основава на набора от показатели на ЕС за ЦУР, разработен с цел наблюдение на напредъка по ЦУР в контекста на ЕС.

България отбелязва подобрене по показателите, свързани с конкурентоспособността (ЦУР 4, 8 и 9), но трябва да навакса средното равнище за ЕС по показателите за достоен труд и икономически растеж. Показателите по ЦУР 4 (качествено образование) се развива положително, особено по отношение на основното образование. Участието на деца

Графика A17.1: Напредък към постигането на ЦУР в България

За подробна оценка на напредъка към различните ЦУР вж. годишния доклад на Евростат [Устойчиво развитие в Европейския съюз](#); за подробни данни относно краткосрочния напредък по ЦУР на държавите от ЕС вж. [Основни констатации — Показатели за устойчиво развитие](#); за интерактивна визуализация на напредъка по ЦУР на държавите от ЕС вж. [прегледа на ЦУР по държави](#). Високият статус не означава, че дадена държава е близо до постигането на конкретна ЦУР, но сочи, че тя се справя по-добре от средното за ЕС равнище. Оценката на напредъка е абсолютна мярка, основана на тенденциите на показателите през последните пет или шест години. При изчислението не се вземат предвид целеви стойности, тъй като повечето цели на политиката на ЕС са валидни само за съвкупното равнище на ЕС. В зависимост от наличието на данни за всяка цел, не всички 17 ЦУР са показани за всяка държава.

Източник: Евростат, последна актуализация от 29 април 2026 г. Данните се отнасят главно за периода 2019—2024 г. или 2019—2025 г. Данните за ЦУР могат да се различават в доклада и приложенията към него поради различните крайни дати.

на възраст над 3 години в образованието в ранна детска възраст се увеличи от 87,6 % на 89,3 % между 2019 г. и 2024 г. (средна стойност за ЕС: 95 %). Освен това България отбеляза значително подобрене по отношение на процента на преждевременно напусналите системата на образованието и обучението. Понастоящем резултатите ѝ са по-добри от средните за ЕС, като процентът на преждевременно напусналите системата на образованието и обучението на възраст 18—24 години е намалял от 13,9 % през 2019 г. на 8,6 % през 2025 г. (средна стойност за ЕС: 9,1 %). По ЦУР 8 (достоеен труд и икономически растеж) равнището на заетост на хората на възраст между 20 и 64 години в България се покачи от 76,8 % през 2024 г. до 77,0 % през 2025 г., като надхвърли средната стойност за ЕС от 76,1 % през 2025 г. По подобен начин процентът на младите хора, незаети с работа, учене или обучение (NEET), намаля от 16,6 % през 2019 г. на 13,8 % през 2025 г. (средна стойност за ЕС за 2025 г.: 11 %). Коефициентът на дълготрайната безработица намаля до 1,5 % през 2025 г., което е под средната стойност за ЕС от 1,9 %. Резултатите на България обаче се влошават по показателите, свързани с достойния труд, като равнището на риска от бедност сред работещите се повиши от 8,9 % (2019 г.) до 11,8 % (2024 г.), над средната стойност за ЕС (8,2 %). България постигна известен напредък по показателите за НИРД и иновации (ЦУР 9), като през 2025 г. 41,2 % от населението на възраст 25—34 години е завършило висше образование в сравнение с 32,6 % през 2019 г., като по този начин се намалява разликата със средната стойност за ЕС от 44,8 %. Що се отнася до показателите за устойчива инфраструктура, както стойността за България, така и средната стойност за ЕС са се влошили през последните години. В България делът на автобусите и влаковете като процент от вътрешния превоз на пътници намаля от 14,2 % на 11,2 % между 2018 г. и 2023 г. (ЕС: от 17,0 % на 16,9 %). По подобен начин делът на железопътния и вътрешния воден транспорт в товарния транспорт на България

намаля от 53,2 % през 2019 г. на 39,9 % през 2024 г. (ЕС: от 24 % на 21,8 %).

България постига по-добри резултати по няколко показателя, свързани с устойчивостта (ЦУР 7, 9, 11, 12, 13, 14), но често остава под средната стойност за ЕС. Показателите по ЦУР 2, 6 и 15 все още могат да бъдат подобрени. България напредва по някои от показателите по ЦУР 2 (нулево равнище на глад). Въпреки че употребата и рискът от химически пестициди са намалели с 45 % между 2015—2017 г. и 2023 г., средното съдържание на нитрати в подземните води се е увеличило от 27,5 mg NO₃/l на 29,2 mg между 2018 г. и 2023 г. (средна стойност за ЕС: 18,1 mg). По ЦУР 6 (чиста вода и канализация) България подобрява качеството на водата, но процентът на районите, засегнати от свързания със сушата стрес на екосистемите, се увеличи значително (с 1,4 %, достигайки 20,1 % между 2019 г. и 2024 г.). България напредва по отношение на финансово достъпната и чиста енергия (ЦУР 7). Крайното потребление на енергия в домакинствата на глава от населението спадна от 327 килограма нефтен еквивалент (kgoe) през 2019 г. на 305 kgoe през 2024 г., което е под средното за ЕС равнище от 507 kgoe. Енергийната бедност също намаля. Процентът на населението, което не е в състояние да поддържа домовете си достатъчно топли, се понижи значително от 30,1 % на 19,1 % между 2019 г. и 2024 г., въпреки че този процент все още е два пъти по-висок от средната стойност за ЕС от 9,2 %. В рамките на ЦУР 9 (промишленост, иновации и инфраструктура) интензитетът на емисиите във въздуха на фини прахови частици (ФПЧ_{2,5}) от промишленото производство в България е намалял от 0,19 на 0,17 g/EUR между 2018 г. и 2023 г., но все още е над три пъти по-висок от средната стойност за ЕС от 0,05 g/EUR. България трябва да навакса изоставането си по отношение на устойчивите градове и селища (ЦУР 11), тъй като процентът на рециклиране на битовите отпадъци е

намалял значително от 31,5 % през 2018 г. на 16,7 % през 2023 г. (средна стойност за ЕС: 47,9 %). България напредва по ЦУР 12 (отговорно потребление): енергийната производителност на икономическото производство се увеличи от 2,5 на 3,0 EUR/kgое, което все още е под средното за ЕС равнище от 10 EUR/kgое. Цената на икономическите загуби, свързани с климата, намаля от 31,3 EUR на глава от населението през 2019 г. на 29,2 EUR през 2024 г. (ЦУР 13). Що се отнася до здравето на океаните (ЦУР 14), процентът на крайбрежните води за къпане с отлично качество нарасна значително от 67 на 97,8 % между 2019 г. и 2024 г., което е над средната стойност за ЕС от 88,8 %. Целта „живот на земята“ (ЦУР 15) показва стабилни тенденции, с изключение на увеличаването на въздействието на сушите (вж. ЦУР 6).

България продължава да подобрява резултатите си по ЦУР, свързани със социалната справедливост (ЦУР 1, 3, 5, 7, 10), но все още има значителна разлика спрямо средната стойност за ЕС по показателите за качествено образование (ЦУР 4) и достоен труд и икономически растеж (ЦУР 8). Като цяло се наблюдава подобрене по отношение на ЦУР 1 (премахване на бедността), като повечето показатели показват положителни тенденции. България допълнително намали процента на лицата, изложени на риск от бедност или социално изключване, от 33,2 % през 2019 г. на 30,3 % през 2024 г. (средна стойност за ЕС през 2024 г.: 21 %). Отбелязва се подобрене и по ЦУР 5 (равенство между половете), където разликата в заетостта между жените и мъжете беше 7,4 процентни пункта през 2025 г. в сравнение с 8,1 процентни пункта през 2019 г. Повечето резултати по ЦУР 7 (достъпна и чиста енергия) са се подобрили или са останали на същото равнище спрямо 2019 г. Процентът на енергията от възобновяеми източници в брутно крайно потребление на енергия се увеличи от 21,5 % през 2019 г. на 23,2 % през 2024 г. Държавата също така подобрява

изпълнението на ЦУР 10 (намаляване на неравенствата). Например разликата между градските и селските райони по отношение на риска от бедност или социално изключване е спаднала от 25 процентни пункта през 2019 г. до 18,7 процентни пункта през 2024 г. България трябва да достигне средното равнище за ЕС по ЦУР 3 (добро здраве и благосъстояние): докато показатели като дела на неудовлетворените потребности от медицински грижи (1,1 % в сравнение с 2,5 % в ЕС през 2024 г.) бележат целеви подобрения, други сочат необходимост от допълнителни действия. Сред тях са очакваната продължителност на живота при раждане (71,3 години в сравнение със 75,3 години в ЕС през 2023 г.) и случаите на преждевременна смърт поради експозиция на фини прахови частици (104 на 100 000 души в сравнение с 41 в ЕС през 2023 г.). Същевременно ЦУР 4 (качествено образование) и ЦУР 8 (достоен труд и икономически растеж) разкриват поразителна картина: делът на възрастните с поне основни цифрови умения се е увеличил от 31,2 % през 2021 г. на 38,3 % през 2025 г., но все още е доста под средния за ЕС (60,4 %). Българският Европейски социален фонд плюс (ЕСФ+) и ПВУ включват мерки за справяне с повечето от тези предизвикателства. По-специално планът съдържа мерки за подобряване на качеството и ефективността на образованието, засилване на предоставянето и достъпността на здравните услуги, подобряване на схемата за минимален доход и подпомагане на социалното приобщаване.

България продължава да постига добри резултати по ЦУР 17 (партньорства за ЦУР). Страната не бележи напредък по отношение на показателите за макроикономическа стабилност (ЦУР 8 и ЦУР 16), по които все още трябва да догони средното равнище за ЕС. Резултатите на България по показателите за ЦУР 17 (партньорства за целите) са с 26,9 % по-добри от средните за ЕС. Съотношението

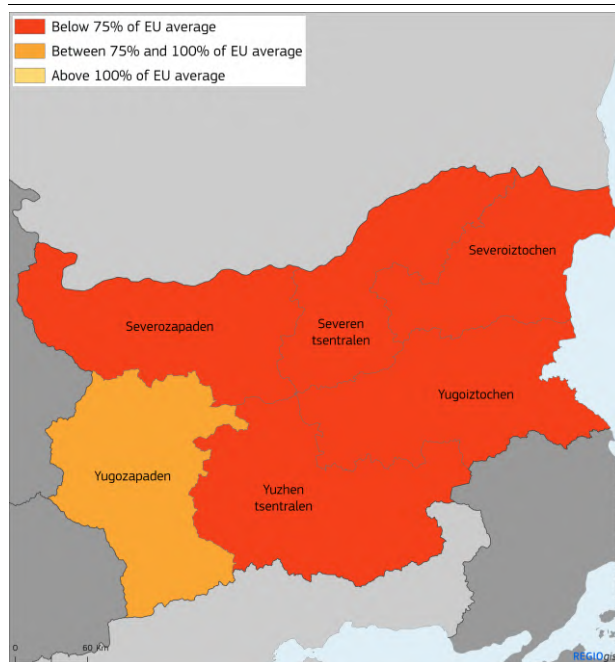
на дълга на България към БВП за 2025 г. беше 29,9 %, което е доста под средната стойност за ЕС от 81,7 %. Въпреки че процентът от населението, съобщаващо за престъпления (ЦУР 16), е намалял от 21,8 % през 2018 г. на 15,6 % през 2023 г., страната изостава от средната стойност за ЕС (10 %). Процентът на населението с много добро или сравнително добро възприятие за независимостта на правосъдната система е намалял от 34 % през 2019 г. на 27 % през 2025 г. Що се отнася до устойчивия икономически растеж (ЦУР 8), страната все още трябва да догони ЕС по отношение на реалния БВП на глава от населението, въпреки че показателят нарасна от 9650 EUR през 2019 г. на 11 710 EUR през 2024 г.

Тъй като ЦУР формират всеобхватна рамка, всички връзки към съответните ЦУР са обяснени или изобразени с икони в другите приложения.

Тенденции в регионалното развитие

След присъединяването си към ЕС през 2007 г. регионите на България показват силно сближаване към средната стойност за ЕС по отношение на БВП на глава от населението (по стандарт за покупателната способност, СПС). БВП на глава от населението в България се увеличи значително от 2007 г. насам, като нарасна от 41 % от средната стойност за ЕС на 66 % през 2024 г. В рамките на България и шестте региона от ниво 2 по NUTS подобриха относителния си БВП на глава от населението спрямо средния за ЕС. В Югозападния регион, в който се намира столицата София, се наблюдава увеличение от 66 % от средната стойност за ЕС през 2007 г. до почти 108 % през 2024 г. Разликата между Югозападния и най-слабо развития регион през този период е нараснала от 38 процентни пункта на 66 процентни пункта. Всички региони остават под 75 % от средния за ЕС БВП на глава от населението, с изключение на Югозападния регион (карта А18.1) ⁽³⁸⁹⁾.

Карта А18.1: БВП на глава от населението в сравнение със средната стойност за ЕС.

Среден БВП на глава от населението в стандарт на покупателна способност в сравнение със средната стойност за ЕС за периода 2021—2023 г.

Източник: Изчисления на Комисията въз основа на данни на Евростат от 16 юли 2025 г.

Икономическата активност в България остава силно концентрирана в столицата, която генерира около половината от националния БВП, а между другите региони съществуват големи различия. Тези различия в БВП на глава от населението между и в рамките на българските региони се изразяват в разлики в: i) производителността на труда; ii) демографските условия; iii) образованието и обучението; iv) заетостта; v) заплатите; vi) бедността и социалното изключване; vii) инфраструктурата; (viii) конкурентоспособността; и ix) резултатите в областта на научните изследвания и иновациите. Всички тези показатели обикновено са по-лоши в северозападната част на страната, но също така и в някои общини в южна България, с ясно разделение между градските и селските райони.

Въпреки че няколко региона са регистрирали ръст на населението след пандемията от COVID-19, общото население на страната продължава да

⁽³⁸⁹⁾ В ход е териториална реорганизация на българските региони от ниво 2 по NUTS, без да се засяга категоризацията за допустимост съгласно карта А18.1.

намалява, като се изострят териториалните различия. Между 2015 г. и 2024 г. населението на всички български региони спадна, като особено засегнати са Северозападния и Северния централен регион. След пандемията миграционните модели в България се обърнаха, което доведе до значителни промени в демографските показатели на регионално равнище ⁽³⁹⁰⁾. Подобрената динамика на миграцията доведе не само до положителен нетен приток, но и до нарастване на населението в някои райони. През 2024 г. всички южни региони за планиране, както и североизточните, отчетоха прираст на населението — за първи път от над 30 години. Само в Северозападния и Северния централен регион продължава да се наблюдава намаляване на населението, макар и в по-малък мащаб, отколкото преди.

Производителността на труда постоянно се увеличава, но продължават да съществуват регионални различия. Българските региони се нареждат сред последните 20 % от регионите на ЕС по производителност на труда (графика A18.1). Производителността на труда обаче е най-висока в Югозападния регион — 72 %. Това рязко контрастира с Южния централен регион и Северния централен регион — най-слабо продуктивните региони — с 39—41 % от средната стойност за ЕС. В тези два региона доминиращите сектори са производството и промишлеността, както и селското стопанство.

⁽³⁹⁰⁾ Институт за пазарна икономика (2024 г.): [Бяла книга: Отключване на растежа](#); Адриан Николов (2025 г.): [Положителната миграция се запазва, но демографският проблем далеч не е решен](#); Адриан Николов (2025 г.): [Демографските процеси в общините се нормализират, но с повече миграция.](#)

Таблица А18.1: **Основни тенденции и предизвикателства на развитието и концентрация на ресурсите**

	Main development trends
Less developed regions (population 4.4 million)	<p>Bulgaria has five less developed regions, which are ranked among the least competitive in the EU. They are predominantly located in the northern and south-eastern parts of the country. Severozapaden is the most consistently underdeveloped region and one of the poorest in the entire EU.</p> <p>Less developed regions tend to have a larger share of employment and output in value-added activities, such as agriculture, traditional manufacturing and basic services, which limits growth potential relative to more diversified or knowledge-intensive regions. All less developed regions show gradual convergence towards EU averages over time, but gaps between these regions have barely narrowed.</p> <p>The significant regional disparities in Bulgaria have led to ongoing discussions and proposals for redrawing the NUTS 2 map to better implement EU cohesion policies and ensure more balanced development and access to EU funds.</p>
Transition region (population 2 million)	<p>Since the 2021-2027 programming period, Yugozapaden region has been a transition region. With the capital Sofia located here, Yugozapaden is by far the most economically developed region in Bulgaria, exhibiting a wide gap compared with the country's other five regions.</p> <p>The region produces approximately half of Bulgaria's GDP, driven mainly by activity centred in Sofia. This includes services, high-tech, finance, logistics and manufacturing industries. However, there are also severe internal disparities in Yugozapaden, and the region suffers from labour market mismatches, demographic pressure and challenges to social inclusion.</p>
Specific territories	<p>There is a clear divide between dynamic urban cores and peripheral and rural regions, especially in north-west Bulgaria and other parts of the north. In these regions, GDP per capita, income levels, employment opportunities and access to services remain significantly lower than the national averages. Many small towns and rural areas face ongoing population loss, ageing and out-migration, leading to 'demographic deserts', with shrinking labour forces outside major cities.</p> <p>Bulgaria's coastal areas combine high economic potential and strategic importance with environmental sensitivity and seasonal, spatial and social imbalances, making integrated and sustainable territorial development particularly critical. Roughly 70% of tourism revenue is generated in the summer months, the highest share in the EU. Regions on the south-eastern coast are particularly exposed to tourism's high seasonality. While tourism is a major contributor to national GDP and employment, it also creates economic vulnerabilities, such as revenue instability, short-term jobs, labour shortages in peak season, and underused infrastructure in the off-season.</p>
National cohesion aspects	<p>Bulgaria's transport system remains one of the critical structural bottlenecks to competitiveness and balanced regional development. Despite gradual modernisation along the main axes of the Trans-European Transport Network (TEN-T), significant disparities in road and rail quality and accessibility remain across the country.</p> <p>The north-south divide is particularly striking: northern regions continue to lag behind the better-connected southern part of the country, with outdated infrastructure, incomplete motorways, and limited maintenance of secondary roads. In addition, parts of the national road network and sections of the TEN-T corridors are increasingly exposed to climate-related risks. These risks include flooding, landslides and extreme heat, which all pose growing challenges for infrastructure resilience and long-term service reliability.</p> <p>Investments in connectivity, climate-resilient design and transport infrastructure are key to unlocking the potential of the regions.</p> <p>Priority allocation of funds is needed for sustainable transport infrastructure and connectivity in northern Bulgaria, ensuring horizontal and vertical connectivity across the entire northern territory, and breakthrough links to southern Bulgaria. Additionally, boosting investments in the country's railway network and sustainable urban transport will be crucial.</p> <p>Bulgaria's water and sewerage infrastructure faces persistent structural weaknesses that threaten service reliability, environmental compliance and climate resilience. Despite gradual progress in modernisation, the sector continues to struggle with ageing assets, high leakage rates and uneven investment capacity across regions.</p> <p>It could be beneficial to prioritise investments in access to clean and reliable water supplies, especially in municipalities with frequent restrictions, poor quality and high network losses. Replacing and modernising water supply and sewerage systems needs particular attention, including the adoption of smart monitoring and leakage detection technologies.</p>

Източник: Европейската комисия въз основа на данни на Евростат; категории региони въз основа на карта А18.1

Таблица А18.2: Ключови регионални показатели (на ниво 2 по NUTS) за България

	GDP per head (PPS, index)	Population growth	Net migration	Real GDP per head growth	Real productivity growth (per hour worked)	Employed with high educational attainment	Employment in high-technology sectors	Unemployment rate	At-risk-of-poverty or social exclusion rate (AROE)	R&D expenditure
	EU27=100	Average annual change per 1000 residents	Average annual change per 1000 residents	Average annual % change	Average annual % change	% of employed aged 25-64	% of total employment	% of labour force	% of population	% of GDP
	2024	2015-2024	2015-2024	2014-2024	2013-2023	2025	2025	2025	2025	2023
EU	100	1.8	3.5	1.4	0.7	41.5	5.1	6.0	21.0	2.24
Bulgaria	66	-8.8	-0.7	3.8	2.4	40.8	5.3	3.5	29.0	0.77
Severozapaden	42	-18.1	-4.1	3.9	2.7	34.0	1.8	7.3	33.5	0.26
Severen tsentralen	43	-17.0	-4.7	2.8	2.0	36.9	2.7	4.0	33.8	0.34
Severoiztochen	51	-9.7	-1.8	2.8	2.2	43.6	3.0	3.9	27.7	0.39
Yugoiztochen	57	-8.0	-1.0	3.8	2.5	36.7	2.4	4.6	35.8	0.27
Yugozapaden	107	-3.4	1.9	4.0	2.2	47.4	10.2	1.9	19.8	1.25
Yuzhen tsentralen	43	-7.8	0.1	3.5	2.0	34.9	3.2	3.2	34.4	0.41

Тъмнозелено — показателят е поне 120 % от средната стойност за ЕС.

Светлозелено — показателят е поне 100 %, но по-малко от 120 % от средната стойност за ЕС.

Жълто — показателят е поне 90 %, но по-малко от 100 % от средната стойност за ЕС.

Светлочервено — показателят е поне 75 %, но по-малко от 90 % от средната стойност за ЕС.

Тъмночервено — показателят е по-малко от 75 % от средната стойност за ЕС.

Тази цветова скала се прилага за „положителни“ показатели, при които по-високите стойности са благоприятни.

За „отрицателните“ показатели (при които по-високите стойности са неблагоприятни) цветовете са обърнати.

Източник: Евростат и Съвместен изследователски център

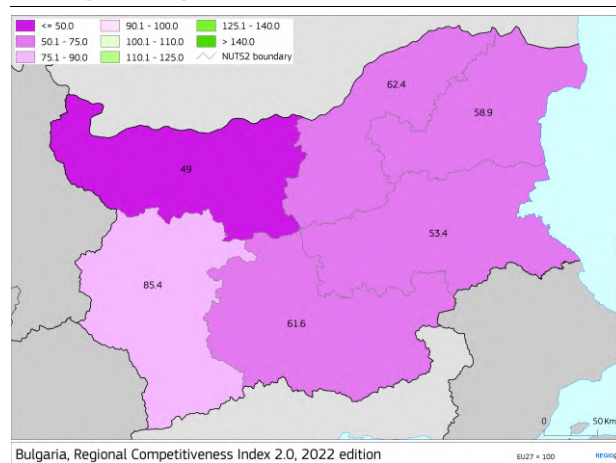
Графика А18.1: Ръст на производителността на труда (2013—2023 г.) и производителност на труда (2023 г.), България (региони от ниво 2 по NUTS)

Източник: Изчисления на Генерална дирекция „Регионална и селищна политика“ (REGIO) въз основа на данни от Съвместния изследователски център (JRC) (ARDECO). Забележка: ръстът на производителността се измерва като средна годишна промяна

Основни предизвикателства пред регионалната конкурентоспособност

Карта А18.2: Конкурентоспособност в българските региони, 2022 г.

Източник: България, Индекс за регионална конкурентоспособност на ЕС 2.0 — издание за 2022 г.

Разходите за НИРД остават ниски и са съсредоточени главно в Югозападния регион, което отразява значителните различия, свързани с различните

регионални икономически структури ⁽³⁹¹⁾. Съвкупните разходи за НИРД през 2023 г. бяха между 0,3 % и 0,4 % от БВП във всички региони, с изключение на Югозападния, където бяха 1,2 % поради по-високите равнища на инвестиции в капитала. Това обаче все още е едва около половината от средната стойност за ЕС (вж. приложение 4 и специфичната за държавата препоръка за увеличаване на публичните инвестиции в НИРД и пазарната реализация). По-ниският интензитет на НИРД на предприятията извън Югозападния регион се дължи до голяма степен на структурни фактори, включително по-малкия размер на предприятията и по-слабото внедряване на авангардни технологии, което ограничава капацитета за иновации. Особено важна роля играе високият дял на заетостта в секторите с по-малък интензитет на НИРД извън столицата. Селското стопанство осигурява над 19 % от заетостта извън Югозападния регион и достига 26,6 % в Северозападния регион. Заетостта във високотехнологичните сектори остава ограничена въпреки известно увеличение през последното десетилетие. В Югоизточния, Северозападния и Североизточния регион през 2024 г. едва между 1,4 % и 2,1 % от работниците са били заети във високотехнологичните сектори. Укрепването на връзките с многонационалните дружества би могло да спомогне за подобряване на интеграцията на националните предприятия в техните вериги за създаване на стойност и да генерира трансфер на знания и въздействие върху други области (вж. приложение 5). Инвестициите по линия на политиката на сближаване, съобразени със стратегията за интелигентна специализация, имат за цел да укрепят регионалните иновации чрез използване на силните страни на местно равнище, подкрепя за трансфера на технологии и засилване на връзките между предприятията и

научноизследователските институции. Тези инвестиции спомагат за подобряване на резултатите в областта на иновациите и намаляване на разликите в регионалната конкурентоспособност чрез целенасочено и стратегическо финансиране. С това финансиране се подкрепят, наред с другото, експертните центрове и центровете за високи постижения със стратегическа регионална роля, центровете за цифрови иновации и създадените регионални иновационни клъстери. Тези структури играят ключова роля за насърчаване на иновациите чрез: i) насърчаване на сътрудничеството между местните предприятия, университетите и научноизследователските организации; ii) улесняване на трансфера на познания; и iii) укрепване на регионалните екосистеми за иновации. Тяхното въздействие обаче остава неравномерно в различните региони, което показва необходимостта от допълнителни усилия за засилване на сътрудничеството, увеличаване на участието на предприятията и гарантиране на по-ефективно превръщане на резултатите от научните изследвания в реализуеми на пазара иновации, а не само научни изследвания въз основа на договор.

Покритието с високоскоростна мрежа в селските райони продължава да бъде много неравномерно, което възпрепятства интеграцията на периферните региони в цифровата икономика на страната. Селските, отдалечените и слабо населените райони все още не разполагат с подходящи високоскоростни мрежи до голяма степен поради ограничените търговски стимули за частните оператори да инвестират там. Покритието с мрежи с много голям капацитет (ММГК) в селските райони е най-широко (над 95 %) в София и Благоевград, докато Видин и Монтана не успяват да достигнат 65 % ⁽³⁹²⁾. Тези дисбаланси

⁽³⁹¹⁾ [Европейски сравнителен доклад за иновациите за 2025 г. — научни изследвания и иновации.](#)

⁽³⁹²⁾ OMDIA и Point Topic (2025 г.): Широколентов обхват в Европа 2024 г.: Картографиране на напредъка

ограничават равния достъп до цифрови услуги и забавят интеграцията на периферните региони в по-широката цифрова икономика на България ⁽³⁹³⁾.

Ниските равнища на завършилите висше образование ограничават капацитета на регионите, които изостават в развитието на икономиката, основана на знанието. В Северозападния, Южния централен и Югоизточния регион само около един на всеки четирима души на възраст 25—64 години е имал висше образование през 2024 г. За сравнение в Югозападния регион делът (43 %) е по-висок от средната стойност за ЕС (36 %). Като цяло делът на завършилите висше образование е по-висок в градовете (48 %), където е сравним със средния за ЕС за градовете, и много по-нисък в селските райони (13,6 %), където е дори много по-нисък от съответното средно равнище за ЕС (26,6 %). Достъпността е основната пречка пред участието в изоставашите региони, по-специално в Северозападния регион. В региона броят на висшите учебни заведения спрямо населението е значително по-малък, отколкото например в Югозападния регион. Тези институции също така имат значително по-малък брой области на обучение за избор ⁽³⁹⁴⁾ (вж. приложение 13).

Регионалното развитие и конкурентоспособността на България са ограничени от ниския капацитет на местните органи на управление.

към постигане на целите за покритие на цифровото десетилетие.

⁽³⁹³⁾ Invest Sofia и Институт за пазарна икономика (2024 г.): Икономически и инвестиционен профил на София 2024 г.; Институт за пазарна икономика (2023 г.): Икономическите центрове в България; Република България, Министерство на финансите (2023 г.): Национална програма за развитие България 2030; ОИСР (2023 г.): Стратегия на ОИСР за уменията, България, 2023 г.; Световна банка (2024 г.): Рамка за национално партньорство за България; Световна банка (2021 г.): Систематична диагностика по държави.

⁽³⁹⁴⁾ ОИСР (2025 г.): Образованието и уменията в България, стр. 161.

Европейският индекс за качество на управлението е неравномерен в страната, но е по-нисък от средния за ЕС като цяло (таблица A18.3). Най-ниските стойности на основния индекс се наблюдават в Северозападния, Южния централен и Югозападния регион. Освен това в Южния централен регион индексът е намалял значително през последните 15 години (вж. приложение 7). Липсата на капацитет на местните органи да планират, разработват и изпълняват проекти е основна пречка пред регионалната конкурентоспособност и оказва въздействие върху качеството на местните услуги ⁽³⁹⁵⁾. Този ограничен капацитет се дължи на няколко фактора, включително трудностите при привличането на квалифициран персонал (вж. приложение 7) и зависимостта на регионите от целеви трансфери, което подкопава ефективността и справедливостта на местните публични финанси. Налице е липса на финансова автономност на местно равнище и липса на собствени ресурси за инвестиции и изпълнение на политиките. Финансовите различия между общините са значителни и продължават да бъдат основен двигател на регионалните неравенства. В резултат на обезлюдяването и последвалото намаляване на икономическата активност повечето малки и селски общини разчитат почти изцяло на централни трансфери, като собствените им приходи често са под 10 % от бюджетите им. Текущата система за изравнителен трансфер е прекалено сложна, насърчава зависимостта и възпира общините да подобряват събирането на приходите си и да привличат инвестиции, което подкопава ефективността и справедливостта на местните публични финанси ⁽³⁹⁶⁾.

⁽³⁹⁵⁾ ОИСР (2023 г.): Икономически проучвания: България; Световна банка (2021 г.): Систематична диагностика по държави: България.

⁽³⁹⁶⁾ Република България (2021 г.): Българска стратегия за децентрализация 2016—2025 г.; Експертен център за добро управление, Съвет на Европа (2023 г.): Данъчна

Таблица А18.3: Европейски индекс за качество на управлението (2024 г.)

	Overall index	Corruption	Quality and accountability	Impartiality
Severozapaden	-2.4	-2.6	-2.7	-1.6
Severen tsentralen	-0.6	-0.1	-1.4	-0.1
Severoiztochen	-1.0	-1.0	-1.4	-0.3
Yugoiztochen	-1.3	-1.2	-1.7	-0.9
Yugozapaden	-1.9	-1.8	-2.2	-1.5
Yuzhen tsentralen	-2.3	-1.5	-2.7	-2.3

Източник: Европейско качество на управлението на поднационално равнище, издание от 2024 г.

Регионите и регионалните съвети за развитие имат ограничен капацитет за ефективно териториално планиране и координация. Регионите се обслужват от отдели в рамките на Министерството на регионалното развитие и благоустройството. На равнището на министерството регионалното планиране не отчита в достатъчна степен териториалните нужди. Това може отчасти да се отдаде на трудностите при практическото изпълнение на стратегическите документи и на неефективното интегриране на приоритетите на различните равнища. Регионалните съвети за развитие са до голяма степен формални структури и не движат активно координацията на политиките и инвестиционното планиране. Поради това регионалните перспективи и

автономия и финансово управление на местните администрации в България; Експертен център за добро управление, Съвет на Европа (2024 г.): Развитие на фискалната децентрализация и подобряване на местното финансово управление в България; Световна банка (2025 г.): Преосмисляне на общинските финанси: България — Преглед на публичните финанси на поднационално равнище; Институт за пазарна икономика (2025 г.): Състояние на общинските бюджети в България и възможности за разширяване на финансовата автономия на местните власти; ОИСР (2021 г.): Децентрализация и регионализация в България: Към балансирано регионално развитие; Институт за пазарна икономика (2022 г.): Изравнителните механизми в местните финанси: Споделяне на приходите от облагането върху доходите и модели за „изглаждане“ на регионалните дисбаланси чрез насочени трансфери; Ганев (2023 г.): Новият хоризонт за местната власт.

приоритети обикновено са засенчени от националните и общинските нужди (³⁹⁷).

Междубщинското сътрудничество продължава да бъде недостатъчно развито както в градските, така и в селските райони, особено за съвместни инвестиции и услуги, например в образованието, транспорта и здравеопазването. Съществуват успешни примери за партньорства и сътрудничество между общините с цел осъществяване на интегрирани териториални инвестиции. Има малко примери за ефективна координация между общините (освен това, което се изисква за отпадъците, водите и канализацията) въпреки благоприятната правна рамка, която предвижда набор от механизми за управление и финансиране. Стратегическото планиране продължава да бъде фрагментирано в припокриващи се рамки, а сегашната система е прекалено сложна и бавна (³⁹⁸).

Ограниченият достъп до ключови местни обществени услуги поставя на изпитание правото на оставане, особено в по-слабо развитите региони, и възпрепятства перспективите за растеж на изоставящите райони. Отговорностите на българските общини се разделят на две категории: i) споделени функции — като образование, социална закрила и здравеопазване — управлявани съвместно с националното

⁽³⁹⁷⁾ Парашкевова и др. (2021 г.): Административен капацитет за регионално планиране в контекста на интегрираните териториални инвестиции; ОИСР (2021 г.): Децентрализация и регионализация в България: Към балансирано регионално развитие.

⁽³⁹⁸⁾ ОИСР (2021 г.): Намаляване на регионалните различия за приобщаващ растеж в България; Институт за пазарна икономика (2025 г.): Състояние на общинските бюджети в България и възможности за разширяване на финансовата автономия на местните власти; Фондация за реформа в местното самоуправление и Експертен център за добро управление, Съвет на Европа (2023 г.): Анализ на нуждите от обучение на местните власти в Република България; Съвет на Европа (2023 г.): Цялостен анализ на сегашната правна, административна и оперативна рамка на общините.

правителство; и ii) изключителни отговорности, включително за жилищно настаняване, водоснабдяване и опазване на околната среда ⁽³⁹⁹⁾.

Предоставянето на ключови местни обществени услуги, включително здравеопазване, дългосрочни грижи, образование, транспортна инфраструктура и водоснабдяване, продължава да бъде много неравномерно в цялата страна, като най-големите разлики са в най-слабо развитите региони, особено в северната част. Като се има предвид централната им роля за формирането на регионалната конкурентоспособност и качеството на живот, трайните дефицити в предоставянето на обществени услуги значително ограничават перспективите за развитие на необлагодетелстваните региони ⁽⁴⁰⁰⁾.

Достъпът до здравеопазване е неравномерен в различните региони и е особено проблематичен в селските райони. Делът на хората с достъп до болница след 10-минутно шофиране варира от 59 % в Северозападния регион до 81 % в Югозападния регион. Положението е много по-лошо в селските райони в регионите от ниво 2 по NUTS: само 9 % от хората в Североизточния регион и 18 % в Югоизточен регион могат да достигнат болница с 10-минутно шофиране ⁽⁴⁰¹⁾. Тази стойност е под средната за ЕС от 30 % и в други региони. Освен това лекарите са съсредоточени в градските райони и в близост до медицински университети, което създава неравномерно разпределение на

здравните специалисти и недостиг в селските райони. Броят на хората на общопрактикуващ лекар също варира значително (вж. приложение 15).

Съществуват големи регионални различия в качеството на образованието, съчетани със силно разделение между градските и селските райони (вж. приложение 13). Това ясно личи от драматичните разлики в резултатите по PISA между градските и селските райони, които достигат 93 пункта за резултатите по четене. Тези различия се влияят допълнително от социално-икономическия произход на учениците. По-слабите учебни резултати извън Югозападния регион и големите градски центрове, като Пловдив и Варна, също допринасят за това учениците в тези региони да е по-малко вероятно да завършат гимназиален етап на средното образование. Основните затруднения включват преобладаването на по-малки училища и липсата на достатъчно инструменти и стимули за подкрепа и привличане на учители в периферните райони. Освен това е ограничен достъпът до услуги за образование и грижи в ранна детска възраст в селищата в селските райони. Процентът на участие в детските градини се различава значително в отделните региони. Затрудненията включват лош транспорт, липса на налични места в учебните заведения и слаба достъпност ⁽⁴⁰²⁾. Например 40 % от общините разполагат само с една или две детски градини, но по-големите градски центрове също се затрудняват да задоволят търсенето.

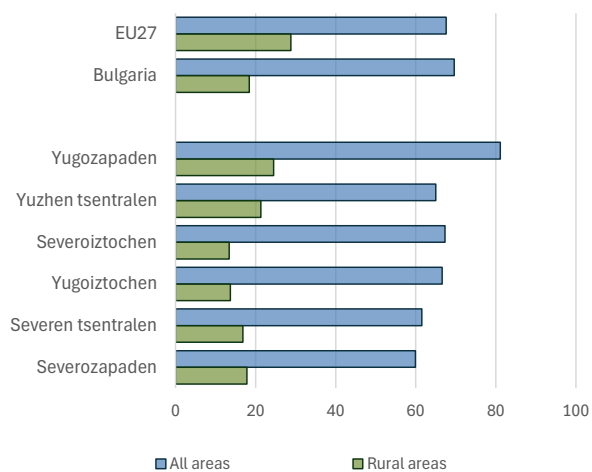
⁽³⁹⁹⁾ Профил на държавата по SNG-WOFI: България.

⁽⁴⁰⁰⁾ ОИСР (2023 г.): Икономически проучвания: България; ОИСР (2025 г.): Образованието и уменията в България; Световна банка (2021 г.): Систематична диагностика по държави: България.

⁽⁴⁰¹⁾ Институт за пазарна икономика (2022 г.): Интегриран подход към социалното подпомагане в България; Институт за пазарна икономика (2016 г.): Бедността в България: образованието и заетостта като фактори за доходите и неравенството.

⁽⁴⁰²⁾ Институт за пазарна икономика (2024 г.): Бяла книга: Отключване на растежа; ОИСР (2023 г.): Резултатите от PISA за 2022 г.; ОИСР (2025 г.): Образование и умения в България; ОИСР (2022 г.): Прегледи на оценката и оценяването в образованието в България; Европейска комисия (2024 г.): Обзор на образованието и обучението за 2024 г.; Институт за пазарна икономика (2025 г.): Образование без цел: Изследване на резултатите на средните училища в страната с фокус върху най-слабо представящите се.

Графика А18.2: Дял на населението с достъп до болница след 10-минутно шофиране с автомобил в България, 2023 г. (региони на ниво 2 по NUTS)

Източник: Изчисления на Генерална дирекция „Регионална и селищна политика“ въз основа на данни на Евростат

Селските и отдалечените региони са засегнати от ограничен достъп до вода и големи загуби на вода във водоснабдителната мрежа.

Териториалните различия в наличието на вода отразяват значителните регионални различия във водната инфраструктура. По-специално селските и отдалечените региони са изправени пред трайни предизвикателства, свързани със застаряващите мрежи и ограничените инвестиции в модернизирани. Например през лятото на 2025 г. в Плевен в северната част на България, един от 10-те най-големи града в България, е имало едва ограничен достъп до вода. Все още не е напълно постигнато пречиштането на отпадъчните води за агломерации с население над 10 000 души ⁽⁴⁰³⁾.

⁽⁴⁰³⁾ Висш консултативен съвет по водите (2024 г.): Политика по управление на водите — проблеми с недостига на вода; Nova (2025 г.): Безводието в Плевен: Градът продължава да е на тежък воден режим.

Транспортната свързаност продължава да бъде значително предизвикателство, което възпрепятства перспективите за растеж на северна България. Трайният дисбаланс в развитието между северната и южната част на страната се изостря от липсата на висококачествени, оперативно съвместими транспортни коридори. Поради това северна България е слабо свързана с основните центрове на растеж на страната и с европейските мрежи ⁽⁴⁰⁴⁾. Ситуацията е най-обострена в селските райони и градовете, тъй като само 40 % от населението в радиус от 120 km може да бъде достигнато при 90-минутно шофиране. Железопътният транспорт е засегнат и от неравномерното разпределение на железопътната инфраструктура в различните региони, с различни нива на дължина и гъстота на мрежата на ниво 2 по NUTS ⁽⁴⁰⁵⁾. Забавянията при изпълнението на инвестициите в устойчив транспорт на практика показват ограничения в административния капацитет. Това се подчертава от забавеното приключване на големи проекти за транспортна инфраструктура, които получават финансиране по линия на политиката на сближаване. Институционалният капацитет, включително квалифицираният персонал и подходящите цифрови инструменти, са от решаващо значение за ефективното планиране, координация и изпълнение на проектите в различните региони.

⁽⁴⁰⁴⁾ Европейска комисия (2025 г.): Карта на TENtec.

⁽⁴⁰⁵⁾ Евростат, [\[tgs00113\] Железопътна мрежа по региони на ниво 2 по NUTS](#).

Таблица А18.4:Производство на енергия от възобновяеми източници в България и ЕС по степен на урбанизация (MWh на глава от населението), 2023 г.

Indicator		Total	Cities	Towns / suburbs	Rural areas
Onshore wind					
Production	BG	0.28	0.01	0.91	0.18
	EU-27	0.77	0.05	0.38	2.38
Technical potential	BG	3.38	0.69	2.46	8.03
	EU-27	3.29	0.12	1.41	10.59
Solar PV					
Production	BG	0.45	0.17	0.92	0.50
	EU-27	0.56	0.14	0.58	1.17
Technical potential	BG	62.79	18.09	73.86	119.25
	EU-27	24.84	2.44	13.18	74.20

Източник: Обсерватория за селските райони

Регионите в преход са изправени пред специфични предизвикателства, когато осъществяват справедливия преход към производство на чиста енергия и инфраструктура. Тези предизвикателства са най-сериозни в регионите на Стара Загора, Кюстендил и Перник, където производството на електроенергия от въглища трябва да бъде преустановено най-късно до 2038 г. За да постигнат тази цел, регионите изпитват свързани с прехода нужди: i) разширяване на използването на енергия от възобновяеми източници; ii) насърчаване на енергийната ефективност и декарбонизацията; iii) развитие на капацитета и технологиите за съхранение; iv) насърчаване на икономическата диверсификация, създаването на работни места и преквалификацията на работната сила; и v) подготовка на изоставени миннодобивни обекти за други икономически дейности. Понастоящем и трите региона се ползват от Фонда на ЕС за справедлив преход. Забавеното приемане на териториалните планове за справедлив преход през декември 2023 г. обаче отразява пропуските в административния капацитет, механизмите за управление, планираните проекти и приоритизирането.

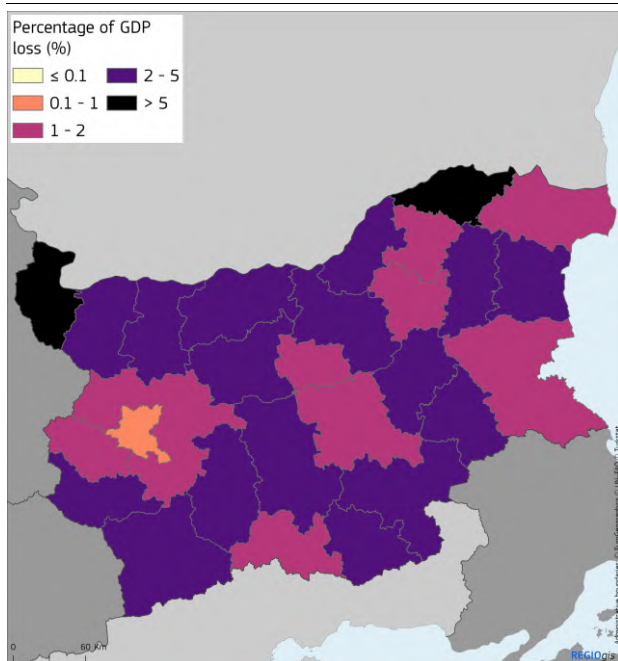
Регионите в преход в България са изправени пред някои от най-сериозните предизвикателства, свързани със замърсяването на въздуха в ЕС.

Комплексът за лигнитни въглища „Марица Изток“ в Стара Загора се нарежда сред най-големите източници на емисии на SO₂ и NO_x в ЕС. Междувременно в Перник регистрираните концентрации на бензо(а)пирен са сред най-високите, измерени в ЕС, което се дължи на широко разпространеното използване на твърдо гориво в бита. В Кюстендил често се превишават пределно допустимите стойности за ФПЧ10 и ФПЧ2,5, особено през зимния отоплителен сезон.

Териториите на България са изправени пред специфични предизвикателства и неизползван потенциал за внедряване на енергия от възобновяеми източници. През 2023 г. резултатите на България бяха под средните за ЕС по отношение на производството на вятърна енергия на сушата и производството на слънчеви фотоволтаични системи (таблица А18.4). Производството също така е далеч под общия технически потенциал на страната, който е много по-голям от средния за ЕС за производството на слънчеви фотоволтаици, по-специално в селските райони. Необходими са и инвестиции в електроенергийните мрежи, тъй като липсата на капацитет на мрежата е критична пречка за внедряването на възобновяеми енергийни източници (вж. приложение 9). Населените места в община Троян например бяха оставени без електричество през зимата на 2025 г. ⁽⁴⁰⁶⁾.

⁽⁴⁰⁶⁾ Република България (2024 г.): Национален доклад за състоянието и опазването на околната среда в Република България; Комисия за енергийно и водно регулиране (КЕВР) България (2024): Годишен доклад и сравнителен анализ за състоянието на ВиК сектора в Република България за 2023 г.; Nova (2025 г.): Безводното в Плевен: Градът продължава да е на тежък воден режим; ЕСО ЕАД: План за развитие на преносната електрическа мрежа на България за периода 2025—2034 г.; Република България (2024 г.): Национален план в областта на енергетиката и климата (2021—2030 г.); Mediapool (2024 г.): Троянско отчита рекорд по села без ток, енергийният министър свика спешна среща.

Карта А18.3: **Процент на загуба на БВП до 2050 г. поради изменението на климата при сценария от +2 °C в България (региони от ниво 3 по NUTS)**

Източник: Съвместен изследователски център

Българската синя икономика, съсредоточена в крайбрежните региони на страната, е изправена пред няколко предизвикателства.

Затрудненията включват: i) (зелена) пристанищна инфраструктура и проблеми със свързаността с вътрешността на страната; ii) морски дейности с ограничена добавена стойност; iii) слаб капацитет за научни изследвания и иновации, особено в модернизиранието на пристанищата; iv) намаляваща производителност в областта на рибарството; и v) предизвикателства пред устойчивостта в крайбрежните райони на Черно море (Варна, Добрич и Бургас).

В настоящото приложение относно транспорта са представени актуалното състояние и предизвикателствата, пред които е изправена България при изграждането на трансевропейската транспортна мрежа (TEN-T), Европейската система за управление на железопътното движение (ERTMS) и пътната безопасност.

Българската железопътна мрежа TEN-T се състои от 2437 км и е една от най-старите железопътни мрежи в Европейския съюз. Пътната мрежа TEN-T обхваща 2753 км (804 от които са част от основната мрежа). Освен това България разполага с 469 km вътрешни водни пътища, осем пристанища (включително три основни пристанища), пет летища (включително едно основно летище) и седем градски възела ⁽⁴⁰⁷⁾. Три коридора на TEN-T пресичат страната: коридорът Балтийско море — Черно море — Егейско море, коридорът Западни Балкани — Източно Средиземноморие и коридорът Рейн — Дунав единствено по поречието на Дунав, което позиционира България като транзитна държава в Югоизточна Европа.

Двата маршрута север-юг от коридора Балтийско море — Черно море — Егейско море имат голямо геополитическо и стратегическо значение, като осигуряват железопътна свързаност между пристанищата в Егейско и Черно море и Украйна и Молдова. Това беше подчертано в меморандума за разбирателство ⁽⁴⁰⁸⁾, подписан от министрите на транспорта на България, Гърция и Румъния през декември 2025 г. Оста запад-изток на коридора Западни Балкани — Източно Средиземноморие представлява основната железопътна връзка към Турция и последващите връзки към Азия, със

⁽⁴⁰⁷⁾ Информационна система TENtec съгласно Регламент (ЕС) 2024/1679.

⁽⁴⁰⁸⁾ Меморандум за разбирателство между България, Гърция и Румъния за засилено трансгранично сътрудничество в рамките на платформата за коридора Черно море — Егейско море.

значителен потенциал за промяна на транспорта от автомобилен към железопътен. Финансираните от ЕС инвестиции са в подкрепа на модернизирането на инфраструктурата, за да отговаря на стандартите на TEN-T по отношение на капацитета, безопасността и скоростта.

ERTMS е от съществено значение за цифровизацията на железопътния транспорт и за модернизирането и хармонизирането на експлоатацията на железопътните линии в цяла Европа. ERTMS гарантира безопасността на железопътните мрежи, като осигурява единна система за сигнализация, която значително намалява риска от произшествия. Тя също така осигурява оперативна съвместимост между националните железопътни системи, като подобрява трансграничното движение на влаковете. И накрая, ERTMS повишава капацитета на мрежата и оперативната ефективност, като повишава конкурентоспособността на железопътния сектор.

Към края на 2024 г. ⁽⁴⁰⁹⁾ ERTMS е функционирала само в 9 % от българската железопътна мрежа. За да постигне целта на националния си план за внедряване на ERTMS до 2035 г., България се стреми да разшири ERTMS, за да обхване допълнителни 500 km.

Подготовката и изпълнението на проектите са възпрепятствани от липсата на административен капацитет на всички равнища. Това се изразява в недостатъчен набор от готови за изпълнение проекти и липса на специализиран експертен опит за управление на широкомащабни инфраструктурни проекти. Процедурите за възлагане на обществени поръчки са продължителни и често водят до обжалване.

⁽⁴⁰⁹⁾ Въз основа на ERTMS — Трети работен план на европейския координатор Матиас Рюте.

Продължителни са процедурите за издаване на разрешения за строителни работи и придобиване на земя, както и процесите на оценка на въздействието върху околната среда. В съчетание със слабостите в планирането това в много случаи води до забавяне на изпълнението и превишаване на разходите. Освен това за България би било от голяма полза да предостави на националния орган по безопасността правомощията и независимостта, необходими за пълноценното му функциониране, тъй като той продължава да се сблъсква с предизвикателства, свързани с ангажираността и ресурсите, задържането на персонала, ефективността на надзора и гладкото функциониране на издаването на разрешения за превозни средства.

Договарянето на съвместни приоритети, съгласувани срокове и технически спецификации би подобрило трансграничната координация на проектите със съседните държави от ЕС и извън него. България също така не разполага с капацитет в процеса на издаване на разрешения за подвижен състав и сертифициране на железопътни предприятия за експлоатация на влакове до Румъния и Гърция в съответствие с правилата на единното европейско железопътно пространство и би могла да намали броя на националните правила, които възпрепятстват ефективната експлоатация.

Таблица А19.1: Внедряване на ERTMS в България.

Bulgaria				
TEN-T rail network	ERTMS (trackside) in operation			Min. estimated cost of additional deployment until 2035
	year	length	% of total TEN-T	
2 437 km	end 2024	209 km	9 %	EUR 118 million
	by 2035	701 km	29 %	

Източник: Въз основа на ERTMS — Трети работен план на европейския координатор Матиас Рюте.

Карта А19.1: Трансгранични и национални приоритетни участъци на TEN-T в България.

TEN-T Cross-Border & National Priority Sections - Country Sheet

Пътнотранспортните произшествия представляват огромна социална, икономическа и здравна тежест за икономиката на ЕС. Външните социално-икономически разходи, свързани със смъртни случаи, тежки и леки наранявания, остават трайно високи въпреки постигнатия напредък в намаляването на честотата и сериозността на произшествията. Тези средства иначе биха могли да стимулират иновациите, образованието, здравеопазването и други важни публични инвестиции ⁽⁴¹⁰⁾.

През 2024 г. в България са регистрирани 478 смъртни случая по пътищата. Въпреки че броят им е намалял през последните години, което показва известен ограничен напредък, България все още е на второ място по процент на смъртните случаи в ЕС — 74 смъртни случая на един милион жители в сравнение със средната стойност за ЕС от 45 на един милион.

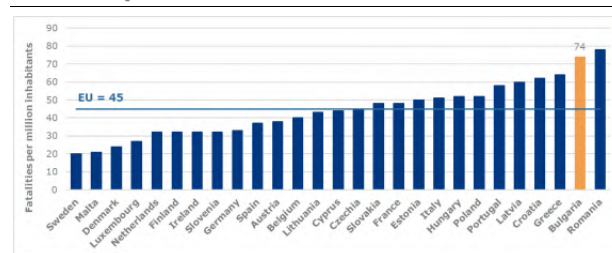
В сравнение със средната стойност за ЕС (53 %) разпределението на смъртните случаи в България показва относително висок дял (62 %) на смъртните случаи по селските пътища.

Като се има предвид, че процентът на смъртните случаи по пътищата в България е с 64 % по-висок от средния за ЕС, тя трябва да предприеме действия за подобряване на резултатите си в областта на пътната безопасност и за намаляване на разликата с други държави — членки на ЕС. Възможни начини за постигането на това са проучването на нови финансови ресурси за изпълнение на забавени мерки за пътна безопасност в националната стратегия за пътна безопасност с акцент върху строителството на пътна инфраструктура както в градските райони, така и извън тях;

⁽⁴¹⁰⁾ Междинен доклад за изпълнението на политическата рамка на ЕС за пътната безопасност, COM(2026) 77 final.

преодоляване на всички законодателни пречки, които възпрепятстват или забавят изпълнението на стратегията, и ускоряване на изпълнението на планираните мерки за пътна безопасност. Следва да бъдат проучени всички други съответни дейности, с акцент върху свързаните с предотвратяването на тежки наранявания ⁽⁴¹¹⁾.

Графика A19.1: **Смъртни случаи по пътищата на България на един милион жители, 2024 г.**

Източник: Междинен доклад — България, SWD(2026) 35 final.

На картата по-долу са представени пътищата, по които безопасността на инфраструктурата е лоша и са необходими спешни действия.

Карта A19.2: **Карта на пътната безопасност в България**

Източник: Информационна система TENtec и библиотека с карти на TEN-T — Европейска комисия

⁽⁴¹¹⁾ За повече подробности, вж. Междинен доклад за изпълнението на политическата рамка на ЕС за пътната безопасност, SWD(2026) 35 final.